

TOLNA MEGYE KOMPLEX FEJLESZTÉSI PROGRAMJÁNAK FELÜLVIZSGÁLATA

2009-2011.

(2003. ÉVI FELÜLVIZSGÁLAT AKTUALIZÁLÁSA)

Programvezető:

Tóth Ferenc

Tolna Megyei Vállalkozásfejlesztési Alapítvány,
volt ügyvezető igazgató

dr Sáreczné Huth Andrea

Tolna Megyei Vállalkozásfejlesztési Alapítvány,
ügyvezető igazgató

Kidolgozásban részt vettek:

Tolna Megyei Vállalkozásfejlesztési Alapítvány
munkatársai

TARTALOMJEGYZÉK

1.	BEVEZETŐ.....	4
2.	A „BEVEZETŐ” után 2011- ben	7
3.	I. FEJEZET	8
3.1.	Szakmai alapvetések.....	8
3.2.	Nemzeti Fejlesztési Terv bemutatása 2007-2013:	8
3.3.	A stratégia készítése során felhasznált dokumentumok	13
3.4.	Az OTK célrendszere	16
3.5.	Az OTK helye a fejlesztéspolitikai célrendszerben	17
3.6.	Az Ország területi jövőképe	19
3.7.	A területfejlesztési politika átfogó céljai 2020-ig	21
3.8.	Országos területfejlesztési célok 2013-ig.....	31
3.9.	A területi célok érvényesítését szolgáló intézmény- és eszközrendszer fejlesztési irányai	47
3.10.	Régiók fejlesztési irányai	54
3.11.	Dél-Dunántúli régió	56
3.12.	Az Új Széchenyi Terv szerkezete, intézkedései	57
4.	II. FEJEZET	67
4.1.	Tolna megye bemutatása	67
	Földrajzi elhelyezkedés, népesség	67
	Természeti tényezők	67
	Közlekedés	68
	Az infrastruktúra egyéb területei	68
	Környezeti állapot.....	70
	Egészségügy, szociális ellátás	70
	Oktatás	71
	Kultúra	71
	Gazdaság	72
	Turizmus	73
	Emberi erőforrás.....	77
4.2.	Bonyhádi kistérség	78
4.3.	Dombóvári kistérség.....	86
4.4.	Paksi kistérség.....	119
4.5.	Szekszárdi kistérség.....	129
4.6.	Tamási kistérség	133
4.7.	A Kistérségek összehasonlítása	144
5.	III.FEJEZET.....	148
5.1.	Tolna Megye területfejlesztési programjának összevetése a hatályos OTK területi céljaiban és a régiók fejlesztési irányjaiban megfogalmazott céljaival	148
5.2.	Dél-Dunántúli régió (OTK)	1522
5.3.	A stratégia és Operatív programok besorolása az OTK prioritásai közé	1533
5.4.	Stratégiai és operatív programok és azok illeszkedése az OTK prioritásaiba	16969
5.5.	Felhasznált irodalom, adatforrások	1800

1. BEVEZETŐ

A Tolna Megyei Területfejlesztési Tanács 9/2009. (II.9.) sz. határozata alapján megbízást adott a Tolna Megyei Vállalkozásfejlesztési Alapítvány számára, Tolna Megye Komplex fejlesztési Programja aktualizálására.

A Fejlesztési Program története:

A Tolna Megyei Területfejlesztési Tanács 2000-ben fogadta el Tolna Megye Komplex Fejlesztési Programját, „Bezerédj Program” néven. Időtartama középtávú, hiszen 2000-2006-ig terjedő időintervallum területfejlesztési céljait, feladatait, tevékenységeit határozta meg.

A 2003. évben pedig döntés született a Tolna Megyei Területfejlesztési Tanács részéről arra vonatkozólag, hogy a Tolna Megyei Területfejlesztési Tanács komplex programot felül kell vizsgálni. Ez a felülvizsgálati anyag 2003 októberében a Tolna Megyei Területfejlesztési Tanács által elfogadásra került.

A 2003. évi felülvizsgálatban megállapított prioritások, stratégiai – és operatív programok.

1. PRIORITÁS: A MEGYE KOHÉZIÓJÁNAK ERŐSÍTÉSE

- 1.1. Stratégiai program: A TELEPÜLÉSRENDSZER FEJLESZTÉSE
- 1.2. Stratégiai program: TERÜLETFEJLESZTÉSI INTÉZMÉNYRENDSZER
- 1.3. Stratégiai program: TÉRSÉGMARKETING
- 1.3.1. Operatív program: A megye hazai és nemzetközi promóciója

2. PRIORITÁS: A MEGYE GAZDASÁGI VERSENYKÉPESSÉGÉNEK JAVÍTÁSA

- 2.1. Stratégiai Program: A VÁLLALKOZÁSOK VERSENYKÉPESSÉGÉNEK JAVÍTÁSA
 - 2.1.1. Operatív program: A gazdaságfejlesztés megyei szintű koordinációjának erősítése
 - 2.1.2. Operatív program: A vállalkozások felkészítése az EU csatlakozás követelményeire
 - 2.1.3. Operatív program: A támogatási források abszorpciót segítő pénzügyi mechanizmusok fejlesztése
 - 2.1.4. Operatív program: Az információs gazdaság megalapozása
 - 2.1.5. Operatív program: Az innováció menedzsment és transzfer feltételeinek megteremtése
- 2.2. Stratégiai Program: A MŰKÖDŐ TŐKE VONZÁSA
 - 2.2.1. Operatív program: A megye ipari parkjainak fejlesztése

3. PRIORITÁS: MEZŐGAZDASÁG- ÉS VIDÉKFEJLESZTÉS

- 3.1. Stratégiai Program: A VERSENYKÉPES AGRÁRÁGAZATOK FEJLESZTÉSE
 - 3.1.1. Operatív program: Versenyképes mezőgazdasági ágazatok fejlesztése
 - 3.1.2. Operatív program: Organikus és nem élelmiszer célú (non-food) mezőgazdasági termelés fejlesztése
 - 3.1.3. Operatív program: Az erdészeti szektor fejlesztése
- 3.2. Stratégiai Program: AGRÁRTERMÉKEK FELDOLGOZÁSA ÉS KERESKEDELME
 - 3.2.1. Operatív program: Az agrárlogisztikai szolgáltatások fejlesztése
- 3.3. Stratégiai Program: FALUSIAS (VIDÉKI) TÉRSÉGEK FEJLESZTÉSE
 - 3.3.1. Operatív program: Hagyományos háziiparok és kézműves mesterségek

4. PRIORITÁS: TURIZMUSFEJLESZTÉS TOLNA MEGYÉBEN

- 4.1. Stratégiai program: TURISZTIKAI TERMÉKEK FEJLESZTÉSE ÉS PROMÓCIÓJA
 - 4.1.1. Operatív program: Turisztikai termékek fejlesztése és promóciója
- 4.2. Stratégiai program: A TURIZMUST KISZOLGÁLÓ INFRASTRUKTÚRA FEJLESZTÉSE
 - 4.2.1. Operatív program: A turizmust kiszolgáló infrastruktúra fejlesztése

5. PRIORITÁS: AZ EMBERI ERŐFORRÁSOK FEJLESZTÉSE TOLNA

MEGYÉBEN

5.1. Stratégiai program: FOGLALKOZTATÁSI PROBLÉMÁK MEGOLDÁSA

5.1.1 Operatív program: Aktív foglalkoztatáspolitikai eszközök fejlesztése

5.2. Stratégiai program: OKTATÁS, KÉPZÉS FEJLESZTÉSE

5.2.1. Operatív program: A szakképzés minőségének, a szakképzettség munkaerő-piaci értékének javítása

5.3. Stratégiai program: KULTÚRA ÉS KÖZMŰVELŐDÉS

5.3.1. Operatív program: A megye tárgyi és szellemi örökségének megőrzése

6. PRIORITÁS: FENNTARTHATÓ KÖRNYEZETI FEJLŐDÉS ELŐSEGÍTÉSE

6.1. Stratégiai Program: KÖRNYEZETVÉDELMI BERUHÁZÁSOK

6.1.1. Operatív program: Települési szilárd hulladékok kezelése

6.1.2. Operatív program: Szennyvizek ártalommentes elhelyezése

6.2. Stratégiai Program: TERMÉSZETI ÉRTÉKEK VÉDELME

7. PRIORITÁS: KÖZLEKEDÉSFEJLESZTÉS

7.1. Stratégiai Program: GYORSFORGLMI ÚTHÁLÓZAT FEJLESZTÉSE

7.2. Stratégiai Program: FŐÚTHÁLÓZAT FEJLESZTÉSE

7.3. Stratégiai Program: ALSÓBBRENDŰ UTAK FEJLESZTÉSE

7.4. Stratégiai Program: ALSÓBBRENDŰ UTAK FEJLESZTÉSE

7.5. Stratégiai Program: A VASÚTHÁLÓZAT FEJLESZTÉSE

7.6. Stratégiai Program: A LÉGIKÖZLEKEDÉS FEJLESZTÉSE

7.7. Stratégiai Program: A VIZIKÖZLEKEDÉS FEJLESZTÉSE

Feladat:

A 2003. évi felülvizsgálati anyagból kiindulva, annak szerkezetét megtartva, szükséges az eltelt időszak nemzetközi és hazai gazdasági, társadalmi, környezeti folyamataiban bekövetkezett tendenciák, állapotok és eredmények összevetése a nevezett dokumentummal. Ezen felül, az érvényes magasabb szintű programok és koncepciók meghatározottságaival való összevetés és kiigazítás is az aktualizálás feladata.

Körülmények:

A 2000. és 2003. évhez képest nyugodtan mondhatjuk történelmi léptékű változások következtek be Magyarország nemzetközi környezetében, gazdasági, társadalmi, infrastrukturális és környezeti viszonyaiban egyaránt.

A legnagyobb horderejű változás az, hogy Magyarország 2004. május 1-től az Európai Unió teljes jogú tagja lett sok más Kelet és Közép – európai országgal együtt. A 2007-es Román csatlakozással pedig a határon túli magyarság nagy része is EU állampolgárrá vált.

Nemzetközi gazdasági folyamatokban is jelentős átrendeződések mentek végbe, hiszen a kínai gazdaság soha nem tapasztalt mértékben bővült, és a pénzvilágban is növekvő befolyásra tett szert.

A világ pénzügyi rendszere 2008 őszén az összeomlás szélére került az ismert okok miatt, ami a reálgazdaságot is maga alá gyűrte.

A magyar gazdaság az EU támogatások révén soha nem látott lehetőségekhez jutott, tehát külső, mondhatni, működő tőkeinjekcióhoz jutott.

A társadalom és benne az állam a világgazdasági válság körülményei között, teljesen új és kedvezőtlen kihívások között kell működjön. A társadalmi különbségek nőttek a leszakadó rétegek szélesedtek, magával hozva mindkét politikai oldalon a szélsőségeket. E tény érthető, hiszen a társadalom, a vezető politika sok problémára nem tudott adekvát válaszokat adni.

A problémás időszakban néhány látványos eredményt is elért Magyarország. Gondolni kell az autópálya építésekre, (M6) a Szent László Duna híd, a Dunaújvárosi Pentele Duna-híd megépítésére. A nagy

multinacionális cégek megtelepedése is jelentős gazdasági eredmény, hiszen a magyar GDP döntő többségét e vállalti kör adja.

Mindezeket szükséges volt előre bocsátani, hiszen az aktualizálási munkálatok szükségességét messzemenően igazolják ezek a tények.

Módszertan:

„Tolna megye komplex fejlesztési programjának felülvizsgálata” c. dokumentum szerkezetét megtartottuk. A leíró, helyzetelemző részeket aktualizáltuk, „Tolna Megye Területfejlesztési Programja” részt összhangba hoztuk a 2005-ben elfogadott Országos Területfejlesztési Konceptióval, valamint a 2008-ban elkészült Dél-dunántúli régió területfejlesztési operatív programjával.

Szakmai szempontból gyökeres változás a 2005. évet megelőző időszakhoz képest, hogy az OTK-ban, a megye, mint területi és közigazgatási egység, a történelmi tradícióktól eltérő definiálást és lehetséges feladat kijelölést kapott.

Az aktualizálás során kötelezően alkalmazandó, a 18/198. (VI.25.) KTM rendelet - „a területfejlesztési koncepciók, programok és a területrendezési tervek tartalmi követelményeiről”- 2. sz. melléklete szerinti tartalom és szerkezet.

Ez az alábbi követelményeket fogalmazza meg: (szó szerinti átvétel)

I. Stratégiai program:

- a) közép- (3-6 év), ill. rövid távú (2 év) célpiramis kialakítása, végrehajtandó közép-, ill. rövid távú feladatok meghatározása, rangsorolása
- b) a megvalósítás lehetséges szereplőinek és a közreműködők körének megjelölése, megvalósítás mechanizmusának bemutatása
- c) fejlesztéshez szükséges lehetséges források feltárása, a finanszírozás átfogó rendszerének kialakítása
- d) a program és alprogramok eredményessége kritériumainak, ill. mutatóinak meghatározása, társadalmi, gazdasági és környezeti beavatkozások hatásainak bemutatása
- e) a program végrehajtásában közreműködő szervezetek közötti munkamegosztás, együttműködés és információcsere meghatározása, az érdekvégyesítés rendszere
- f) a program egészének, ill. az egyes részprogramok végrehajtásáért felelős operatív szervek megjelölése
- g) fejlesztési programok megvalósítását, a társadalmi, gazdasági és környezeti nyomon követését, hatékonyságelemzését és források felhasználást követő monitoring rendszer meghatározása

II. Operatív program:

1. Alprogramok és részprogramok szerinti csoportosításban

- a) az egyes feladatok elérendő céljainak részletes meghatározása
- b) az egyes feladatok végrehajtásának intézkedési és ütemezési terve
- c) a végrehajtásáért felelős szervezetek és közreműködők
- d) a megvalósításhoz szükséges források pénzügyi ütemterve (elkülönített alapok, központi célelőirányzatok, egyéb központi források, térségi decentralizált, helyi önkormányzati, lakossági, vállalkozói, nemzetközi, hitel... stb. források szerinti bontásban)
- e) a végrehajtás módja és feltételrendszere
- f) a végrehajtás ellenőrzési rendszere
- g) az eredményesség vizsgálata és értékelése
- h) teljesítés-igazolás követelményrendszerének kialakítása

2. A programhoz szükség szerint csatolandók a végrehajtás során készített dokumentumok (műszaki és üzleti tervek, szerződéses kötelezettségvállalások)

Az aktualizálandó program, ezen követelményeken felül tény és leíró részeket is tartalmaz. Ezen adat sorok aktualizálásra kerültek, s az abból levonható következtetések eredetihez képest változtak, akkor azt a megfelelő helyen jeleztük.

A bevezető elemzésekből és a jelenleg rendelkezésre álló anyagokból arra a következtetésre jutottunk, hogy a prioritások sorrendjeit, tartalmát teljesen egészében újra kell gondolni és fogalmazni.

2. A „BEVEZETŐ” után 2011- ben

A megbízás 2009-ben született. A tervezési munka elkezdődött, a 2008-as statisztikai adatok bázisán.

A területfejlesztési koncepcióban érdekelt szereplők, 2010-ben az országgyűlési és helyi önkormányzati választásokat követően, Tolna megyében is nagyrészt cserélődtek.

A Polgári Kormány 2010-es megalakulásakor, a választók több mint 2/3-ának bizalmából, egyértelmű üzenetet fogalmazott meg a magyar gazdaság és társadalom újrászervezéséről és a haza felemelkedése érdekében szükséges átalakításokról.

A magyar gazdaságot átalakító, így a területfejlesztést egészét is érintő intézkedés –sorozat, az Új Széchenyi Terv, mely az EU-ból származó források újragondolt hasznosítását, annak módjait és arányait határozza meg rövid,- közép és hosszú távon.

Az Új Széchenyi Tervhez kapcsolódó Regionális Akció Tervek, pedig a régiók fejlesztési területeit és forrásait írja le 2011-2013-as programozási időszakban.

Ezen két alapidokumentum nem helyezi hatályon kívül az OTK 2005-ös dokumentumát, de sok területen felülírja azt.

Erre figyelemmel a jelen, lényegében 2010-ben elkészült dokumentum, teljes átdolgozására lenne szükség, ami egy merőben más új koncepció felállítását igényelné.

A teljes újraértékelés úgy tehető meg, ha a **Széll Kálmán Terv** adósság-rendezési elhatározásait is figyelembe vesszük. Ezt, azonban csak egy mély, elméleti elemző munka megtétele után lehetne a területfejlesztés eszközrendszerébe foglalni. Jelen dokumentum erre nem vállalkozhat.

Az Új Széchenyi Terv struktúráját bemutatjuk, mely a kistérségek által bemutatott fejlesztési elképzelésekkel összevethető és a jövőben kiigazítható.

Az Új Széchenyi Terv akció programjai azt is világossá tették, hogy a regionális programokban 2012 és 2013 években nem rendelkeznek felhasználható fejlesztési forrásokkal. Az újratervezés és kiigazítás szükségességét ez is indokolja.

Jelen felülvizsgálati anyag kistérségekre vonatkozó részeit a kistérségi fejlesztési tanácsok munkaszervezetei által összeállított anyagai szerint dolgoztuk át, azokat változatlan formában beépítve a dokumentumba!

3. I. FEJEZET

Az Országos Területfejlesztési Konceptió szerkezetének, célrendszerének és lényegi elemeinek bemutatása

3.1. Szakmai alapvetések

A Bezerédj Program 2002-es felülvizsgálatakor még csak tervezési szakaszban volt az Országos Területfejlesztési Konceptió (továbbiakban: **OTK**). A területfejlesztést a 2005-ben elfogadott **OTK** lényegében újrapozícionálta, és új területi hatóköröket állapított meg.

Ezen kívül az Európai Unióhoz történt csatlakozás következményeként el kellett fogadni az EU szakmapolitikai megközelítést és módszereit.

A területfejlesztés új pozíciója a különböző fejlesztési politikák és koncepciók között az alábbi rendszerbe helyezhető:

3.2. Nemzeti Fejlesztési Terv bemutatása 2007-2013:

Magyarország legfőbb fejlesztési dokumentuma a Nemzeti Fejlesztési Terv 2007-2013!

E dokumentum az EU által is elfogadott olyan „terv-együttes”, mely alapján az EU-ból származó fejlesztési források felhasználásra kerülhetnek. A Nemzeti Fejlesztési Terv, mint a társadalom, a gazdaság, az épített és természeti környezet fejlesztésének minden elemét felölelő terv az alább felsorolt átfogó célokat és prioritásokat tartalmazza;

1. A foglalkoztatás bővítése,
2. A tartós növekedés feltételeinek megteremtése.

Az átfogó célok:

1. A foglalkoztatás bővítéséért teendő lépések:

- a munkaerő-kínálat növelése: az egyén foglalkoztathatóságának javítása;
- a munkaerő-kereslet bővítése: munkahelyteremtés;
- a kereslet és a kínálat összhangját biztosító foglalkoztatási környezet kialakítása.

2. A tartós növekedés elősegítéséért teendő lépések:

- a versenyképesség növelése;
- a gazdaság bázisának a szélesítése;
- az üzleti környezet fejlesztése, azon belül
 - o az elérhetőség javítása,
 - o a szabályozási környezet javítása, az állami szolgáltatások hatékonyságának növelése.

A horizontális politikák

A fejlesztési célok megvalósítása során kiemelt figyelmet kell fordítani két általános szempont érvényesülésére.

Az ágazati és regionális programokat át kell hatnia:

- a környezeti, a makrogazdasági és a társadalmi fenntarthatóság elvének, valamint
- a területi és társadalmi kohézió erősítésének - beleértve a nők és férfiak egyenlőségének és a hátrányos helyzetűek esélyegyenlőségének és a megkülönböztetés tilalmának biztosítását.

A környezeti fenntarthatóság számos területét érinti a Csatlakozási Szerződésben vállalt EU jogszabályokból eredő környezetvédelmi kötelezettségek teljesítése. Ezeket a kötelezettségeket Magyarország teljes körűen teljesíti az ÚMFT keretében megvalósuló, illetve azon kívüli fejlesztésekkel.

A klímaváltozás elleni küzdelemnek nagyobb figyelmet kell szentelnünk. A klímaváltozás elleni akciókat az ÚMFT keretén belül kiemelt mértékben kell támogatni és a szektorpolitikákba integráltan kell kezelni, különös tekintettel a közlekedés és az energia szektorra.

Prioritások

A fenti célok eléréséhez hat területre összpontosítjuk a fejlesztési erőfeszítéseket. Ennek alapján prioritásaink a következők:

1. gazdaságfejlesztés,
2. közlekedésfejlesztés,
3. társadalom megújulása,
4. környezeti és energetikai fejlesztés,

5. területfejlesztés,

6. államreform.

A prioritások sok eleme összefügg és hat egymásra. A prioritások tartalmának meghatározásakor a nagy társadalmi kérdések megoldására, a közigazgatás átfogó reformjából fakadó feladatokra kell koncentrálni. E nagy társadalmi kérdések integrált megközelítést igényelnek.

Megoldásukra több operatív programban megjelenő ún. zászlóshajó projekteket került kidolgozásra, amelyek a legfontosabb társadalmi problémák komplex megoldásához járulnak hozzá. A végrehajtás során a fejlesztéspolitikai eszközök kiegészülnek majd a kormányzat más eszközeivel, így pl. a szabályozás lehetőségében rejlő átalakítási eszközökkel.

1. prioritás: A gazdaság fejlesztése

Az alábbi beavatkozás-csoportok szolgálják a gazdaság fejlesztését:

- **Az innovatív, tudásalapú gazdaság megteremtése**, amelynek tervezett eszközei:

a piacorientált K+F-tevékenységek támogatása; a vállalkozások és a felsőoktatás innovációs tevékenységének és együttműködéseinek ösztönzése; a technológia-intenzív (spin-off) kisvállalkozások létrehozásának bátorítása; a technológiatranszfer ösztönzése;
a hídképző és inkubációs tevékenység megerősítése, a K+F infrastrukturális hátterének fejlesztése.

- **A kis- és középvállalatok jövedelemtermelő képességének a javítása**, amelynek tervezett eszközei:

a kkv-k tőkeellátottságának javítása; a vállalkozói kultúra szélesítése; szervezetfejlesztés;

technológiai korszerűsítés; a kkv-k közötti együttműködések bátorítása.

- **Az üzleti infrastruktúra és szolgáltatások fejlesztése**, amelynek tervezett eszközei:

ipari parkok fejlesztése; az infokommunikációs technológiák (IKT) és a fizikai infrastruktúra javítása; a logisztika parkok hálózatának kiépítése; a szélessávú IT-hálózatok kiépítése; az üzleti környezethez kapcsolódó jogi és szabályozási keret kidolgozása.

Ezek a beavatkozások a Gazdaságfejlesztés operatív program, valamint a regionális operatív programok keretei között valósulhatnak meg.

2. prioritás: A közlekedés fejlesztése

Az alábbi beavatkozás-csoportok szolgálják a közlekedés fejlesztését:

- **Az ország nemzetközi elérhetőségének javítása**, amelynek tervezett eszközei:

a TEN-T hálózat Magyarországon áthaladó elemeinek gyorsforgalmi úthálózati fejlesztése;

a fő nemzetközi vasútvonalak korszerűsítése; a folyami infrastruktúra

- **A térségi elérhetőség javítása**, amelynek tervezett eszközei:

A TEN gyorsforgalmi úthálózat fejlesztésén túl szükséges a főúthálózat egyéb elemeinek fejlesztése; vasútfejlesztéssel harmonizáltan a közösségi közlekedés és az alternatív megoldások fejlesztése, regionális közlekedési szövetségek felállítása.

- **Közlekedési módok összekapcsolása, gazdasági központok intermodalitásának és közlekedési infrastruktúrájának fejlesztése**, amelynek tervezett eszközei:

a különböző közlekedési módok összekapcsolása, együttműködésének javítása (komodalitás) céljaival összhangban a vasúthálózat, kikötők, intermodális központok megközelíthetőségének javítása az odavezető vasúti, vízi és közúti kapcsolat fejlesztésével.

- **A városi és agglomerációs közösségi közlekedés fejlesztése**, amelynek tervezett eszközei:

az elővárosi vasútvonalak fejlesztése és összekapcsolása a helyi tömegközlekedéssel; kerékpár utak építése; forgalomcsillapítás a belvárosokban.

Ezek a beavatkozások a Közlekedés operatív program, valamint a regionális operatív programok keretei között valósulhatnak meg.

3. prioritás: A társadalom megújulása

Az alábbi beavatkozás-csoportok szolgálják a társadalom megújítását:

- **A foglalkoztathatóság javítása**, amelynek tervezett eszközei:

a munkaerő-piacra való belépést segítő és munkavállalásra ösztönző szolgáltatások; a munkavállaláshoz szükséges tudás és készségek fejlesztése; a munkanélküliség tartóssá válásának megelőzése; a munkaerőpiacon belüli átmeneteket segítő intézkedések; a hátrányos helyzetűek foglalkoztatását segítő támogatások; járulékkedvezmények; a foglalkoztatási rehabilitáció fejlesztése;

- **Az alkalmazkodóképesség javítása**, amelynek tervezett eszközei:

a szakképzés intézményi szerkezetének átalakítása, valamint a szakképzés és az akkreditált felnőttképzés regionális hálózatának kialakítása; a szociális partnerek készségeinek fejlesztése; a szerkezetváltás munkaerő-piaci hatásainak csökkentése; rugalmasság és biztonság a munkaerőpiacon (beleértve a munka és a családi élet összehangolását segítő szolgáltatásokat és a családbarát munkahelyi gyakorlat elterjesztését); a civil szervezetek, az egyházak szolgáltatói szerepre felkészítése.

- **A minőségi oktatás és hozzáférés biztosítása mindenkinek**, amelynek tervezett eszközei:

a problémamegoldó képesség, a digitális írástudás, a nyelvi, természettudományos és életviteli készségek fejlesztése; a képzés, valamint a társadalom és a gazdaság igényeinek összehangolása; a gazdálkodási és vállalkozási készségek fejlesztése; a komplex pedagógiai fejlesztési programok; mérési és értékelési rendszer kiépítése; a pedagógusképzés és –továbbképzés megújítása; költséghatékony szervezeti formák bevezetése; a területi együttműködések és a hátrányos helyzetű tanulók integrált oktatásának támogatása.

- **A kutatás-fejlesztéshez és az innovációhoz szükséges humán-erőforrások fejlesztése**, amelynek tervezett eszközei:

a felsőoktatási reform, a bolognai folyamat folytatása, a felsőoktatás minőségi fejlesztése; a regionális tudásközpontok kialakítása; kutatóegyetemek, főiskolák támogatása; a tehetséggondozás intézményrendszerének fejlesztése; gyakorlatorientált felsőoktatási programok; a műszaki és természettudományos képzés bővítése.

- **Az egészségmegőrzés, valamint a társadalmi befogadás és részvétel**, amelynek tervezett eszközei:

az egészségfejlesztés és egészségmegőrzés fejlesztése, az egészséges életmódra ösztönzés; a szociális szolgáltatások fejlesztése, a gyermekszegénység csökkentése; a hátrányos helyzetűek – köztük különösen a romák és a fogyatékkal élőek – társadalmi integrációja; az iskolai lemorzsolódást és devianciát csökkentő intézkedések; diszkrimináció elleni küzdelem, a szociális, gyermek-, ifjúsági és esélyegyenlőségi szolgáltatások fejlesztése, a társadalmi tőke és a helyi közösségek erősítése, a civil szervezetek megerősítése, a fogyasztók és az ellátottak védelme, a kulturális tőke fejlesztése.

- **A humán infrastruktúra fejlesztése**, amelynek tervezett eszközei:

fizikai, környezeti és kommunikációs akadálymentesítés, a rehabilitáció rendszerének korszerűsítése, a gyermekek napközbeni ellátásainak fejlesztése, többfunkciós humán szolgáltató központok létrehozása; a nagy létszámú szociális és gyermekvédelmi intézmények

korszerűsítése; a szakképzés infrastrukturális feltételeinek javítása, regionális képzési hálózatok kialakítása; oktatási és egészségügyi informatikai fejlesztések; a felsőoktatási alpinfrastruktúra, a műszaki és természettudományos képzést szolgáló infrastruktúra, a szolgáltató- és innovációs központok megerősítése; az egészségügyi ellátórendszer struktúraváltását támogató ellátási formák és az infrastrukturális feltételek javítása, prevenció, gyógyító és rehabilitációs célú kiemelt egészségügyi intézmények fejlesztése; az integrált foglalkoztatási és szociális szolgáltató rendszer infrastrukturális feltételeinek megteremtése; kulturális szolgáltatásokhoz és a kreatív gazdasághoz kapcsolódó fejlesztések; az Európa kulturális fővárosa projekt.

Ezek a beavatkozások a Társadalmi megújulás, valamint a Társadalmi infrastruktúra operatív programok keretei között valósulhatnak meg. E programokat kiegészítik majd a regionális operatív programok és az Államreform operatív program és az Elektronikus közigazgatás operatív program intézkedései is. A fizikai és környezeti akadálymentesítést valamennyi operatív program fejlesztései esetében meg kell valósítani.

4. prioritás: Környezeti és energetikai fejlesztés

Az alábbi beavatkozás-csoportok szolgálják a környezeti és energetikai fejlesztéseket:

- **Környezetjavító fejlesztések**, melynek elemei:

egészséges és tiszta települések megteremtése, ezen belül hulladékgazdálkodás, szennyvízkezelés, az ivóvíz minőségének javítása; vizeink jó kezelése, ezen belül az árvizek elleni védekezés, a vizeink mennyiségi és minőségi védelme, a vizek további szennyezésének megakadályozása (kiemelt víztestek védelme, ivóvízbázis-védelem, hulladéklerakók rekultivációja és környezeti kármentesítés), a Víz-keret Irányelv

(VKI) végrehajtásának állami intézkedései, természeti értékeink jó kezelése; a fenntartható termelési és fogyasztási szokások ösztönzése, a környezet- és klímatudatosság terjesztése.

• **Környezetbarát** energetikai fejlesztések, amelynek tervezett eszközei:

az energiahatékonyságra és –takarékosagra, illetve a megújuló energia termelésére és használatára irányuló fejlesztések ösztönzése.

E beavatkozások elsősorban a Környezeti és energia operatív programban, valamint a regionális operatív programokban valósulhatnak meg.

5. prioritás: Területfejlesztés

A kiegyensúlyozott területi fejlődést az alábbi beavatkozások szolgálják:

• **Együttműködő és versenyképes városhálózat**, amelynek legfőbb eleme a fejlesztési pólusok kialakítása.

• **Megújuló vidék**: falusias, rurális térségek integrált, fenntartható fejlesztése.

• **Az elmaradott térségek felzárkóztatása**, ami komplex felzárkóztatási programok megvalósítását jelenti.

• **Kiemelten a Balaton**, s emellett a **Duna** és a **Tisza** vidékének fenntartható fejlesztése.

Ezeket a beavatkozásokat hét regionális operatív program foglalja keretbe, melyek a következők: Dél-alföldi OP, **Dél-dunántúli OP**, Észak-alföldi OP, Észak-magyarországi OP, Közép-dunántúli OP, Közép-magyarországi OP, Nyugat-dunántúli OP.

A regionális operatív programok legfontosabb céljai a következők:

- a regionális gazdasági versenyképesség erősítése,
- a régiók turisztikai vonzerejének növelése,
- a térségi közlekedési infrastruktúra és a közösségi közlekedés fejlesztése, a helyi környezeti állapot javítása,
- az energiatakarékosság és –hatékonyság, illetve a megújuló energiaforrások felhasználásának ösztönzése,
- települések átfogó, integrált fejlesztése,
- a régió belüli társadalmi és területi különbségek mérséklése,
- a társadalmi infrastruktúra fejlesztése.

6. prioritás: Államreform

Államreform prioritás célja a különböző szakterületeken megvalósuló reformlépések koordinációja, továbbá a közigazgatás megújítása. A közigazgatás megújítása terén az alábbi beavatkozásokat tervezzük:

- a kormányzás megújítása, s ennek keretében a politikaalkotás – kiemelten a jogalkotás – és a végrehajtás társadalmi eredményességének javítása;
- a civil társadalom közügyekben való részvételének erősítése;
- a közigazgatás szolgáltatóvá tétele, az elektronikus ügyintézés elterjesztése;
- a közigazgatási intézmények költséghatékonyabb működése és a magasabb szervezeti teljesítmény elérése;
- a humánerőforrás felkészültségének javítása; valamint
- az integrált kistérségi és a regionális döntési szint megerősítése a szubszidiaritás elvének érvényesítése érdekében.

Ezek a beavatkozások az Államreform és az Elektronikus közigazgatás operatív programok keretei között valósulhatnak meg.

Az NFT a közösségi és hazai stratégiai dokumentumokkal szemben támasztott követelményeknek megfelelően lett kialakítva. Ez a stratégia az Európai Unió strukturális alapjaiból és Kohéziós Alapjából származó támogatások 2007 és 2013 közötti felhasználásához szükséges Nemzeti Stratégiai Referenciakeret.

Az Új Magyarország Fejlesztési Terv az Országgyűlés által elfogadott Országos Fejlesztéspolitikai Konceptióban (OFK) és az **Országos Területfejlesztési Konceptióban (OTK)** megfogalmazott stratégiai célokra épül.

Ezeket az elemeket a kohéziós politika feltételrendszerét meghatározó rendeletek, a közösségi prioritásokat tartalmazó Közöségi Stratégiai Iránymutatások (CSG), az Európai Tanács göteborgi értekezletén megfogalmazott Fenntartható Fejlődés Stratégiája, valamint a megújított lisszaboni stratégiához kapcsolódó Nemzeti Akcióprogram egészítik ki. A fejlesztési terv összhangban van az elkészült Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégia Tervvel is.

Magyarország fejlesztéspolitikájának távlati céljait, prioritásait és a célok elérésének eszközeit az Országgyűlés által 2005 decemberében elfogadott Országos Fejlesztéspolitikai Konceptió fogalmazza meg. Eszerint „2020-ra Magyarország Európa egyik legdinamikusabban fejlődő országa lesz, ahol emelkedik az emberek életszínvonala és javul életminőségük, vagyis ahol több és jobb a munkahely, magasabbak a jövedelmek, biztonságos, tiszta és jó minőségű a környezet, egészségesebb, hosszabb és teljesebb az élet.”

Az Országgyűlés által az OFK-val együtt elfogadott **Országos Területfejlesztési Konceptió** kijelöli az ország területfejlesztési politikájának céljait, elveit és prioritásrendszerét. Ezzel megteremti a területi szempontok következetes érvényesítésének lehetőségét mind az ágazati szakpolitikák, mind pedig az országos és területi programok kidolgozásában, így megadja a nemzeti fejlesztési tervezés területi vetületét is. Területfejlesztési politikánk az ország területileg harmonikus és hatékony működését, valamint kiegyensúlyozott, fenntartható fejlődését kívánja biztosítani, egyúttal mérsékelni kívánja a területi leszakadást.

3.3. A stratégia készítése során felhasznált dokumentumok

Az Európai Unió által elfogadott keretek:

- Közöségi stratégiai iránymutatások a növekedésért és a foglalkoztatásért, 2007–2013 (a kohéziós politika tervezését orientáló bizottsági dokumentum)
- Az Európai Szociális Alap, az Európai Regionális Fejlesztési Alap és a Kohéziós Alap felhasználásának szabályait rögzítő rendeletek, valamint az Európai Unió Tanácsának a három alapra vonatkozó, általános szabályokat tartalmazó, 1083/2006/EK rendelete, illetve az európai területi együttműködési csoportosulásról szóló európai parlamenti és tanácsi rendelet
- Integrált iránymutatások a növekedésért és a foglalkoztatásért (a lisszaboni folyamat megújításának keretében az egyes tagállamok által 2005–2008-ra elkészített nemzeti reformprogramok iránymutatásai)
- Az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alapot (EMVA) szabályozó rendelet
- A Göteborgban megfogalmazott fenntarthatósági elvárások, illetve az Európai Unió Tanácsa által 2006. június 15-én megújított Fenntartható Fejlődés Stratégiája
- Környezetvédelmi Akcióprogram 2001–2010
- i2010: az információs társadalom a növekedésért és foglalkoztatásért program.

A figyelembe vett legfontosabb hazai dokumentumok:

- Országos Fejlesztéspolitikai Konceptió (2005–2020)
- Országos Területfejlesztési Konceptió (2005–2020)

- Nemzeti Akcióprogram (2005–2008), illetve a Felülvizsgált Nemzeti Lisszaboni Akcióprogram, 2006. október
- Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégia Terv (2007–2013, társadalmi vitára bocsátott változat)
- Nemzeti Környezetvédelmi Program (2003–2008)
- Az egész életen át tartó tanulás stratégiája
- Magyarország 2006. szeptemberi aktualizált konvergencia programja.

Megalapozó ágazati koncepciók, stratégiák:

A munka során építettünk az Országos Fejlesztéspolitikai Koncepcióhoz és az **Országos Területfejlesztési Koncepcióhoz** illeszkedő ágazati fejlesztési koncepciókra, melyek közül a legfontosabbak a következők:

- Versenyképességi koncepció
- A magyar információs társadalom stratégiája (MITS) – (1126/2003 Kormányhatározat)
- Nemzeti Szélessávú Stratégia
- Közlekedéspolitikai koncepció
- A szociális védelemről és a társadalmi összetartozásról szóló nemzeti stratégiai jelentés 2006–2008 (előkészületben)
- Egészségügyi fejlesztéspolitikai koncepció (EFK),
- Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia
- Országos Fogyatékosügyi Program
- A szociális védelemről és a társadalmi összetartozásról szóló nemzeti stratégiai jelentés 2006–2008

Tehát jól látható, hogy az **Országos Területfejlesztési Koncepció** az Új Magyarország Fejlesztési Terv pillére, így a területfejlesztés is kitüntetett helyet foglal le a társadalmi és gazdasági élet szervezésében, irányításában. Továbbá az Új Magyarország Fejlesztési Tervben megjelölt irányok, kapcsolati elemek kötelezően alkalmazandók a különböző területi szintű területfejlesztési koncepciókban és programokban.

Az Országos Területfejlesztési Koncepcióban megfogalmazott, a területfejlesztés egészének céljai:

„Az, hogy kijelölje az ország közép- és hosszú távú területfejlesztési politikai célkitűzéseit és prioritásrendszerét, valamint a területi szempontok konzekvens érvényesítésének feltételeit, mind az ágazati szakpolitikák, mind az országos, regionális, térségi programok kidolgozásához. Ezáltal megadja a nemzeti fejlesztési tervezés területi kereteit is.

A területfejlesztési politika az ország fejlesztésével kapcsolatos területi célkitűzések konzisztens rendszere, melyet valamennyi fejlesztéspolitikának szem előtt kell tartania. A területfejlesztési tevékenység azon fejlesztési beavatkozások csoportja, amelyek közvetlenül vagy közvetve területi célokat (pl. területi felzárkózás) szolgálnak, ill. egy adott terület egység integrált fejlesztését valósítják meg.

Az új értelmezés szerint a területfejlesztési politika céljainak elérését hat pillér szolgálja: a nem csak országos szinten jelen lévő klasszikus területfejlesztési beavatkozások (1), a területileg integrált szakpolitikák (2), a területrendezés (3), a különböző területi szintek – különösen a regionális szint – fejlesztései (regionális politikák (4), a vidékfejlesztés (5), valamint a városfejlesztés (6).

A koncepció nevében is tükröződik, hogy tartalmában továbbra is elsősorban területfejlesztési jelleg, azonban a korábbinál nagyobb mértékben tekint ki a területi politika egészére.

A dokumentumban megfogalmazott új területfejlesztési politika két, az elmúlt időszak tapasztalatai alapján nyilvánvalóvá vált felismerésre épül. A területi célkitűzések nem érvényesíthetők, és az ország területileg

hatékony működése nem biztosítható olyan fejlesztéspolitikai rendszerben, amelyben a területfejlesztés egy, főként csak saját eszközeire támaszkodó, mellérendelt szakpolitika a többi között (1); és amely meghatározóan központilag, országos szinten hozza meg döntéseit, illetve valósítja meg programjait (2).

A területfejlesztési politika feladata már nem csupán annyi, hogy szelektíven beavatkozva kompenzálja a többi ágazat (politika) és a piaci folyamatok nemkívánatos területi hatásait. A megújuló területfejlesztési politika fő funkciója az ország területileg hatékony működésének, kiegyensúlyozott területi fejlődésének megteremtése, amely a fejlesztéspolitika hatékonyságának biztosítása mellett értelemszerűen irányul a területi leszakadás mérséklésére a területi versenyképesség és a fenntartható térségi fejlődés biztosítására.

Az új megközelítés szerint országos szinten minden tárcától, szakpolitikától megkívánt a térségi gondolkodás és a területi szemlélet-tervezés, s ebben a területfejlesztésért felelős kormányzati szerv területi koordinációs szerepkört lát el.

Ugyanakkor a területi célok érvényesítésében meghatározó szerepet kapnak a régiók is, melyek az ágazatok (szakpolitikák) területi integrálásának és a területi érdekek érvényesítésének elsődleges területi szintjét jelentik.

A hagyományos felzárkóztató területfejlesztési funkciót azonban koncentráltabb formában a legelmaradottabb térségekre szűkítve kell működtetni.

A vidékies (rurális) térségek – mint jellegzetes területi adottságú és problematikájú átfogó térségtípus – fejlesztésével kapcsolatos célkitűzések is a területi célok rendszerének részét képezik, ezért a koncepció az integrált vidékfejlesztés szemléletét is ötvözi. A több ágazatot integráló, jól lehatárolt beavatkozási területeken érvényesülő, helyi kezdeményezésekből építkező vidékfejlesztés a területfejlesztési politika – vagyis a területi típusú célkitűzésrendszer – szerves része. A koncepció támogatja a hazai vidékfejlesztés kibontakozását (az eddigi, agrárgazdaság által dominált jellegének oldását), ezzel összhangban a vidékfejlesztési programozás fokozatos decentralizálását és a regionális területfejlesztési programozással való összhangjának erősítését.

Az OTK új, ambiciózus megközelítéseinek fontos ösztönzője, hogy a Magyar Köztársaság számára az EU-tagság jelentős fejlesztési források elérhetővé válásával új fejlődési perspektívát nyitott meg.

A bővülő EU-támogatások célirányos és területileg hatékony felhasználásával jelentősen gyorsítható a gazdasági fejlődés üteme és mérsékelhetőek a társadalmi feszültségek.

A hazai stratégiai tervezési rendszer koordinációjához és hatékonyságának erősítéséhez a területfejlesztési politika érvényesítése adhat megbízható alapokat, mivel a különböző tervekben megfogalmazott fejlesztések mindegyike jól meghatározott térhez köthető, különböző szint térségekben (régiókban, megyékben, kistérségekben, ill. településeken) valósul meg, az ott élő polgárok érdekeit szolgálva.

Így a területfejlesztésnek és területrendezésének az eddiginél nagyobb szerepet kell vállalnia abban, hogy az ágazati fejlesztések térben összehangoltabban valósuljanak meg. A fejlesztések közötti területi szinergikus hatások kihasználásával és a helyi adottságokhoz, igényekhez való igazodás javításával ugyanis az egységnyi ráfordítással elérhető kedvező hatások megsokszorozhatók. Ehhez elengedhetetlen azonban, hogy térségi szinten is jól artikulált fejlesztési elképzelések legyenek.

Az új OTK önálló területpolitikát jelöl ki Magyarország számára. A megfogalmazott célok és beavatkozási irányok ugyanakkor megfelelnek az EU területi kohéziós politikájának, valamint innovatív és rugalmas területi megközelítésben segítik érvényre jutni a lisszaboni és göteborgi irányelveket.

Az OTK az Országos Fejlesztéspolitikai Koncepcióval (OFK) szoros összhangban készült, a két tervdokumentum egymást kiegészíti. Az OTK elsősorban a területi jelenségekre és folyamatokra vonatkoztatva értelmezi az OFK fejlesztési elveit, ahol szükséges, ott speciális területi elveket is bevezet. Továbbá földrajzilag orientálja az OFK célkitűzéseit, és sajátos területi megfontolásokkal gazdagítja azokat.

A fentiek miatt az OFK mellett az OTK is hatással lesz a 2007-2013 közötti időszak EU által társfinanszírozott fejlesztéseinek a megtervezésére:

- A koncepció a legkézenfekvőbb hatását az időszak Nemzeti Fejlesztési Tervéhez (II. NFT) kapcsolódó regionális operatív programok esetében fejteti ki.
- E programokban érvényre kell juttatni az OTK regionális szint koncepcióit.
- A következő fejlesztési ciklus vidékfejlesztési tervezése során (II. Nemzeti Vidékfejlesztési Terv) érvényesíteni kell az OTK területi céljait, különös tekintettel a vidékfejlesztési ajánlásokra.
- Az OTK hatást gyakorol az NFT ágazati jelleg operatív programjainak területi koordinációjára is, különösen a koncepció ágazatokra vonatkozó területi prioritásainak rögzítése révén.

3.4. Az OTK célrendszere

Jövőkép Területi harmónia

HOSSZÚ TÁVÚ, ÁTFOGÓ TERÜLETFEJLESZTÉSI POLITIKAI CÉLOK

1.	2.	3.	4.	5.
Térségi versenyképesség	Területi felzárkózás	Fenntartható Térségfejlődés, örökségvédelem	Területi Integrálódás Európába	Decentralizáció és regionalizmus

KÖZÉPTÁVÚ TERÜLETI CÉLOK

1. Versenyképes budapesti metropolisz-térség
2. Fejlesztési pólusok és városhálózati kapcsolatrendszer fejlesztése
3. Külső és belső perifériák, elmaradott térségek felzárkóztatása
4. Országos jelentőségű integrált fejlesztési térségek és tématerületek
 - A) Balaton térség tartós versenyképességének megteremtése
 - B) Tisza térség fenntartható felzárkóztatása
 - C) A Duna-mente fenntartható fejlesztése
 - D) A termálvíz kincs térségi hasznosítása
 - E) A megújuló energiaforrások részarányának növelése
5. Határ menti területek együttműködésének erősítése
6. Rurális (vidékes térségek) területileg integrált fejlesztési prioritásai
7. Területi prioritások a szakpolitikák számára

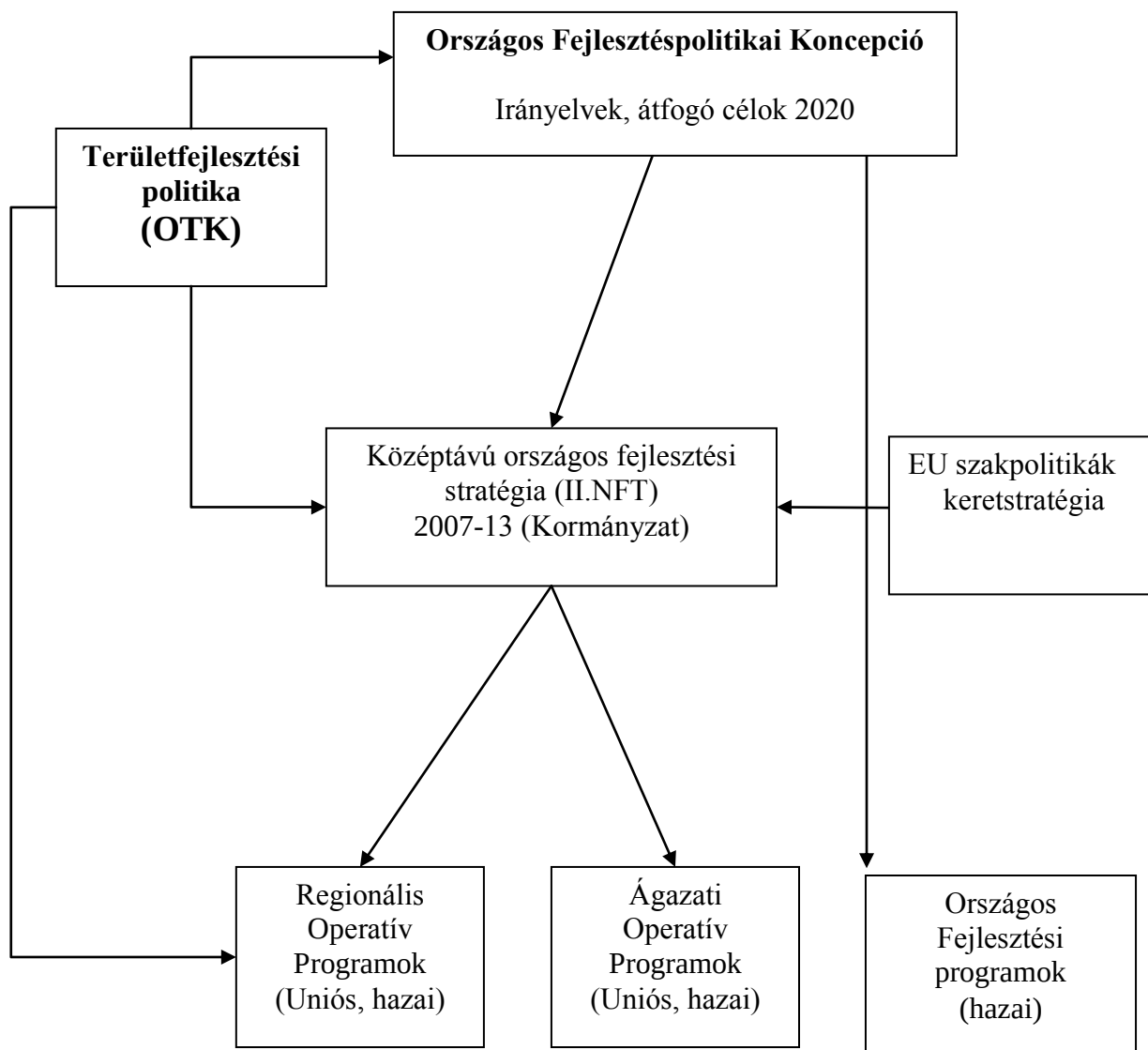
ESZKÖZ- ÉS INTÉZMÉNYRENDSZER

RÉGIÓK FEJLESZTÉSI IRÁNYAI

Regionális területi célok keretei

- Közép-Magyarország	- Dél-Alföld
- Közép-Dunántúl	- Észak-Alföld
- Nyugat-Dunántúl	- Észak-Magyarország
- Dél-Dunántúl	

3.5. Az OTK helye a fejlesztéspolitikai célrendszerben

Az Országos Területfejlesztési Konceptió bemutatásánál azokat a részeket vettük át teljes részletezettséggel, mely Tolna megye területét, gazdaságát determinálják ill. jellemzik.

A térhasználatra vonatkozó horizontális elvek:

Az OTK érvényesíti mind az uniós horizontális politikai irányelveket (fenntarthatóság, esélyegyenlőség biztosítása), mind az Országos Fejlesztéspolitikai Konceptióban (OFK) megfogalmazott hazai fejlesztéspolitika horizontális szempontjait (az előbbieken túl a biztonság, az alkalmazott információs társadalom széles körű kiépítésének elősegítése, a foglalkoztatás növelése). Mindezek mellett az OTK, területi szemléletének megfelelően, a fejlesztések területhasználatát érintő horizontális szempontokat is bevezet.

Az OTK és más fejlesztési dokumentumok jövőképeinek elérését biztosító programok nagy hatással lesznek a gazdaság és a társadalom térhasználatára. Annak érdekében, hogy a fejlesztési ciklus koncepción túli szakaszai is a jövőkép elérését szolgálják, az OTK horizontális szempontokat határoz meg az ország területének, mint fizikai térnek a használatát illetően:

Az állami támogatással és állami hatáskörben megvalósuló fejlesztések kialakítása, térbeli elhelyezése, a terület- és településrendezés, valamint a fejlesztések hatástanulmányainak készítése során **a fenntartható, hatékony, biztonságos és egyenlő, esélyeket nyújtó területhasználat** megteremtésére való törekvés szükséges.

Ennek érdekében az alábbi területhasználati elveket kell érvényesíteni:

Az erőforrások védelmét szolgáló területhasználat:

- A tisztább, természetesebb környezet, egészségesebb és fenntartható társadalom érdekében: nem vagy nehezen megújuló helyi erőforrások (pl. termőföld, tájkép, természetes területek, kulturális örökség) védelmét szolgáló területhasználat, mely a barnamezős területeken megvalósuló fejlesztéseket ösztönzi a zöld mezős beruházásokkal szemben, szolgálja a városi-vidéki funkciók térbeli csoportosítását.

Az értékmegőrzést, hozzáférést biztosító térhasználat-szervezés:

- A környezettudatos, helyi identitású társadalom és az esélyegyenlőség érdekében biztosítani kell a közkinccet képező természeti és kulturális értékek, valamint a közszolgáltatások és a közérdekklődésre számon tartott rendezvények helyszínének fenntartható módon történő elérhetőségét, hozzáférhetőségét, akadálymentesítését.
- A társadalmi-gazdasági folyamatok szervezésével összefüggő sokszor rejtett, környezeti és kulturális értékeket (erőforrásokat) degradáló hatások megelőzése érdekében: a fejlesztések hely kiválasztásának, valamint a területi közigazgatás és közellátás szervezésének egyaránt szolgálnia kell a fenntarthatóságot és az értékmegőrzést.

A hatékony, fenntartható térségi rendszereket, térségi gondolkodást kialakító térhasználat-szervezés:

- A hatékony és fenntartható módon tervezhető, kontrollálható, a külső tényezőknek kevésbé kiszolgáltatott térségi gazdálkodás érdekében: előnyt kell élvezniük a környezetükbe illeszkedő, az anyag, energia, információ és tudás áramlását minél hosszabban az adott térségben tartó, a helyi erőforrásokat minél sokoldalúbban hasznosító, valamint a városi-vidéki munkamegosztást kibontakoztató kezdeményezéseknek.
- A tisztább környezet, a felelősségteljesebb és környezettudatosabb társadalom érdekében: a fejlesztéseknek hozzá kell járulniuk a lakosság lakó-, üdülő- és munkahelyiül szolgáló tájak megismertetéséhez, erősítve a táji, környezeti értékek fenntartásával szembeni tudatosságot és felelősséget.

A személy-, anyag- és energiamozgatás, az utazás igényét csökkent, és fenntartható módon kielégít, térhasználat-szervezés:

- A tisztább környezet, az egészségesebb, a kulturális és szociális szükségleteire több időt fordító társadalom érdekében: törekedni kell az utazási kényszer és az utazási idő csökkentésére, hasznosítására, valamint a fenntartható és biztonságos utazási módok alkalmazására.
- A hatékonyabb gazdaság, biztonságosabb, tisztább környezet érdekében: a fejlesztéseknek szolgálniuk kell a közlekedés és az áruszállítás környezeti, műszaki, közbiztonsági károkozásának, illetve a károkozás kockázatának csökkentését.

3.6. Az Ország területi jövőképe

A területi jövőkép az átfogó nemzeti fejlesztéspolitika – Országos Fejlesztéspolitikai Koncepcióban megfogalmazott – jövőképének területi dimenzióját jeleníti meg.

A megújuló területfejlesztési politika a **területi harmónia** vízióját, mint célállapotot fogalmazza meg:

„A cél olyan harmonikus, fenntartható társadalmi-gazdasági-környezeti térszerkezet és területi rendszer létrejötte, amely a helyi adottságokra épülő, saját arculattal és identitással rendelkező térségekben¹ szerveződik – köztük mind több európai szinten is versenyképes területegységgel, és amely szervesen és hatékonyan illeszkedik az európai térbe, s amelyben a társadalom számára az alapvető esélyeket meghatározó közszolgáltatások és életkörülmények tekintetében nincsenek jelentős területi egyenlőtlenségek.”

A területi **harmónia** több szinten érvényesül:

– Magyarország térszerkezeti kapcsolatainak intenzifikálódása, európai együttműködéseinek **bővülése** és hídszerépének fokozatos erősödése révén, **harmonikus és integráns eleme az európai gazdasági-társadalmi térnek.**

– Az **ország egészének** harmonikusabbá válása az önmagukat megszervező versenyképes régiók és a főváros dominanciáját kiegyensúlyozó, a vidéket² dinamizáló központok jelenléte és a legfejletlenebb térségek felzárkózása révén várható.

– A különböző **térségi szintek** egyes rendszerei (régiók, kistérségek, funkcionális térségek) maguk is harmonikusan szerveződnek, azaz a helyi táji, társadalmi-gazdasági, kulturális adottságokhoz megfelelően igazodnak. Ezáltal a szélsőségeket elkerülve, nagy stabilitással viselik a különböző nemzeti és nemzetközi tendenciák negatív hatásait, ill. fejlődésre váltják a kihívásokat.

Az **ország** társadalmi-gazdasági és környezeti **térszerkezetét** a területi kohézió erősödésével, a területi versenyképesség javulásával és a fenntarthatóság biztosításával **az alábbiak jellemzik:**

¹ E térség fogalom egyaránt jelenti az ország 7 régióját, kistérségeit, vagy bármely más funkcionálisan létező területegységet, pl. kiemelt térségeket, adott esetben földrajzi tájakat, agglomerációt vagy akár csak kisebb számú térben funkcionálisan összekapcsolt és kooperáló település mikrokörzetét.

² Ez esetben a „vidék” fogalmán az országnak a főváros és agglomerációján kívüli területét értjük. /

– **Az ország szervesen illeszkedik az európai térszerkezetbe**, intenzív gazdasági, kulturális kapcsolatokkal rendelkezik Közép-Európában és a Balkán térségében, különösen a határ menti és a magyarlakta területeken, szervesen kapcsolódik a transznacionális és határ menti infrastrukturális hálózatokhoz, valamint kezdeményezőként részt vesz a gazdasági, kutatási, kulturális együttműködésekben.

– **Versenyképesebbé válnak és felzárkóznak a régiók.** A nemzetközi lépték, térségek közötti versenyben régióink többsége eredményesen szerepel és képes a fejlődés erőforrásait, főképp a működő tőkét – elsősorban a magasabb hozzáadott értéket termelő kvalifikált munkaerőt foglalkoztató gazdasági tevékenységeket – nem csak vonzani, de megtartani is. Ennek révén a régiók többségének gazdasági fejlettsége eléri, a foglalkoztatottak aránya pedig megközelíti az EU tagállamainak jelenlegi átlagát, a régiók fejlesztési céljait egymással összehangolva, a gazdasági, földrajzi, infrastrukturális, tudásbeli versenyelőnyekre alapozva, fenntarthatóan alakítják ki és valósítják meg.

– **Mérséklődnek a területi egyenlőtlenségek** mind a régiók, mind a kistérségek szintjén, a legelmaradottabb térségek felzárkóznak.

– **Budapest Közép- és Délkelet-Európa vezet, innovációs, üzleti, kulturális és turisztikai központja**, amely egyedülállóan alkalmas arra, hogy rajta keresztül hazánk és tágabb környezete bekapcsolódjon az európai, ill. a globális gazdasági, kulturális vérkeringésbe. Budapest a Dunát, gyógyvizeit, kulturális örökségét birtokba véve Európa tíz leglátogatottabb városa közé tartozik, amelyet több regionális és európai kormányzati intézmény választ székhelyéül. Budapest és agglomerációjának gazdasági-kulturális súlya elsősorban az ország nemzetközi munkamegosztásban való növekvő szerepvállalását segíti, és innovációt közvetít az ország térségei felé, melyektől funkciókat és erőforrásokat nem elvon, hanem azokat megosztja.

– **Sok központú és kooperáló városhálózat, fejlesztési pólusok jönnek létre.** A policentrikusság jegyében a főváros dominanciáját az országon belüli térstruktúrában kiegészítik a megerősödött innovációs, gazdasági és igazgatási térszervező és dinamizáló erővel bíró **regionális központok (pólusok)**. E pólusok olyan központok, amelyek a térségükhöz ezer szállal kapcsolódva, a régió- és országhatárokon is átnyúló hatással közvetítik az innovációt, és szervezik, ellátják, dinamizálják tágabb régiójukat. Az egyetemek és a vonzáskörzetükben székelő vállalkozások e pólusokban együttesen regionális tudásközpontokat hoznak létre. A regionális fejlett info-kommunikációs technológiák és a kiépült gyorsforgalmi út- és vasúthálózat segítségével és nemzetközi kooperációkon keresztül kapcsolódnak az európai térbe.

A pólusok intenzív kapcsolati rendszerrel rendelkező városhálózatból emelkednek ki. A regionális városhálózat tradicionális termelési, kutatási funkciókat hordozó tagjai **specializált központokat**, mások a szűkebb térségüket ellátó **központokat** alkotnak, melyek egymással közvetlen kapcsolatban – immár a fővárostól nem függő – gazdasági együttműködési, K+F, szolgáltatási, információs vagy munkaerő-piaci hálózatokat alkotnak, és térségeiket is hálózatokba szervezik. A decentralizált hálózatos szerveződés eredményeként a főváros orientációjú nemzetközi növekedési tengelyek mellett csatlakozó, a határokon is átnyúló **regionális tengelyek** szerveződnek (pl. Nagyvárad- Debrecen-Nyíregyháza).

- **Új, intenzív város és térsége viszony alakul ki – környezetükbe integrálódnak a városok.** A központ-szerepet betöltő városok tágabb környezetükkel intenzív, funkciómegosztáson alapuló kapcsolatokat alakítanak ki, és ezzel létrejön a központok és környezetük harmonikus szerveződő, egymással szorosan kooperáló integrált rendszere. A kisebb városok esetében is kialakul a város-falu minőségileg új viszonya, elmélyül a város és környezetében lévő falvak közti funkciómegosztás, melynek a központok magas színvonalú elérhetősége az alapja. Fejlettek a térség-szervező funkciók, melyek kialakításában a helyi kezdeményezések dominálnak – különösen az európai uniós tagállamokkal közös határok mentén – a határokon túli területek részvételével.

- **A vidékies térségek új arculata új szerepeket kínál.** A vidékies (rurális) térségeket többé nem gondjaik fűzik egybe, és nem is a városi problémák befogadó területei. A vidékies etnikai és szociális szegregációk oldódnak. A vidékies térségek felértékelődő adottságaikra (természeti környezet, zöld területek nagy aránya, a gazdaság és társadalom kismértékű környezeti terhelése) támaszkodva, fenntarthatóan és sokoldalúan, új települési funkciók megjelenésével fejlődnek. Az ország rurális térségei sikerrel használják ki a tiszta, természeti és tradicionális vidékies környezet iránti igény növekedését, amely az urbanizáció, motorizáció fokozódásával párhuzamosan jelentkezik, s ehhez kihasználják az info-kommunikációs technikák lehetőségeit.

A vidékies térségek többsége jól együttműködő települései adottságaiknak megfelelő életképes mezőgazdasági, idegenforgalmi, ökológiai, pihenő vagy lakófunkciót találnak maguknak. Ennek alapja a természeti környezet, az életminőséget javító közlekedési és info-kommunikációs infrastruktúra és a megújult falukép. A települések által közösen működtetett alapszint közszolgáltatások jó minőségűek.

Az újjáéledő, tradícióikat ápoló vidéki közösségek felismerik egyedi erőforrásaikat a fejlesztések során. A természeti és kulturális táji értékeikhez, speciális településszerkezeti adottságaikhoz (aprófalú, tanya), nemzeti-etnikai kisebbségeik kulturális örökségéhez igazodva, szociális problémáikat orvosolva

fenntarthatóan fejlődnek, s a térségben élők kölcsönös előnyöket kínáló élénk partneri-, gazdasági kapcsolatot alakítanak ki a térségben tartósan vagy ideiglenesen jelenlévő városi eredetű üdülőkkel, ill. lakókkal. A térségek önmagukra találásának, fejlődési lehetőségeik felismerésének egyik fontos bázisa a helyi identitást és hagyományokat erősítő oktatás.

Az országos és gyakran nemzetközi szinten is számon tartott, kiemelt táji értékekkel rendelkező hazai térségek organikusán, értékeikből táplálkozva, de azokat megőrizve fejlődnek. Ezeket a térségeket, valamint a természetvédelem alatt álló és a környezeti szempontból különösen érzékeny területeket érintő beavatkozások esetében a fenntarthatóság elve különös gonddal érvényesül.

– **A területi harmóniát és kiegyensúlyozott területi fejlődést szolgálja a közigazgatás és a fejlesztéspolitika.** A területi harmónia érvényesülését az ország határain túltekintő, a többi szakpolitikába integrálódó területfejlesztési politika, a fenntartható fejlődés és a szubszidiaritás elveit érvényesítő decentralizált fejlesztéspolitika és államszervezés ösztönzi.

A fejlesztéspolitika meghatározó szintje a régió, amely önálló forrással rendelkezik a fejlesztések megvalósításához. A regionalizmus meggyökeresedik a választott regionális önkormányzatok létrejöttével. A források, és a hatalom megosztása szűkíti a központi kormányzás mozgásterét és a települési autonómiát, de növeli a régiók és a kistérségek szerepét. Az önkormányzatok és a kis- és mikrotérségek közti feladatmegosztás és együttműködés eredményeként a közszolgáltatások mindenki számára jó minőségben elérhetőek. A közigazgatási és civil szervezetek együttesen képesek a gyorsuló ütem változásokhoz nehezen alkalmazkodók számára segítséget nyújtani.

Az állami és társadalmi térszervezés új egységeit a területi szemléletűvé váló állami fejlesztéspolitika segíti. Az egyes térségek magukra találva, saját elképzeléseken nyugvó, sokszínű, a helyi adottságokhoz igazodó fenntartható fejlesztésekkel stabil, gazdasági – környezeti – társadalmi tekintetben harmonikus területi rendszerrel sikerrel válaszolnak a kihívásokra.

Az ország fenntarthatósági politikája is területi szemlélettel társul: a térségek saját fenntarthatósági elveik mentén fejlődnek. Az országos jelentőségű, meghatározóan környezeti eredetű problématerületek fenntartható növekedési pályára állnak: a Tiszamenti térségek lakóinak életkörülményei a társadalmi, gazdasági és környezeti gondok felszámolásával jelentősen javulnak; a Balaton térség magas minőség turisztikai kínálatának kialakítását környezetvédelmi erőfeszítések támogatják, a Duna-menti térség fenntartható módon hasznosítja nemzetközi jelentőségű adottságait. A környezetileg érzékeny és a védelem alatt álló területek gazdasága a környezeti feltételeknek megfelelően alakul, a természeti és kulturális táji értékekben gazdag térségek értékeikre alapozottan, azokat őrizve fejlődnek.

3.7. A területfejlesztési politika átfogó céljai 2020-ig

Az ország területi jövőképéből levezethető átfogó hosszú távú célok felsorolása. A megyei területfejlesztési program aktualizálásánál fogjuk részletezni ezen célokat, összevetve a 2002-ben megfogalmazottakkal.

Az ország területi jövőképében megfogalmazott területi harmónia eléréséhez, illetve a kiegyensúlyozott területi fejlődés biztosításához hosszabb távra, 2020-ig – az OFK átfogó céljainak időtávjával összhangban – öt átfogó célkitűzés érvényesítése szükséges:

(1) Hatékony, a növekedés területi terjedését ösztönző területi struktúra és területrendszerenként (régióként, térségenként) **hatékony működés** biztosítása, vagyis a **térségi versenyképesség** következetes erősítése az ország egésze szintjén és a régiókon, egyéb térségeken belül egyaránt.

(2) A **kohézió** jegyében az esélyegyenlőtlenséget sértő és a hatékony működést korlátozó legsúlyosabb területi elmaradottságok felzárkóztató mérséklése.

(3) Régióinknak, térségeinknek olyan **fenntartható**, biztonságos rendszerekké kell válniuk, amelyek értékeiket, természeti és kulturális örökségüket, erőforrásaikat és belső összetartozásukat nem csak megőrzik, de azokat tovább erősítik, a társadalom, a gazdaság és a természeti-környezeti-kulturális elemek összhangját helyi-térségi rendszereikben biztosítják.

(4) A társadalom, a gazdaság és a fejlesztéspolitika térbeli szerveződése többé nem szakadhat meg a határoknál, az ország **határokon átnyúló kapcsolatokat** épít a Kárpát-medence térségében, Közép-Európában és az egész európai térben.

(5) Ma az Európai Unió átlagszintjéhez képest régióink döntő többsége elmaradott, ezért alapvető nemzeti célkitűzés mindegyikük felzárkóztatása. Ehhez hatékony fejlesztéspolitika szükséges. A hatékonyság csak úgy biztosítható, ha a fejlesztések a helyi térségi adottságokhoz igazodnak, és a különböző fejlesztéspolitikai beavatkozások térségenként összehangoltan területi szinergiákat eredményeznek, valamint képesek biztosítani a helyi-térségi, társadalmi-gazdasági szereplők hatékony bevonását és mozgósítását, a célok elérése érdekében. E feltételeket a **decentralizált fejlesztéspolitika** biztosíthatja.

1. Térségi versenyképesség

A globalizáció és az európai uniós integráció elmélyülése révén Magyarország egyre inkább egy nagyobb gazdasági-társadalmi tér részévé válik, melyben az egyes területi rendszerek (régiók, térségek, települések) fejlődési esélyeit elsősorban versenyképességük határozza meg. A területi verseny különböző területi szinteken (országok, régiók, térségek, városok között) és különböző erőforrásokért – tőke, vállalkozások, turizmus, képzett munkaerő, közösségi beruházások, térségi funkciók – folyik. A területi versenyképesség egy adott térség vállalkozásainak versenyképességén túl magába foglalja azt is, hogy az adott térség vonzó, mint lakóhely, befektetési (tőkevonzó) helyszín, turisztikai célterület stb., és mindenekelőtt alkalmas a térségi funkciók megszerzésére, megtartására. A régiók, térségek, települések versenyképessége nem csak vállalkozásainak, hanem polgáraiknak, intézményeiknek, civil szervezeteiknek sikerességében is mérendő. A versenyben ugyanakkor a vesztesek az életképességüket, adott térségek társadalmi-gazdasági funkciójukat veszítik el, s ez válságokat, magukra hagyott, kiüresedő (pl. elnéptelenedő) tereket eredményez.

Alapvető cél, hogy az ország régiói, egyéb térségei és városai versenyképesebbé váljanak, ezzel segítve elő Magyarország számára az Európai Unió átlagához való gazdasági-társadalmi felzárkózását. A versenyképes régiókat prosperáló gazdaság, magas foglalkoztatás, tartós és fenntartható fejlődés, folyamatos megújulási képesség (innováció) jellemzi.

A térségi versenyképesség fejlesztésének homlokterében a térségek külső erőforrás vonzó, ill. -megtartó képességének és a térségi szereplők versenyképességének együttes erősítése, valamint a hatékony területi szerkezet megteremtése áll. A vállalkozások versenyképességének javításához a működésüket meghatározó helyi-térségi környezetük (pl. telephely; informatikai, közlekedési elérhetőség; pénzügyi, tanácsadási szolgáltatások; megfelelő képzettség munkaerő; közigazgatási szolgáltatások) területileg összehangolt fejlesztése szükséges. A lakosság, s főként a képzettebb csoportok vonzásához, ill. megtartásához a megfelelő munkahelyek jelenléte mellett élhető lakókörnyezet, pozitív térségi imázs, magas színvonalú szolgáltatások, megfelelő kulturális és kereskedelmi kínálat rugalmas és hatékony menedzsment, amely képes versenyképes projekteket, pályázatokat generálni, megvalósítani, érdekeit a partnerségen alapuló fejlesztéspolitikában hathatósan érvényesíteni. A versenyképesség kulcsa a régió/térség szereplőinek együttműködési képessége. Éppen ezért a területi alapon szerveződő gazdasági célú együttműködések (pl. együttműködés) ösztönzése kiemelten fontos.

Részcélok:

A térségi versenyképesség prioritása **kettős célkitűzést** jelent:

A.) Az ország egészének versenyképessége érdekében **hatékony és a növekedés területi terjedését ösztönző térszerkezet megteremtése szükséges** a jelentős foglalkoztatást és jövedelemtermelést biztosító térségek kiterjesztésével, dinamizálásával:

- A **főváros** nemzetközi szerepének és az országra gyakorolt húzóhatásának erősítése;
- Az ország fejlődését ösztönző olyan regionális központok (**pólusok**) megerősítése, amelyek szervező és megtartóerőt gyakorolnak tágabb régiójukra;
- Policentrikus, együttműködő **városhálózat** megteremtése, amely képes hatékonyan felfűzni az ország térségeit;
- az ország **nemzetközi**, illetve a nagyvárosok közti kapcsolatok bővítését szolgáló közlekedési elérhetőségének javítása;
- A jelenleg is és potenciálisan nemzetközi jelentőségű **turisztikai vonzerővel rendelkező „zászlóshajó” térségekben** a vonzerők, szolgáltatások és turisztikai infrastruktúra térségileg összehangolt rendszerének, egyedi stratégiák mentén történő kifejlesztése és pozicionálása a nemzetközi turisztikai piacon.

B.) Cél a regionális, térségi, helyi programok, fejlesztések során a versenyképesség szempontjainak előtérbe állítása. **Valamennyi térség, régió fejlesztésekor** adottságaikra és stratégiáikra építve életképes funkcióik megerősítésére, erőforrásvonzó képességük javítására, vagyis relatív **versenyképességük** erősítésére kell törekedni. A fejlődésben elmaradott térségek ehhez nagyobb kormányzati, regionális támogatást kell, hogy kapjanak, ily módon a versenyképesség növelése a felzárkóztatás eszközévé is válik. Az egyes térségek, régiók eltérő adottságaikból adódóan meglehetősen különböző fejlődési lehetőségekkel rendelkeznek.

A versenyképesség főbb térség-specifikus prioritásai az alábbiak:

- A **fejlettebb**, jelenleg is jelentős külföldi működő tőkével rendelkező térségekben, régiókban a magas hozzáadott értéket termelő, magas technológiájú, minőségi munkaerőt foglalkoztató gazdasági tevékenységek megtelepítésének ösztönzése;
- A **fejletlenebb, foglalkoztatási gondokkal küzdő régiókban** a magas foglalkoztatást biztosító beruházások, ehhez kapcsolódó tőkebefektetések vonzása;
- **Aprófalvak, perifériák és egyéb öregedő korszerkezetű térségek** népességmegtartó, ill. vonzó képességének javítása vagy számukra új életképes térségi (ökológiai-, rekreációs-, lakó-, stb.) funkciók megnyerése ill. megőrzése;
- **Táji-természeti és kulturális értékekben gazdag térségeink hazai**, és részben a külföldi falusi-turisztikai, üdülőhelyi és egészségturisztikai piacon való érvényesülése, ill. lakófunkcióik megerősítése.

A versenyképességet szolgáló fejlesztendő tényezők köre a különböző adottságok és a választott stratégia függvényében térségenként eltérőek, ezért a versenyképesség fejlesztése a helyi-térségi adottságokhoz igazodó decentralizált fejlesztéspolitikával biztosítható hatékonyan. Az alábbi **nyolc tényezőcsoport olyan általános fejlesztendő pillérek**, melyek az egyes térségek versenyképességi stratégiáinak lehetséges – jóllehet nem kizárólagos – eszközkészletét jelentik:

- *Tudástársadalom építése és az innováció területi terjesztése*
- *Az elérhetőség javítása*
- *Regionális üzleti környezet és szolgáltatások fejlesztése*

- *Térségi hálózatok ösztönzése és a kis- és középvállalatok regionális fejlesztése*
- *Regionális és helyi menedzsment szervezeti fejlődése, stratégiák ösztönzése*
- *Regionális és települési marketing-kommunikáció erősítése*
- *Környezet megóvása és fejlesztése*
- *Turisztikai infrastruktúra és szolgáltatások fejlesztése*

Természetesen nem lehet minden térség egyformán versenyképes, a versenynek időről időre vesztesei is vannak és lesznek (olykor a versenyképes térségekben is jelentkezhetnek anomáliák), akár olyan mértékben is, ami az országos szint eredményeit veszélyezteti, a harmonikus rendszer kialakítását gátolja, így célzott beavatkozásokat kíván.

2. Területi felzárkózás

*A területi célokat szolgáló eddigi intézkedések a piaci alapú, az egyenlőtlenségeket fokozó folyamatokat csak mérsékelni tudták, megállítani nem. Ma Magyarországon olyan mértékű területi különbségek fordulnak elő, melyek elfogadhatatlan esélyegyenlőtlenséget teremtenek a társadalom tagjai számára, egyben a gazdaság fejlődését is korlátozva. Az ország legelmaradottabb térségei az északkeleti és **délnyugati** országrészben összefüggő területet alkotnak, jellemzően nehezen megközelíthető, periférikus helyzetűek, és az elmúlt időszakban konzerválták elmaradottságukat. Megfelelő beavatkozás hiányában az életkörülményekben kialakuló megengedhetetlen egyenlőtlenségek a hátrányos helyzetű térségek leszakadásához, a szegregációs folyamatok felerősödéséhez és újabb válságjelenségek kialakulásához vezetnek.*

Az új területfejlesztési politika tudomásul veszi az egyenlőtlen területi (gazdasági) fejlődés törvényszerűségét. Ezért a területi felzárkóztatás alapvető célja koncentrált, a társadalmi esélyegyenlőség elvét sértő és a gazdaság eredményes működését korlátozó elfogadhatatlan területi egyenlőtlenségek, valamint a gazdaság, a vállalkozások hatékony működését korlátozó infrastrukturális, szervezési és az emberi erőforráshoz kapcsolódó hiányosságok megszüntetésére irányul. A legproblematisabb, létező egyenlőtlenségek alapján a felzárkóztatás legfőbb céljai:

- *a fejlettségükben tartósan leszakadó térségek gazdasági-társadalmi felzárkóztatása, főként a **Dél-Dunántúl déli szegélye** és az északkeleti országrész külső és belső perifériáinak dinamizálása;*
- *a térszerkezet túlzott egyközpontúságának oldása;*
- *az alapvető életesélyek feltételeinek (alap közszolgáltatások elérhetősége, víz, villany, aszfaltút, stb.) biztosítása az ország valamennyi településén.*

A hagyományos területi kiegyenlítő szemlélettel szemben a felzárkóztatás során is alapvető cél az életképes gazdasági, társadalmi elemek megerősítése ill. kialakítása, vagyis e **térségek relatív versenyképességének javítása** annak érdekében, hogy e térségek ne eltartott, hanem a támogatások segítségével működőképes térségi rendszerek legyenek. Éppen ezért a területi felzárkóztatást szolgáló központi eszközöket is az adott térséghez igazítva, zömében a térség stratégiája mentén, a térség erőforrásainak kibontakoztatását célzó integrált térségi programok keretében kell alkalmazni.

Részcélok:

A területi felzárkózás célkitűzés alaplogikája a területileg szelektív, vagyis koncentrált beavatkozás, amit a felzárkóztatási szempontból kedvezményezett (elmaradott) térségek koncentrált rendszerének intézménye biztosít.

Az elfogadhatatlan területi egyenlőtlenségek felszámolása érdekében a felzárkóztatási célokra közvetlenül felhasználható (a központi területfejlesztési, ill. regionális) erőforrásokat e kedvezményezett térségekbe, a legsúlyosabb egyenlőtlenségek oldására szükséges koncentrálni. Az egyéb fejlesztéspolitikai források felhasználása során pozitív diszkriminációban kell e térségeket részesíteni az alábbi, legfőbb egyenlőtlenségi problémák oldására megfogalmazott részcélok megvalósítása mentén:

- *Túlzottan egyközpontú térszerkezet oldása, a régiók közötti jelentős különbségek mérséklése*
- *A tartósan leszakadó és periférikus térségek gazdasági-társadalmi dinamizálása*
- *Helyi (települési, kistérségi) szinten, valamint a főbb településkategóriák között jelentkező, az alapvető életesélyek (közszolgáltatások elérhetősége, kommunális infrastruktúra) terén fennálló egyenlőtlenségek mérséklése*

3. Fenntartható térségfejlődés és örökségvédelem

Magyarország földrajzi adottságaiból és átmeneti helyzetéből adódóan európai összehasonlításban is különlegesen változatos táji, természeti és kulturális értékekkel, termelési hagyományokkal rendelkezik, amelyek jó része egyedülálló állapotban maradt meg. Ezek az értékek speciális táji és térségi adottságként az ott élő – a jelen és a jövő nemzedékeket magában foglaló – közösségek, a helyi társadalmi csoportok jólétét szolgálva a térségek megújulásának és fejlődésének erőforrásai lehetnek, megőrzésük, hasznosításuk azonban csak a fenntartható fejlődés elveire alapozottan biztosítható.

A fenntartható fejlődés középpontjában a társadalmi haladás, a szociális alapkérdések megoldása, azaz a tág értelemben vett szociális jólét elérése, megőrzése áll: a méltányos életfeltételek, megfelelő életminőség biztosítása és javítása mindenki számára, beleértve az egészséghöz, az egészséges környezethez, a szociális biztonsághoz, a társadalmi kohézióhoz szükséges feltételeket. A társadalmi jólét javítását, folytonos biztosítását szolgálja a gazdaság eszközrendszere. A társadalom érdekében, a társadalmi-gazdasági tevékenységek során tekintettel kell lenni a természeti környezet, a nem megújuló és a feltételeken megújuló erőforrások korlátjaira, a természeti rendszerek eltartó képességére, a fenntarthatósági szempontoknak érvényt biztosító közösségekre, a környezet védelmére, a természet megőrzése tehát kulcsfontosságú a fenntartható fejlődés szempontjából.

Az egyes térségi rendszerek nagymértékben támaszkodnak a helyi erőforrásokra, melyek kiaknázása így fokozott óvatosságot, fenntarthatósági koordinációt kíván. A gazdaság rendszerszemléletű fejlesztése során általában is hangsúlyosan figyelembe kell venni az értékhordozó kultúrák, az ökoszisztémák sokszínűségének megőrzését, a környezet és a tájak terhelhetőségét, mivel – az etikai megfontolásokon túl – ezek erőforrásokat is jelentenek.

A fenntarthatóság mindig meghatározott térbeli keretekben – térség, régió vagy földrajzi táj – vagyis területi megközelítéssel teremthető meg. Ebből adódóan a területfejlesztés különösen erős hatással van a fenntarthatóság megvalósulására vagy ellehetetlenülésére.

A fenntartható fejlődés szempontjait figyelembe vevő területi fejlesztéspolitika alapfeltételei:

- a környezeti szakpolitikák fokozott integrációja a területi fejlesztésekben, átfogó környezetgazdálkodási szempontok és az integrált környezeti tervezés érvényesítése, a szakpolitikai irányelvek összhangjának megteremtése a különböző területi szinteken;
- egyensúly biztosítása a környezet terhelhetőségét figyelembe vevő gazdaságfejlesztés, az épített és a természeti környezet védelme, és a társadalmi kohézió erősítése között;
- integrált, térség specifikus fejlesztéspolitika érvényesítése (szektorok, politikák, intézményi keret);

- a helyi közösségi szerveződések, társadalmi, szellemi, kulturális javak helyi erőforrásokra alapozott megőrzése és hasznosítása, a lakosság helyben tartása, a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentése érdekében;
- a fejlesztések során a táji, környezeti, természeti és egyéb helyi adottságoknak megfelelő termelési módok előnyben részesítése, a környezetkímélő termelési, közlekedési rendszerek előtérbe helyezése;
- a fejlesztések során a hagyományos táj- és a határhasználat, a településrendszer, az antropogén tájelemek, a műemlékek, a régészeti, történelmi, néprajzi örökség fennmaradásának és kibontakozásának biztosítása;
- a potenciális szennyező forrásként jelentkező szennyvíz és hulladék korszerű technikával megvalósuló kezelése, ártalmatlanítása;
- az öröklött környezetszennyezés felszámolása, kármentesítés;
- mindezek érdekében a térségek speciális adottságainak teljes körű feltárása.

A fenntartható fejlődés elveit figyelembe vevő térségfejlesztés csak akkor érheti el a célját, ha az ágazatok céljait átszövő és a területi értékekre és adottságokra alapozó fejlesztéspolitikaként működik. Ezt biztosítja a részvételi elv tervezés, amely kifejezett sajátossága a területi tervezési rendszereknek, s amellyel biztosítható, hogy a területfejlesztési tevékenység a szakpolitikák összehangolása révén megelőzze és kivédje a környezeti (természetes és antropogén eredet) kockázatokat, hosszú távon is életképes és az értékeket, megújuló és eltartó-képességet figyelembe vevő beavatkozásokat támogasson, valamint a térségi és helyi adottságokra építkező munkahelyteremtő, lakosságmegtartó beavatkozásokat részesítsen előnyben. Így teremthető meg a fenntartható térségfejlődés érvényesítéséhez elengedhetetlen, a nyilvánosság széles körét érintő, közvetlen érdekelttség is.

A természeti-környezeti, kulturális-társadalmi adottságok területi szerveződése alkotja a tájat, amely nem társadalomszervezési, fejlesztési, hanem funkcionális területegység. A táji örökség komplex kategória, több terület specifikus természeti, kulturális elemet egyesít magában. A területfejlesztés szempontjából kiemelt fontosságú, hogy a tájegységes területi keretet nyújt ezeknek, ez a fenntarthatósági gondolatok terét is megadja. Két nagy alapkategóriája: a táji természeti és a táji kulturális örökség a legtöbbször szoros kölcsönkapcsolatban áll egymással.

Az elemek- nem kibontva - az alábbiak:

- A táji természeti örökség helyi-térségi megőrzése és hasznosítása
- A kulturális örökség és a társadalmi identitás helyi-térségi értéknövelő kezelése és erősítése
- Az erőforrások fenntartható használatát biztosító fejlesztéspolitika megvalósítása

4. Területi integrálódás Európába

A területi tervezés hatóköre az EU csatlakozás után immár nem állhat meg az országhatárnál. Az új, nyitott területpolitikának kiemelten kell kezelnie az ország nemzetközi kapcsolataiból (nemzetközi integráció), ezen belül különösen az Európai Unió tagságunkból (európai integráció) adódó lehetőségeket és kötelezettségeket, valamint a sajátos földrajzi helyzetből (közép-európai és kárpát-medencei integráció), ezen belül kiemelten hazánk történelmi fejlődéséből adódó nemzeti sajátosságokat és feladatokat is (nemzeti integráció/k).

Az európai integráció folyamata a magyarság és az európaiság egymást erősítő közösségének, Európa és a magyarság, valamint Közép-Európa és a Kárpát-medence újraegyesítésének modern kerete, ahol a politikai, intézményi, jogi és területi határok elválasztó jellege mérséklődik, az Unión belüli tagállamok között pedig fokozatosan megszűnik.

Alapvető célkitűzés a magyar területfejlesztési politikában a politikai integráció után immár az ország szűkebb és tágabb környezetével (európai, közép-európai és kárpát-medencei) való funkcionális integrálódás **tudatos és innovatív kiterjesztése időben, térben, mélységben, minőségben, hatékonyságban** és eredményességében, az ország fizikai bekapcsolása az európai vérkeringésbe, valamint az uniós kohéziós, regionális és szakpolitikákkal való minél erősebb összhang megteremtése.

Kiemelten fontos feladat az **Európai Unió integrációból adódó lehetőségek hatékonyabb kihasználása és a nemzeti érdekérvényesítés erősítése**. Ugyancsak fontos cél az uniós kohéziós, regionális és szakpolitikákkal való minél erősebb összhang megteremtése, a magyar fejlesztési politika határozottabb érdekérvényesítő képességének megvalósítása, az uniós és kiemelten a szomszédos országokkal folytatott aktív partnerség keretében a közösségi források minél hatékonyabb felhasználása, valamint az EU fejlesztési és területi tervezési gyakorlatából való tanulás hangsúlyozása. Ugyanakkor fontos célunk részt venni az Unióhoz a későbbiekben csatlakozó országok felkészítésében.

Az Európába történő szervezettebb beilleszkedés célkitűzése nem korlátozódhat a jelenlegi Európai Unió területére.

Kiemelt feladatként kell kezelni az ország kedvező, és sajátos földrajzi helyzetéből és adottságaiból adódó lehetőségek kihasználását, a kiterjedt nemzetközi kapcsolatok bővítését, valamint a szomszédos országok, kiemelten azok magyarok lakta területeivel való különböző szint és formájú határon átnyúló és határ menti fejlesztési és együttműködési kapcsolatok, hálózatok revitalizálását és megerősítését.

Részcélok:

A megújuló területfejlesztési politika az európai integrálódás jegyében az alábbi célokat tűzi ki:

• *Magyarország integrációja az európai gazdasági térbe főként a transzeurópai közlekedési hálózatok hazai fejlesztésével és a nemzetközi kutatási, tervezési programokban való intenzív részvétellel*

Az ország transznacionális együttműködéseit az alábbiak jellemzik:

- csatlakozás a fejlettebb, nyugat-európai növekedési zónákhoz,
- a környezetbarát közlekedési rendszerek fejlesztésével logisztikai szerep erősítése a közép-európai térségben,
- tudásátadó szerep és gazdasági befolyás erősítése a délkelet-európai térségben.

Cél, hogy felgyorsuljon hazánk funkcionális integrálódása Európa, különösen Közép-Európa gazdasági, társadalmi és infrastrukturális térszerkezetébe, a globális tudás-, információ- és innováció-alapú gazdaságba és társadalomba, valamint a nemzetközi kulturális, területi és regionális együttműködési folyamatokba. A rész cél megvalósulását az alábbi fejlesztési feladatok szolgálják:

- minőségileg magasabb szint integrálódás az európai magsztrális hálózati rendszerekbe (kiemelten transzeurópai és közép-európai infrastrukturális hálózatok);
- intenzívebb kapcsolódás a nemzetközi, főként európai és közép-európai transznacionális terület- és regionális fejlesztési, hálózattervezési, együttműködési és fejlesztési folyamatokba (kiemelten a Cades térség, és egyéb közép-európai országok);
- a különböző területi szintek (pl. települések, régiók), és a területfejlesztési szakmai szereplők transznacionális és nemzetközi együttműködési hálózatainak támogatása (eurorégiók, klaszterek, „eurocities”, stb.).

– a nemzetközi migrációs folyamatok tudatos kihasználása (a hozzáadott érték elv befogadás-stratégia mentén szakma- és régió specifikus letelepítési programok kidolgozása)

A magyar siker kulcsa az intenzív nemzetközi együttműködés, ezért minden szinten támogatni kell a kölcsönös előnyökön nyugvó nemzetközi területfejlesztési, tervezési, kutatási, fejlesztési, innovációs és egyéb társadalmi-gazdasági hálózati együttműködést és partnerséget.

Fő feladatok:

• *A határ menti és határon átnyúló együttműködések lehetőségeinek bővítése a határ menti településközi, ezen belül intézményi, vállalkozói, civil kapcsolatok ösztönzésével, valamint az EU támogatási programok hatékony felhasználásával.*

• *A nemzeti integrációk és a nemzetiségi fejlesztési együttműködések elősegítése*

5. Decentralizáció és regionalizmus

/Ezen átfogó cél fontosságára való tekintettel szó szerinti idézést kíván, hiszen a cél megvalósításának hogyanja az aktuál- politika homlok terében áll./

A jövő képpen megfogalmazott harmonikus területi szerkezet és versenyképes Magyarország létrejöttét csak decentralizált fejlesztéspolitika valósíthatja meg hatékonyan. A megújuló magyar területfejlesztési politika éppen ezért céljai között határozottan felvállalja az érdemi decentralizáció, kiemelten a regionalizmus és a regionális berendezkedés kialakításának teljes fejlesztéspolitikát átható ügyét, mint az ország hatékony működésének, fejlesztésének kiemelt területszervezési feladatát.

A területfejlesztési politika határozottan állást foglal az érdemi decentralizáció mellett, mely alkalmazása szükséges annak érdekében, hogy:

– a területi versenyképesség javításának érvényesítéséhez a helyi sajátosságokra, versenyelőnyökre építő hálózati alapon szerveződő ágazati, illetve területi fejlesztési célok, programok kidolgozásra és megvalósításra kerüljenek;

– a területi felzárkózás előmozdításához a társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott térségek feltárják belső erőforrásaikat, melyre építve megvalósítják fejlesztési célkitűzéseiket;

– a fenntartható térségi fejlődés elősegítéséhez a helyi identitásra építve és a természeti, kulturális értékek figyelembe vétele mellett formálódjanak az erőforrás-kímélő helyi fejlesztési célok és a kapcsolódó eszközök;

– a nemzetközi együttműködésekben való hatékony és közvetlen részvétel biztosítva legyen.

A decentralizáció folyamata kettős területszervezési folyamatot takar, mely az egyes térségi szintek között jelentősen hozzájárul a szubszidiaritás elve szerinti, lehető leghatékonyabb feladatmegosztás és együttműködés kialakításához. A decentralizáció érvényesítése az ország hatékony működése érdekében alapvetően három szinten eredményez fejlesztéspolitikai változásokat:

– országos szinten a decentralizáción alapuló regionális átalakulás érdemi megvalósítása;

– regionális szinten a kistérségi részvételen alapuló decentralizáció megvalósítása;

– a települési szint saját fejlesztési forrásainak bővítése.

A decentralizáción alapuló regionális átalakulás az ország számára olyan alapvető, a teljes fejlesztéspolitikát átható modernizációs lépés, amely az ország hatékony fejlesztésének és területi működésének egyik sarokköve.

A **cél** hozzájárulni egy olyan regionális államberendezkedés kialakításához, amelyben az önkormányzati alapon szerveződő régiók saját forrásokkal rendelkeznek és a szubszidiaritás, partnerség elvét érvényesítve a régió szintjén kezelhető társadalomszervezési és –fejlesztési feladatokat önállóan, az országos szakpolitikákkal és fejlesztéspolitikával szoros összhangban látják el.

A fejlesztéspolitika elsődleges területi egysége a jövőben az ország hét NUTS2 szint régiója, amelyek a decentralizált fejlesztéspolitikának, az ágazatok területi integrációjának elsődleges szintjét jelentik. A hét régió a korábbi tervezési statisztikai funkció mellett határozott fejlesztéspolitikai szerepet kap. Növekszik a szerepe az alulról jövő kezdeményezéseket hatékonyan megjelenítő, integrált térségi fejlesztéseket megvalósítani képes kistérségi szintnek is.

A regionalizáció folyamatát számos tényező motiválja, így:

- *a politika növekvő legitimációs igénye: a hiányzó polgárközelséggel keletkező democráciadeficit kezelésére az EU-ban alkalmasnak tűnt a „Régiók Európája” jelszó megjelenése;*
- *a politikai hatalommegosztás új igénye: regionális szinten megvalósulhat a színesebb és eredményesebb hatalommegosztás, így a politikum számára a regionális szint a közhatalom gyakorlásának új alternatívájává válhat (regionális kormányzás);*
- *az állam-társadalom viszony újrarendezésének igénye a decentralizáció jegyében: a problémák mind összetettebbé válásával a viszony újrarendezésében a kiutat azok a módszerek jelentik (fiskális föderalizmus, decentralizálás, dekoncentráció, kooperáció, közösségsszervezés, partnerség, teljességre törekvő szemlélet, kormányzás, hálózatosodás), amelyeket összefoglaló néven regionalizációnak nevezünk;*
- *a gazdaság működésének és a közhatalom gyakorlásának hálózatosodási igénye: egyre nagyobb szerepet kap a közhatalmi (államigazgatás, önkormányzati szféra) és a nem közhatalmi (társadalmi és gazdasági szféra) szereplők partnerségen alapuló, hálózatos együttműködése. Ezt a trendet erősítik a gazdaságszervezés új formái és a modern nagyvállalatok szervezeti struktúrája is (hálózatok, klaszterek, virtuális vállalatok);*

A regionális tervezési és programozási szint megerősítése célszervé teszi a **közigazgatási rendszer átalakítását**, a regionális szint intézményrendszer megerősítését, a meglévők működésének regionális szint koordinálását. Reális célként egyelőre elsősorban a delegált, ill. dekoncentrált szervezetek megerősítése és működésük fokozott összehangolása vehető számításba. E folyamat végső, **távlati célja azonban hozzájárulni a regionális demokrácia kiteljesedéséhez, ezen belül is a regionális önkormányzatok megerősítéséhez.** A területfejlesztési politika legfontosabb szintjei a jövőben a **régió, a kistérség és az annál kisebb, összetartozó és kooperáló településcsoport** lehet.

Regionális szinten a kistérségi részvételen alapuló decentralizáció megvalósítása a területfejlesztési politika hatékony működésének, a hatékony regionális szintű fejlesztésnek és a helyi feladatok hatékony szervezésének, irányításának alapfeltétele. A **kistérségi szint szakmai, szervezeti és pénzügyi megerősítése** elengedhetetlen a kistérségi és regionális szintű fejlesztési célok, a decentralizált szakmai fejlesztési programok keretei között az ágazati fejlesztési célok, valamint az integrált térségfejlesztési programok sikeres megvalósításához.

Részcélok:

Az OTK határozottan állást foglal a regionális berendezkedés államszerveződés és az érdemi decentralizáció mellett, melynek legfontosabb letéteményesei: 1. hosszú távon hozzájárulni a saját forrásokkal rendelkező regionális önkormányzatok kialakításához, 2. közép- és rövidtávon a

területfejlesztési régiók megerősítése, továbbá 3. a regionalizmus, a regionális hálózatépítés és a regionális partnerség támogatása, valamint 4. a kistérségi szint érdemi térszervezési részvételt biztosító megerősítése. Ehhez mindenekelőtt az alábbi célok támogatása szükséges:

• **Regionális berendezkedés, államszerveződés és érdemi decentralizáció**

A fejlesztéspolitika számára meghatározó fontosságú a regionális önkormányzatok kialakítása és ezzel együtt a regionális közigazgatási reform megvalósítása, hiszen egyedül csak a közvetlenül választott, törvény által szabályozott feladatkörrel és a feladatok megfelelő színvonalon való ellátását biztosító, saját forrással, valamint az ehhez kapcsolódó adókivetési jogkörrel rendelkező regionális önkormányzatok tekinthetők legitim és kellő súlyú partnereknek az ágazatokkal és a központi igazgatási szintekkel szemben.

Az önálló regionális szint megerősítése, a regionális önkormányzatok létrehozása annak lehetőségét jelenti, hogy legyen általános felhatalmazású és hatáskör regionális szereplő, amelyik legitim módon képviseli a régió polgárainak érdekeit, feladata a régió irányítása és fejlesztése, valamint a fejlesztési elképzelések hatékony társadalmasítása, az ágazati fejlesztések területi koordinációjának biztosítása. A régió ebben az értelemben önkormányzati jogosítványokkal felruházott területi egységgé válik, amely az autonóm fejlesztéspolitika megvalósításához önálló finanszírozási forrásokkal rendelkezik, és ezen keresztül biztosítja a régió fenntartható gazdasági növekedését, fejlesztését, a térszerkezet korszerűsítését, valamint a régióon belül a regionális partnerség és szolidaritás elvének érvényesülését.

• **Regionális fejlesztéspolitika, regionális tervezés és regionális programozás**

A regionális fejlesztéspolitika a régiók számára önálló, önmaguk által irányított és felelős fejlődést tesz lehetővé. Ez a politika a régiók sajátosságaira épít, az egyes fejlődési komponensek, ágazati érdekek helyett az integráltságra és a koordinációra helyezi a hangsúlyt, így az nem a régiók számára kialakított, hanem a régiókban működő politika.

A rész cél megvalósulását az alábbi fejlesztési feladatok szolgálják:

- a régiónkénti önálló regionális operatív programok kialakítása;
- az önálló regionális fejlesztéshez, tervezéshez és programvégrehajtáshoz szükséges jogi, intézményi, szervezeti, pénzügyi, tervezés-módszertani feltételek megteremtése;
- a regionális fejlesztési tervek megalapozásához, az eredményes végrehajthatóságához és a regionális integráció sikeres megvalósulásához a regionális, települési, és kistérségi szint hatékony tervezési, fejlesztési együttműködésének a megteremtése szükséges. Ezek mellett nélkülözhetetlen a regionális tervezési, programozási, fejlesztési és pályázati partnerség biztosítása is;
- a regionális és ágazati érdekek összhangjának megteremtése az ágazati és a regionális politikák, tervek, programok, fejlesztések tervezése és megvalósítása során;
- a területi intézményrendszer fejlesztése során a dekoncentráció helyett a decentralizáció erősítését kell ösztönözni.

• **Regionalizmus**

A tervezés és a fejlesztés regionális partnerségi rendszere mindenképpen erősítendő, akkor is, ha egyelőre nem jönnek létre a regionális önkormányzatok.

A magyar régiók hálózati versenyképességének (regionális hálózati, intézményi és szervezeti versenyképesség) biztosításához meg kell teremteni a hazai régiók hosszú távú regionális hálózati együttműködési kereteit, a regionális partnerség szervezeti kereteit, valamint a regionalizmus, az integráció,

a regionális identitás és a regionális kohézió erősítésének alapjait. A régió irányítási testületeinek, hivatali és fejlesztési szervezeteinek, mint hálózati szervező és közvetítő központoknak alapvető rendeltetése az egymással, valamint a régió önkormányzataival és egyéb szereplőivel való kapcsolatok kiépítése. Ez azért is fontos, mert a régió, mint mesterséges képződmény még nem épül igazi hálózatokra, jóllehet ezek kiépültsége a régió erejének igazi záloga.

A regionális hálózati versenyképesség szervezeti, szervezési megalapozása szempontjából a következő elemek fejlesztésének fontossága emelendő ki:

- stratégiai szövetségek;
- köz- és magánszektor partnersége;
- ágazati koordináció;
- a térségi szereplők bevonása és koordinációja;
- a közszektor vállalkozói szerepvállalása;
- a helyi, szakmai és civil szereplők bevonása az aktuális problémák megoldásába;
- a szinergia támogatása, erősítése, regionális és rendszerintegráció;
- a belső erőforrásokra támaszkodó, az önerőre is építő, a perifériákról kiinduló fejlesztési felfogás és az „alulról építkezés” elve;
- szervezeti megújulási képesség;
- a regionális tudat és a regionalizmus erősítése.

A regionális intézmények feladata ezeknek a képességeknek a katalizálása, a különböző fejlesztési források és szereplők integrálása, a hálózatok kiépítésének a segítése.

• A kistérségi szint érdemi térség-szervezési részvételt biztosító megerősítése

A kistérség a térségi önszerveződés legfontosabb színtere, ilyen értelemben a szubszidiaritás, a decentralizáció és a helyi partnerség meghatározó szintje. A fejlett nyugati példák igazolják, hogy az érdemi regionális fejlesztés ott a legsikeresebb, ahol a regionális menedzsmentszervezetek alatt – mellett – kistérségi szinten jó infrastruktúrával, hatáskörrel és jövedelemmel ellátott menedzsmentszervezetek, ügynökségek felelnek a kistérségi fejlesztésekért. Az integrált térségfejlesztési programok mentén történő fejlesztési elv fejlesztéspolitikai érvényre juttatásához elengedhetetlen a kistérségi szint szakmai, szervezeti és pénzügyi megerősítése. Jól képzett menedzsment szervezetek nélkül a kistérségi szint alkalmatlan a helyi feladatok irányítására, a közszolgáltatások hatékony megszervezésére és a fejlesztések, valamint integrált fejlesztési programok kialakítására és megvalósítására.

A rész cél megvalósulását az alábbi fejlesztési feladatok szolgálják:

- kistérségi menedzsment szervezetek felállítása és szakmai, szervezeti, infrastrukturális és pénzügyi megerősítése;
- kistérségi integrált fejlesztési programok készítése;
- a közszolgáltatási feladatok kistérségi szint hatékony megszervezése és fejlesztése (többcélú kistérségi közösségi központok létrehozása);
- kistérségi együttműködési kapcsolatok és a belső kohézió, a térségi tudat erősítése.

A decentralizáció érvényesüléséhez fontos, hogy a települések fejlesztési forrásai is bővüljenek, annak érdekében, hogy lokális jelentőségű fejlesztésekhez saját forrásokkal, pályázataikhoz önerővel rendelkezzenek.

3.8. Országos területfejlesztési célok 2013-ig

E részben csak azokat a területfejlesztési célokat részletezzük, melyeket régióink és megyénk szempontjából meghatározóak. A többi célt csak kivonatossan ismertetjük.

A jövőkép és az átfogó célok megvalósulása érdekében - figyelembe véve az OFK stratégiai céljait is – középtávon az ország szempontjából meghatározó területi célok teljesülése szükséges, melyek az alábbiak:

1. Versenyképes budapesti metropolisz-térség

A főváros és elővárosi gyűrű alkotta budapesti agglomeráció az ország legversenyképesebb területe, legfontosabb kapcsolódási pontja, amely egyedülállóan alkalmas arra, hogy rajta keresztül hazánk egésze bekapcsolódjon az európai, ill. a globális gazdasági, társadalmi, kulturális vérkeringésbe.

Számos funkciójából adódóan nem a hazai térségekkel, hanem más, elsősorban közép-európai, nagyvárosi térségekkel kell versenyeznie. Budapest nemzetközi versenyképessége, és az ország többi régiójával való együttműködésének (kompetencia- és munkamegosztás, elérhetőség, kooperáció, stb. révén) hatékonysága alapvetően befolyásolja az ország egészének, s minden egyes régiójának fejlődési pályáját. Az ország legnépesebb, erős elővárosi térséggel rendelkező agglomerációjában elengedhetetlen az élhető nagyváros és térsége harmonikus együttműködési rendszerének megteremtése.

2. Fejlesztési pólusok és városhálózati kapcsolatrendszer fejlesztése

Annak érdekében, hogy a fejlődés ne korlátozódjon a főváros térségére, oldódjon a Budapest-központú térszerkezet, ezáltal a társadalom és gazdaság hatékonyabb és fenntarthatóbb működése váljon lehetővé, szükség van az ország egészének versenyképessé válását katalizáló pólusokra, melyek egy harmonikus, policentrikus együttműködő városhálózati rendszer szerves elemei.

A fejlesztési pólusok funkciója, hogy a fejlődést közvetítsék, ill. kisugárzó erejüknel fogva generálják régió- és országhatárokat is átlépő hatóterületeik fejlődését, illetve magas szintű kulturális, szolgáltatási és munkahelyi kínálatukkal képesek legyenek régiójuk számára megtartani a legképzettebb munkaerőt is. A fejlesztési pólusok legfontosabb szerepe az innováció megjelenítésében és terjesztésében van.

Ezek alapján a pólus tágabb régióját, hatóterét:

- ellátja olyan speciális szolgáltatásokkal, kulturális kínálattal, stb., amit jelenleg még sok esetben csak a fővárosban érhetnek el a vidéki állampolgárok, cégek, intézmények;
- szervezi gazdasági súlya, döntéshozatali és közigazgatási szerepe, valamint akár lobbierője révén, tágabb régiójához fűződő sokszínű kapcsolatrendszerén keresztül;
- dinamizálja gazdaságilag, főképp a pólusba települt nagyvállalatok térségben kiépülő beszállítói hálózatain, pozitív „árnyékhatásán” keresztül;
- megtart erőforrásokat, mindenekelőtt a legmagasabban képzett munkaerőt, innovatív vállalkozásokat, amelyek eddig jelentős részben a fővárosba vándoroltak.

A fejlesztési pólusok fejlesztése kettős célkitűzést jelent. Egyrészt maguknak a fejlesztési pólusoknak a térségi – innovációs, gazdasági, kulturális, irányítási, kereskedelmi – funkcióinak fejlesztését, másrészt a kisugárzó hatásuk érvényesülési feltételeinek – elérhetőség, kooperációs kapcsolatok, alközpontok – megteremtését.

A fejlesztési pólusok megerősítésében kiemelten fontos feladat a döntéshozatali, közigazgatási funkcióknak – a decentralizáció folyamatához kapcsolódva – e regionális központokba való telepítése.

A fejlesztési pólus szerepkör szervezőereje és közvetítő képessége az **elérhetőség** biztosításán keresztül valósul meg, a közlekedési hálózatok (autópálya, nagy sebesség vasút, regionális repülőtér) mellett az információs és kommunikációs infrastruktúra, tartalomszolgáltatás (pl. szélessávú, biztonságos Internet, széles körű hozzáférés) is fejtett és sokszínű.

A fenti célok megvalósításához szükség van a fejlesztési pólusok központi funkcióinak megerősítésére is. A nagyobb, esetenként több régióra is kiterjedő komplex központok mellett, tekintettel a hazai speciális térszerkezetre, szükség lehet kisebb, tematikus alközpontok kijelölésére is. Mindezt csak az országos fejlesztéspolitikai célokkal összehangolt és régiók fejlesztésébe integrált beavatkozások valósíthatják meg.

A fejlesztési pólussá válás kritériumai:

- Régióját formáló, határon is átnyúló térszervező erővel rendelkezik
- Magas szintű K+F és innovációs funkciók jelenléte, ezen belül magas tudás-tartalmú gazdasági tevékenységek, széles kínálati palettájú egyetemi képzés jelenléte
- A város fejlődése, fejlesztése tágabb régiójában megfogalmazott fejlődési szükségletekre is választ jelent
- Erős együttműködés tágabb régiójának településeivel, térségeivel
- Méretéből adódó társadalmi, gazdasági (helyi piac) és politikai súly
- Magasabb igényeket is kielégít_ kulturális, szolgáltatási kínálat jelenléte, a legmagasabban képzett munkaerőt foglalkoztatni képes munkahelyek nagyszámú jelenléte

Az ország nagyvárosai (Budapest kivételével) jelenleg gyenge gazdasági szervezőerővel bírnak tágabb térségükre, kevésbé vesznek részt régiójuk alakításában, éppen ezért mérsékelt hordoznak pólusszerepet saját térségükben. Fejlesztési pólusokat csak regionális felelősségét szem előtt tartó, régiójával szorosan kooperáló városfejlesztés, gazdasági erőt és innovációt koncentráló piaci folyamatok és az innovációs, kulturális és döntéshozatali funkciókat megerősítő központi kormányzati politika együttes eredményeként egy a várost környezetével integráló organikus fejlődés alakíthat ki, melyet az országhatáron belüli és az azon kívüli nagyobb városok közötti ösztönző verseny és együttműködési készség is motivál.

Hosszú távon a cél, hogy az ország a főváros mellett rendelkezzen néhány komplex fejlesztési pólussal. Jelenleg a fejlesztések középtávú idődimenziójában az ország - lakosságarányosan is meghatározó - jelentős növekedési pólusai: Debrecen, Miskolc, Szeged, **Pécs**, Győr. A Közép-dunántúli Régióban Székesfehérvár és Veszprém funkciómegosztáson alapuló szerves együttműködés révén fejlesztési társközpontokként működnek. Cél továbbá egy, a jelenleginél intenzívebben kooperáló, kiegyensúlyozott városhálózat megteremtése, melyben e pólusok és a nagyobb - **megyei jogú – városok**, mint regionális alközpontok hálózatosan együttműködnek, mely együttműködés különösen a pólusoktól távol eső térségek dinamizálására képes nagyvárosok szerepének megerősítése szempontjából fontos.

Részcélok:

Fontos középtávú cél, hogy az ország legnagyobb városai tudatos törekvéssel, ösztönző versenyben a fent említett pólus kritériumoknak való megfeleléssel alkalmassá váljanak térségüket szervező szerepre, ezért szükséges:

A fejlesztési pólusok megerősítése érdekében:

- A **felsőoktatási intézmények** és a régiók gazdasági szereplői közötti sokrétű kapcsolatok erősítése a kölcsönös előnyök alapján, a munkaerőpiac képzési igényeinek szélesebb kör kielégítése;
- meghatározó és lehetőleg jelentős fejlődési perspektívával rendelkező ágazatokhoz, szakterületekhez kapcsolódó **kutatás-fejlesztési kapacitás** bővítése, tudásközpont szerepük megerősítése, melyen keresztül törekedni kell a K+F területi diverzifikációjának elősegítésére;
- a pénzügyi, üzleti, menedzsment – tanácsadói, továbbá a **közszolgáltatások** színvonalának fejlesztése;

- az **innovációs transzfer intézmények, szervezetek** hálózatának megerősítése;
- **befektetési környezet** javítása, proaktív, a magánszféra forrásait is bevonó településfejlesztési tevékenység ösztönzése

A régiók versenyképességének erősítése szempontjából megkülönböztetett szerepük van a fejlesztési pólusok és a nagyobb városok hálózatos együttműködésének, valamint a városok közti közlekedési útvonalak mentén elhelyezkedő fejlesztési tengelyeknek. A fejlesztési pólusok ezáltal nemcsak a régiók versenyképessége dinamikus erősítésének, hanem egyúttal a hazai városhálózat kiegyensúlyozott fejlődésének is fontos tényezői. A pólusok az ország településhálózatába szervesen illeszkedve, a régióban lévő fejlesztési alközpontokkal alakítsák ki a funkcióik megosztására vonatkozó stratégiáikat és használják ki az együttműködésből származó előnyöket.

A pólusok stratégiáit és a hálózatos együttműködés feladatait a régiók fejlesztési stratégiáiba be kell építeni. A pólusok terveinek kidolgozásához nyújtott kormányzati pénzügyi támogatást olyan szerződésekkel kell biztosítani, melyeket a Regionális Fejlesztési Tanácsok is elfogadnak.

A fejlesztési pólusokat és a velük szoros együttműködő alközpontok régióként;

Nyugat-Dunántúl fejlesztési pólusaként kijelölt Győr elsősorban Nagykanizsa, Sopron, Szombathely és Zalaegerszeg alközpontokkal alakítja ki a munkamegosztást.

Közép-Dunántúl városhálózatának sajátos helyzetéből következően Székesfehérvár és Veszprém fejlesztési társalközpontokként, Dunaújváros és Tatabánya alközpontok bevonásával szervezik meg a pólus szerepből adódó feladataikat.

Észak- Magyarországon Miskolc Egerrel és Salgótarjánnal,
Észak-Alföldön Debrecen Nyíregyházával és Szolnokkal,
Dél-Alföldön Szeged Békéscsabával, Hódmezővásárhellyel és Kecskeméttel együttműködve tölti be a pólus funkciókat.

A Dél-Dunántúlon Pécs, mint pólus Kaposvárral és Szekszárddal, mint alközpontokkal működik együtt.

A főváros esetében különösen fontos, hogy a fejlesztési tervek az agglomerációs övezet fejlesztésére vonatkozó elgondolásokkal és a régió stratégiájával együtt kerüljenek kidolgozásra.

A nevesített városokon túl a pólusok szükség szerint a régió más városaival és a határokon túli nagyvárosokkal is szoros együttműködést alakítsanak ki a régió versenyképességének javítása érdekében.

A fejlesztési pólusok fenntarthatósága érdekében:

- **kulturális szerepkör megerősítése**, a magasan képzett munkaerő számára nemzetközi tekintetben is vonzó lakó- és rekreációs környezet kialakítása, komplex kulturális kínálat kialakításával és regionális, országos, nemzetközi rendezvények szervezésével.
- **közlekedési kapcsolatok modernizációja**, a közlekedési szennyezéseket csökkentő beruházások létesítése, forgalomcsillapító intézkedések bevezetése, tehermentesítő utak építése, környezetbarát tömegközlekedés fejlesztése.
- az erősödő szuburbanizációs folyamatokból adódó társadalmi problémák kezelése (agglomerációs feszültségek), a fejlesztési pólusok társadalmilag, illetve fizikailag erodálódó, illetve funkcióvesztett belvárosi, átmeneti, lakótelepi területeinek **revitalizálása** (barnamezők rehabilitációja, városi slumosodás megakadályozása, stb.).

– a fokozott **környezeti terhelés ártalmainak csökkentése**, a levegő-, és zajszennyezés, a hulladék- és szennyvízkezelés problémáinak megoldása, az összehangolt zöldfelületi rendszer megteremtése, a városok körüli zöldgyűrűk létrehozásával, illetve fenntartásával, az agglomerálódó térségekben a környező településekkel együttműködve.

Kooperáló térségi városhálózatok

Fontos, középtávon is érvényesítendő célkitűzés a **térségi városhálózati kapcsolatok** fővárostól nem függő hálózatainak intenzifikálása. Ennek érdekében cél:

- az **alközpontok és tengelyek harmonikus rendszere** kialakulásának ösztönzése, hogy a fejlődés dinamikáját a pólusok hatékonyan tudják térségük felé közvetíteni;
- a **központok és alközpontok régió belüli elérhetőségének** javítása a közúti és tömegközlekedési viszonyok fejlesztésével;
- a **központok és alközpontok régió kívüli elérhetőségének** biztosítása;

Biztosítani kell a többi fejlesztési pólus, a főváros és a szomszédos országok hasonló központjainak magas színvonalú elérhetőségét is (autópálya, nagy sebesség vasút, gyorsforgalmi utak, indokolt forgalom esetén regionális repülőtér), valamint a nemzetközi magisztrális hálózati rendszerekbe való integrációt.

- a **piac**, különösen a munkaerőpiac **térségi kiszélesítése érdekében** a regionális és specializált központok körzetén belül a **napi munkába járást lehetővé tevő közlekedési kapcsolatok fejlesztése**;
- **magas szintű és színvonalú virtuális hozzáférés** megteremtése a modern információs és kommunikációs infrastruktúra (pl. biztonságos, szélessávú Internet; széles körű hozzáférés) alkalmazásával az fejlesztési pólusokban, pólus szerepet betöltő városegységekben és a specializált központokban.

3. Külső, és belső, perifériák, elmaradott térségek felzárkóztatása

Távlatilag a perifériáknak, tartósan elmaradott területeknek is esélyt kell kapniuk, hogy hatékony, előremutató módon kapcsolódhassanak az ország gazdasági-társadalmi vérkeringésébe, ennek jelenlegi hiányát az országos területi rendszer is megsínyli. Felzárkóztatásuk az eddiginél koncentráltabb, a helyi adottságokhoz és a külső feltételek teremtette lehetőségekhez jobban illeszkedő, valamennyi érintett szakpolitikát átható, koordinált fejlesztéspolitikai erőfeszítést igényel.

Az elsősorban az északkeleti, délnyugati országrészben koncentrálódó, tartósan elmaradott térségek (pl. Cserehát, Ormánság) válsága a különösen gyenge elérhetőség mellett a környezetüket ellátni képes érdemi térségi központok hiányából, a népesség kedvezőtlen kor-, ill. képzettségi összetételéből és rossz gazdasági szerkezetéből, valamint az erőforrások szűkösségéből (tőkehiány, képzett munkaerő elvándorlása) adódik. E térségek társadalmi-gazdasági-fizikai erodálódásnak indulnak, ami vidékies slumok kialakulásával fenyeget, melyek a munkaerőpiacról és a városokból kiszorult rétegek gyűjtőhelyeivé válnak, népességük térbeli elkülönülése a munkaerőpiacra való visszatérést nagyban gátolja. A főként inaktív, eltartott népességgel rendelkező településekben sokszor nem az öregedés, illetve elnéptelenedés jelent veszélyt, sokkal inkább a szegregáció, illetve a magas termékenység, ami az alacsony iskolázottságú fiatalok magas arányával a szegénység újratermelődéséhez vezethet. A kedvezőtlen szociális és gazdasági helyzetből adódóan a lakosság elhanyagolja, sőt gyakran kényszerűen feléli az épített, a természeti környezeti és kulturális értékeket.

Alapvető célkitűzés, hogy a külső és belső perifériális, ill. tartósan elmaradott térségek koncentrált kormányzati és regionális támogatással, adottságaikhoz és lehetőségeikhez igazított **egyedi stratégiáik** mentén lemaradásukat csökkentsék, gazdaságilag és társadalmilag megújuljanak.

Az ország hagyományosan legelmaradottabb perifériális térségei főként a Dél-Dunántúl déli területei, az északkeleti országrész kistérségei, valamint az ország belső perifériái. Ezen térségek alapvetően a vidékies (rurális) térségek kategóriájába esnek, hiszen az országos átlagnál jóval alacsonyabb a népsűrűségük, illetve magasabb az agrárgazdaságban foglalkoztatottak aránya. Felzárkózásuk feltétele, hogy e térségek – harmóniában a környezettel – **megtartsák erőforrásaikat**, mindenekelőtt népességüket, azon belül is elsősorban a képzettebb rétegeket, illetve fejlődésükhöz **új erőforrásokat** (pl. beruházások, üdülési funkciók) **tudjanak mozgósítani**. Ugyanakkor vannak krónikus válsággal sújtott urbanizált térségek is (pl. Salgótarján, Ózd térsége), melyek felzárkóztatása térség-szervező funkciójuk miatt is fontos. A fejlesztéseknek az életképes gazdasági, társadalmi elemeket kell megerősíteniük ill. kialakítaniuk, vagyis a felzárkóztatás során is a relatív versenyképesség javítása a cél.

A helyi fejlesztési kitörési pontokat, fejlesztési elképzeléseket a **helyi környezeti és kulturális értékekre** építve kell meghatározni, kialakítani, elkerülve az értékek felélését, illetve elhanyagolását. A falvak egy része gazdag építészeti, kulturális és természeti örökséggel rendelkezik, amelyeknek a megóvása mellett a turisztikai piacon történő megfelelő hasznosítása lehetőséget jelenthet az inaktív települések dinamizálására. A természeti és épített örökség közmunkaprogramokban történő felújítása lehetőséget teremthet a leszakadó falvak népességének munkaerőpiacra történő visszavezetésére és a felújított örökség értékeinek hasznosítására. A leghátrányosabb helyzet vidékies slumokban különös veszélyt jelent az épített örökség fizikai erodálódása, az épületállomány fokozatos romlása, illetve a szegénység magas foka miatt megélhetési okokból elkövetett természeti környezetrombolás. Ezért az elmaradott térségek településszerkezeti adottságait figyelembe véve az alábbiak biztosítása szükséges:

Részcélok:

- a lakosság, különös tekintettel a képzett csoportok helyben tartása érdekében **foglalkoztatás bővítése** a táji, természeti adottságokra építve és fenntarthatóan használva ösztönözni kell helyben, illetve a térség-központokban a munkahelyek teremtését, a kis- és középvállalkozások fejlesztését, új vállalkozások indítását, a távmunka fokozott ösztönzését valamint a lakosság képzettségi szintjének, alkalmazkodóképességének javítását, a képességek fejlesztését;
- az elmaradott térségekben minden településen biztosítani kell a megfelelő életkörülmények **infrastrukturális feltételeit** (ivóvíz, szennyvíz, villany, szilárd burkolatú út, gáz, vagy valamely energiapótló megoldás), a **közzolgáltatások megfelelő, elérhetőségét a településszerkezeti adottságokat és a szükségleteket** figyelembe véve, szem előtt tartva a kistelepülések működőképességének és lakosságmegtartó erejének növelését;
- a **térségi központokban** a környező települések lakói által igénybe vett szolgáltatások szükséglet szerinti **bővítése és minőségének fejlesztése**;
- a város és vidéke kapcsolat erősítése érdekében a **térségi központok elérhetőségének javítása** (megfelelő minőségű és biztonságú közutak és a napi munkába járást lehetővé tevő tömegközlekedés biztosítása);
- **életerős, érdekérvényesítésre képes helyi-térségi közösségek megteremtése**, a sajátos helyzetű társadalmi csoportok helyzetének, így sok esetben a társadalmi konfliktusoknak a programszerű kezelése; szorgalmazva e térségek természeti, táji értékeinek védelmét, a környezeti állapot megőrzését, ill. javítását;
- a társadalmi problémák kezelése kapcsán az **egészséges életmód széles körben való elterjesztése**, az **egészségügyi és szociális szolgáltatások minőségének és elérhetőségének javítása**, valamint a **tartós munkanélküliségből következő, foglalkoztatási, mentális problémák kezelése és közösség-szervezési akciókkal, hatékony szociálpolitikai háttér megteremtésével, a társadalmi tőke növelése**.

4. Országos jelentőségű integrált fejlesztési térségek és tématerületek

E helyütt részletesen csak a Duna-mente térséget, a termálvízkins integrált térségi hasznosítását és a megújuló energiaforrások részarányának növelését előírányzó célrendszert mutatjuk be.

a) A Balaton-térség tartós versenyképességének megteremtése a fenntartható térségi rendszer kialakításával

b) A Tisza-térség fenntartható felzárkóztatása

c) A Duna-mente fenntartható fejlesztése

A Duna Európa egyik legjelentősebb vízi útja, egyben a VII. transz-európai közlekedési folyosó. A magyarországi Duna szakasz és közvetlen környezete megóvása, rehabilitációja, adottságainak és értékeinek jobb hasznosítása hozzájárul a Duna-menti települések biztonságos és fenntartható fejlődéséhez, valamint a kelet-közép-európai integrációhoz.

A Duna-mente fenntartható fejlesztése az európai jelentőségű ökológiai, közlekedési tengely integrált programokkal történő hasznosítását jelenti, amelyben kitüntetett szerep jut a komplex tájgazdálkodási, környezet- és természetvédelmi, területfejlesztési és vidékfejlesztési beavatkozásoknak. A fejlesztések alapjaként és a biztonságos működtetés érdekében – az EU Víz Keret Irányelvének megfelelően – biztosítani kell a jó ökológiai állapot fenntartása érdekében a folyam és mellékágai rehabilitációját, a térség természeti területeinek, tájainak, természeti értékeinek, Natura 2000 területeinek és biodiverzitásának megőrzését, és javítani szükséges a vízkészlet-gazdálkodási és árvízvédelmi rendszerek hatékonyságát. Az ökológiai szempontokkal összhangban lehetővé kell tenni a tájhoz alkalmazkodó, tájba illő terület- és vidékfejlesztést, javítani kell a folyami hajózás feltételeit. Ennek érdekében a következő célok elérése kívánatos:

- a VII. transz-európai közlekedési folyosó részeként az európai követelményeknek **megfelelő hajózási biztosítása, a környezetkímélő közlekedési formák** és fenntartható, a Duna mente térségei közötti kapcsolatokat javító **közlekedési és logisztikai rendszerek kialakítása;**
- a **tájhoz alkalmazkodó területfejlesztési, tájgazdálkodási programok indításával** a Duna által meghatározott táji rendszer működőképességének biztosítása és az ökológiai kritériumoknak megfelelő fenntartható társadalmi, gazdasági fejlődés feltételeinek megteremtése;
- a Duna és környezete által kínált természeti és kulturális erőforrásoknak a **fenntarthatóság elveire épülő hasznosítása** a mezőgazdasági, halászati, erdő- és vadgazdálkodási, ökoturisztikai- és infrastruktúra-fejlesztéseknek összehangolásával;
- a **Duna teljes magyarországi szakaszának, kapcsolódó mellékágainak** a Víz Keret Irányelvnek megfelelő **rehabilitációja**, a Duna fő-és mellékágai közötti élő kapcsolat biztosítása, a vízi környezet fenntartása, védelme és javítása;
- a Duna-mente **természeti területeinek, tájainak, természeti és kulturális értékeinek, Natura 2000 területeinek a megőrzése, fenntartása** a természet önszabályozó működéséhez közelítő állapotok kialakítása, a biodiverzitás megőrzése;
- a **vízszennyezés és a vízkárok megelőzése és felszámolása;**
- az **árvízvédelem és vízkészlet-gazdálkodási rendszerek kiépítése**, megerősítése, és ezek összehangolása az ökológiai célokkal és a hajózhatósági feladatokkal;
- az EU Transz-Európai Hálózat fejlesztési koncepciója Duna rendezésre vonatkozó előirányzatai alapján a **hazai Duna rendezési koncepció kialakítása**. A dunai államok közötti együttműködésen alapuló **vízgyűjtő tervek elkészítése** 2008-2009-re;

– a Dunai Információs és Segélyhívó Rendszer (DISR) továbbfejlesztése.

d) A termálvízkincs integrált térségi hasznosítása

A magyarországi gyógy-, termálvagyron stratégiaileg és szakmailag megalapozott komparatív előnyökre építő integrált térségi hasznosításához kedvező feltételeket kínál, hogy Magyarország – mint "európai gyógy- és termálvíz nagyhatalom" – a világ ötödik legnagyobb és legértékesebb termálvíz készletével és rendkívül kedvező geotermikus adottságokkal rendelkezik.

A magyarországi felszínalatti vizek és ezen belül is kiemelten a magyarországi termálvízkincs védelme, megőrzése ill. fenntartható és integrált térségi hasznosítása a területfejlesztési politika országosan kiemelt célja és kiemelt területfejlesztési feladata. A hazai termálvízkincs nemzetgazdasági szempontból kiemelt fejlesztést igénylő és integrált térségi hasznosítását szolgáló területei a következők:

– A termál- és gyógyturisztikai helyszínek (kiemelten a nemzetközi, országos és regionális jelentőségűek) **integrált, térségileg összehangolt és innovatív turisztikai fejlesztése minőségi stratégiák és a kínálat differenciálása** alapján (összetéveszhetetlen kínálati profil megteremtése, célcsoport-orientáció, önálló egyedi arculat, márkaképzés, szabadidős kínálat fejlesztése).

Ennek során szükséges teendők: gyógydesztinációk integrált turizmusfejlesztési programjainak és kiemelt projektjeinek a támogatása; tematikus gyógyfürdők fejlesztése; gyógy- és termálfürdők felújítása, valamint szolgáltatásainak komplex fejlesztése; feltárt, de még nem hasznosított termálvízkincs egészség- és gyógyturisztikai hasznosításának elősegítése; térségi turisztikai hálózatok létrejöttének támogatása; térségileg összehangolt marketing, értékesítési és információs tevékenységek fejlesztése; térségileg összehangolt humánerőforrás fejlesztési programok támogatása.

– A hazai **geotermikus vagyonnak, mint megújuló erőforrásnak a komplex és integrált térségi hasznosítását** szolgáló kutatások, innovációk és technológiai fejlesztések, valamint a termálvíz felhasználását lehetővé tevő komplex hasznosítási –szolgáltatási rendszerek – környezetvédelmi szempontokat figyelembe vevő – térségi kiépítését (pl. geotermikus erőművek építése) biztosító, ösztönző fejlesztési programok és kísérleti projektek támogatása.

– A hazai termálvagyron komplex (gazdasági-ipari, kommunális és rekreációs-gyógyászati célú) hasznosítását szolgáló ipari, szolgáltatási, termékfejlesztési és kutatási vertikumok, valamint hálózatok létrejöttének a támogatása.

e) A megújuló energiaforrások részarányának növelése

Magyarország energiagazdálkodásában a jelenleginél sokkal nagyobb arányt tölthetnek be a megújuló energiaforrások, ha tudatosan kihasználjuk az ezzel kapcsolatos lehetőségeinket. Ez összhangban van az Európai Unióban érvényesülő tendenciákkal, és gazdaságunk energiatakarékossági törekvéseivel is.

A megújuló energiavagyron nemzetgazdasági szempontból kiemelt fejlesztést igénylő és integrált térségi hasznosítást szolgáló területei a következők:

– az energetikailag felhasználható mezőgazdasági termékek előállítása és a mezőgazdasági hulladékok hasznosítása mind közvetlen mind közvetett módon (például: bioetanol, biodízel);

– az egyéb megújuló, alternatív energiaforrások alkalmazásának elősegítése a helyi, kistérségi ellátás érdekében.

A megújuló energiaforrások kihasználása alapvetően helyi, kistérségi feladat, de a vonatkozó szabályozások, ösztönző mechanizmusok, módszertani anyagok kidolgozása szükségessé teszi a regionális és központi területi koordinációt és a folyamatos kormányzati segítséget.

5. Határ menti területek együttműködésének erősítése

Magyarország határ menti térségei – az észak-nyugati országrész kivételével – többnyire az ország elmaradott, alacsony társadalmi-gazdasági státuszú területei. Ezeknek a perifériális helyzetben lévő térségeknek sajátos elhelyezkedésük, az átértékelődő szerepű országhatár jelenléte kitörési pont lehet, amennyiben ennek lehetőségeit, mint erőforrást ki tudják használni. Átértékelődnek a lehetőségek az ország ún. uniós határai, illetve a többi határszakasz mentén is.

Unió csatlakozásunkat követően különösen felértékelődött a határ menti kapcsolatok jelentősége. Hazánknak a jövőben az EU új szomszédsági politikájával összhangban vezet koordinációs, szervező, információs szerepet kell játszania az egész Kárpát-medence fejlődésében, a határ menti, határon átnyúló interregionális és transzregionális együttműködések tervezésében, szervezésében és végrehajtásában. Ezek az együttműködések megteremthetik a Kárpát-medencében korábban természetes egységet képező régiók, vonzáskörzetek újraéledését, lehetővé teszik az adott területeknek, településeknek gyorsabb ütemű felemelkedését. Fontos, hogy ezek az együttműködések ne csak formálisan alakuljanak, hanem valós határokon átnyúló intézményi, vállalati, infrastruktúrafejlesztési, munkaerőpiaci együttműködések tartalmazzanak, melyeknek célja, hogy integrált határ menti térségek jöjjenek létre országszerte.

Az alapvető cél, hogy a felértékelődő határmentiségből, a határ szerepének megváltozásából adódó előnyöket – úgy, mint híd szerep, fejlesztési többletforrások, nemzetköziségből adódó lokális szinergiák, gazdasági-kereskedelmi lehetőségek – a térségek a megújulás erőforrásaként kamatoztatva tudják fejlődésük motorjává formálni.

6. Rurális (vidékes) térségek területileg integrált fejlesztési prioritásai

A rurális (vidékes) térségek fejlesztésében a területfejlesztési politikai fejlesztések kiemelt jelentőséggel bírnak, tekintettel a vidékies adottságok és problémák markáns területi jellegére. A területfejlesztési politikai fejlesztések közül is kiemelkedik a kifejezetten e térségekre irányuló vidékfejlesztés jelentősége, de természetesen e térségek fejlesztései során szerepet kap a területfejlesztési politika többi pillére is, sőt néhányuk szintén meghatározó jelleggel bír. Ezért a vidékies térségekre irányuló fejlesztések több OTK célban is megjelennek.

A jelen területi cél azonban kifejezetten a vidékies térségekkel foglalkozik, és – elsősorban, de nem kizárólagosan – ezek fejlesztésével kapcsolatos vidékfejlesztési jellegű célokat és beavatkozásokat fogalmaz meg. A célkitűzés szolgálni kívánja a fejlesztések agrárágazatokon túlmutató integráltságának és területi szemléletének fokozását, melyet a változó társadalmi gazdasági- környezeti igények és az ezekre épülő nemzetközi és hazai szakmai és politikai tendenciák indokolnak. Ezért e célkitűzés:

- újabb területi szempontokat vezet be a vidékies térségek lehatárolásába,
- a vidékies térségek fejlesztésének horizontális céljait fogalmazza meg, és
- a vidékies térségeken belül is területi szemlélet orientációt ad a fejlesztéseknek.

A vidékies térségek lehatárolása

A térségi lehatárolás biztosítja a vidékies térségeket érintő különböző fejlesztéspolitikai beavatkozások területi összehangolását és a koncentráció elvének területi érvényesítését. A lehatárolás ezáltal orientálja a hazai vidékies térségek számára kiemelkedően fontos uniós források felhasználását és más fejlesztéspolitikai (elsősorban területfejlesztési politikai) beavatkozásokat is.

A hazai természeti és településszerkezeti sajátosságok és a lehatárolási módszerek miatt az eddig alkalmazott vidékies térség lehatárolások az ország területének *szinte egészét* felölelik, és a vidékfejlesztési programok területi dimenziója gyenge. Az ország európai szintű összehasonlításban is kiemelkedően

vidékiek, így e térségeink kiterjedtsége indokolt. Ugyanakkor a vidékiek térségek célirányosabb, a helyi szükségletekhez és adottságokhoz jobban igazodó fejlesztése érdekében célszerű e térségi lehatárolásba és differenciálásba új területi szempontokat bevezetni, a vidékfejlesztésnek területfejlesztési politikai koordinációt adni.

- A jelenlegi térségi alapú lehatárolások területileg gyengén koncentráltak, és *túlzottan heterogén* társadalmi-gazdasági-környezeti adottságú térségeket fűznek egybe.
- A *homogénebb* települési szint lehatárolás a területi tervezés számára kedvezőtlen, mert a statisztikák ellenére a vidékiek adottságok és problémák településhatároktól függetlenek, és a fejlesztésben *a város-vidék viszonylatnak* is meg kell jelennie.
- A térségi lehatárolás célszerűen kistérségi alapú, ahol beazonosítandók a város-vidék viszonytól független fejlesztési irányokkal rendelkező urbanizált központok.
- Továbbra is célszerű a nemzetközi és hazai gyakorlat könnyen kezelhető, népsűrűsége és népességszámra épülő lehatárolásaiból kiindulni. Ugyanakkor figyelembe kell venni a mezőgazdasági, erdészeti és a természeti területek arányát a földhasználatban, valamint a munkaerő-piaci trendeket (mező- és erdőgazdaságban foglalkoztatottak arányának változása) is.
- A vidékiek térségek lehatárolásának újragondolása során a 2007-2013-as időszak formálódó európai uniós vidékfejlesztési politikájának vonatkozó iránymutatását is figyelembe kell venni.

A fenti szempontok alapján az OTK lehatárolása ***három vidékiek kistérség-kategóriát*** különböztet meg a térség népsűrűsége és a népességszámmal meghatározott urbanizált települések előfordulása alapján:

1. Urbanizált kistérségek:

Bennük a vidékiek tér néhány, urbanizációval még nem érintett zárványszerű vagy a környező vidékiek kistérségekkel szomszédos településre korlátozódik. Így fejlesztési stratégiáikban a vidékfejlesztés kiegészítő jellegű, nem minden esetben jelenik meg. Sok vidékiek településük agglomerációs folyamatokkal érintett, ahol vidékiek értékeket, erőforrásokat őrző és a helyi közösségeket revitalizáló beavatkozások szükségesek (nem feltétlen a vidékfejlesztés eszközeire támaszkodva).

2. Urbanizált területekkel rendelkező, vidékiek kistérségek:

E kistérségek fejlesztési stratégiáiban jelen van a vidékfejlesztés. Ugyanakkor urbanizált központjaik nem minden fejlesztési iránya áll közvetlen kapcsolatban a kistérség vidékiek tereinek fejlődésével vagy a térséghatárokon túlmutató funkciókra irányul (pl. városrész rehabilitáció, részvétel nemzetközi hálózati együttműködésekben). E kistérségek vidékfejlesztése elsősorban a kistérségek vidékiek tereire irányul, illetve támogatja azon, szükségszerűen a központban megvalósuló fejlesztéseket is, melyek hatásai többnyire a vidékiek kistérségi településeken érvényesülnek (pl. város-vidék kapcsolatok, az elérhetőség fejlesztése, térségi gazdasági-foglalkoztatási hálózatok és vidékiek térségekre irányuló innováció-transzfer, közszolgáltatás-szervezés). Ezért a központok városfejlesztési elképzeléseinek harmonizálni kell az őket körülölelő vidékiek térség arculatával, fejlesztéseivel, a központoknak felelősséget kell vállalniuk vidékük iránt. Az urbanizált központ körül itt is megjelenhet agglomerálódó vidékiek település, településrész, tanyavilág.

3. Jellemzően vidékiek kistérségek:

A vidékfejlesztés itt a kistérség egészére irányulhat, mint a kistérségi fejlesztési stratégiák meghatározó eleme. E homogénen vidéki kistérségek fejlesztése során mindig a kistérségben kell gondolkodni (pl.

elérhetőség, közszolgáltatás-szervezés, térségi turisztikai fejlesztések, egységes táji karakter falumegújítási programok), a települések elosztott térségi forrásokra támaszkodó elszigetelt fejlesztései nem célravezetők. Urbanizált központoktól távoli fekvésük miatt a térségek külső kapcsolatainak, elérhetőségének fejlesztése hangsúlyos.

A vidékies térségek fejlesztésének horizontális céljai

A területfejlesztési politikailag koordinált vidékfejlesztési célokban meg kell, jelenjenek olyan törekvések, melyek a vidékies térségeket általában jellemző problémák felszámolására irányulnak, illetve a fejlesztések végrehajtásának speciális vidékies térségekben érvényesítendő módjait ösztönzik. Ahogy az adottságok minden térségben, térségtípusban más jellegűek, úgy a megoldások, a horizontális célok is természetesen térség-specifikus adaptációt igényelnek:

- A fejlesztések alapuljanak **helyi, területi alapú, széleskörű partnerségből építkező kezdeményezéseken**. Ezért az ezeket generáló, a helyi identitás, a hagyományok és az értékek megőrzésére, tudatosítására, felélesztésére irányuló humánerőforrás-fejlesztés és közösség-szervezés a beavatkozások hangsúlyos eleme.
- A fejlesztéseknek foglalkozniuk kell **a közszolgáltatások komplex szervezésével**, valamint a helyi önszerveződés feltételeit nyújtó **közösségi terek** megteremtésével.
- A vidékies térségek felértékelődő belső adottságait (a természeti területek és az emberi tevékenységgel kevésbé terhelt környezet magas aránya, kevésbé szennyezett környezeti elemek, alacsony népsűrűség és beépítettség, hagyományok, stb.) tudatosítani kell a társadalomban, a helyi közösségekben.
- A vidékies kistérségek adottságaihoz és problémáihoz igazodó hatékony fejlesztéséhez **helyben koordinált vidék-, terület- és agrárfejlesztési menedzsment-központokra** van szükség.
- A vidékies térségekben is jelen kell lennie az **innováció-transzfer, vállalkozásfejlesztés támogatására képes humán és infrastrukturális bázisnak**.
- A fejlesztések hangsúlyos eleme a szociális, gazdasági, egészségügyi problémákkal küzdő, **hátrányos helyzetű társadalmi csoportok vidékies szegregációinak oldása**, egyúttal életkörülményeik javítása.
- A fejlesztéseknek törekedni kell a **foglalkoztatottság növelésére**, mely törekvéseknek része az értelmiségi és képzett munkaerő helyben tartása is.
- A **város-vidék kapcsolatoknak**, különösen a vidékies térségek **elérhetőségének** nagy szerepet kell kapniuk a fejlesztésekben (ez a közlekedési infrastruktúrán túl a közösségi közlekedésszervezés helyi megoldásait is érinti).
- A fejlesztéseknek **fenntartható rendszerek kialakulásához** kell hozzájárulniuk, a helyi társadalmi-gazdasági- környezeti erőforrások minél hatékonyabb és értékmegőrző használatára kell épülniük, a jövedelmeket a térségben kell tartaniuk, helyi anyag- és energiagazdálkodási rendszerek kialakítását kell elősegíteniük.
- A fejlesztéseknek minél nagyobb mértékben **egyedieknek** kell lenniük, mely egyediséget a helyi adottságokra építetett stratégiák biztosítják.
- Friss, **innovatív**, alternatív elemeket tartalmazó **fejlesztési gondolatokat** és modernizáció területén (pl. informatikai infrastruktúra és tartalomszolgáltatás) és a hagyományos gazdasági tevékenységek (pl. agrárgazdálkodás, turizmus) újszerű helyi ötleteinek kivitelezésében.

- A fejlesztéseket építeni kell a versenyképességhez hatékonyabban hozzájáruló **kitörési pontokra** is, a különböző hiányosságok leküzdésén túlmutatóan.
- A hagyományos, primer termelő szektor által dominált **funkciók színesítése**, sőt sok esetben átgondolt **funkcióváltás** szükséges (pl. lakó-, üdülőhelyi, turisztikai).
- A több szektorra kiterjedő fejlesztéseket egymással **integráltan** kell kialakítani.

Sajátos adottságú vidékies térségtípusok fejlesztési prioritásai

Ez a területi cél nem direkt területfejlesztési beavatkozások kijelölésére irányul, hanem elsősorban orientációt jelent, és ajánlásokat fogalmaz meg a regionális, kistérségi tervezés és a konkrét fejlesztési programok számára. Az alacsony népsűrűség vidékies területek térségenként eltérő helyi adottságokra épülő diverzifikált fejlődése kiemelt területfejlesztési célkitűzés. A szubszidiaritás elve alapján a konkrét **térségfejlődési irányok meghatározása a régiók, kistérségek és egyéb térségi közösségek kompetenciája**. Az OTK olyan fejlesztési prioritások meghatározásával segíti e szintek tervezését, melyek jellegzetes, területi dimenziókkal bíró vidékies adottságok hasznosítására ill. szintén területi jelleg vidékies problémák feloldására irányulnak.

Így az OTK e célja a vidékies térségek nagy, korántsem homogén területén belül fókuszál a sajátos adottságok vagy problémák típusokba rendezett térségeire. Az egyes prioritások érvényesítését szolgáló részcélok és konkrétabb beavatkozási területek elsősorban bizonyos vidékfejlesztési célok és beavatkozások szerepének hangsúlyozására, valamint egyéb területfejlesztési politikai eszközök (pl. terület- és településfejlesztés, területrendezés, területileg integrált ágazati fejlesztések) igénybevételére épülnek.

Az ajánlott prioritások **kisebb területegységekben** (kistérségekben, mikrotérségekben, térséghatároktól független településcsoportokban vagy településeken) érvényesíthetők. Ezek területileg is egymást átfedő földrajzi egységek, melyek – az OTK többi területi céljától eltérően – kevésbé a hazai nagyszerkezeti erővonalak mentén, mint inkább a helyi adottságokhoz igazodóan jelennek meg. A regionális, valamint a kistérségi szint területfejlesztési programozás, valamint a vidékfejlesztési programozás és kezdeményezések során nevesíthetők e prioritások konkrét terét adó térségek (kis- és mikrotérségek, városkörnyékek, tájak településcsoportjai, egyes települések).

Az alábbiak tartalmazzák a vidékies térségek fejlesztésének prioritásait térségtípusonként, valamint a prioritások érvényesítését szolgáló részcélokat és beavatkozásokat (az egyszerűség kedvéért e két utóbbi kategória nem különül el, a részcélokat általában az elérésüket szolgáló beavatkozások illusztrálják):

a) A természeti táji és kulturális táji értékekben gazdag területek fenntartható fejlesztése

A természeti, genetikai, kulturális erőforrások, a rekreációs potenciál, vagy akár az identitási, arcuati elemek tekintetében az ország minden régiójának lényeges erőforrásai a táji értékek által meghatározott helyi energiák. A táji értékeket hordozó területek, települések értékeinek fennmaradása gyakran elszigeteltségük, stagnálásuk eredménye. Megújulásukat leginkább elfeledett, háttérbe szorított, feltáratlan vagy alacsony hatékonysággal hasznosított értékeik segíthetik. Ezek tudatos, kezdeményezéseken alapuló használatát kell erősíteni, ez a nagyobb térség, régió érdeke is.

b) Tanyás térségek revitalizálása

Az európai szinten kultúrtörténeti jelentőséggel bíró tanyás településrendszer és gazdálkodási forma a magyar nemzeti örökség fontos részét képező sajátos térszerkezeti struktúra, melynek fennmaradása, revitalizációja, fejlesztése nemzeti érdek. A tanyás térségek fontos értéke, hogy potenciálisan alkalmasak a fenntartható fejlődés, az integrált, komplex vidékfejlesztés és a multifunkcionális mezőgazdaság Európában kialakult fejlesztési modelljének megvalósítására.

c) A Duna-Tisza közti Homokhátság teljes területén a népesség helyben tartása, a természet degradációs folyamatainak megállítása a helyi adottságokhoz illeszkedő mezőgazdasági termelés biztonságának vízgazdálkodási, tározási, infrastrukturális intézkedésekkel történő megőrzésével, a ritkán lakott agrártérségek, tanvasi gazdaságok fejlesztésével, a szükséges agrárszerkezet váltással, valamint a hátság kedvezőtlen vízgazdálkodásának helyreállításával

d) Értékmegőrzés, funkcióváltás és esélyegyenlőség az aprófalvas térségekben

Magyarország aprófalvas térségei jellegzetes területi karakterűek, főként egyes hegy- és dombvidékeinken fordulnak elő. E térségek aprófalvainak különösen sérülékeny közösségeinek, valamint épített és természeti környezeti értékeik megóvása, megfontolt alakítása országos érdek. Így kerülhető el, hogy problémáik ne, csak értékeik és lehetőségeik sugározzanak ki a szomszédos területekre és bennfoglaló térségeikre, tájakra; ne hátráltassák más területek fejlődését, de ne lehessenek célterületei nagyobb települések társadalmi-gazdasági „problémaexportjának” se.

e) Nemzeti kisebbségek értékeinek megjelenítése az általuk lakott vidékies térségek fejlesztésében

A magyar állam kiemelt feladata, a kisebbségek kultúrájának, identitásának megőrzése, a gazdasági, társadalmi fejlődésük, továbbá térségi és nemzeti integrációjuk hazai és határon átnyúló támogatásának az előmozdítása. A határozott területi karakterrel bíró nemzetiségi településterület társadalmi-gazdasági fejlődésének térségi, településszintű támogatása, továbbá sajátos kultúrájának felkarolása a gyökereivel tudatában lévő, kulturálisan érzékeny, nyitott és toleráns magyar társadalom megvalósulását és a területileg kiegyenlített, versenyképes területi fejlődést szolgálja.

f) Magas arányú cigány népességgel rendelkező térségek

A magas arányban cigány népességgel rendelkező területek segítése sajátos megoldásokat kíván. A cigány népesség számának pontos meghatározásával kapcsolatos módszertani problémák ellenére kétségtelenül megállapítható, hogy e nemzetiségi csoport megjelenése az országban területileg koncentrált, hagyományosan Északkelet-Magyarországon, illetve a Dél-Dunántúlon. A rendszerváltozást követően felerősödött a cigányság térbeli koncentrációja és vidékies slumokba kényszerülése, mivel jelentős része elsőként szorult ki a korábbi ipari központok munkaerőpiacáról és a magas megélhetési költségek miatt a városokból. A leszakadó falvakból a magasabb státuszú, képzettebb cigány és nem cigány rétegek elvándoroltak, helyükre sokszor a városokból kiszorult rétegek költöztek be. A cigány népesség arányának növekedése felerősítette a nem cigány népesség elköltözését a leszakadó falvakból, így ezekben a falvakban a népességcsere, az etnikai szegregáció felgyorsult. A jelenség gyakran egymás mellett lévő falvakat, egész térségeket veszélyeztet, különösen erősítve az etnikai alapú térbeli elkülönülést és ezzel együtt a területi esélyegyenlőség csorbulását.

7. Területi prioritások a szakpolitikák számára

A területfejlesztési politikai és a regionális célkitűzések elérését csak a fejlesztéspolitikában érintett valamennyi minisztérium, ill. kormányzati szerv együttes koordinált tevékenysége biztosíthatja. Ehhez a szakpolitikák területi összehangolása, az egyes ágazatok „tértudatossá” válása szükséges. Az Országos területfejlesztési koncepcióban rögzített célok érvényesítéséhez szakterületenként megfogalmazódnak azok a feladatok, melyek figyelembevételével a különböző fejlesztési területeken megvalósuló politikák hozzájárulhatnak a területi célkitűzésekhez.

Összefoglalóan, csak a lényegi tartalmakat érintve ismertetjük az egyes szakágazatokat.

1. Befektetésösztönzés

A vállalkozói befektetések jellemzően valamely térség(ek)ben valósulnak meg, így hatásaik is

egy térséget érintenek. A befektetők telephely választási döntését befolyásoló tényezők jelentős része helyi, ill. regionális jellemző, melyet a regionális intézmények és szereplők jobban ismernek, és hatásosabban tudnak befolyásolni. A területi versenyképesség javítását szolgáló helyi beruházás-ösztönzés hatékonyságának fokozását e fejlesztések regionalizációja ill. a regionális szint fejlesztéspolitikai szereplők befektetés-ösztönzési folyamatban biztosított intenzív részvétele tudja leginkább elősegíteni.

2. Kis- és középvállalkozás (KKV) politika

A KKV politika fő célkitűzései közé tartozik a vállalkozások versenyképességének javítása a technológiai fejlesztéseken, vállalkozói kultúra fejlesztésén, a piaci pozíció javításán, vertikális és horizontális hálózati együttműködések ösztönzésén, ill. az informatikai kultúra fejlesztésén keresztül, mellyel nagymértékben hozzájárul a területi versenyképesség növeléséhez.

A mikro-, kis- és középvállalkozások társadalmi-gazdasági folyamatokra gyakorolt hatásai elsősorban helyi, kistérségi szinten jelentkeznek. Ezért a KKV-k alapvetően fontos szerepet játszanak a helyi, térségi gazdaság és társadalom működésében, versenyképességük biztosítása kiemelt területfejlesztési politikai cél. A KKV-k fejlesztése csak a regionális adottságokhoz igazodva, a vállalkozásokhoz közeli (helyi) ügyintézővel lehet hatékony. Éppen ezért a KKV-politika támogatás jelleg eszközeit és a KKV-k működését segítő intézményeket regionális szinten célszerű működtetni.

3. Innovációs politika

Az innovációs fejlesztéspolitikának elő kell segítenie a magyar gazdaság tudásra és innovációra alapozott fejlődését, hozzá kell járulnia versenyképességének növeléséhez, a minőségi munkahelyek számának növeléséhez. A decentralizációt, a helyi innovációs potenciál növelését szolgálja a Regionális Innovációs Ügynökségek megerősítése. Az ügynökség feladata, hogy segítse a helyi sajátosságok figyelembevételével kialakított regionális innovációs stratégia alkalmazását, az innovációt ösztönző igazgatási és vállalkozási környezet kialakítását, szervezze a régió innovációs szereplőinek hálózati együttműködését, bővítse a vállalkozások innovációs tevékenységét segítő szolgáltatások választékát.

4. Turizmuspolitika

A turizmus földrajzi terekhez – régióhoz, térséghez, tájhoz és településhez – kötődik. A turisztikai termékelemeknek adott térségen belül kell összehangolt egységet alkotniuk. A turizmus hatékony fejlesztését, szervezését és működtetését ezért csak területi elven, decentralizált fejlesztéspolitikával támogatva lehet hatékonyan biztosítani. Ezért célszerű hogy a jövőben az állami regionális turisztikai testületek, ügynökségek a regionális fejlesztési tanácsokhoz, ill. ügynökségeikhez kapcsolatosan működjenek. Célszerű, hogy ne csak a marketing, hanem a turizmusfejlesztés és tervezés is a térségi márkaként is eladható földrajzi, ill. néprajzi tájakra és ne adminisztratív egységekre szerveződjön. Szükséges az üdülőkörzetek jelenlegi rendszerének és funkciójának felülvizsgálata.

5. Foglalkoztatáspolitikai

A foglalkoztatottság területi különbségei összefüggenek a gazdaság teljesítőképességével, befolyásolják a lakosság jövedelmi viszonyait, életkörülményeit. Jelenleg Magyarországon még a foglalkoztatás szempontjából relatíve kedvező helyzetű térségek, régiók is számos munkaerő-piaci problémával küzdenek, melyet regionális szinten kezelni kell. Az ágazati szinten megvalósuló intézkedéseknek figyelembe kell venniük a területi szempontokat, és törekedniük kell arra, hogy azok az egyes kistérségek, régiók szintjén is a foglalkoztatás bővítését szolgálják, így leginkább a területi versenyképesség növeléséhez, a területi felzárkózáshoz és a fenntarthatóság érvényesítéséhez járuljanak hozzá. A jelentős területi különbségek miatt mindenképpen indokolt a döntések, támogatások megyei, regionális szint, jelenleg is működő decentralizált gyakorlatának folytatása.

6. Oktatáspolitikai

Az oktatás szerepe meghatározó a térségi fejlődésben. Az oktatás, képzés szerkezetének helyi-térségi gazdasági igényekhez történő igazítása, a népesség képzettségi szintjének emelése növeli az egyes térségek versenyképességét, javítja a foglalkoztatottságot. Az oktatás, mint alapvető társadalmi szolgáltatás egyenlő esélyű hozzáférhetőségének javítása, döntő szerepű az életszínvonal térségi különbségeinek mérséklésében. Az ország térszerkezetének modernizálásában, a térségi fejlesztésben, továbbá a K+F-háttér illetve az innovációk terjedése szempontjából kiemelt szerepe van a felsőoktatási kutatóhelyeknek. Az oktatáspolitikai célok megvalósítása során a többi „humán” ágazattal való szoros együttműködés nagyon fontos a térségi fejlődés érdekében.

7. Kulturális politika

A kulturális politika magában foglalja a közkulturális infrastruktúrát és tudástőkét (közművelődési, könyvtári, nyilvános muzeális gyűjteményi, közlevení), a művészeti és az audiovizuális szakmai területek tevékenységét, szervezeteit, alkotásait, valamint az ingatlan (régészeti és műemléki) kulturális örökség védelmével és fejlesztésével kapcsolatos közfeladatok ellátását.

A **kulturális örökség** egyfajta kulturális „hozzáadott értéként” közvetlenül vagy közvetetten humán vagy gazdasági erőforrásnak számít. Területfejlesztési szempontból egyaránt fontos a védelme, annak érdekében, hogy hosszú távon is erőforrás maradjon. Fontos továbbá a fenntartható fejlesztése, azaz, hogy a fejlesztések épülhetnek a benne rejlő erőforrások kiaknázására és örökségi értékeinek kiteljesítésére, illetve további örökségi értékek generálására. A kulturális örökség fenntartása, bemutatása hozzájárul a regionális identitástudat erősítéséhez.

A belső erőforrások dinamizálása érdekében regionális szinten szükséges a kulturális örökség feltárása, olyan komplex fejlesztési programok megalapozásaként, amelyek integráltan kezelik az egyedi örökségvédelmi értékeket és feltárják a kapcsolódó térségi turisztikai és egyéb hasznosítási lehetőségeket, és ezekre összetett fejlesztési kínálattal reagálnak.

8. Szociálpolitika

A szociálpolitika jellegéből adódóan szorosan összefügg a területpolitikával, hiszen célkitűzése a társadalomban meglévő egyenlőtlenségek mérséklése és az esélyegyenlőség megteremtése. Népességmegtartásra gyakorolt hatásán keresztül kedvezően hat a versenyképesség, a környezet, a kulturális és épített örökség fenntarthatóságára.

A szociálpolitika sajátossága, hogy az ellátórendszer az önkormányzatokhoz kötődik, így irányításában, finanszírozásában elaprózott. A fejlesztések hatékony végrehajtása és elérhetőségének javítása érdekében alapvető erősíteni az intézményrendszer működésének, fejlesztésének, a többi humán ágazattal való szoros együttműködésének koordinációját, valamint a szociális szolgáltatások on-line alapú fejlesztését, használatának elterjesztését. Törekedni kell az intézményfejlesztés, térségi szociális programok, források regionális szintű kezelésére.

9. Egészségpolitika

Az egészségi állapot, mint a humán erőforrás meghatározó eleme, elsősorban a területi versenyképesség növeléséhez járulhat hozzá, és pozitívan hat az elmaradott térségek felzárkózási esélyeire. A területi elvek érvényesülése az egészségpolitikában a területi felzárkózást is segíti, ugyanakkor ez a hatás kölcsönös, hiszen a kimagasló társadalmi-területi különbségek önmagukban is egészségrontó hatásúak. Az egészségi állapot területi alakulása összhangban van a területi fejlettségi szinttel, így az urbanizáltabb területeken az egészségi állapot kedvezőbb képet mutat, ugyanakkor a nagyvárosokban egyre nagyobb veszélyt jelentenek az urbanizációból adódó környezeti ártalmak, mindennek előtt az egyre növekvő levegő- és zajszennyezés.

A legalacsonyabb státuszú, alacsony jövedelemszintű területek népessége egészségi állapotukat tekintve is kedvezőtlenebb helyzetben van. Az egészségi állapot összefüggésben van a népesség korösszetételével is, ezért az öregedő térségekben az egészségügyi ellátórendszer iránti igény is fokozottan jelentkezik.

Az egészségpolitikában különösen fontos, hogy a problémák az emberekhez legközelebbi szinten, hatékonyan kerüljenek megoldásra. A szolgáltatások szervezését a településhálózat mentén, a kistérségi különbségek mérséklésére irányuló fejlesztéseket regionális szinten célszerű koordinálni. Alapvetően egyes koordinációs feladatoknak kell országos hatáskörben maradnia, mint az egységes informatikai rendszer felügyelete, illetve a népegészségügyi programok kidolgozása és koordinációja, valamint az országos intézetek fejlesztése.

10. Környezet- és természetvédelem, vízgazdálkodás

A rendelkezésre álló környezeti és természeti javak eltérő minősége és mennyisége, a természeti értékek területi védettsége meghatározza, hogy egy-egy térség milyen előnyökkel és hátrányokkal kapcsolódhat be a piaci folyamatokba. A turisztikai potenciál és a területi versenyképesség, elsősorban a vidékies térségekben, hangsúlyozottan függ a helyi adottságoktól. Az életminőséget jelentős mértékben befolyásolja a lakókörnyezet és a természeti környezet állapota. A környezetbarát infrastruktúra fejlesztése elősegíti az épített környezet komfortosabbá tételét, a természeti környezet védelmét, ezáltal hozzájárul a lakosság egészségi állapotának, életminőségének javulásához, a társadalmi-területi különbségek mérsékléséhez. A nemzetközi integráció során nagy szerepe van a határmenti térségek közötti környezeti, természetvédelmi és vízügyi együttműködéseknek, amelyek hozzájárulnak a Kárpát-medence integrált fejlődéséhez, a környezeti katasztrófák megelőzéséhez, a közös civil kezdeményezéseken keresztül a kultúrák együttműködéséhez.

A fenntartható térségfejlődés ösztönzése érdekében a természetvédelem terén fokozottan szükséges a biológiai fajvédelem és biodiverzitás szempontja mellett a táji, tájökölógiai szemlélet erősítése, a természeti elemek térbeli rendszerét megjelenítő tájak, mint terület- specifikus értékek védelme, a tájvédelmi körzetek körének bővítése. A Nemzeti Parkok működtetése és fejlesztése során az érintett régió(k) intézményeivel szoros partnerség megvalósítása szükséges.

A regionális és ágazati tervekben, programokban különös hangsúlyt kell fektetni a sajátos adottságú térségtípusok speciális fejlesztésére. A tervek és programok stratégiai környezeti vizsgálatánál hangsúlyosan kell figyelembe venni a térségek egyedi sajátosságából következő eltérő társadalmi, gazdasági és környezeti adottságait, eltartó képességüket és a hatásokkal szembeni eltérő érzékenységüket.

11. Informatika - hírközlési politika

Napjainkban, amikor a tudás, az információ jelentősen felértékelődött, az információs társadalom tényezőinek (infrastruktúra, tartalom, készség) minőségi és mennyiségi alakulása alapvetően befolyásolja az országot, a régiókat, a települések fejlettségét, gazdaságuk működésének hatékonyságát. A szakpolitika az egész társadalom fejlesztése szempontjából céloz meg egyes társadalmi csoportokat, intézményeket, személyeket. Ebből következően a szakpolitika részéről az ország egész területére általános igény az infokommunikációs infrastruktúra, és az ahhoz kapcsolódó tudás és készségek fejlesztése. A fejlesztési stratégiában azonban érvényesülnie kell az ezekben a tényezőkben meglévő területi fejlettségi különbségek figyelembevételének. Az IKT fejlettséget tekintve a keleti országrész gyengébb pozíciója - a tapasztalható fejlődés ellenére - továbbra is megmaradt.

12. Közlekedéspolitika

A közlekedéspolitika a területi célkitűzések érvényesítésének egyik legfontosabb eszköze, éppen ezért alakítása során a területfejlesztési politikai és az erre épülő területrendezési tervek és előírások messzemenő figyelembevétele szükséges. A közlekedéspolitika feladata, hogy elősegítse a fenntartható fejlődést, javítsa az életkörülményeket, valamint a térségi megközelíthetőséget a társadalmi mobilitás és a versenyképesség fokozása érdekében. A területi felzárkózás elősegítése, a területi

versenyképesség, valamint az életminőség egyenlőtlenségeinek mérséklése érdekében a különböző térségi szinteken eltérő fejlesztéseket kell alkalmazni, azonban minden szintnek prioritása az elérhetőség javítása.

13. Energiapolitika

Az állam elvi irányítási, orientálási és szabályozási feladatokat tölt be a privatizált energiagazdálkodók körében, a társadalom energiaellátása érdekében viszont kifejezetten szabályozó szerepet lát el az egész ország területén. Az energiaágazat így a társadalmi-gazdasági szempontból hátrányos helyzetű térségek kompenzálásával, az esélyegyenlőség javításával közvetlenül részt vesz a térszerkezet alakításában.

14. Agrárpolitika és agrár-vidékfejlesztés

A hazai agrárium problémái a vidékies térségi struktúrák harmóniájának hiánya (szociális, demográfiai, gazdasági téren) jelentős mértékben közös, a területi fejlődésbe ágyazottan szervezett fejlesztésekkel orvosolhatók. Mindez összhangban van a fokozatosan területi dimenziókkal gazdagodó közösségi agrárpolitika vidékfejlesztési törekvéseinek erősödésével is. Az agrárpolitikának ezért szerepet kell vállalnia a vidék felzárkóztatásában, szerkezetátalakításában és a fenntartható tájközpontú fejlődés megvalósításában. Ennek érdekében erősíteni kell az agrárgazdaság eddig elhanyagolt területi jellegét, komplexitását az összes agrárgazdálkodási ágra, és a kapcsolódó agrár-ipari vertikumra, szociális, táji dimenziókra kiterjedően.

15. Lakáspolitikai

A lakáságazat a gazdasági szféra egyik dinamikus összetevője, ugyanakkor a lakásviszonyok alakulása a területi társadalmi egyenlőtlenségek egyik fontos tényezője, áttételesen összefügg a szociális-egészségi viszonyok területi egyenlőtlenségeivel. A lakáspolitikai elemek, mindenekelőtt a pénzügyi támogatások, a hitelezés bizonyos területi folyamatokat, a migrációt, a települések fejlődését és belső átalakulását, a településrendszer egészének átrendeződését befolyásolhatják. A lakáspolitikai területi elemek elsősorban települési szinten fogalmazódnak meg, ezért a fejlesztési programokat kistérségi és települési szinten kell megvalósítani.

16. Biztonságpolitika

A rendvédelmi, a tűz- és katasztrófavédelmi szervezetrendszer, infrastruktúra fejlettsége közvetlen hatást gyakorol a versenyképességre, az ipari-gazdasági fejlettségre, a közlekedésfejlesztésre, a környezet- és természetvédelem területeire egyaránt, jelentősen befolyásolva az emberek biztonságérzetét meghatározó életminőséget.

Az épített és természeti környezet, az emberi élet és az egészség megóvásának elsődleges eszköze a megelőzés. E körben szükséges a korszerű veszélyelemzési, kockázatértékelési módszerek bevezetése, a lakosság biztonsági kultúrájának növelése, az előrejelzés, a monitoring és riasztórendszerek létrehozása és üzemeltetése, a bűnmegelőzés és bűnüldözés speciális területi prioritásainak megfogalmazása és a mindenki számára biztonságos környezet kialakítása érdekében az Egyetemes Tervezés alkalmazása.

A mentő- és tűzvédelmi szolgáltatást nyújtó tűzoltó és katasztrófavédelmi egységek infrastruktúrájának – diszlokációjának – fejlesztésével a veszélyhelyzetek, katasztrófák károsító hatása megelőzhető, jelentős mértékben csökkenthető.

3.9. A területi célok érvényesítését szolgáló intézmény- és eszközrendszer fejlesztési irányai

Az elsődleges alapvető követelmény, hogy az eszköz- és intézményrendszert csak a kitűzött célok elérése érdekében, annak eszközeként szabad és kell létrehozni, ill. működtetni. Ebből adódóan a megváltozott

célok, az új területfejlesztési politika új szervezeti, intézményi és finanszírozási megoldásokat igényelhet, amely nem csak a rendszer bővítését, de adott esetben egyes rendszerelemek megszüntetését, a rendszer újraépítését is szükségessé teheti.

Az eszköz- és intézményrendszer fejlesztése során az új területfejlesztési politikai célkitűzések mellett, a másik alapvető érvényesítendő szempont az **Európai Unió szabályaihoz és gyakorlatához való igazodás**, amely kötelező keretfeltételeket jelent.

Nemcsak a szűkebb értelemben vett területfejlesztési intézményrendszer, de a stratégiai tervezésre építő fejlesztéspolitika egészében erőteljesebben kell érvényesíteni az új funkcionális tartalommal bíró területfejlesztési politika szempontjait, különös tekintettel annak horizontális jellegére.

Az intézményrendszerrel szemben támasztott követelményekről részletesebben azon részeket mutatjuk be, melyek Tolna megyét közvetlenül érintik befolyásolják.

1. Szubszidiaritás, hatékonyság és partnerség: az intézményrendszer egészét meghatározó követelmények

2. Koordináció és kooperáció: a területfejlesztés országos szintje

Az OTK által kijelölt decentralizált fejlesztési modellben az országos (központi) területpolitikának négyes funkciója kell, hogy legyen:

- A szűkebb értelemben vett központi területfejlesztés, mely az ország egésze szintjén jelentkező **legsúlyosabb térszerkezeti feszültségek oldását célozza**, beavatkozása területileg szelektív és erősen koncentrált;
- A területfejlesztési politika céljainak érvényesítése a szakpolitikákban, azok programjaiban, a szakpolitikák területi koordinációja;
- A területfejlesztési célok megvalósítását szolgáló, **regionális és kistérségi szinten** működő intézmények tevékenységének koordinálása, minőségbiztosítása, munkájának szakmai támogatása, minőségbiztosítása;
- a területfejlesztési politika kialakítása és érvényesítése az Európai Unió együttműködésekben, az ország területi folyamatainak, a programok területi hatásainak nyomon követése, értékelése.

3. A decentralizált fejlesztéspolitika színtere: a régió

Regionális szinten a dokumentumban megfogalmazott célok érvényesítése érdekében rövid-és középtávon a következő három cél megvalósítása szükséges:

A) A regionális demokrácia feltételrendszerének megteremtése

A hosszú távú cél a regionális szint önállóságának megteremtése, melynek eredményeként – a régiók európai chartájával összhangban – olyan **regionális önkormányzatok** állhatnak fel, melyek törvény által szabályozott feladatkörrel és a feladatok megfelelő színvonalon való ellátását biztosító **saját forrással** rendelkeznek. Ez a fontos cél csak a közigazgatási reform részeként jöhet létre (ld. 5. átfogó cél), ám ehhez már középtávon (2008-10-ig) döntést kell hozni felállításukról, hogy az új közigazgatási rendszer működéséhez szükséges szabályozók és működési feltételek kialakításával, a régiókban elkezdődhessen a tervezési folyamat a következő fejlesztési időszakra (2014-20).

B) A regionális szint fejlesztéspolitikai szerepének megerősítése

Rövidtávon is szükséges a fejlesztéspolitikában a regionális szint döntési felelősségének növelése, szervezeti és intézményi versenyképességének megteremtése.

A régióknak az országos szint mellett a fejlesztéspolitika (tervezés, programozás) elsődleges színtereivé kell válniuk. Ennek megvalósítása érdekében a 2007-13-as tervezési időszakra vonatkozóan kiemelt feladat a tervezésben, a programozásban és a végrehajtásban a régiók jogszabályokkal is megerősített egyenrangú részvételének a biztosítása, valamint az önálló regionális tervezéshez és végrehajtáshoz szükséges (intézményi, pénzügyi, jogi, szabályozási, tervezés-módszertani) feltételek megteremtése.

Célok:

- **A régiónkénti önálló regionális tervezéshez és program-végrehajtáshoz szükséges feltételek megteremtése.**

- A regionális fejlesztés szervezeteinek nemcsak az önálló regionális fejlesztési tervek, koncepciók és a régiónkénti önálló fejlesztési programok kialakításában van meghatározó szerepük, hanem **be kell vonni, őket az ágazati, a térségi és a fejlesztési pólusok, tengelyek fejlesztéséhez kapcsolódó tervek, stratégiák, programok, prioritások, támogatási célok kialakításába, valamint a települési tervek, stratégiák véleményezésébe is.**

A fentiekben megfogalmazott célok – már középtávon történő – érvényesítéséhez rövidtávon (2005-2006-ban) szükséges intézkedéseket és döntéseket hozni. A regionális szintű fejlesztéspolitika határozott érvényesítése érdekében a már középtávon megerősödő és átalakuló regionális fejlesztési, tervezési-programozási, pályázati és végrehajtási intézményrendszer hosszabb távon is fenn kell tartani, természetesen igazodva az újonnan alakuló regionális önkormányzati rendszer feltételeihez.

C) A regionalizmus, a regionális hálózatépítés és partnerség elmozdítása

A hálózatos gazdaság és társadalom működéséből következő új intézményi, versenyképességi tényezőcsoport – a régiók szervezetei és intézményei közötti kapcsolatok jellege, a közös célkitűzés intézményesülésének lehetősége, a helyi ösztönzők, a kollektív döntések előkészítése, a társadalmi konszenzus – azt jelzi, hogy a helyi és a regionális fejlődés sikere már nem csupán szűk gazdasági szempontokon múlik, hanem a területi növekedésben érdekelt szereplők szoros minőségi koalíciójától, hatékony intézményes partnerségétől és együttműködésétől is függ.

4. Kistérségi szint megerősítése a program alapú integrált fejlesztések biztosításával

A kistérség a **térségi önszerveződés legfontosabb színtere**, ilyen értelemben a szubszidiaritás, a decentralizáció és a helyi partnerség meghatározó szintje. A kistérségi együttműködések elsődleges fejlesztéspolitikai feladata, hogy biztosítsa a kistérségi szintű tervezést, térségi léptékben integrált projektek megvalósulását, a helyi szint érdekeinek összefogását és képviselését. Mindezek mellett a kistérségek szerepe fontos az esetenként elaprózott önkormányzati feladatellátás partnerségen alapuló hatékonyabb megszervezésében is. Figyelembe kell venni, hogy a térségi programok kialakítása nem mindig a statisztikai kistérségek területéhez kapcsolódik.

A kistérségek a programok kedvezményezettjeiként az integrált kistérségi fejlesztések, projektcsomagok **végrehajtása** révén valósítják meg a kistérségi fejlesztési tervben kitűzött célokat. Minden statisztikai kistérségben a legitim **kistérségi fejlesztési tanácsként** működő testületnek – mely elfogadja a kistérség fejlesztési tervét, programját, fejlesztési irányait – erősíteni kell a fejlesztéspolitikában betöltött szerepét, súlyát. A rugalmasan szerveződő térségi kezdeményezések (önkéntes társulások, civil és vállalkozói hálózatok stb.) lehetnek azok a lehetséges kedvezményezettek, akik a regionális (országos) forrásokra pályázva a kistérség programjában, stratégiájában foglaltakat megvalósítják.

A jövőben indokolt a kistérségi szint szakmai megerősítése, növelve tervező, forrásszerző és programmenedzselő tevékenységük szakmai színvonalát, hatékonyságát.

Ennek érdekében cél, hogy minden kistérségben olyan menedzsment szervezetek, „térségfejlesztési műhelyek” jöjjenek létre, ahol a jelenleginél koordináltabb formában működhetnének a térségi fejlesztésében közreműködők, térség- és vidékfejlesztési menedzserek, falugazdászok, falu- és tanyagondnokok, stb., ezáltal ösztönözve a térségi fejlesztési kezdeményezéseket, a projektek generálását.

Fontos, hogy a kistérségek szintjén a vidékfejlesztési, területfejlesztési és egyéb területi elvű tervezés és fejlesztés ne párhuzamos folyamatokat jelentsen, hanem egységes területi (térség) tervezésbe, ill. térségfejlesztési rendszerbe integrálódjon.

5. Országosan kiemelt térségek és tématerületek fejlesztésének koordinálása

Az OTK-ban három országosan kiemelt térség – a **Duna-mente**, a Balaton- és a Tisza-térség – került kijelölésre

A kiemelt térségek összehangolt fejlesztésének eredményes véghezviteléhez a következő szempontokat kell figyelembe venni:

– Meg kell teremteni az eszközöket, hogy a **kiemelt térségi programok az egyes érintett régiók fejlesztési dokumentumaiban integráltan szerepeljenek**, így legyen biztosított, hogy e térségek európai uniós források fogadására is alkalmassá váljanak.

– Ezekre a térségekre, amennyiben **a törvény a térséget nevesítve előírja, kötelezően létre kell hozni térségi fejlesztési tanácsot**, amely munkaszervezetén keresztül látja el feladatát, és kötelezően figyelembe veszi az Országos Területfejlesztési Konceptióban lefektetett alapelveket, célokat, prioritásokat.

– A kiemelt térségek intézményeiken keresztül az **érintett régiók és kistérségek, érintett szaktárcák partnerségét** jelenítsék meg.

– A kiemelt térségek **tervezésének és fejlesztésének a helyi-térségi szereplők**, az érintett **régió(k)** és – az országos érdekek jelentőségétől függően – **a központi kormányzat kiegyensúlyozott partnerségén** kell alapulnia.

– A kormányzat speciálisan felmerülő, térséghez kötött problémák megoldására térségi intézményrendszer létrehozása nélkül is kezdeményezhet és megvalósíthat kiemelt nagytérségi programokat. **A térségi fejlesztési tanács létrehozása nem feltétele a kiemelt státusz fenntartásának, a kiemelt fejlesztés országos koordinációval is biztosítható.** Országos koordináció esetén azonban létre kell hozni egy konzultatív és döntés-előkészítő fórumot (Bizottság), valamint egy térségi programirodát, amely a fejlesztési program végrehajtásával, monitoringjával, értékelésével kapcsolatos teendőkért felelős.

– **Amennyiben** egy kiemelt kezelés térségben **a kitűzött célokat sikerült elérni**, ill. a **kiemelt kezelés**, a fejlesztési források koncentrált kihelyezése, az irányítás speciális allokációja **okafogyottá** vált, **felül kell vizsgálni** a térség státuszát és indokolt esetben meg kell szüntetni azt. Ennek megfelelően az országos területfejlesztési politikai célok teljesülésének vizsgálati eredményeitől függően lehetőség van új kiemelt térségek létrehozására.

6. Megyei szint szerepének átalakítása a fejlesztések koordinációjára

A megyei szint esetében indokolt az Európai Unión belül elterjedt azon alapelvet alkalmazni, mely szerint az egyes országok múltbeli hagyományait tiszteletben tartva a NUTS-3 szint működtetése is fennmarad, hiszen számos funkció megtartása és működtetése továbbra is ezen a szinten indokolt.

Hosszabb távon, ha megvalósul a közigazgatási reform és a megyék önkormányzati szerepe megszűnik és helyettük regionális önkormányzatok szerveződnek, a megyék területfejlesztési feladata is regionális szintre

kerül. Ebben az esetben a megyei önkormányzatok hivatalai, tervezési egységei, ill. területfejlesztési tanácsainak munkaszervezetei, a regionális ügynökségek, ill. hivatalok területi egységévé válhatnak.

A megyei szintnek a jövőben két - egymást nem kizáró - funkciója lehetséges:

– **„Közzolgáltatató megye”**: Markáns közigazgatási reform elmaradása esetén is indokolt a megyék szerepét úgy meghatározni, hogy el lehessen kerülni a régióval való párhuzamos feladatvégzést és az azonos kompetenciákat. A megye alapvető feladata a megyei szinten működtetett közzolgáltatások ellátása és az ehhez kapcsolódó intézményfenntartás. Ezt egészíti ki fejlesztési szempontból a kistérségek koordinálása és összefogása. Javasolt, hogy a megyék bevonásra kerüljenek a kistérségi, megyei szint és a helyi önkormányzatok feladataihoz kapcsolódó közzolgáltatások hatékony, racionális ellátásának támogatására vonatkozó programok lebonyolításába.

- **„Fejlesztéspolitikai integrátori szerep”**: A megyék fejlesztéspolitikai szerepei az alábbiak lehetnek, melyek a regionális önkormányzatok megalakulása után is a régiók területi egységeit alkotó megyei területi szinthez kapcsolódhatnak:

- A helyi önkormányzatok fejlesztéséhez kapcsolódó kiegészítő támogatási és pályázati rendszerhez kapcsolódó támogatáskezelési feladatok;
- Kistérségi koordinációs és regionális szakmai közreműködő szervezet szerep;
- Az Operatív Programokhoz kapcsolódóan végső kedvezményezett szerep ellátása a kistérségi szintnél lényegesen nagyobb léptékű fejlesztések esetén;
- Közreműködés a regionális programok tervezésében és végrehajtásában;
- **A jelenlegi önkormányzati rendszer hosszabb távú érvényben maradása és a megyék fejlesztéspolitikai szerepének fennmaradása esetén rendezni kell a megyei területfejlesztési tanácsok és a megyei önkormányzatok közti kompetencia- és felelősség-megosztást. Amennyiben a megye is részesül decentralizált forrásokból, abban az esetben megfontolandó, hogy a források elosztása, a fejlesztéspolitikai döntéshozatal a közvetlenül választott, s éppen ezért erős legitimitással rendelkező megyei önkormányzat kompetenciájába kerüljön.**

7. Egységes, iteratív tervezési rendszer: a területi tervezés megújítása

A fejlesztési eszközök hatékonyságának növelésében kulcsszerepet tölt be a különböző területi szinteken megvalósuló tervezés. A tervezés feladata, hogy az eredmények és folyamatok értékelése alapján, az érintett szereplők egyéni stratégiáinak összefogásával kijelölje, ill. korrigálja a célkitűzéseket. A tervezés ugyanakkor a célok elérését biztosító eszközök kijelölésével megalapozza a fejlesztési eszközök hatékony felhasználását.

A tervezés egységes rendszerének megteremtése olyan alapvető követelmény, amely a teljes hazai fejlesztéspolitikai gyakorlatnak, így a területi fejlesztések eredményességének is sarokköve.

7.1. Egységes országos és területi tervezési rendszer

7.2. Regionális tervezés

7.3. Ágazati (szakpolitikai) és területi tervezés összhangjának megteremtése

7.4. Egységes területi tervezés: a rendezési és fejlesztési tervezés összhangja

7.5. Partnerség és kommunikáció a tervezésben

7.6. Szakmai megerősítés

8. Programozás és koncentráció: a finanszírozási rendszer

Az állami fejlesztéspolitika célkitűzéseinek, stratégiai céljainak a megvalósítása a fejlesztési politika finanszírozási rendszerének eredményességén, hatékonyságán múlik elsősorban. A valós igényekhez igazodó, reális költségvetési keretek között mozgó, folytonosságra, fenntarthatóságra építő finanszírozási rendszer az eredményes, hatékony fejlesztéspolitika záloga.

8.1. A finanszírozási rendszer továbbfejlesztéséhez szükséges általános követelmények

– A decentralizált költségvetési források arányának további növelése, a területi-települési saját források bővítése:

A szükségletek felmérésére, regionális, kistérségi és helyi szintre delegált fejlesztési és működtetési feladatokat – a méretgazdaságosságra alapozva – a szubszidiaritás jegyében kell kijelölni, és biztosítani kell a hozzá szükséges fejlesztési és működtetési forrásokat. A fejlesztési forrásokat a régiók közötti felosztás során a fejlettség és a népességszám egyidejű figyelembevételével szükséges meghatározni.

– Programfinanszírozás megvalósítása:

A hatékony és a célokhoz elvezető fejlesztéseket csak a cselekvéseket, beavatkozásokat a különböző területi szinteken rendszerszerűen összehangolva megvalósító – szisztematikus célrendszerre épülő – programszerű fejlesztés, és az ehhez kapcsolódó programfinanszírozás eredményezhet. A programfinanszírozás lényege a több évre szóló regionális programterv alapján lebonyolított, a célokhoz igazodó rendszerszerű fejlesztésfinanszírozás. A programfinanszírozás középpontjában a regionális program áll.

A regionális programban szereplő célok, fejlesztési igények alapján lehetőség szerint szerződéses formában célszerű rögzíteni a kormányzat részéről a régióba irányuló fejlesztéseket. Ez biztosíthatja a **régiók folytonosságon alapuló fejlesztésfinanszírozását**.

– Átlátható, összehangolt támogatási rendszer kialakítása

- Össze kell hangolni az egyes szaktárcák támogatási rendszereit mind időben, mind támogatási területeit és pályázati feltételeit tekintve egyaránt;
- Szükséges a társfinanszírozáson felüli **hazai fejlesztési források elosztási mechanizmusának is az uniós rendszerhez való igazítása;**
- Egységes, közérthető, egyszerű nyilvános pályázati nyilvántartási rendszert kell kialakítani a kedvezményezettek hatékony információellátása érdekében;
- Stabil és „ügyfélbarát” pályázati rendszereket kell működtetni, lehetőség szerint több körös kiválasztási rendszer működtetésével.

– Az uniós forrásokból finanszírozott programok komplementereként működő támogatási rendszer kialakítása

Mind a regionális finanszírozású programok, mind az ágazati pályázatok esetében biztosítani kell a hazai támogatások és az uniós források közötti összhang megteremtését oly módon, hogy a hazai támogatási rendszer komplementer rendszerként működjön a Strukturális Alapokból finanszírozott támogatások mellett.

– Önálló, a közérdek irányában elkötelezett, hatékonyságra törekvő – a működési finanszírozástól elkülönülő – térségi fejlesztésfinanszírozási rendszer megteremtésének ösztönzése

- Az államháztartás reformja során törekedni kell arra, hogy a helyi önkormányzatok, kistérségi, regionális fejlesztési tanácsok feladataik súlyával megegyező mértékben részesedjenek az államháztartás bevételeiből. Ez jelentősen növelné a különböző területi szintű intézmények önállóságát, fejlesztési lehetőségeit, illetve a magasabb összeg társfinanszírozással elkötelezettebbé és felelősebbé válnának az állami támogatással megvalósuló projektek irányában.

- A fejlesztési és üzemeltetési feladatokat egyértelműen le kell határolni, a kapcsolódó pénzügyi folyamatokat elkülöníteni. Az adott területi szinten koncentrálódó (önkormányzati, kistérségi, regionális) fenntartási, üzemeltetési feladatokhoz biztosítani kell a szükséges forrásokat.

- A túlzottan redisztributív, „elkényelmesedett”, alacsony hatékonyságú, fölösleges kapacitásokkal működő fejlesztésfinanszírozási rendszer ellenében, egy a saját források maximális képződésében, az optimális forráshasznosításban érdekelt fejlesztéspolitikai rendszer kialakítását kell ösztönözni.

- Az előbbiek tükrében a hazai támogatáspolitikának kiegészítő jellegűnek, a saját forrásképződést elősegítőnek kell lennie, annak érdekében, hogy csökkenjen az állami szerepvállalás, beavatkozás súlya. A hazai fejlesztéspolitika minden szintjének szereplőit önálló kezdeményezésekre, felelősségvállalásra kell ösztönözni, szemben azzal a magatartással, amely kizárólag az állami segítségnyújtásra, iránymutatásra támaszkodik.

– **Döntés-előkészítés hatékonyságának javítása:**

- A projektkiválasztásnál a program céljaihoz való illeszkedés szempontjait előnyben kell részesíteni.
- A pályázati döntéshozatali folyamat egésze során érvényesíteni szükséges a fenntarthatóság elvét. A hatékonyság javítása érdekében a pályázatok elbírálása során a pénzügyi fenntarthatóságnak, a beruházás hosszú távú működőképességének, az elért állapotváltozás hosszú távon történő fenntartásának, ill. a beruházás révén várható társadalmi-gazdasági és környezeti hatások bemutatásának hangsúlyosabb szempontként kell megjelennie.

– **Forráskoncentráció**

A hazai támogatáspolitikán belül, és különösen a területfejlesztési politika kezelésében lévő források esetében hangsúlyozottan szem előtt kell tartani a koncentráció elvét mind földrajzilag, mind beavatkozási területek szerint. Speciális területi koncentrációs követelmény, a társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott térségek pozitív diszkriminációja.

8.2. Területi felzárkóztatás szempontjából kedvezményezett, társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott térségek

A területi felzárkóztatás célkitűzésének hatékony érvényesítése érdekében szükség van arra, hogy a különböző típusú, fejlesztést szolgáló erőforrások koncentráltan irányuljanak az ország legelmaradottabb térségeibe. Ezt a társadalmi-gazdasági helyzetükből adódóan leginkább hátrányos térségek, mint a területi felzárkóztatás kedvezményezett térségeinek a kijelölése és fejlesztéspolitikai pozitív diszkriminációja biztosítja.

A kedvezményezett térségek **többléttámogatása** a kifejezetten **felzárkóztatási célú programok mellett a többi szakpolitika számára is kötelezettség.**

E kedvezményezett térségek fejlődésének irányait az adott kistérség, illetve az azt magába foglaló régió fejlesztési tervei az Országos Területfejlesztési Kon koncepcióval összhangban jelölik ki, e célok elérését azonban a direkt módon területfejlesztési jelleg eszközök, az ágazati szakpolitikák és a regionális, ill. decentralizált források többléttámogatásai fokozottan biztosítják. A decentralizált források mértékének régiónkénti meghatározásakor e kedvezményezett térségek jelenlétét figyelembe kell venni.

A területi felzárkóztatás szempontjából kedvezményezett területek típusai:

- a) Fejlettségben elmaradott térségek
- b) Fejlettségben súlyosan elmaradott térségek

a) Fejlettségben elmaradott térségek

E térségtípusban a **legfejletlenebb kistérségek**, maximum az **ország lakosságának 30%-át** magába foglaló köre kerül kijelölésre.

Az alapvető cél, hogy a térségek fejlődését potenciálisan befolyásoló valamennyi szakpolitika, ill. fejlesztéspolitika eszközei fokozottan irányuljanak e térségekbe.

b) Fejlettségben súlyosan elmaradott térségek

A fejlettségben elmaradott térségek körén belül – ugyanazon módszertan alapján lehatárolva – a legrosszabb társadalmi-gazdasági mutatókkal rendelkező térségek a **súlyosan elmaradott térségek** közé tartoznak. E térségtípusba az **ország népességének összesen maximum 10%-át** magába foglaló kistérségek tartoznak. A súlyosan elmaradott térségek rendszerének alapvető célja azt biztosítani, hogy a kifejezetten felzárkóztatási célú kormányzati ill. regionális programok és intézkedések pénzügyi eszközei a leginkább válságos helyzetű térségek problémáját koncentráltan orvosolják. A központi területfejlesztési források jogszabályban meghatározott része kizárólag e térségekben kerülhet felhasználásra.

A kedvezményezett és kiemelt térségekre vonatkozó konkrét kötelezettségeket az OTK-ban foglaltak alapján 3 évente, a legfrissebb elérhető mutatók figyelembevételével jogszabály(ok)ban kell meghatározni. Az elmaradott és súlyosan elmaradott térségek lehatárolásához a társadalmi-gazdasági tényezők azon körét kell figyelembe venni, melyek az adott időszakra leginkább jellemző, leginkább káros egyenlőtlenségeket jelenítik meg.

9. Visszacsatolás és átláthatóság: a fejlesztéspolitikai monitoring és értékelési rendszer

A fejlesztéspolitika hatékonyságának javítása, az átláthatóság, a döntés-előkészítés színvonalának emelése érdekében szükséges a területi szemléletet egyértelműen érvényesítő monitoring rendszer kialakítása. Ez az eredmények, hatások folyamatos nyomon követésén keresztül lehetővé teszi a fejlesztéspolitikák ill. a területi politika teljesítményének értékelését, és ezáltal nagymértékben hozzájárul a fejlesztéspolitika hatékonyságának és átláthatóságának javításához.

A nyomon követést és visszacsatolásokat biztosító rendszer három alapeleme:

- *Fejlesztéspolitikai eszközök és programok monitoringja*
- *A területi (társadalmi, gazdasági, környezeti) folyamatok monitoringja*
- *Értékelések*

3.10. Régiók fejlesztési irányai

1. Regionális fejlesztések keretei

Az ország hét tervezési-statisztikai régiójához tartozó regionális fejlesztési tanácsok fejlesztési terveikben, programjaikban az OTK-ban megfogalmazott célok, mint kötelező keretek következetes figyelembevétele mellett jelölik ki fejlesztési céljaikat, határozzák meg a prioritásaikat és intézkedéseiket.

A területfejlesztési politika új szemléletéből és alapelveiből táplálkozva a regionális szint fejlesztési tervezésnek a hatékony és eredményes regionális programok megvalósítása érdekében meg kell erősödnie. A regionális fejlesztési tervezésben valamennyi OTK-ban megfogalmazott elv érvényesítendő. Kiemelten fontos a valós térszerveződések figyelembevétele, mivel a jelenlegi régióhatárok gyakran nem igazodnak sem társadalmi, sem gazdasági, sem környezeti területi rendszerekhez. A regionális fejlesztési tervezésben is be kell vezetni területi célokat, és az ágazati jelleg intézkedéseket is térségi-települési szinten differenciálni kell.

A régió szint területi stratégiai tervezés nem csak azokra a fejlesztési beavatkozásokra terjed ki, melyek regionális szinten végezhetők a leghatékonyabban (vagyis regionális fejlesztési kompetenciát jelentenek), hanem a régió valamennyi fejlődési folyamatát számba vevő tervezésként kell, hogy megvalósuljon. Az így megfogalmazott célok érvényesítését részben a régió saját kompetenciájába utalt fejlesztési eszközök révén (regionális operatív program) részben pedig — az országos (ágazati) operatív tervezéssel történő iteráción keresztül — az országos programok révén lehet biztosítani.

A regionális kompetencia, amely a regionális operatív programok tartalmát jelöli ki az adott fejlesztési környezet függvénye, partnerség keretében, a fejlesztések gazdái közötti (pl. régiók és ágazatok, régiók és kistérségek) egyeztetések során kell kialakítani.

Az országos területi célok közül egyesek kezelése a regionális fejlesztéspolitika, másoké a központi fejlesztéspolitika részeként hatékonyabb. Ez utóbbi esetben azonban figyelembe kell venni e célokat a regionális fejlesztési célok kialakításakor, és hozzájuk kapcsolódó, a fejlesztési hatásaikat erősítő, szétterítő intézkedéseket kell előírni.

Regionális szinten összehangolandó térségi kiemelt fejlesztési tématerületek

Ösztönözni kell a funkciókat megosztó, együttműködő térségek fejlesztését. Ennek érdekében a különböző térségek versenyelőnyeikre építve és a piaci lehetőségeket kihasználva alakítsák ki fejlesztéspolitikájukat. Térségükben ösztönözzék új munkahelyek teremtését, új vállalkozások indítását, letelepedését, valamint a meglévő vállalkozásaik működési környezetének a javítását. A fentiek érdekében minden térségnek a sajátos identitását, kultúráját is figyelembe véve kell megtalálnia azt a gazdasági ágazatot, tématerületet, amelynek fejlesztésére koncentrál.

Az egyes térségek fejlesztési céljainak, a kompetenciák megosztásának meghatározásakor szükséges a városoknak a környezetükkel, illetve a vidékies területekkel való együttműködésének, így a város–vidék kapcsolatának a figyelembevétele.

A területi alapon szerveződő gazdasági hálózatos együttműködések kialakítása különösen fontos a következő szereplők között:

- vállalkozások, ezen belül a multinacionális vállalatok és a kis- és középvállalkozások,
- egyetemek, innovációs és kutatóintézetek, valamint
- az együttműködések kialakítását segítő, közvetítő szolgáltatók, ügynökségek.

A fejlesztéseknek **a régiók által meghatározott kisszámú legversenyképesebb, exportképes és fejlődő ágazatra kell koncentrálnia.** Az együttműködések ösztönzésén túl támogatandó az érintett szereplők eszközeinek, infrastruktúrájának, technológiáinak modernizálása, alkalmazottainak képzése, új vállalkozások indításának az ösztönzése, illetve a közvetlenül nem megtérülő beruházások, kutatási programok támogatása. Az együttműködések célja, hogy javítsa a vállalatok termelési, működési hatékonyságát, és hozzájáruljon a magasabb hozzáadott érték (jövedelmezőbb) termékek előállításához.

Szükség van továbbá a helyi piacra termelő mikro-, kis- és középvállalkozások versenyképességének javítására a hálózatos együttműködésük támogatása révén. A regionális gazdaság versenyképességének további alapvető feltétele, hogy kialakuljon egy olyan, a kistérségi szinten is jól szervezett **képzési intézményrendszer**, amely figyelembe veszi a gazdaság igényeit, és legalább megyénként integrálja a szakképzés, felnőttképzés intézményrendszerét.

A kompetenciák megosztása nemcsak a gazdaság fejlesztése, hanem a **közszolgáltatások hatékony és racionális ellátása** miatt is fontos. A területi szempontú feladatmegosztás meghatározásakor figyelembe kell venni a regionális szintre irányuló decentralizációs, illetve a kistérségi szinten megindult koncentrációs folyamatokat. A **közfeladatok racionális megszervezése és az intézményrendszer** fenntartható fejlesztése mellett támogatni kell – a civil szféra bevonásával – képzési, szociális ellátási, tájékoztatási, szemléletváltási programok megvalósítását is. Ezen túl szükség van a kistérségekben a közszolgáltatások hatékonyabb megszervezését segítő belső közlekedési hálózatra, és a tömegközlekedés fejlesztésére egyaránt.

2. Régiók fejlesztési céljai

A regionális fejlesztési ügynökségek koordinációjával, a régiók szereplőivel partnerségben megvalósult tervezési folyamat eredményeként az alábbi — a régiók fejlesztési irányait kijelölő — koncepcionális célkitűzések kerültek megfogalmazásra.

E részben saját régióink, a Dél-Dunántúlra vonatkozó célokat mutatjuk be.

3.11. Dél-Dunántúli régió

JÖVŐKÉP

A Dél-Dunántúli Régió célja olyan kulturális, környezet- és természetvédelmi értékeket szem előtt tartó, oktatási, tudományos és kutatási központokon alapuló fejlődés, mely integrálja a Régió leszakadó térségeit, kiegyensúlyozott településszerkezetre épít. A Régió sikeresen fordítja jelenlegi fejlettségbeli hátrányait előnnyé azáltal, hogy megőrzött természeti és kulturális értékeit, építészeti örökségét és termálvíz kincsét fenntartható módon hasznosítja, magas színvonalú, kiegyensúlyozott életfeltételeket biztosít. A Dél-Dunántúli Régió kihasználja kedvező geopolitikai helyzetének előnyeit, elsősorban a határ menti (horvát, észak-olasz és osztrák) térségekkel való kapcsolatépítés lehetőségét.

A RÉGIÓ ÁTFOGÓ CÉLJAI

MAGAS KÖRNYEZETI MINESÉG| MODELLRÉGIÓ KIALAKÍTÁSA

- Természeti környezeti értékek védelme és fenntartható hasznosítása (ipari szerkezet átalakulásával kialakult barnamezős, valamint katonai területek rehabilitációja; az érzékeny és védett területek ökológiai fenntartható használata);
- Kiegyensúlyozott térszerkezet és térségi munkamegosztás kialakítása (a településkategóriáktól elvárható köz- és gazdasági szolgáltató funkciók ellátása, fejlesztése; Pécs régió belüli közvetítő szerepének erősítése, a térség- és településközpontok elérhetőségének és a települési környezet minőségének radikális javítása.).

HELYI ADOTTSÁGOKRA ÉPÜLŐ VERSENYKÉPES GAZDASÁG

- Innovatív környezeti ipar és energetika (KKV-hálózatok összekapcsolása a régió egyetemein és kutatóközpontjaiban (Pécs, Kaposvár, Paks) működő tudásbázisokkal; a megújuló energiakészlet fenntartható felhasználásának támogatása);

- Piacorientált kreatív és kulturális ipar (a régió szellemi potenciáljának kihasználása az egyetemi városokban, és sajátos néprajzi adottságokkal rendelkező területein);
- Élettudományi bázisra épülő egészségipar (Pécs – orvostudományi és Kaposvár – élelmiszer-tudományi kutatására épülő vállalkozói szektor támogatása, a gyógyvizek, klimatikus üdülőhelyek infrastruktúrájának fejlesztése);
- Piacképes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok (élelmiszeripar, gépipar és fémfeldolgozás, elektronika, textil- és bőripar, faipar) és a turisztikai kínálat (pihenő-, gyógy- és wellness-turizmus, kulturális turizmus, aktív és falusi turizmus) által termelt hozzáadott érték növelése.

STABILIZÁLÓDÓ NÉPESSÉGSZÁM ÉS ERŐS TÁRSADALMI SZOLIDARITÁS

- A lakosság egészségi állapotának javulása;
- Hátrányos helyzetűek (etnikai alapon diszkriminált cigány származású lakosság, illetve az aprófalvas és jelentős szegregációval bíró területek lakossága) és inaktív munkaerő piaci reintegrációja;
- Piacképes tudásszint (a felsőfokú oktatás piac- és gyakorlatorientáltságának növelése; a régió felsőoktatási intézményeinek kutatási potenciáljára alapozva piacképes innovációs szolgáltatások nyújtása a vállalkozások számára).

A RÉGIÓ TERÜLETI CÉLJAI

- o **Fejlesztési pólus** (Pécs és agglomerációja) közigazgatási, egészségügyi, tudományos, oktatási, kulturális, idegenforgalmi funkcióinak megerősítése, valamint az innováció fogadására és terjesztésére képessé tétele;
- o **A regionális növekedési zónák** (Kaposvár és Szekszárd térsége valamint a Balaton-part) innováció befogadására, az innováció-vezérelt fejlődésre és specializációra képessé tétele, illetve a régióban hagyományosan jelen lévő iparágak és a turizmus versenyképességének erősítése;
- o **Karakterisztikus** fejlődési pályára állítandó **vidékiek térségek** (a régió többi térsége) gazdaságának stabilizálása, foglalkoztatási helyzetének javítása;
- o **Duna-völgy** komplex fejlesztése (magas partok, ökológiai rendszerek, vízminőség és az ivóvízbázisok védelme, a Duna átjárhatóságának biztosítása hídépítéssel, integrált turisztikai fejlesztések megvalósítása, az árvízvédelem és ártéri gazdálkodás feltételeinek megteremtése, a szennyvíztisztítás és a hulladékgazdálkodás fejlesztése).

3.12. Az Új Széchenyi Terv szerkezete, intézkedései

Az Új Széchenyi Terv 7 programja:

1. Gyógyító Magyarország – Egészségipari Program
2. Zöldgazdaság-fejlesztési Program
3. Otthonteremtési Program

- 4. Vállalkozásfejlesztési Program
- 5. Tudomány – Innováció Program
- 6. Foglalkoztatási Program
- 7. Közlekedésfejlesztési Program

Az Új Széchenyi Terv programjai és prioritásai

1. Egészségipari Program prioritásai

1.1. Egészségiparra épülő turizmus

Alprogramok:

- Egészségturizmus alprogram
 - Természeti gyógy tényezőkre épülő egészségturizmus
 - Orvosi szolgáltatásokon alapuló egészségturizmus
- Az egészségturizmushoz kapcsolódó minőségi (komplex) turisztikai kínálatfejlesztés alprogram
- Turisztikai intézményrendszer fejlesztése
 - Helyi és térségi TDM szervezetek fejlesztése
 - TDM informatikai rendszer beszerzése

1.2. Termál-egészségipar

Alprogramok:

- Geotermikus energia egészségipari hasznosítása alprogram
- Növényházi kertészet alprogram
- Termál-, gyógy- és ásványvizek komplex hasznosítása alprogram
 - Szépségipar, kozmetikumok
 - Ásványvíz- és gyógyvízpalackozás
- Egészségipari innováció alprogram
 - Gyógyszeripar
 - Orvosi műszergyártás
 - Biotechnológia, nanotechnológia
 - Balneológia
- Termál-egészségipar háttérágazatai alprogram
 - Egészségiparhoz kapcsolódó oktatás
 - Specializált építőipar
 - Egészségipari klaszterek

2. Zöldgazdaság-fejlesztési Program prioritásai

2.1. Zöldenergia

Alprogramok:

- Zöld közlekedés
 - Közösségi közlekedés fejlesztése, modernizálása.
 - Alternatív üzemanyag előállítása
 - Kapcsolódó infrastruktúra fejlesztése

- Alternatív meghajtású járművek hazai gyártása
- Világítás korszerűsítés
 - Energiahatékonyság növelése
 - Zöld közvilágítás megvalósítása
- Decentralizált megújuló és alternatív energia előállításának támogatása
 - A megújuló energia költséghatékony előállítása a különböző megújuló energiaforrások, köztük a víziergia decentralizált, kistérségi alapon működő fokozottabb hasznosítása kiserőművek építésével, vagy felújításával,
 - A helyi környezetvédelmi problémák megoldása,
 - A szociálisan hátrányos helyzetű térségek és lakossági csoportok életminőségének javítása, megújuló energiafelhasználást célzó beruházásokkal,
 - A geográfiai, településszerkezeti adottságok kiaknázása,
 - A helyi közösség megerősítése, közösségi célok megteremtése és azok elérése
 - a szigetüzemű energiatermelés és saját felhasználás ösztönzése,
 - a helyi, decentralizált kis hálózatok és infrastruktúrák kiépítése,
 - a kistérségi energiarendszerek megvalósítása.
- Agrárenergetika
 - Energiatakarékos eszközök alkalmazása, termelési eljárások bevezetése a mezőgazdaságban és az élelmiszeriparban;
 - Megújuló energiaforrások alkalmazása a mezőgazdaságban és az élelmiszeriparban, elsősorban az energia intenzív alágazatokban:
 - energia hatékony kertészeti rendszerek kialakítása (geotermikus energia, biomassa fűtési rendszerek),
 - energia hatékony állattartás (biogáz üzemek létesítése, egyéb megújuló energiaforrások pl. a broiler-tartásban),
 - energia hatékony terményszárítási rendszerek alkalmazása (fajlagos szárítási energiaigény csökkentése, megújuló energiaforrások fokozottabb alkalmazása),
 - magas energiaigényű élelmiszeripari tevékenység esetében a fajlagos energiafelhasználás csökkentése takarékosan, valamint a megújuló energiaforrások alkalmazása, a keletkező hulladékok energetikai hasznosítása,
 - energetikai önellátás (energiahatékonyság és megújuló energiaforrások kombinált hasznosítása) ösztönzése a mező- és erdőgazdasági szereplőknél,
 - megújuló energiaforrások alkalmazása a mezőgazdaság egyéb szektoraiban;
 - Melléktermékek és hulladékok begyűjtése, termelők, termelői összefogások által történő, helyben történő feldolgozása (pellet, brikett);
 - A termőhelyi adottságokhoz igazodó racionális földhasználat elősegítése a fás és lágyszárú energiaültetvényekkel;
 - Mezőgazdasági termékek helyben történő feldolgozása, előkészítése energetikai célú felhasználásra (nyersszesz, nyersolaj előállítása);
- Környezetipar, hulladékgyűjtés
 - 2015-ig elkülönített hulladékgyűjtési rendszert fel lehessen állítani legalább a papír, fém, műanyag és üveg esetében;
 - 2020-ig legalább a háztartásokból származó papír-, fém-, műanyag- és üveghulladék, illetve lehetőség szerint egyéb, a háztartásokból származó, előzőekben meghatározott hulladékokhoz hasonló hulladék esetében, az újrafelhasználásra való előkészítést és az újrafeldolgozást átlagosan minimum 50%-ra kell növelni;
 - A nem veszélyes építési és bontási hulladékok újrafelhasználásra történő előkészítését, újrafeldolgozását és az egyéb, anyagában történő hasznosítását minimum 70%-ra kell növelni.
- Zöld mintaprojektek
 - Tájegyházakon alapuló, komplex gazdaságfejlesztési projektek támogatása

2.2. Energiahatékonyság

Alprogramok:

- Új zöldotthon-építés célprogram
- Élhető panel-felújítás célprogram
- Távhő- hatékonysági célprogram
- Mi otthonunk felújítási célprogram
- Megújuló közintézmény célprogram
- Zöld Kkv-k fejlesztése célprogram

2.3. Zöldoktatás, foglalkoztatás és szemléletformálás

Alprogramok:

- Zöldfoglalkoztatás
 - Az épületenergetikai korszerűsítési program beindítása;
 - Foglalkoztatás támogatása az új, vagy tevékenységváltással létrejövő zöld vállalkozások számára;
 - Zöld beruházásokhoz kapcsolódó új munkahelyek létrehozásának támogatása;
 - Zöld közmunkaprogram beindítása;
 - Energetikai szaktanácsadói és mentori hálózat kialakítása keretében létrejövő munkahelyek támogatása
- Zöld szakképzési rendszer kialakítása
 - Rövid időigényű képzési programok – egy év (OKJ, akkreditált felnőttképzés);
 - Középtávú oktatási, képzési programok – 1–3 év (szakképzés – szakmunkásképzés, felsőfokú szakirány – MSC);
 - Hosszú távú képzési program – 3–5 év (alapképzés, PhD képzés).
- Zöld szemléletformálást szolgáló tevékenységek támogatása

2.4. Zöld K+F+I

Alprogramok:

- A biomassa-felhasználás fejlesztése érdekében a biomassa-termelés (fás és lágyszárú energiaültetvények, magyar fajta- és technológia- és területoptimalizálás) és - begyűjtés gazdaságos, környezetkímélő rendszerének kiépítése, ami az elmaradott térségekben a mezőgazdasági és erdőgazdálkodási tevékenység fokozásához vezethet, így hazai munkahelyeket teremt, csökkenti a földgázimportot és a fosszilis energiahordozók felhasználását;
- Tüzelőberendezések fejlesztése és hazai gyártása biomassa fűtési célú felhasználására;
- Meglévő megújuló energia technológiák fejlesztése, hatékonyságának növelése és versenyképességet elősegítő fejlesztések a költségek csökkenése érdekében;
- Hőszivattyúk fejlesztése és hazai gyártása, az értékesítés ösztönzése;
- A napenergiát átalakító berendezések fejlesztése, a hatásfoknövelés lehetőségeinek kutatása, a hazai gyártás feltételeinek megteremtése;
- Geotermikus energiát hasznosító berendezések fejlesztése és hazai gyártása;
- A vízenergia – mint a világon az egyik legfontosabb megújuló villamos-energia termelési mód szerepének újraértékelése, a folyószabályozással, valamint a folyami szállítással-közlekedéssel közös kezelése;

■ Hulladékhasznosítás, hulladékégetők hazai megvalósíthatóságának vizsgálata, a nemzetközi piacon elérhető technológiák tanulmányozása azért, hogy kommunális és háztartási hulladék megsemmisíthető, vagy energetikailag hasznosítható legyen, továbbá a regionális lerakók tehermentesíthetők, a kis lerakók felszámolhatók legyenek. A hazai adottságokhoz alkalmazkodó technológiák fejlesztése, megvalósítása távfűtési és környezetvédelmi célú felhasználásra

- Környezetipari technológiák és berendezések fejlesztése;
- Széntüzelésű erőművek CO₂-kibocsátását csökkentő technológiák kutatása fejlesztése és a jövőbeli alkalmazáshoz szükséges K+F+I;
- A kémiai, fizikai, biológiai új energiatárolási módszerek kutatása, lokális alkalmazások kidolgozása;
- A hidrogéntermelés és - felhasználás (hő- és villamosenergia-termelés, járműipari felhasználás) hatásfok-növelésének kutatása, a hidrogénellátás logisztikájának fejlesztése;
- A megújuló energiaforrások optimalizált helyi, közösségi alkalmazásának kutatása, a kapcsolódó technológiák (intelligens villamos hálózatok, ún. smart grid és az alkalmazott informatikai rendszerek fejlesztése. Ökonómiai és technológiai modellek fejlesztése;
- A vezetékes energiaellátó rendszerek és a közlekedés energiaellátásának integrált vizsgálata, a villamos hajtású gépjárművek töltési infrastruktúrája kialakításának kutatása;
- A biogáz tömegközlekedésben, illetve hulladékszállításban történő felhasználásának ösztönzése
- A bio-üzemanyagokkal kapcsolatos kutatás-fejlesztési tevékenység, különösen a második generációs és alternatív (hidrogén, elektromos és hibrid) (bio) üzemanyagok fejlesztésére irányuló erőfeszítések ösztönzése;
- Vállalkozások környezettudatos működésének elősegítése, technológiafejlesztés (akár kapacitásbővülés nélkül);
- Megújuló alapú csomagolóanyagok és környezetbarát, anyagtakarékos építőanyagok és technológiák fejlesztése és piacosítása;
- Vidéki, kisléptékű önellátó zöldenergia-farmok gazdaságossági modelljének kidolgozása.

3. Otthonteremtési Program prioritásai

3.1. Az öngondoskodás ösztönzése, lakás-takarékpénztári megtakarítások növelése

3.2. A lakókörnyezet minőségének javítása, a lakásállomány korszerűsítése

Alprogramok:

- Lakásépítés és lakásfelújítás támogatása
- Városrész-rehabilitáció
- Telep-rehabilitáció
- Kéményfelújítás támogatása

3.3. Bérlakás program

Alprogramok:

- Önkormányzati bérlakás
- Vállalkozói bérlakás mintaprojekt

4. Vállalkozásfejlesztési Program prioritásai

4.1. Vállalkozásélénkítés – a vállalkozói aktivitás növelése

Alprogramok:

- Vállalkozásélénkítés a kisvállalkozások előrelépéséért
- Kisvállalkozói mikrohitel
- Széchenyi Kártya
- Vállalkozások közötti sikeres üzleti kapcsolatok bővítése
- Tőkebefektetés vállalkozásoknak
 - JEREMIE kockázati tőke program
 - tematikus tőkealapok létrejöttének segítése – szintén JEREMIE alapokon
 - regionális tőke kínálat megteremtése
- Élelmiszeripari vállalkozások támogatása alprogram
 - Széchenyi hitelek az élelmiszer-feldolgozók számára
 - A minőségi élelmiszertermeléshez szükséges fejlesztések és együttműködések támogatása
 - Kiskapacitású élelmiszer-feldolgozók létesítésének támogatása
 - Kiskapacitású élelmiszer feldolgozók piacra jutásának támogatása
 - Helyi termelői piacok kialakítása
 - Helyi védjegy-rendszerek fejlesztése
 - Ötletpályázatok támogatása

4.2. Szövetségben a vállalkozókkal a munkahelyekért

Alprogramok:

- Az Új Széchenyi Terv kitörési pontjaihoz szükséges vállalkozói kapacitások támogatása
- Versenyképességi szerződések a foglalkoztatás növeléséért
 - helyi önkormányzatok és vállalkozói közösségek szövetségei, konzorciumai (területi szerződések);
 - ágazati tömörülések vagy nagyvállalatok által vezetett vállalkozói konzorciumok (ágazati szerződések).

4.3. Üzleti környezetfejlesztés javítása

Alprogramok:

- Közvetett támogatások a vállalkozásoknak
- Vállalkozói szövetségek vállalkozói kultúrát fejlesztő intézkedések
- Vállalkozói ismeretek bővítésének támogatása
- Üzleti inkubációt segítő infrastruktúra szolgáltatásbővítésének támogatása
- Adminisztrációs terhek csökkentése, minőségi jogalkotás
- Vállalkozói szövetségek vállalkozói együttműködéseket (közös infrastruktúra) szolgáló programjainak támogatása
- Franchise-hálózatok támogatása
 - *A hazai franchise-szektor támogatása a következő területeken*
 - Olyan vállalkozók segítése, akik egy sikeres üzleti koncepciót kívánnak megvásárolni, egy jól működő franchise-hálózathoz szeretnének csatlakozni;
 - A már több egységet sikeresen működtető hazai vállalkozások franchise-hálózatokká való átalakítása, a franchise etikai, formai követelményeire való felkészítése, franchise-dokumentáció elkészítése. Ezzel megteremtve a hálózattá válás feltételeit, valamint lehetőséget nyújtva a vállalkozni kívánók számára, hogy egy bevált üzleti know-how-t vegyenek át;
 - A meglévő, jól működő franchise-hálózatok továbbfejlődésének támogatása
- Vállalkozói szervezetek vállalkozásminősítő programjainak támogatása
- Állami faktoring alap felállítása az állam által létrehozott lánc tartozások felszámolására

- A hazai kkv-k külpiaai lehetőségeinek bővítése
- Kárpát-medencei Térség Gazdaságfejlesztési Övezet megteremtése
 - Befektetés- és export-ösztönzés
 - Regionális klaszterképződés támogatása
 - Kis- és középvállalkozások támogatása
 - Stratégiai jelentőségű (kiemelt) programelemek támogatása
 - Határ menti infrastruktúra- és közlekedésfejlesztés
 - Kárpát-medencei szak- és felnőttképzés támogatása
- Magyarországi székhelyű, kárpát-medencei és délkelet-európai gazdasági hálózatok létrejöttét segítő üzleti szolgáltatások támogatása

5. Tudomány – Innováció Program prioritásai

5.1. Horizontális prioritások

Alprogramok:

- Emberi erőforrások fejlesztése
- Konkrét vállalkozásfejlesztési lépések a hazai innovatív cégek helyzetbe hozására
- Nemzetközi együttműködés
- A nemzeti innovációs rendszer kormányzati irányítási rendszerének átalakítása
- Jogszabály-alkotási lépések

5.2. Ágazati prioritások

Alprogramok:

- A mobilitás, járműipar, és a logisztika;
 - Innovációs inkubátorházak létrehozása a nagy járműipari központokban.
 - A hazai autóbuszgyártás K+F+I kapacitásának és képességének visszaállítása.
 - Hagyományos jármű hajtáslánc hatásfokának növelése.
 - Elektromos és hibrid járműhajtások bizonyos komponenseinek, alrendszereinek fejlesztése.
 - Intelligens járműrendszerek fejlesztése
 - Közlekedésirányítási rendszerek fejlesztése
 - Közszolgáltató flották környezetbarát hajtásrendszerekre történő áttérése
- Az egészségipar;
 - Gyógyszeripar
 - Orvosi biotechnológia
 - Orvosi műszergyártás
 - Balneológia

■ Az informatika és a számítástechnika, melyek fejlesztésével az egész gazdaság teljesítőképessége növelhető;

- Azon területek azonosítása szükséges, amelyeken egyrészt az állam a piac meghatározó vásárlója, másrészt a K+F+I szempontjából kiemelt terület;
- Az állami beszerzési-, illetve beruházás-politika és az azonos területeket érintő K+F+I tevékenység jogi harmonizációja elengedhetetlen, különös tekintettel az EU versenyjogra;
- A „champion”, az adott terület elhivatott egyéniségeinek azonosítása, a szervezési és menedzselési feladatok végzéséhez szükséges jogosítványok delegálása;

■ Az új energetikai és környezetvédelmi fejlesztések, melyekkel a gazdaság, illetve a társadalom működésének biztonságát lehet elérni.

- Az adott szakterületen kiemelkedő oktatási, és K+F+I tevékenységet végző felsőoktatási intézmény kiválasztása, képzés/továbbképzés koordinálása;
- Az illetékes önkormányzat érdekeltté tétele, hozzájárulásának elérése (foglalkoztatás, helyi adók, területek/ingatlanok, infrastruktúra);
- Pályázati feltételek kialakítása, majd működtetése a vertikális klaszterek létrehozása érdekében;
- Az eredmények monitorozása, visszajelzés;
- Az eredmények marketing/PR szervezése, médiatámogatás megszervezése;
- A kereskedelmi hasznosítást megelőző közbeszerzés kultúrájának elterjesztése az IKT szektor fejlesztéseinek elősegítésére.

5.3. Kreatív iparágak, kreatív gazdaság

Alprogramok:

- Ágazati kreatív inkubátorházak létrehozása és támogatása,
- Innovatív termékek, eljárások, technológiák, szolgáltatások támogatása,
- Kreatív Expo támogatása,
- Start idea program kezdő vállalkozóknak, akik egy ötletet egy induló vállalkozás alapjává szeretnék tenni:
- Start expert program már létező mikro- és kisvállalkozásoknak, kreatív cégek szolgáltatásainak és termékeinek támogatása:
- Start international program kreatív mikro- és kisvállalkozások nemzetközi aktivitásának támogatására:
- Tudástér, nyilvános információs portál kialakítása
- Kreatív klaszterek kialakításának támogatása, meglévő ernyőszervezetek és meglévő természetes klaszterek fejlesztése, nemzetközi szintre emelése és nem ad hoc klaszterek kialakításának támogatása, további fejlesztése:
- Filmipar támogatásának átalakítása
- A kreatív ipar, mint ország-védjegy.

6. Foglalkoztatási Program prioritásai

6.1. A munkaerő-kínálat bővítése

Alprogramok

- Munkába állást segítő támogatások és szolgáltatások
 - A munkaerő-piaci képzés támogatása a képzés költségeinek támogatásával, keresetpótló juttatás álláskeresőkre;
 - Bértámogatás a foglalkoztatás bővítése érdekében, hátrányos helyzetű álláskereső felvétele esetén – elsősorban mikro-, kis- és középvállalkozások részére;
 - Munkagyakorlat-szerzés támogatása a munkaerőpiacon leghátrányosabb – évente meghatározott – álláskeresői kör részére a teljes bérköltség, vagy a bérköltségek nagyobb részének átmeneti biztosításával;
 - A vállalkozóvá válás támogatása – tőkejuttatással, képzés, szaktanácsadás biztosítása mellett, és/vagy megélhetési támogatás a vállalkozás indításának első évében;
 - Munkahelymegőrzés átmeneti problémákkal küzdő munkaadók esetében;
 - Mobilitási támogatások.

■ Komplex munkaerő-piaci programok

- A munkáltatók, vállalkozások részére nyújtható foglalkoztatási célú támogatások
 - Foglalkoztatást segítő támogatások (bértámogatás, bérköltség-támogatás), különös tekintettel a kkv-kra;
 - A foglalkozás-egészségügyi és képzési alkalmassági vizsgálatok támogatása.
- Az álláskeresőkre nyújtható támogatások és szolgáltatások
 - Vállalkozóvá válás támogatása – tőkejuttatással, képzés, szaktanácsadás biztosítása mellett, és/vagy megélhetési juttatás a vállalkozásindítás első évében;
 - Mobilitási támogatás;
 - Munkába járással összefüggő helyi és helyközi utazási költségek megtérítése;
 - Munkaerő-piaci képzés támogatása;
 - Munkaerő-piaci szolgáltatások;
 - Humán szolgáltatások (pl. mentori), és szolgáltatások igénybevételéhez kapcsolódó támogatások.

■ Fenntartható és értékteremtő foglalkoztatás a non-profit szektorban (Támogatni kell többek között azokat az innovatív kezdeményezéseket, amelyek a gazdasági és a munkaerő-piaci változásokra reagálva újszerű megoldásokat keresnek a foglalkoztatási lehetőségek bővítése érdekében.)

6.2. A közvetlen támogatás a munkahelyteremtéshez Alprogramok

■ Munkahelyteremtő beruházások támogatása

- a munkaerőköltségek egy részének támogatása
- az eszközbeszerzés, vagy IT fejlesztéshez kapcsolódó vállalkozás-fejlesztés: infrastruktúra és ingatlan beruházás, licenc/know-how, piacra jutás támogatása, vállalati HR fejlesztés, tanácsadás, környezeti és minőségirányítási rendszerek

■ A foglalkoztatási potenciál erősítése célzott támogatással az alacsony képzettségű munkavállalók alkalmazása érdekében

- a foglalkoztatáshoz kapcsolódó költségek támogatásával,
- az üzleti infrastruktúra fejlesztésével,
- magas színvonalú technológia alkalmazásával,
- környezetvédelmi előírások teljesítésének elősegítésével,
- az innovációt elősegítő humán erőforrás (menedzsment és alkalmazottak) fejlesztésével,
- a vállalkozói szellem erősítésével,
- az eszközpark bővítésével, korszerűsítésével.

6.3. A család és a munka összeegyeztetésének segítése Alprogramok

■ Rugalmas foglalkoztatási formák

■ Családbarát kezdeményezések támogatása

■ Gyermek napközbeni ellátását biztosító szolgáltatások fejlesztése és kapacitásának bővítései

6.4. A versenyképes tudás megszerzésének támogatása Alprogramok

■ Munkahelyi képzések támogatása

■ Képzési lehetőségek alacsony iskolai végzettségűek számára

■ Munkaerő-piaci kulcskompetenciák fejlesztése

6.5. A szakképzési rendszer fejlesztése

Alprogramok

- A gazdaság igényeihez igazodó szakképzés támogatása
 - A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara szakképzésben vállalt szerepének erősítése, az átvállalt feladatok ellátásának támogatása;
 - A szak- és felnőttképzés területén szerzett magyar tapasztalatok átadása a szomszédos, Kárpát-medencei régióhoz tartozó országok szak- és felnőttképzéssel foglalkozó intézményei, valamint munkaügyi központjai számára.

7. Közlekedésfejlesztési Program prioritásai

7.1. Közútfejlesztés

Alprogramok:

- A közúti közlekedés biztonságának fokozása
- Autohof rendszer kiterjesztése

7.2. Vasútfejlesztés

Alprogramok

- P+R rendszerfejlesztés

7.3. Alágazatközi – horizontális fejlesztések

Alprogramok

- Elektronikus viteldíj fizetési rendszerek kialakítása
- A közforgalmú személyszállítási szolgáltatások integrálása
- Korszerű ITS technológiák alkalmazásának elősegítése a közforgalmú közlekedésben

7.4. Vízi közlekedés fejlesztése

Alprogramok

- Motorcsere program: a húsz évnél idősebb hajók fő- és segédgépeinek új, fajlagosan kisebb üzemanyag felhasználású és jobb emissziós tulajdonságokkal rendelkező motorokra történő cseréjének támogatása;
- Szenny- és olajos fenékvíz-tisztító, valamint kémiai lebontással működő fekáliatisztító berendezések beépítése; a nagyobb hajók esetében a berendezések beépítésének, esetleg meglévő, de korszerűtlen berendezések cseréjének támogatása;
- A magyar hajógyártás-javítás háttériparának támogatása, ami nemcsak megtartja a jelenlegi munkahelyeket, hanem képes újakat is létrehozni mind mérnöki, mind kivitelezői területen;
- Fedett hajórakodók építése. A meglévő rakodóhelyeken fajlagosan kis többletberuházásokkal csapadék ellen védett szakaszokat lehet kialakítani (maximum 20–25 m szerkezeti hosszban). Ez különösen a csapadékos gabonaexport időszakban erősítené a vízi áruszállítás gazdaságosságát azáltal, hogy a kieső rakodási napok számát minimálisra csökkentené. Ennek folyamányaként lecsökkennek a teherautók és a hajók állásköltségei is.

7.5. Városi közlekedés fejlesztése

Alprogramok

- Pályahálózatok összekapcsolása
- Kerékpáros közlekedés fejlesztése

7.6. Logisztikai fejlesztések

Alprogramok

- Intermodális áruszállítás
- Kisvállalkozói szövetkezeti formák támogatása a logisztikában

4. II. FEJEZET

4.1. Tolna megye bemutatása

Földrajzi elhelyezkedés, népesség

Tolna megye Magyarország déli részén helyezkedik el, északról Fejér, nyugatról Somogy, délről Baranya megyével határos. Keleten Bács-Kiskun megyétől a Duna választja el. Tolna megye egyike az ország legkisebb területű megyéinek (a 15. helyen áll 3703 km²-rel), az ország területének csupán 4%-a. Lakóinak száma a 235.874 fő (2008. dec.31), az országos tendenciával párhuzamosan fogy, nagyobb részben természetes fogyással, kisebb részben elvándorlással. Az elvándorlás főleg a fiatalabbakat jellemzi, így egy öregedési folyamatot is megfigyelhetünk. A megye népessége az ország lakosságának mintegy 2,35 %-a. Népsűrűség tekintetében az ország harmadik legkisebb népsűrűségű megyéje. A megye Baranya és Somogy megyével együtt alkotja a Dél-dunántúli Régiót. A 100 km²-re jutó települések átlagos értéke három. A megyében 5 statisztikai kistérség van: a Bonyhádi, a Dombóvári, a Paksi, a Szekszárdi és a Tamási.

A megye 108 településéből 11 város, 97 község. A megyeszékhely, Szekszárd a mintegy 34.004 lakosával a legkisebb megyeszékhely, megyei jogú város. A településeknek több mint a felén ezernél kevesebb lakos él, így a településszerkezetet a kistelepülések határozzák meg. A városok közül Bátaszék, Dunaföldvár, Simontornya, Tamási, Nagymányok és Gyöngyös lakossága nem éri el a 10 ezer főt.

Természeti tényezők

Tolna megye két nagytáj: az Alföld és a Dunántúli-dombság találkozásánál fekszik. Geomorfológiai szempontból három tájtypus található itt: a dombvidéki (Tolnai-dombság), az alacsony hegyvidéki (Mecsek északi nyúlványai) és a síkvidéki (Tolnai Sárköz, Mezőföld).

A megyében tíz kistájat különítünk el: Tolnai Sárköz, Szekszárdi dombság, Mecsek hegység, völgy, Dél-Külső-Somogy, Kelet-Külső-Somogy, Tolnai Hegyhát, Dél-Mezőföld, Közép-Mezőföld, Kapos-mente.

A megye éghajlatában kis területe ellenére is vannak eltérések, általánosságban mérsékelt kontinentálisnak nevezhetjük, az Alföld és a Nyugat-Dunántúl közötti átmenetet mutatja. Az átlagos csapadékmennyiség 600-700 mm körül, az évi középhőmérséklet 10,5 °C körül van.

Az éghajlat és a talajadottságok igen kedvezőek a mezőgazdasági tevékenység számára. A megye mezőgazdasági területeinek nagyobb része löszön vagy löszszerű üledékeken, kisebb mértékben és területeken folyóvízi öntéseken és pleisztocén homokon képződött talajon található. A legjobb minőségű talajtypus a mészlepedékes csernozjom, amely nagy területeket fed Külső-Somogyban, a Tolnai-dombságon és a Mezőföldön. A talajpusztulás azonban sok területen rontja a kedvező helyzetet. Szintén jó minőségű termőtalaj a réti csernozjom, amelyet a Mezőföld déli részén és a Duna teraszán találunk. Kevésbé jó minőségű talajok a Duna árterületén a réti öntéstalajok, valamint a csernozjom barna öntéstalajok.

A felszín, a domborzati viszonyok, a természetes és mesterséges folyó- és állóvizek közvetlenül befolyásolták és befolyásolják ma is a települések elhelyezkedését, a közlekedési vonalak futását, ezen belül pedig a településhálózat szerkezeti alakulását.

Az építőipari alapanyagok csak szerény mértékben állnak rendelkezésre a megyében. Ezeknek a megléte mind az ipartelepítésre, mind a településrendszerre hatással van (pl. bátaszéki agyag).

A terület erőteljes agrárjellege rányomja bélyegét a települések arculatára, szerkezetére, jellegére és funkcionális tartalmára. A csak rendkívül korlátozottan rendelkezésre álló ásványi nyersanyagkincs nem tette lehetővé, hogy a klasszikus iparosítás korában ipari alapú népességgkoncentrációk jöjjenek létre.

Közlekedés

A megye közlekedési szerkezete minőségében és kiépítettségében az országos átlaghoz közelít az M-6-os autópálya építésének valamint 6-os számú főút 11,5 t megerősítésének köszönhetően. A vasútforgalmat tekintve Dombóvár a Dél-Dunántúlon központi szerepet játszik, hiszen Budapest, Pécs (Komló), Kaposvár, Bátaszék-Baja irányában van vasúti közlekedése (E viszonylat megszüntetésére komoly kormányzati szándékok vannak.), de a Tamási-Lepsény irányába futó vasutat az 1990-es években megszüntették. A megyeszékhely vasúton Sárbogárd és Bátaszék irányából közelíthető meg. A megye településeinek nagy többségét vasútvonal nem érinti.

A közúthálózat minden tekintetben közelít az országos átlaghoz. A megye keleti szélén É-D irányban halad az egyetlen egyszámjegyű főútvonal a 6. számú, amely a 21. század követelményeinek már megfelel, és közlekedésbiztonsági szempontból is megfelelő szintre került. A megye észak-nyugati részén futó 61. számú főút is csak részben tudja kielégíteni a kelet-nyugati irányú közlekedés igényeit. A szekszárdi Duna-híd megépülte és a vele együtt kiépült M- 9. számú út első 20 km-es szakasza a kezdetét jelenti közúton a megyeszékhely és az ország keleti térségei, az Alföld között létrejövő kapcsolatnak. A híd átadásával Tolna megye középső részének és Szekszárdnak az átmenő forgalma növekedett, ez hatással van a megye kikötőinek forgalmára is. A megye északi határán lévő dunaföldvári híd, és a déli megyehatár közelében lévő bajai híd forgalma a szekszárdi híd megnyitásával normalizálódott de még nem az elvárt mértékig.

A közúthálózat minősége még nem megfelelő, annak ellenére, hogy a főutak egy részét felújították, az alacsonyabb rendű és a bekötőutak burkolata rossz, új út néhány épült az elmúlt időszakban. A nem megfelelő és a rossz osztályzatú utak aránya mind a régiós, mind az országos átlagnál magasabb.

A mellékúthálózat legnagyobb szerkezeti problémája a sok zsáktelepülés. Ezek elzártságának felszámolása egész térségek közötti kapcsolatait javítaná, több helyen a szomszédos megyék elérése több 10 km-rel rövidítené le a közlekedést, elősegítené a jól működő térségi kapcsolatokat a gazdaság különböző területein is. A hiányos belső közlekedési hálózat miatt a megyén belül települések, sőt településcsoportok kerültek periférikus helyzetbe. Az utóbbi 5 évben történt fejlesztéseknek köszönhetően Gyulaj, Mucsi és Miszla esetében elkészültek az átkötő utak.

A fenti gondok a közlekedés sebességét is befolyásolják, ugyanis miattuk a megye városai és a főváros között az átlagos utazási sebesség kb. 60 km/h.

Az önkormányzatok törzsvagyonához tartozó közúthálózat, kerékpárutak, járdák összekötő - és bekötőutak felújítási üteme a régiós és az országos átlagnál is alacsonyabb.

Tolna megye keleti határát végig a Duna alkotja, így a vízi közlekedésben jók az adottságok. Az átmenő forgalmon kívül növekvő az igény áruszállításra. Sport és turisztikai célzattal is egyre többen választják a vízi közlekedést.

A megye egyetlen működő repülőtere Ócsényben van, ott elsősorban a szabadidős tevékenység és a sportrepülés jelentős. Tolna megye határától mintegy 10 km-re helyezkedik el a taszári repülőtér, amelynek a polgári repülésbe való bekapcsolódása úgy tűnik egyelőre megghiúsult. A régióban (Baranya megyében) a pogányi repülőtér kiépítése és modernizálása részben megtörtént, de Tolna megyére való hatása nem mérhető. Ez érthető annak tükrében, hogy 2008. év forgalmához képest 2009 évben a regionális repterek forgalma 90%-kal! csökkent.

Az infrastruktúra egyéb területei

Az infrastrukturális ellátottság a gazdasági fejlődés egyik kulcsterülete, a népesség jólétének egyik feltétele, környezetvédelmi szempontból sem elhanyagolható, valamint az EU Csatlakozási Szerződés is határidős kötelezettségeket szab hazánk számára.

Az elektromos hálózatba minden település és külterület be van kapcsolva, s minden település rendelkezik közüzemi vízellátással is. Ugyanakkor a szolgáltatott víz minősége a 98/83/EK irányelv vízminőségi határértékeinek nem megfelelő. E települések és településrészek száma 49. Melyek csaknem

mindegyikében az ammónium és mangán szennyezettség egyidejűleg áll fenn, e mellett jó néhány településen az arzén szennyezettség is határérték feletti.

A szennyvízhálózatba bekapcsolt lakások aránya – az utóbbi évek fejlesztéseinek köszönhetően javult. Még a városokban sem teljesen megoldott ez a feladat.

A szennyvízelvezetés aránya a megyében összesen: 58,6 %, a városokban átlagosan 78,9 %, míg a falvakban csupán 34,2%.

A szennyvízhálózattal rendelkező települések és a bekapcsolt lakások aránya,%:

Bonyhádi kistérség	84,9
Bonyhád	91,6
Nagymányok	90,4
Dombóvári kistérség	41,2
Dombóvár	62,0
Paksi kistérség	64,9
Dunaföldvár	93,9
Paks	83,0
Szekszárdi kistérség	73,5
Bátaszék	85,5
Szekszárd	88,6
Tolna	83,1
Tamási kistérség	18,6
Gyönk	65,3
Simontornya	20,2
Tamási	53,1
Tolna megye	58,6
Ország összesen	71,3

Szennyvízhálózattal a megyében 62 település nem rendelkezik, ezek megoszlása kistérségenként:

Bonyhádi kistérség: 4, Dombóvári kistérség: 13, Paksi kistérség: 8, Szekszárdi kistérség: 10, Tamási kistérség 27.

Az 1990-es években erőteljesen megnőtt a vezetékes gázzal ellátott települések száma. Az azt követő években mérsékelten ugyan, de folyamatosan növekedett a vezetékes gázt fogyasztó háztartások száma. A háztartási vezetékes gázt fogyasztó a lakásállomány százalékában:

Bonyhádi kistérség	70,4
Dombóvári kistérség	40,0
Paksi kistérség	49,7
Szekszárdi kistérség	63,3
Tamási kistérség	33,8
Tolna megye	52,6

Megjegyzendő, hogy idősorosan néhány tized százalékos csökkenés figyelhető meg 2008. és 2009. viszonylatában is. Ez a rendszeres gázáremeléseknek köszönhető, ami a háztartások teherviselő képességével függ össze. A kieső háztartások valószínűleg visszatérnek a hagyományos tüzelő anyagokra.

A következő települések nem rendelkeznek vezetékes gázzal:

Bonyhádi kistérség: Grábóc;

Dombóvári kistérség: Csibrák, Jágónak, Lápafő, Nak, Szakcs, Várong;

Paksi kistérség: -

Szekszárdi kistérség: Pörböly;

Tamási kistérség: Fürged, Keszőhidegkút, Udvari.

Összesen 11 település.

A telefonvonalak %-os aránya ma már nem meghatározó mutatószám a mobiltelefonok nagymérvű elterjedése miatt. A vezetékes telefonok kiépítettsége azonban ma már a vezetékes internetelés szempontjából fontos, s ez a megyében az elvégzett fejlesztések hatására megfelelő.

Környezeti állapot

A környezet állapotát vizsgálva megállapíthatjuk, hogy Tolna megyében a közlekedés és a mezőgazdaság a legszennyezőbb gazdasági tevékenység; az ipari termelésből eredő szennyezés pontszerűen jelentkezik, és ezeken a helyeken súlyos tényezőként jelenik meg. Az elmaradott kommunális infrastruktúrából (közműcsatorna-hálózat, szennyvíztisztítók hiánya) eredő környezetszennyezés hálószerűen lefedi a megyét, az ebből eredő káros hatások minden környezeti elemet, az élőlények egészségét is veszélyeztetik.

A mezőgazdasági termelés legfőbb környezetkárosító tényezői: a talajok minőségi és mennyiségi pusztulása (erózió), kemizálás (műtrágyázás, növényvédelem), a felszín alatti és a felszíni vizek szennyeződése bemosódás révén, az állattenyésztés hasznosíthatatlan melléktermékei, az állati tetemek és a trágya.

Tolna megye legnagyobb környezeti problémája a szennyvízkezelés és a hulladék elhelyezése. Az utóbbi 5 évben jó néhány település együttesen végzett fejlesztése hatására a közműolló megyei szinten ma 36,3% -ra záródott. Területenként ez a mérték eltérő, de a megye nagyobb részén javult a helyzet.

A vezetékes ivóvízhálózat kiépülését időben nem követte a szennyvízhálózat fejlesztése minden kistérségben. Ennek eredményeképp a használt, szennyezett vizet műszakilag és környezetvédelmiileg is kifogásolt szikkasztókban tárolják még az ellátatlan helyeken. Az így tárolt folyékony hulladék szennyezi a talajt, a talajvizet, közvetve vagy közvetlenül hatással lehet a felszíni vizekre is.

Ugyancsak gond a szilárd hulladékok kezelése. A hulladéktelepek nagy része illegális, hivatalosan nincs engedélyezve, sok helyen a kijelölt szemétkerakók fogadják a települési hulladékot. Általános veszély, hogy a szemétkerakókról a szennyező anyagok kimosódnak és a talajba, a talajvízbe kerülnek.

Ennél is nagyobb gond a megye számára, hogy a Szekszárdon, Bátaszéken és Bonyhádon 2009. július 15-ei hatállyal a hulladéktelepet be kellett zárni. A Dél-Balaton, Sió Völgye hulladékgazdálkodási rendszer keretében a régióban 3 hulladéklerakó, 17 hulladékudvar, 8 komposztáló telep, 3 válogató és 4 lerakó állomás épül meg. Ezek megfelelnek az EU normáinak. Tolna megyét a Cikón megépülő hulladéklerakó fogja kiszolgálni. A régi telepeket rekultiválni kell. Valódi hasznosításukra azonban még néha éveket vagy évtizedeket várni kell, mert a lebomló hulladék által keletkezett gázok és vegyületek sok esetben még a fásítást sem teszik lehetővé.

A veszélyes hulladék mennyisége a megyében nem nagy, de Bonyhádon, Simontornyán és Szekszárdon súlyos problémát okozott, a kárelhárítás pedig nagy pénzüsségeket emésztett fel.

Egészségügy, szociális ellátás

A kórházi ellátást a megyében a Szekszárdon lévő megyei kórház – kihelyezett osztályai vannak Pincehelyen -, a bonyhádi és a dombóvári kórház biztosítja. Ez utóbbi kht. formában működik, és ellátási területe átnyúlik Baranya megyébe is. Mindhárom kórház esetében szükséges a rekonstrukció és a műszerezettség fokozása. Szakorvosi rendelőintézetek Bonyhádon, Dombóváron, Pakson, Szekszárdon és Tamásiban működnek. Egyes szakorvosi rendelők – gyermekorvos, fogászat, anya és csecsemővédő szolgálat- a többi városban és nagyobb községekben is működnek. A háziiorvosi ellátás minden településre kiterjed, kisebb települések esetében székhelyén kívül a háziorvos még 1-2 település lakosságát gondozza.

A halálozási arány a megyében, az országos tendenciához hasonlóan magas, amihez az elöregedés, egyik oldalon a munkanélküliség, másik oldalon a túlmunka, a helytelen táplálkozás, a dohányzás, az alkoholfogyasztás, az utóbbi években némileg a drogok terjedése is hozzájárulnak.

A szociális otthoni férőhelyek száma és minősége a megyében az elmúlt években javult, - Bátaszék belépése, Dombóváron teljes felújítás -, jelenleg is folynak rekonstrukciók. Az elöregedés következtében azonban egyre több községben lesz megoldandó feladat a rászorulóknak megfelelő gondozása. Szociális jellegű

intézmény jelenleg a megye 20 településén működik, egyes városokban többféle jelleggel különböző intézmények, de többségük az időskorúakról gondoskodik. Szociális foglalkoztatást szervezeten csak Szekszárdon találunk.

Oktatás

Az oktatás szintjei a megyében különböző helyzetben vannak. Bölcsődei férőhelyekkel a 11 városból csak 6 rendelkezik. Már jelenleg is 15-20%-kal több gyermeket gondoznak az intézményekben, mint amennyi férőhely áll rendelkezésre. A gyermekgondozási rendszer átalakításával, az igény további növekedése várható. Az óvodai férőhelyek száma és az óvónői ellátottság megfelelő. A gyermeklétszám csökkenése mellett azonban az óvodai ellátás iránt az igény növekszik, hiszen a munkahely megtartása érdekében a nők minél előbb vissza akarnak térni a munka világába.

Az általános iskolák esetében is a létszámcsökkenés a folyamatos tendencia, az iskolából kikerülő létszáma évek óta meghaladja az oda bekerülőket. Ez kisebb településeken az iskolák bezárásához, egyes városokban összevonásokhoz vezethet, és ennek következtében ezen a szinten is megjelenik a pedagógusfelesleg.

A középiskolák kapacitása elegendő a megyében, a szakképző intézetek szakirányú képzésén azonban a munkaerő-piaci követelményeknek megfelelően változtatni kell, valamint hatékonyan fel kell készülniük az átképzésekre és a továbbképzésekre, még szorosabb kapcsolatot kell kiépíteniük a munkaügyi központokkal és a munkahelyekkel. A lezajlott intézményi integrációk várhatóan teljesíteni tudják ezeket a követelményeket. A gimnáziumi oktatás terén megfigyelhetünk a megyéből egy bizonyos fokú elvándorlást. Ennek oka a művészeti képzés és az intenzív idegen nyelvi képzés szűkös volta. A legjobb képességű diákok elvándorlása egyes intézményekben az oktatás színvonalának csökkenéséhez is vezethet. A megyében két, nem önálló felsőoktatási intézmény működik. Szekszárdon a Pécsi Tudományegyetem Illyés Gyula Főiskolai Kara, ahol pedagógus (Tanító, óvodapedagógus) szociális munkás képzés mellett, magyar; kommunikáció-és médiatudomány; turizmus-vendéglátás; környezetkultúra szakokon indult képzés az utóbbi időszakban. Ezen felül még felsőfokú szakképzési szakokon is tanulhatnak az érdeklődők. Pakson a Budapesti Műszaki Egyetemnek a Paksi Atomerőművel együtt működtetett főiskolai kara mára megszűnt. Távközpont formában jelen van a megyében a Gábor Dénes Műszaki és Informatikai Főiskola.

Kultúra

Az emberek életminőségének érzetét nagyban befolyásolja a kulturális élményekhez való hozzájutás lehetősége. E tekintetben a megye lakossága többségének csak a televízió jut kultúráközvetítőként, a mozik megszüntetéséhez is ez járult hozzá legnagyobb mértékben. Jelenleg csak Szekszárdon és Bölcskén működik mozi, a dombóvári többszöri újrakezdés után ismét megszűnt. Igen lecsökkent a működő könyvtárak száma is, Napjainkban Szekszárdon (3), a többi városban 1-1 és még 26 településen találunk állandó jelleggel működő könyvtárat. Az 5 évvel ezelőtti állapothoz képest előrelépést jelent.

A megyében nincs akkora méretű település, ami igazán kulturális centrum lehetne. Magyar nyelvű színház nem működik a megyében, az ország egyetlen német nyelvű színháza, a Deutsche Bühne Ungarn Szekszárdon van, de ennek előadásai még a más településeken való megjelenéssel sem vonzanak tömegeket. A régió belül kulturális központ szerepet elsősorban Pécs, másodsorban Kaposvár tölt be.

Az utóbbi időben megnőtt a helyi civil kezdeményezések szerepe, főleg a hagyományok őrzése terén, és a kisebbségi önkormányzatok szaporodásával pedig előtérbe került a nemzetiségi kulturális tevékenység. Élő hagyományai és népművészete kapcsán a megyében kiemelkedik Sárköz szerepe. Szekszárdon a borhoz kapcsolódóan szerveződnek évente egyre szélesebb érdeklődést vonzó kulturális események.

Igen jelentős kulturális elem a megye kulturális öröksége, a megtalálható műemlékek, a fellelhető közgyűjtemények. Ezen elemek nélkül a hagyományőrzés, a múlt megismerése, a kulturális turizmus megteremtése és fejlesztése lehetetlen lenne. A műemlékek kulturális rendezvények helyszíneiként is megjelennek, sőt az oktatásban, képzésben is fontos szerepet tölthetnek be, mind művelődéstörténeti, mind életmódtörténeti, építészettörténeti illetve művészeti szempontból, továbbá a vizuális kultúra fejlesztésében. A kulturális terület alapja az ingatlan, a tárgyi és a szellemi örökség, amelyek ismerete és erőforrásként való használata a fejlesztési irányok szempontjából elengedhetetlen.

Kulturális örökségünk meg nem újuló, sérülékeny erőforrásként speciális figyelmet igényel, hasonlóan a környezet természeti értékeihez. A kultúra komplex megítélésének jelentősége igen fontos, tekintettel a benne rejlő gazdaságfejlesztő erőre is, amely a megfelelő hasznosítás révén jelentősen hozzájárulhat a lakosság életminőségének javításához.

Tolna megye sok jelentős, egyedi épített kulturális örökségi értékkel rendelkezik, amelyek ma még kiaknázatlanok. A rejtett értékek kibontakoztatására irányuló fejlesztési programok mind a társadalmi felzárkózásra, mind a gazdaságfejlesztésre pozitív hatást gyakorolhatnak.

Gazdaság

A megye gazdaságát a három legnagyobb lélekszámú város: Dombóvár, Paks és Szekszárd határozza meg, melyek a megye három különböző sarkában fekszenek. Paks és Szekszárd a megye sűrűn lakott Duna-menti térségében játszanak fontos szerepet, s ez a szerep a szekszárdi Duna-híd 2003. évi átadásával megnőtt és átnyúlik az Alföldre is. Paks, ahol az ország egyetlen atomerőműve működik, s a villamos energia szükséglet 40%-át termeli, stratégiai szerepet játszik a gazdasági életben. E szerep csak tovább fog nőni, hiszen kormányzati és parlamenti döntés született az élettartam hosszabbításról és az újabb generációs bővítésről. Dombóvár a megye dél-nyugati sarkában, Baranya és Somogy megye határától is 5-6 km-re, kapcsolódik Kaposvárhoz és sok területen Pécshez is. Ez a város a legfőbb kapocs a 3 megye között, amelyek egy régiót alkotnak. Mindhárom város kistérségi központ is, s így szűkebb környezetükre döntő befolyással bírnak. A másik két kistérségi központ Bonyhád, amely a Völgység fejlődésnek indult székhelye, bár a cipő és textiliparban betöltött szerepe csökkent a bér munkára alapozott kivitel megszűnése következtében, Tamási, amely a megye legrosszabb helyzetű, legtöbb települést magába foglaló (a megye településeinek 30%-a), kistélepüléssel terület központja.

Tolna megye gazdasági helyzetét tükrözi az a tény, hogy a bruttó nemzeti terméknek 1,67 %-át állítja elő, így az egy főre jutó GDP az országos átlag 69 %-a, a megyék átlagának 92 %-a. (2007.) Az egy főre jutó GDP alapján Tolna megye 1995-ben még a megyék sorrendjében 6. helyen állt, 2001-ben a rangsor 7. helyén, 2006-ban és 2008-ban a 13. helyre csúszott vissza. A GDP növekedése 2002 és 2007 között gyorsabban nőtt, mint az országos átlag. Az országos átlag GDP növekedés 4,0% és 4,8% között volt, addig Tolna megyében 10,2% és 7,3% között mozgott. Az országos átlag 2007-ben csupán 1,1% volt, addig megyénkben 7,3%. Az iparon belül meghatározó szerepe van a Paksi Atomerőműnek, amely az ország villamosenergia-szükségletének 40%-át adja. E cég termelése pozitív irányban torzítja a megye gazdasági mutatóit, ugyanakkor ennek hozadékból a cégen és az országon kívül már nemcsak Paks városa húz hasznot, hanem az egész Dél-Dunántúli régió. Az átlag emelésével a megye többi gazdasági szereplőjéről összesítve nem a valóságos kép alakul ki. Az erőműnek hasonló szerepe van az átlagkeresetek alakításában is.

Az erőmű üzemidő hosszabbítása és az elkövetkezendő 5 éven belül meginduló bővítés valószínűleg további gazdasági erősödést hoz Tolna megyének és a régióknak.

Az egyes gazdasági ágak megyei GDP-hez való hozzájárulása 2007-ben, mezőgazdaság, vad-erdő és halgazdálkodás; 9,8 %, Ipar, építőipar 37,9 % szolgáltatások 52,3%. Megjegyzendő, hogy a mezőgazdaság aránya 2006-ban még 12% -os volt!

Bár a megye alapvetően mezőgazdasági beállítottságú, a mezőgazdasági termékeket feldolgozó ipar – a malomipar kivételével – szinte teljesen hiányzik, így a késztermékké alakítás hasznát más területeken fölőzik le. Egyedül a tejipar termelése jelentős, amely a változások hatására sem esett vissza, és Szekszárdon, és Dombóváron jelenleg is fontos szerepet játszik. Az élelmiszeripar a megye ipari termelésének csupán 11,8 %-át adja. A termelés 16,67%-át a textiliparban, a bőrgyártásban és – feldolgozásban és lábbeli gyártásban találjuk, ez csupán fele az 5 évvel ezelőtti aránynak.. Pedig éppen a fenti iparágak azok, amelyekben az egy főre jutó termelés és export az utóbbi években meghaladta az országos átlagot. Az egész feldolgozóipart jellemzi, hogy ebben az ágazatban az egy alkalmazottra jutó ipari termelés kevéssel több, mint fele az országosnak.

A megyében az országosnál magasabb a mezőgazdaságban (6,2 % ill. 4,5 %), az energetikában (PA Rt.) (5,3 % ill. 1,5 %) foglalkoztatottak aránya. A mezőgazdasági feldolgozóipar alacsony aránya miatt alacsony létszám jellemzi a feldolgozóipart is 22,0% ill. 22,4%.

Tolna megye modernizációjának elmaradottságát mutatja, hogy a szolgáltató szektor aránya 58,4 %-os – alacsonyabb az országos 63,3 % -os átlagnál.

Az átalakult és még mindig hátrányára változó mezőgazdaság, a sok helyen leépült és hiányzó ipar, a terciér szektor alacsony aránya miatt a régión belül Tolna megyében a legkevesebb a működő vállalkozások száma (19448/ 2008.), az országban csak Nógrád megyében működik kevesebb vállalkozás. Az egyéni vállalkozások aránya a vállalkozásokon belül nem egész 50 %, s ez fölötté van a 40 %-os országos átlagnak. Az 1000 lakosra jutó vállalkozások aránya országosan 98 db, a régiós átlag 86 db, a megyei átlag 82 db, ez országos rangsorban a 9. helyre elegendő. Előre lépés tapasztalható a 2004 és 2005-ös vállalkozási „boom”-hoz képest.

2008-ban 1000 lakosra vetítve országosan 98 db, Dél-Dunántúlon 86 db a megyében 82 db vállalkozás működött. Tehát a megyei mutató az országos mutatónál 16, a régiós mutatónál 4 egységgel volt rosszabb.

A gazdasági egységek méretét vizsgálva a megyében, megállapíthatjuk, hogy a közepes – 50-250 főt foglalkoztató – vállalkozások aránya (1,2%) nagyobb, mint a régióban és az ország más területein (0,7%).

A külföldi érdekeltségű vállalkozásokra vonatkozó **2008. évi adatok:**

Megnevezés	Megyében	Országos %-ában
Külföldi érdekeltségű vállalkozások száma	258	0,9
Saját tőke, millió Ft	18.022	0.08
Ebből külföldi tőke	17.124	0,2
Egy vállalkozásra jutó saját tőke, millió Ft	69,9	9,0
Egy vállalkozásra jutó külföldi tőke, millió Ft	66,4	19,8

A vállalkozások többségének tőkeellátottsága nem kielégítő, ennek egyik fő oka a gyenge jövedelmezőség. Ennek következtében külső forrásokhoz nehezen jutnak hozzá. Sok területen a vállalkozók is úgy látják, hogy településük és azok környezetének fejlődési potenciálja gyenge. A korlátok között említik a közúti infrastruktúra gyengeségét, a helyi és tágabb politikát, a befektetők hiányát, a nem megfelelő szakképzést, az emberi erőforrások gyengeségét. Általában csak a pénzintézeti háttérrel elégedettek. Ezek lényegében egy évtizede meglévő problémák és az országos rangsorban a régió a megye utolsó.

A kereskedelem területén a multinacionális cégek a megyében csaknem minden városban megjelentek egy-egy üzlettel.

A fentiekén kívül a gazdasági fellendülést segítheti a rejtett értékek kiaknázása is. A kulturális tevékenység , a kulturális vidékfejlesztés egyre inkább az egyetlen kitörési pont lehet az ipar és a mezőgazdaság eltűnése miatt szegénységbe sodródó települések, régiók számára. A kulturális események, a kulturális örökség bemutatása (a látogatók interaktív részvételével), a kulturális értékek átadása olyan vonzerőt jelenthet, ami a turizmus illetve a helyben letelepedő művészek, kulturális intézmények, kisvállalkozók és az ezek kiszolgálására megjelenő vállalkozások révén megteremti azt a kritikus jövedelemtömeget, amellyel a közösség megindulhat a fejlődés útján.

Turizmus

Tolna megye nem rendelkezik kimondottan sok idegenforgalmi attrakcióval, így a külföldi vendégeket figyelembe véve a 2005-ös fellendüléshez képest, a turisták számának enyhe növekedése mellett az általuk eltöltött éjszakák száma csökkent és az egy főre jutó vendégéjszakák száma 2,3 –re módosult 2007-ben. Ez az idegenforgalom bevételei tekintetében stagnálást jelent a megyében.

Az idegenforgalom fő ágazatai a megyében:

- termál- és gyógyturizmus (Dombóvár, Hőgyész, Tamási, Tengelice);
- a vadászturizmus (Gemenc, Gyulaj, helyi vadásztársaságok);

- tájjellegű és kulturális turizmus (Sárköz, Szekszárdi Szüreti Napok; Szekszárdi Pünkösdi Fesztivál, Dunamenti Folklor Fesztivál, Szekszárdi Pörkölt és Bor ünnepe);
- vízi turizmus (Duna, Fadd-Dombori);
- horgászturizmus (Duna, horgásztavak az egész megyében);
- lovas turizmus és lovas versenyek;
- borturizmus.

A falusi turizmus egyik kezdeményezője országosan is Hőgyész volt, ahol ma már a megye legszínvonalasabb idegenforgalmi egységét találjuk, ami által magas szinten megjelent a konferencia turizmus is.

A kerékpáros turizmus fejlesztéséhez szükséges kerékpárutak építése és túravonalak kijelölése. Ilyen kerékpáros túravonal a Dombóvár-Várong-Szakcs-Gunaras, amely kisebb részt önálló kerékpárúton, nagyobb részt közútról elválasztott. A kerékpárút hálózat sajnos még mindig nem csatlakozik az EUROVELO hálózathoz. Néhány részem azonban megépült; Dunaföldvár-61. sz főút összekötése, Paks-dunapart, Mözs-Tolna, Gemenc dunagát egy része, Csátár-Szekszárd-vasútállomás- Keselyüsi út.

Tolna megyében 2003-ban új kezdeményezés az irodalmi turizmus, amelyet a *Tolna táji irodalmi túrák* kiadvány, térkép és 11 tájékoztató tábla jelez, amelyeket a megye irodalmi élete szempontjából érdekes településeken állítottak fel.

A megye turizmusfejlesztési szempontból fontos adottságait kistérségi csoportosításban érdemes áttekinteni, miután így azok egyedi arculatot mutatnak.

A Szekszárd-tolnai kistérség a sokszínű idegenforgalmi kínálat térsége. A vízparti üdülés és a vízi turizmus termékei (melyeknek legfőbb helyszínei Fadd-Dombori, a Tolnai Holt-Duna ág, a Szálkai tó), a borászat-borút, az ökoturizmus, a vadászat és a népművészet alakítják ki a Duna mentén húzódó térség meglehetősen heterogén termékkínálatát, de kiemelkedő értéket képvisel a kistérség turizmusa szempontjából a tengelici gyógyszálló és a hozzá kapcsolódó szabadidőközpont is. A lovasturizmus kialakította bázisát. Szedres-Apátpusztán lévő lovarda és lovas-szálló évek óta sikeresen működik. Nagy hagyománya és lassan kialakuló infrastruktúrája van a kerékpárturizmusnak.

A Dél-Dunántúl területén két regionális jelentőségű túraútvonal húzódik, mindkettő érinti a kistérséget is (Dél-dunántúli Kék Túra: Szekszárdtól az Írottköig, Dél-dunántúli Piros Túra: Szekszárdtól Siófokig). Decsen, mint a Sárköz központjában található az egyedülálló sárközi népművészetből ízelítőt bemutató Tájház, a helyiek életét, történetét, foglalkozását bemutató, a Faluházban kialakított padlasmúzeum, ahol a korongozóműhelyben a kerámiakészítés kipróbálására is lehetőség nyílik. Emellett máshol is működnek tájházak, falumúzeumok (Bátaszéken, Alsónyéken, Bátán, Sióagárdon), mégis összességében a kistérség egyedülálló, páratlan gazdagságú néprajzi kincsének turisztikai termékként történő hasznosítása még hiányos. Ugyanígy fejleszthető Szekszárd kulturális értékeinek bemutatása is.

Külön érdemes szólni a megye talán egyik legnagyobb turisztikai vonzerejét jelentő Gemenci Tájvédelmi Körzetről, a Szabadidő központ és a hozzákapcsolódó kiegészítő lehetőségek az utóbbi években fejlődtek. Itt új turisztikai termékek létrehozása nagy óvatosságot igényel. A turizmus egy olyan magas szinten való megvalósítását kellene elérni a Gemenc területén, amely a lehetséges terhelési veszélyeket figyelembe véve alakul ki, és a terhelés szintjét a lehető legcsekélyebb mértékre csökkenti.

Jellegzetes arculati eleme a kistérség turizmusának a borturizmus. A szőlőtermelés és borászat körébe tartozó szolgáltatásokat fogja össze a Szekszárdi borút, amely egyre nagyobb ismertségre tesz szert. A borhoz kötődően tavasszal rendezik a Szekszárdi Pörkölt és Bor Ünnept, míg szeptemberben a Szekszárdi Szüreti Napokat.

A térségben számos nagy horderejű rendezvény kerül megrendezésre. A rendezvények közül kiemelhető a térségen is túlnyúló Dunamenti Folklor Fesztivál, amelynek megrendezését a sokszínű nemzetiségi összetétel indukálja, valamint a Gemenc Nagydíj kerékpáros verseny. A Pünkösdi Fesztivál a német nemzetiségi hagyományokat ápolva is változatos programot kínál. Az ősényi repülőnapok és a hőlégballonos fesztivál sokszor bizonytalan a megfelelő szponzori háttér miatt. A Faddi Nyári Fesztivál programjai egyre színvonalasabbak és vonzereje évről-évre nő. A kistérségben a minőségi szálláshelyek számának fejlesztése szükséges.

Paks-Dunaföldvár kistérség esetében a legnagyobb azoknak a vendégeknek az aránya, akik Nyugat-Európából Dél-Európába, ill. a Balkánra utaznak vagy Kelet-Magyarországról utaznak a Dunántúlra, illetve Nyugat-Európába és itt tranzit jelleggel szállnak meg. A térség felkeresésének legfőbb indukálója a kikapcsolódás keresése, a szép táj, a nyugodt környezet, de fontos szempont a kultúra, a városlátogatás is, a vízi sportok lehetősége (Duna, horgászat, csend, nyugalom), s végül a termálvíz elérhető közelsége. Elsősorban az iskoláskorúak szervezett utazása esetén jelent utazási motivációt a Paksi Atomerőmű Rt. látogató központjának felkeresése.

Ahhoz, hogy a jellemzően közép- és időskorú látogatók jól érezzék magukat, szervesen hozzá tartoznak a gasztronómiai élvezetek. A Tolnai borút fejlesztése - melynek állomásai között szerepel Dunaföldvár, Bölske, Paks és Györköny is - egy újabb minőségi turisztikai termék megjelenését eredményezte a kistérségben.

A paksi kistérség fejlesztési terveiben az évtized elején az alábbi – turizmusfejlesztést szolgáló programok szerepelnek: infrastruktúra- és szolgáltatásfejlesztés, csomagtúra ajánlatok kidolgozása, lovas túra útvonal hálózatszerű kiépítése (táblarendszer felállítása, a karbantartás megszervezése), lovas rendezvények szervezése, a szezonáltság nyújtására irányuló projektek, marketingkommunikációs csatornák felkutatása és rendszerbe állítása, lovas szakemberképzés. Külön kiemelt szerepet szántak a vízi turizmus fejlesztésének, a vízi turisztikai kínálat minőségi szintje emelésének, illetve a szezonáltság csökkentése érdekében a horgászturizmusnak. Versenyek szervezésével, más turisztikai termékekkel való összekapcsolódásban látták a fejlesztés lehetőségét. A tervek között szerepelt a kikötői infrastruktúra fejlesztése is, miután az exkluzív turizmus fejlesztésének alapja egy yacht-kikötő kiépítése lehetett volna. Ezekből a tervekből csak néhány valósulhatott meg, az pénzügyi források szűkössége és a magántőke érdektelensége miatt.

A kistérségnek azonban vannak „zászlós” rendezvényei. Paksi Gasztro- Blues fesztivál, amely már nemzetközileg is jegyzett rendezvény a nyár eleji időszakban. Paks-Kalocsai Virtus úszás, Országos Siller fesztivál szintén Pakson. Bölskei virtusvetélkedő, Szüreti nap, Földvári Nyár rendezvényei.

A Paksi kistérség is szálláshely-kínálat szűkében van. Talán Dunaföldvár kivétel ez alól a szálláshely-szolgáltatással foglalkozó vállalkozók több mint 10 éve folytatott kitartó munkájának köszönhetően.

A Tamásiba vagy térségébe érkező turisták elsősorban a termálfürdőt keresik fel. A vendégek túlnyomórészt nyugdíjasok, akik főleg Németországból érkeznek évente akár többször is. Az utóbbi időben megszorodott a házat, szőlőt, telket vásárló holland idősök száma is, akik egyre jobban bekapcsolódnak a települések életébe, elsősorban Simontornyán.

A Hőgyészen található Gróf Apponyi Kastélyszálló és termálfürdő egysége rétegigények kielégítésére képes, de mindenképpen egyik fontos vonzereje a kistérségnek.

A térség vendégköréből szinte hiányoznak a fiatalok, a 18-26 évesek, akik nem találnak maguknak több napra vonzó programot. Az elöregedés következtében évről évre csökken a 15-20 éve rendszeresen visszatérők száma. Az ozorai vár felújításával újabb jelentős turisztikai vonzerőt jelentő értékhez jutott a kistérség. Kiállításaiival, rendezvényeivel a kistérség turizmusának egyik központjává vált a vár. Tamásiban a hagyományos sportágak mellett több évtizedes hagyománya van a lovassportnak, mintegy 40 alkalommal rendezték már meg az augusztus 20-ához kapcsolódó Meghívásos Nemzetközi Lovas napokat.

A fürdő fejlesztése a közeljövőben milliárdos nagyságrendben megvalósulhat. Ez mindenképpen növelni fogja a szálláshelyek és más fürdőhöz kapcsolódó szolgáltatásokat.

Dombóvár és térsége – A térség legfontosabb adottságát a természeti értékek jelentik. A kistérség idegenforgalma szempontjából meghatározó jelentőségű a Dombóvár-Gunaras Gyógyfürdő léte, ezért az annak fejlesztésére vonatkozó program, amelynek eredményeként egy nemzetközi gyógyászati központ kialakítására kerülne sor, jelentősen befolyásolná mind a turisztikai kínálat, mind a kistérség gazdaságának helyzetét, különösen, ha figyelembe vesszük, hogy csak kiegészítő infrastrukturális fejlesztésekkel együtt érheti el a tervezett beruházás a céljait. (a strand fejlesztése, új szálláshelyek létrehozása).

A térség egyik vonzereje a lovas turizmus. Dombóváron, Várongon, Kapospulán, Dalmandon várják a látogatókat. A kínálat is széles: túralovaglási és kocsikázási lehetőség, futószáras oktatás, tereplovaglás,

sétakocsikázás, hintózás. A lovagláshoz kötődően meg kell említeni a kurdi lovas fesztivált és fogathajtó versenyt is.

Turizmus szempontjából jelentős vonzerőt képvisel, ám a vadászturizmus kivételével kihasználatlan a Gyulaji erdő. Ezen felül a térség számos horgászati lehetőséggel is rendelkezik (Dombóvár-Tüske, Dombóvár-Gunaras, Kaposszekcső, Nyerges, Kocsola). Közel 70 km-es kerékpáros túraajánlattal várja a kistérség az ide látogatókat. A természet közeli kikapcsolódáshoz a várongi falusi turizmus nyújt szervezett kereteket (panzió, lovaglás, kocsikázás, horgászat, sporteszközök bérlete, túraajánlatok). A falusi turizmus kapcsán feltétlen említést érdemel még Kocsola is (panzió, horgászás, borkóstolás, tájház) Dombóváron két múzeum, a kistérségben további kiállítóhelyek (tájházak) várják a kultúra és helytörténet iránt érdeklődőket.

Feltétlenül előrelépést jelentett a Gunarasi fürdő fejlesztése és a hozzákapcsolódó szálláshely-fejlesztés.

Bonyhád és térsége - A földrajzi tájegység elnevezése – „Völgyesség” - is utal a térség legjelentősebb jellemzőjére, a dimbes-dombos vidékre. A kirándulásra, természetjárásra, kerékpározásra alkalmas természeti környezetben, a Sió-Sárvíz, Duna közelségén kívül kulturális értékekkel is rendelkezik a térség, melyek főként Bonyhádra, Grábóchoz és Kakasdhoz kapcsolódnak. Számos népművészeti érték is fellelhető a vidéken, ezek azonban a turizmus szempontjából egyelőre kihasználatlanok. Az erőteljes nemzetiségi jelenlét, a nemzetiségi hagyományok őrzése és bemutatása is egyike a kistérség – turistákat is vonzó – sajátosságainak. (Bukovinai székelyek találkozója egyik legjelentősebb rendezvénye a térségnek évek óta.)

A tervezett termál beruházás Bonyhádon, jelentős vonzerő növekedést idézhet majd elő.

A belső adottságok mellett a fejlesztés környezeti feltételei is kedvezőek: a turisztikai üzletág fejlődése az utóbbi 5 évben összességében töretlen, az utóbbi években jelentősen nőtt a belföldi turizmus, s nemcsak az utazók számát, de a turisztikai termékek iránti keresletet tekintve is. Bár az utóbbi 2 év „krónikái” erről szólnak. Olyan termékek iránt nőtt meg az igény, amely területeken mind Magyarország „nagyhatalomnak” számít, mind a megye adottságai kiválóak (aktív turizmus, ökoturizmus, egészségturizmus). Olyan hazai és európai források nyíltak meg, amelyek – vissza nem térítendő támogatások formájában – hozzájárulhatnak a termékfejlesztés költségeihez. Olyan új kommunikációs eszköz és csatorna vált elterjedté, mint az Internet, amelynek révén éppen a turizmus szempontjából legfontosabb potenciális célcsoportokhoz – a nagyobb jövedelmű, magasabban kvalifikált csoportokhoz, illetve a fiatalok jelentős csoportjaihoz – lehet eljutni gyorsan, hatékonyan és relatíve kis költséggel, a disztribúciós gondok kiszűrésével. Fejlődött és folyamatosan fejlődik az intézményi, szervezeti háttér, ami segítséget, támogatást ad a vállalkozásoknak turisztikai termékeik kialakításához. Bár a vállalkozói hálózatosodás még gyenge.

A fentiek mellett egy rövid válogatást is bemutatnánk a megye értékeiből, amelyekre a fejlesztések tervezésénél erőforrásként szükséges tekinteni:

- A hõgyészi kastély a megye egyik legvonzóbb kulturális turisztikai attrakciója lehetett volna. Az eltöltött vendégéjszakák számának növeléséhez azonban olyan attrakcióra is szükség lenne, amely sok látogatót vonz, megismerése, bejárása jelentős időt igényel. Egy ilyen irányú fejlesztés még most sem késő. A kastélykert megmaradt elemei mutatják egykori pompáját, amely rekonstrukcióra vár, valamint a nagyközönség érdeklődésének megfelelően a kastély is várja értékeinek kibontakoztatását, életmódtörténetileg hiteles helyreállítását, amely egyben művelődéstörténeti rendezvények helyszíne is lehet.
- A Tengelicen található kiskastély sorozatra is a fenti megállapítások igazak.
- Egy másik kiemelkedő műemlék a megyében a Lengyelben lévő Apponyi kastély. Az ebben rejlő lehetőségekkel szintén számolni szükséges. A kastély egyik különlegessége országos szinten, hogy empire, a másik pedig, hogy az országban csak két kastélynak maradt meg a teljes berendezése, amelyek közül az egyik éppen a lengyeli kastély. Érdemes lenne ezt kihasználni és a kulturális turizmus szolgálatába állítva, berendezve, a nagyközönség számára láthatóvá tenni, történeti kertjével együtt. Másik különlegessége, hogy könyvtára (az Országos Széchenyi Könyvtár gyűjteményének részeként) és annak jegyzéke is fennmaradt.
- A gyönki Magyar-Kossa kúria, a feltárt díszítőfestéseivel is bizonyítja egykori magas színvonalú kialakítását. Értékei, kapcsolódó történelmi személyiségei miatt szintén a megye

egyik kiemelkedő vonzereje lehetne, sőt a megyei borút egyik kiemelkedő helyszínként is megjelenhetne.

- A szintén műemlék Gyöng-Szabatonpusztai istálló is bevonható lenne a lovasturizmusba.
- Kölesd szintén kiemelkedő helyszín lehetne kastélya révén, amelynek pincéjében a borturisztika egyik állomása található.
- Ozora értékeinek kibontakoztatása folyamatban van.
- Dunaföldváron az egykori lakótorony építészettörténeti, történelmi jelentősége is fontos turisztikai szempontból.

Fel kell tární a megye értékeit a jövőbeni programcsomagok összeállítása érdekében, hogy a fejlesztési célokat is meg lehessen határozni.

Emberi erőforrás

A Dél-dunántúli Régió belül az iskolai végzettséget tekintve Tolna megye Baranya és Somogy után következik. Ennek oka, hogy kevés a megyén belül a felsőfokú intézet, a kistelepüléseknek alig van értelmisége, nincs még magyarországi méretekben sem nagyvárosa, ahol az értelmiség koncentrálódna.

A gazdasági vállalkozásokban foglalkoztatottnak csak mintegy 30%-ának van középfokú vagy magasabb végzettsége, ennél nagyobb baj azonban, hogy ennél is nagyobb arányú a betanított és segéd munkások tömege. Kevés az idegen nyelvet/nyelveket magas szinten beszélők száma, ez Európai Unió tagságunkat tekintve is versenyhátrányt jelent.

Az előző évtizedek következtében azonban van a megyének egy jól képzett mezőgazdasági szakembergárdája, amely mind a társas, mind az egyéni gazdaságokban megállja helyét, továbbképzésükre az Európai Unióhoz való csatlakozás után is szükség van folyamatos képzésükre, mert elsősorban az agrár pályázatok elkészítésében nekik lehet, hogy fontos szerepük van. A magasán képzett műszaki értelmiség tömegesen Pakson van jelen, az ő jövőjük biztosított, sőt utánpótlásukról gondoskodni kell, hiszen az élettartam hosszabbítás és bővítés pótlólagos igényt fog támasztani szakember- igények területén. A humán értelmiség tömegét a pedagógusok és az orvosok adják. A gyereklétszám folyamatos csökkenése miatt már most végre kell hajtani a pedagógusok egy részének átképzését, valamint képzési keretlétszámok racionalizálása is szükséges. Közgazdasági, pénzügy, jogi területen évek óta tömegessé vált a képzés, az arra érdemes fiataloknak meg kell adni a lehetőséget a további fejlődésre, hogy Magyarország uniós szakembergárdája megfelelő létszámban rendelkezésre álljon folyamatosan, s ebben Tolna megye is részt kell, hogy vállaljon.

A foglalkoztatottság a régió belül Tolna megyében a régió átlaga közeli, de a munkanélküliségi ráta rosszabb az országos átlagnál. E tekintetben területi eltéréseket figyelhetünk meg, megjegyezve, hogy a helyzet havonta, néha hetente is változhat. A tendenciát vizsgálva azt mondhatjuk, hogy egyedül a Paksi kistérség országos átlag alatti munkanélküliségi rátával rendelkezik, Tamási körzetében az országos átlag 1,86 –szorosát meghaladó ez a mutatószám.

A népesség gazdasági aktivitása a 2008. évi ÁFSZ és KSH adatok alapján, %

Megnevezés	Foglalkoztatási ráta	Munkanélküliségi ráta	Inaktívak száma	Eltartottak rátája
			(e Fő)	
Bonyhádi kistérség	49,2	11,7	10,151	48,0
Dombóvári -,-	48,6	15,3	11,553	47,5
Paksi -,-	56,0	9,6	14,671	47,3
Szekszárdi -,-	54,1	11,7	27,160	45,0
Tamási -,-	40,9	20,1	15,813	49,3
Tolna megye	47,1	13,1	79,355	45,5
Dél-Dunántúl	47,5	15,3	338,584	45,3
Ország	50,3	10,8	3501,6	45,4

4.2. Bonyhádi kistérség

A KISTÉRSÉG ÁLTALÁNOS BEMUTATÁSA

Tolna megye legnagyobb földrajzi tájegysége a Tolnai-dombság, amelynek a kiemelkedő-lesüllyedő blokkjait folyók, patakok szabdalják fel. A Tolnai-dombság kistájainak egyike az erősen tagolt Völgyesség. A Völgyesség neve sokat elárul a felszínéről: a völgyekben kisebb-nagyobb falvak, községek, városok találhatók.

A kistérség területén régi idők óta jelentős szerepet kapott a szőlőtermelés és az erdészet, valamint az állattenyésztés. A Völgyesség mai gazdasági szerkezetét is alapvetően meghatározzák a hagyományos termelőágak, de ezek ma már kiegészülnek a szolgáltató szektor egyre újabb egységeivel.

A társulás területén jellemzően a mikro vállalkozások vannak jelen. A kis- és középvállalkozások főleg Bonyhádon működnek. A cégek különböző profillal rendelkeznek, a legjelentősebbek főleg a mezőgazdaság, bortermelés és az állattenyésztés (elsősorban a szarvasmarhatartás) területén alakultak ki, de mellettük megjelennek a kereskedelmi és ipari vállalkozások is. A kistérség 15 települése a Tolnai borvidék völgyességi körzetének része, amelyhez 946 hektár szőlőterület tartozik. A kistérség mezőgazdasági termelésében alapvetően meghatározó a szántóföldi növénytermesztés és az állattenyésztés.

A terület egyközpontú. Bonyhádon kívül nincs más centrum, amely kiterjedt szolgáltatási és intézményi hálózattal rendelkezik. A várost sem kerülte el a gazdasági átalakulás, de a korábbi nagy termelő egységek átalakulása a 90-es évek első felében kevés problémával járt. Az utóbbi időben a cipőgyártásban jelentős leépítések történtek. Bonyhád iparában évtizedek óta a cipő- és az edénygyártás játssza a főszerepet. A mezőgazdaság átalakulása sok munkahely megszűnésével járt. A kistérség déli részén a sokáig létbiztonságot nyújtó szénbányászat megszüntetése okoz a mai napig megélhetési gondokat.

A Völgyességi Többcélú Kistérségi Társulás (továbbiakban: VTKT) településein a történelmének megfelelően ma is több nemzetiségű, vallású, szokású, kultúrájú népcsoportok élnek. A múltban megjelentek itt szerbek, svábok, bukovinai székelyek, felvidékiek, romák, magyarok. Az idők folyamán ezek a csoportok megmaradtak a térségben, letelepedtek, életüket a Völgyesség feltételeihez igazították és ma is egymás mellett léteznek, dolgoznak a különböző kisebbségek és a többségi társadalom tagjai. Napjainkra a hagyományaik színes képet alkotnak a gazdasági, társadalmi és kulturális élet különböző területein, s mindez kedvezően hat a kistérség fejlődésére.

Ma a Völgyesség 21 települése a többcélú kistérségi társulás tagja. A társult települések: Aparhant, Bátaapáti, Bonyhád, Bonyhádvarasd, Cikó, Grábóc, Györe, Izmény, Kakasd, Kisdorog, Kismányok, Kisvejke, Lengyel, Mórág, Möcsény, Mucsfa, Nagymányok, Nagyvejke, Tevel, Váralja, Závod.

A kistérséget három jól elhatárolható mikro-térség alkotja:

- a térség dél-keleti részen a Mecsek lábainál: Váralja, Izmény, Györe, Nagymányok, Kismányok;
- az északkeleti részen Aparhant, Nagyvejke, Lengyel, Závod, Kisdorog, Tevel, Kismányok Mucsfa, Bonyhádvarasd;
- a harmadik területrészt dél-nyugaton: Bátaapáti, Cikó Grábóc, Mórág, Möcsény települések alkotják.

Ezen területi tagozódásból kiesik Bonyhád város és Kakasd község.

Bonyhád a kistérség központja, lélekszáma miatt 10000 fő fölötti településkategória. Több mint 14 ezres lakosságszáma a kistérség lakosságszámának 44%-át jelenti. 4 település lélekszáma 1000 fő fölött van, 7 település 1000 és 500 fő közötti, míg található 9 olyan község is, ahol a lélekszám 500 fő alatti. Ez utóbbiak közül a kettőnek a lélekszáma a 200 főt sem éri el. A közszolgáltatások jövője szempontjából lényeges adat, hogy a Dél-Dunántúli migrációs folyamatokkal egyezően a kistérség lélekszáma az utóbbi öt évben csökken. A csökkenés átlagos mértéke 3%.

Településnév	Lélekszám (Fő)	Településnév	Lélekszám (Fő)	Településnév	Lélekszám (Fő)
Aparhant	1124	Izmény	526	Mócsény	366
Bátaapáti	429	Kakasd	1761	Mucsfa	399
Bonyhádvarasd	471	Kismányok	378	Nagymányok	2880
Bonyhád	14136	Kisdorog	810	Nagyvejte	184
Cikó	985	Kisvejte	450	Tevel	1523
Grábóc	185	Lengyel	587	Váralja	942
Györe	675	Mórág	815	Závod	324
				Összesen:	29529

A gazdasági szempontból aktív népesség 12686 fő, az összlakosság 42%-a. Az aktív lakosság 11,0%-a regisztrált munkanélküli, ez megfelel a Tolna megyei átlagnak (11,2 %), de magasabb az országos átlagnál, amely 9,5%. Településenként 7 és 23 % között mozog ez a mutató.²

FEJLESZTÉSI IRÁNYOK ÉS PROJEKTEK BEMUTATÁSA 2006-TÓL³

2./a.: Uniós források

Az ÚMFT keretén belül ez idáig összesen 62 nyertes pályázatról és sikeres projektgazdáról van tudomásunk. Az ÁROP Operatív Programon belül 1, a DDOP-n belül 7, a GOP-on belül 27, a KEOP-on belül 7, a TÁMOP-on belül 15, míg a TIOP-on belül 5 nyertes pályázatról tudunk. Ez eddig összesen 2 025 735 410 Ft támogatást, fejlesztési forrást jelent a kistérségnek.

Az ÚMFT keretén belül is, ahogyan az már az NFT I. alatt is megfigyelhető volt, a legnagyobb pályázati és pályázási intenzitást a kis-, közép-, és nagyvállalatok mutatták és mutatják. Itt is, ahogyan már a GVOP nyertes projektgazdájánál is megmutatkozott, leginkább gépbeszerzésekre és minőségbiztosításra pályáztak és nyertek el forrást a projektgazdák.

A „DDOP-5.1.3/C A közlekedés biztonságát javító fejlesztések az országos közúthálózat települések belterületét érintő átkelési szakaszain” c. pályázat keretében a Bonyhádi kistérség egy nyertes pályázót köszönthetünk, Nagymányok Város Önkormányzatát, aki 97 024 462 forint összegben hívott és hívhat le támogatási forrást. A fejlesztési forrásból a településen forgalomlassító szigetek-középszigetek, gyalogosátkelő helyek létesítésével kialakításával kívánják megoldani a biztonságos közlekedést. A projekt megvalósítása már lezárult, a beruházást már át is adták.

A DDOP-3.1.1 pályázat segítségével Kakasd Községben meg tudták oldani az orvosi rendelő akadálymentes megközelíthetőségét és megközelítését.

A kistérség településeit érintő fejlesztések között több település első számú projektjének, a több százmilliós költségvetésű szennyvízhálózat fejlesztése, kiépítése szerepel. Itt két nyertes pályázót is köszönthetünk.

A legkiemelkedőbb és a legnagyobb fejlesztés azonban a TIOP keretén belül valósul meg. Most zárult le a Bonyhád Városi Kórház - Rendelőintézet szakmai - infrastrukturális fejlesztése. A szakmai és infrastrukturális fejlesztésre 777 655 161 Ft összegű támogatást ítéltek oda az önkormányzat számára, maga a beruházás pedig 864 061 291 Ft költségvetésű. A bővítéssel és eszközbeszerzéssel teljesen megújult a Városi Kórház épületegyüttese.

¹ A Közigazgatási és Elektronikus Közszolgáltatások Központi Hivatal személyadat és nyilvántartása alapján

² Dél-Dunántúli Regionális Munkaügyi Központ adatbázisa (www.ddrmk.hu)

³ Gölcz Adél: Bonyhádi Kistérség Bemutatóanyag - kistérségi koordinátor, Új Magyarország Pont - DDRFÜ

Az ÚMFT keretén belül is lehetőség nyílt forrást elnyerni különböző képzésekre. A Bonyhádi kistérségből többen pályáztak erre is, főként a különböző intézmények, ill. azok fenntartói, amely intézmények itt is a munkavállalóik képzését, valamint a kompetenciaalapú oktatásra való felkészítést és annak a megvalósítását tűzték ki célul.

A nyertes pályázatok Operatív Programonkénti bontásban és számszerű eloszlásban az alábbi táblázatban szerepelnek.

(Pályázó: önkormányzatok, civil szervezetek, vállalkozók)

ÚMFT Nyertes pályázatok (2007-2010)		
<i>Operatív Program megnevezése</i>	<i>Pályázatok száma (db)</i>	<i>Támogatási összeg (Ft)</i>
ÁROP	1 db	13 800 000
GOP	27 db	248 728 408
DDOP	7 db	378 622 605
TÁMOP	15 db	416 547 381
TIOP	5 db	840 810 354
KEOP	7 db	127 226 662
<i>Összesen</i>	<i>62 db</i>	<i>2 025 735 410</i>

ÚMFT nyertes pályázatok települési bontásban és számszerű eloszlásban az alábbi táblázatban szerepelnek.

(Pályázó: önkormányzatok, civil szervezetek, vállalkozók)

<i>Település megnevezése</i>	<i>Pályázatok száma (db)</i>	<i>Támogatási összeg (Ft)</i>
Bonyhád	46 db	1 525 734 961
Kakasd	5 db	118 203 579
Nagymányok	3 db	122 461 962
Mórág	2 db	116 445 198
Bátaapáti	1 db	6 618 128
Aparhant	1 db	21 264 840
Lengyel	1 db	80 000 000
Cikó	1 db	2 865 450
Kisdorog	1 db	29 990 000
Mócsény	1 db	2 151 292
<i>Összesen</i>	<i>62 db</i>	<i>2 025 735 410</i>

A Bonyhádi, a Dombóvári és a Tamási kistérségek összefogásával, megalakult a Tolnai Hármas Összefogás Non – profit kft. Leader szervezet. A vidékünk fejlesztésre mindegy 1,5 milliárd forint pályázati pénz állt és áll rendelkezésre 2007-2013 között. Itt többek között a mikro vállalkozások fejlesztésére, faluszépítésre, a köztérek megújítására, a falusi turizmus fellendítésére, különböző, nagyobb szabású közösségépítő rendezvényekre, a roma lakosság felzárkóztatására képzésekkel, valamint a roma lakosság integrációjára szervezett programok, rendezvények lebonyolításával, lehetett pályázni és támogatást elnyerni. Az *ÚMVP III. tengelyének* pályázati konstrukcióira a 2009. év elején már benyújtásra kerültek a pályázatok.

A kistérségben a falufejlesztés konstrukción belül ez idáig 8, míg a turizmus fellendítése konstrukción belül 2 nyertes pályázót köszönhetünk, a legtöbb esetben ezekre a konstrukciókra is pályáztak az önkormányzatok, civil szervezetek és vállalkozások. Ez összesen 200.160.021 Ft támogatást jelent a Bonyhádi kistérségben. Szintén az *ÚMVP* keretén belül meghirdetésre kerülő *Leader*, a IV. tengely az év elején volt pályázható.

ÚMFT nyertes pályázatok települési bontásban és számszerű eloszlásban az alábbi táblázatban szerepelnek.

(Pályázó: Önkormányzat)

Település megnevezése	Pályázatok száma (db)	Támogatási összeg (Ft)
Bátaapáti	2 db	9 877 337
Bonyhád	4 db	876 173 551
Bonyhádvarasd	1 db	3 480 000
Cikó	1 db	11 672 000
Izmény	1 db	6 968 900
Kakasd	2 db	86 756 128
Kisvejlé	4 db	18 037 725
Lengyel	1 db	2 500 000
Mórág	2 db	116 443 635
Mucsfa	1 db	3 410 000
Nagymányok	2 db	100 113 000
Tevel	1 db	3 450 000
Váralja	1 db	1 649 800
Závod	2 db	5 386 000
Összesen	25 db	1 245 918 076

2./b.: Hazai források

Az uniós források mellett a hazai források keretén belül elnyert összegek és a nyertes pályázatok száma is elég jelentős. A TEKI, CÉDE, TEUT és a TRFC esetében viszont meg kell jegyezni, hogy szinte csak az önkormányzatok jelentek meg, mint projektgazdák. A TEKI és a CÉDE esetében főként vízelvezető rendszerek, polgármesteri hivatalok, közösségi rendezvények helyszínéül szolgáló épületek, Művelődési Házak, Könyvtárak rekonstrukciójára, nyílászárócserére, út-, valamint járdafelújításokra, településrendezési tervek elkészítésre került sor.

A TEKI esetében 89 053 860 Ft., míg a CÉDE esetében 79 045 046 Ft fejlesztési forrásról tudunk beszámolni, ami eddig a kistérségbe érkezett és ott növelte a fejlesztésekre elköltethető források összegét.

A TRFC keretén belül a legfontosabb fejlesztések a következők voltak: Borház létesítése Bonyhádon, vezetékes gázhálózat kiépítése Bonyhád – Tabódon, a „Bonyhádi Nyár” már évről – évre ismétlődő rendezvénysorozatának támogatása, árokfelújítás Győrén, valamint nem utolsó helyen, és munkahelyteremtés szempontjából is egy jelentős projekt, a Varroda- és asztalos üzem létrehozásával 9 fő részére új munkahely teremtése Bátaapátiban. Ez utóbbi 13 500 000 Ft támogatással valósult meg és egy 24 955 000 Ft összköltségvetésű projekt volt.

A TRFC keretén belül eddig 47 400 000 Ft összegű forrás érkezett a Bonyhádi kistérségbe.

A TEUT keretén belül a települések útburkolatai, útfelületei újulhattak meg, ez idáig mindösszesen 83 410 610 Ft összegben és kb. olyan 38 km-es szakaszon összességben nézve.

A hazai források tekintetében *összesen 298 909 516 Ft összegben érkezett fejlesztési forrás* a kistérségbe, a településekre.

Hazai támogatások 2007-2010
(TEKI, CÉDE, TEUT, TRFC, VIS MAIOR, MINISZTERIUMI PÁLYÁZATOK)
(Pályázó: Önkormányzat)

<i>Település megnevezése</i>	<i>Pályázatok száma (db)</i>	<i>Támogatási összeg (Ft)</i>
Aparhant	5 db	21 476 166
Bátaapáti	11 db	58 332 873
Bonyhád	11 db	138 440 257
Bonyhádvarasd	6 db	8 300 000
Cikó	7 db	36 200 000
Grábóc	3 db	9 070 000
Györe	3 db	3 968 583
Izmény	5 db	4 292 185
Kakasd	9 db	24 284 845
Kisdorog	10 db	22 348 900
Kismányok	5 db	38 931 424
Kisvejte	8 db	14 054 803
Lengyel	3 db	3 815 916
Mórág	9 db	46 258 967
Mócsény	3 db	29 850 000
Mucsfa	8 db	14 978 000
Nagymányok	9 db	72 369 000
Nagyvejte	6 db	3 322 000
Tevel	9 db	56 988 130
Váralja	18 db	96 752 000
Závod	8 db	8 965 004
Összesen	156 db	712 999 053

JÖVŐBENI FEJLESZTÉSI IRÁNYOK, STRATÉGIAI ÉS OPERATÍV ELKÉPZELÉSEK

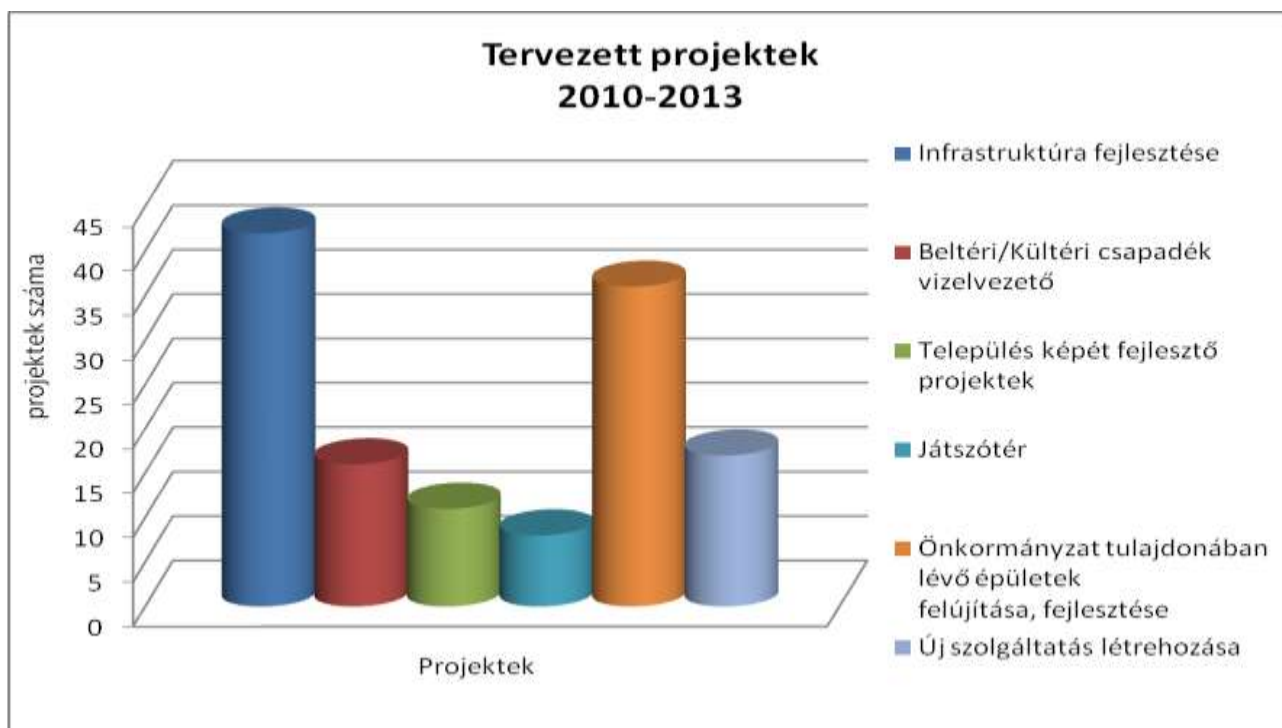
Elsődleges célkitűzés, mindamelllett, hogy már eddig is több forrás érkezett útrekonstrukcióra, még mindig a közlekedési kapcsolatok javítása, a vonalas infrastruktúra fejlesztése és rekonstrukciója.

A turizmus gazdaságban betöltött szerepének növelése. A kistérségben a turizmus jelenti az elsődleges kitörési pontot, valamint a már évtizedes hagyományokra visszatekintő cipőipar. Ennek fellendítése valamint ehhez kapcsolódóan a megfelelő infrastruktúra, a közlekedési feltételek megteremtése a cél. A gyógyturizmus fejlesztése a jövőt tekintve is nélkülözhetetlen a térség szempontjából. Évtizedek óta kiaknázatlan és kihasználatlan a kistérség kincse, a Bonyhád Város alatt rejlő termálvízkészlet. Már – már nélkülözhetetlen a sikeres és nyereséges turisztikához, egy ezen alapuló fürdő létesítése, valamint ezt követően és ehhez kapcsolódóan a megfelelő kategóriájú szálló létesítése. Mivel a Város nem rendelkezik még gyógyfürdővel, nem tud pályázatot benyújtani új létesítésű fürdőfejlesztésre. Ezért ezt magántőke bevonásával kell megvalósítani. Az erre vonatkozó tárgyalások már elindultak, van befektető és a beruházás is megkezdődött a terep rendezésével.

A Völgységi Kistérségben a 2010-2013-ad időszakban tervezett önkormányzati projektek

A Völgységi Kistérség 21 településének önkormányzatai 2010-2013 között összesen 119 db projektet terveznek.

Ezek közül a legtöbb fejlesztés az alábbi jogcímekre korlátozódik:

A fenti táblázatban szereplő jogcímek az alábbiak szerint oszlanak meg települési szinten:

1. Az infrastruktúra fejlesztése

A tervezett projektek száma összesen 32 db. Ez foglalja magába az utak és járdák karbantartását és felújítását 15 településen.

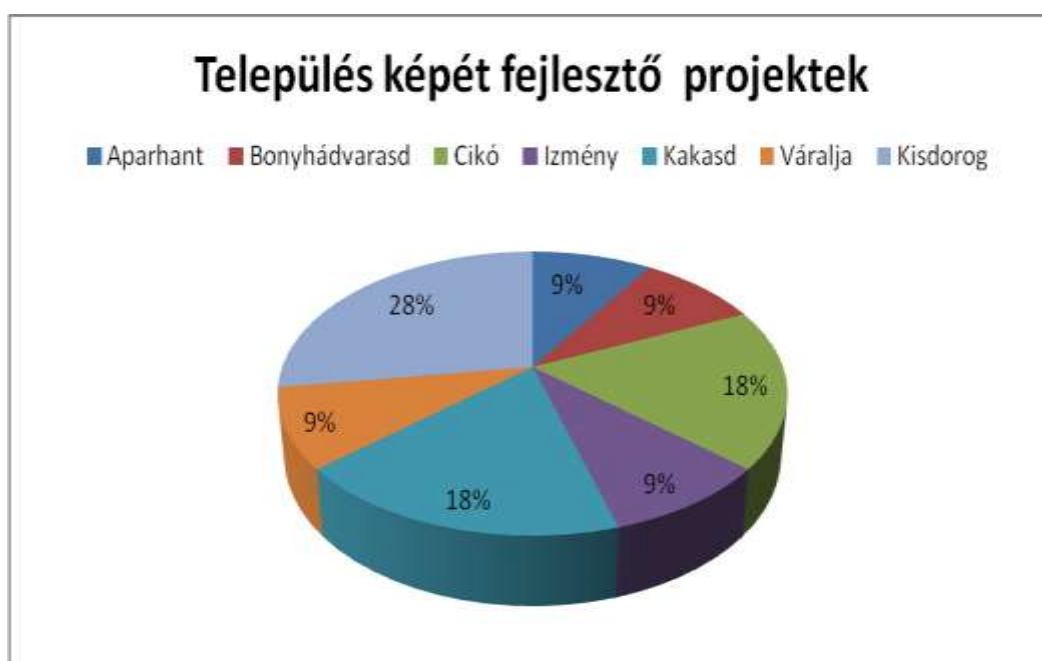

2. Beltéri és kültéri csapadékvíz-elvezető kialakítása, felújítása

A 11 település 12 db projektet tervez ezen a jogcímen.

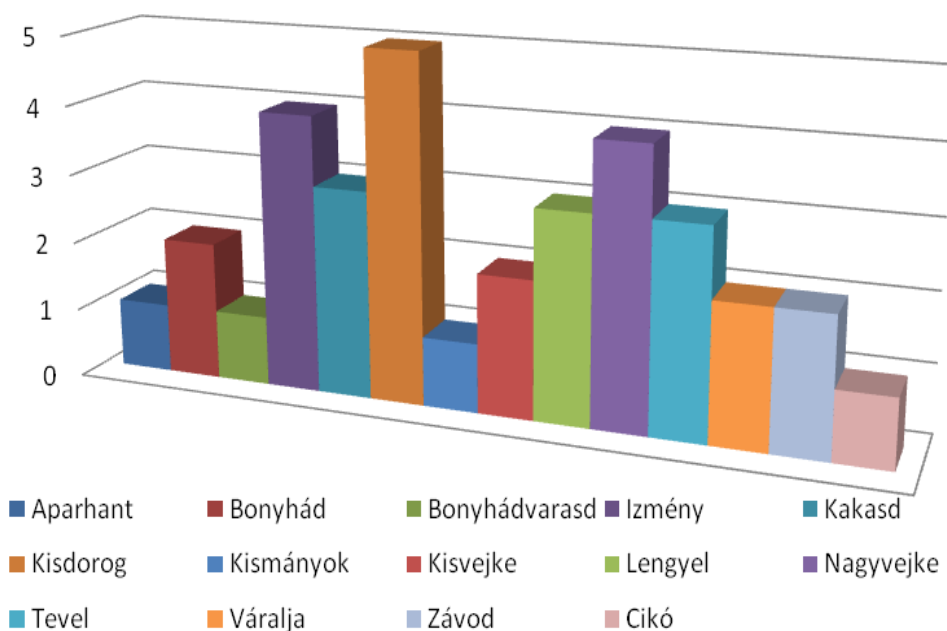
3. Településképet fejlesztő projektek:

4. Önkormányzati tulajdonban lévő épületek felújítása, fejlesztése

Összesen 32 projekt javaslat érkezett 13 településről.

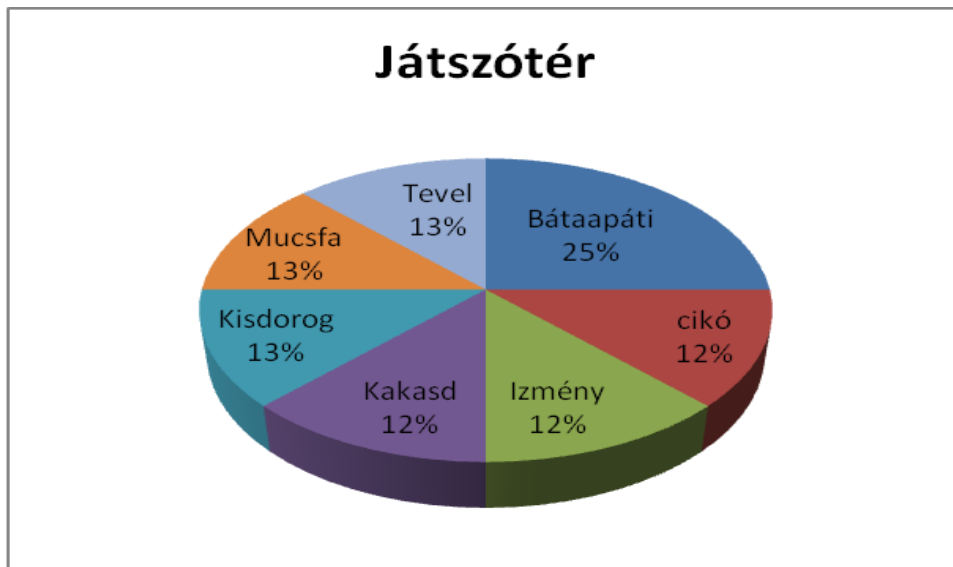
Önkormányzat tulajdonában lévő épületek felújítása fejlesztése

5. Új szolgáltatás létrehozása:

6. Játsszótér kialakítása, felújítása:

Továbbá vannak olyan projekt elképzelések, amelyek csak néhány településen fordulnak elő. Ilyenek például:

- Ipari park kialakítása Bonyhádon;
- Turisztikai vonzerő növelése Cikó; Kakasdon, Mórágyn, Váralján, Nagyvejkén;
- Szeméttelp rekultivációja Cikó; Kakasdon;
- Rendezvények támogatása Váralján, Kisvejkén, Závodon;
- Oktatásfejlesztés Bonyhádon, Cikó; Mórágyn. Nagymányokon, Tevelen;
- Integrált Községi Szolgáltató Tér kialakítása, Cikó; Kakasdon, Kisvejkén, Mucsfán, Váralján.
-

4.3. Dombóvári kistérség

A Dombóvári kistérség általános bemutatása

A dombóvári kistérség a Somogy-Tolna-Baranya megyék által alkotta dél-dunántúli régió, mintegy mértani középpontjában helyezkedik el. A kistérséget nyugatról Somogy megye, benne a kaposvári kistérség, délről Baranya megye, benne a sásdi kistérség, és a megyén belül északon a tamási, keleten a völgyeségi kistérségek határolják.

A kistérség természetföldrajzi szempontból átmeneti területen fekszik. Az 50.902 hektáros terület öt természetföldrajzi kistájra terjed ki. A terület döntő része Dél-Külső-Somogy területére esik, míg az északi keskeny sáv Kelet-Külső-Somogy területén fekszik. A kistérség déli pereme az Észak-Zselic északkeleti, a Völgyesség É-i és a Tolnai-hegyhát délnyugati részét foglalja magában.

A kistérség településeinek egy részén a 61. sz. országos II. rendű főút és a 611. sz. országos II. rendű főút megy keresztül, valamint többségüket átszelik a térség közlekedési infrastruktúráját biztosító viszonylag nagy forgalmú összekötő utak. Attala, Kapospula, Dombóvár, Döbrököz, Kurd és Csibrák település belterületének szélén, közvetlenül a lakóterület mellett húzódik a Budapest - Dombóvár - Gyékényes, illetve a Budapest - Dombóvár - Pécs viszonylatú vasúti fővonal.

A közúthálózat megfelelő, a Dombóváron áthaladó Budapestet Nagykanizsával összekötő 61-es számú főút a kistérség további 4 települését érinti, a Dombóvárt Pécs irányába Sásddal összekötő 611-es számú út további egy települést érint. A többi települést a főutakon kívül három-, négy- illetve öt számjegyű utak kötik össze, melyeken többnyire jól megközelíthetők a falvak. A három megye találkozásán elhelyezkedő kistérség jól átjárható minden irányba.

A dombóvári kistérség egyközpontú, 16 településből áll, a kedvezményezett térségek besorolásáról szóló 311/2007. (XI. 17.) Korm. rendelet szerint a hátrányos helyzetű térségek közé tartozik, komplex mutató alapján a 78. helyen áll a kistérségek fejlettségbeli rangsorában. A kistérség települései közül 10 község 1000 főnél kisebb lakosságszámú. A dombóvári kistérségben folyamatosan csökken a lakosságszám. A népességszámot alakító tényezők közül a természetes fogyás a meghatározó, a vándorlás kisebb szerepet játszik/ott. Dombóvár lakosságszáma 2010. január 1-i adat szerint 19.896 fő, ami a kistérség 33.262 fős népességének közel 60 %-a. A 240/2006. (XI. 30.) Korm. rendelet szerint a községek közül 12 tartozik az elmaradott, illetve a jelentős munkanélküliséggel sújtott települések közé (Csibrák, Csikóstóttós, Dalmand, Döbrököz, Gyulaj, Jágónak, Kocsola, Kurd, Lápafő, Nak, Szakcs, Várong).

A térség a rendszerváltás óta magas mértékű munkanélküliséggel küzd. A kistérségben 2010. szeptemberi adatok szerint 2584 nyilvántartott álláskereső van. A regisztráltak száma a gazdaságilag aktív népességszámhoz viszonyítva 18,2 %-os munkanélküliségi mutatót jelent. A legrosszabb helyzetben az alábbi települések vannak: Csibrák (42,1%), Gyulaj (46,6%), Lápafő (41,0%), Várong (46,2%).

A kistérségben a vezetékes ivóvízzel való ellátottság és az elektromos hálózat kiépítettsége teljes mértékben lefedi a 16 települést. A szennyvízhálózat kiépített 4 településen, valamint Attalában és Csikóstóttóson megkezdődött a beruházás. A vezetékes földgáz elérhető Dombóváron, Kapospulában, Kaposszekcsőn, Kurdon, Attalában és Csikóstóttóson a háztartások számára.

A dombóvári kistérség gazdasága a rendszerváltás előtt jó adottságokkal rendelkező mezőgazdaságra és az elmúlt évtizedek során telepített iparra alapozódott. Az 1990-es évek elején lezajlott társadalmi-gazdasági változás azonban – az átalakulás ágazati-szervezeti jellegénél fogva – az átlagosnál érzékenyebben érintette a kistérséget, és az egyébként is alacsony színvonalú infrastruktúrával rendelkező térség igen hátrányos helyzetbe került. Bizakodásra ad azonban okot, hogy a kistérség gyógyfürdővel (Gunaras) rendelkezik, valamint Dombóvár vasúti csomópont –szerepe is elősegítheti a fejlődést. A kistérségre jellemző fejlődési irányok meghatározásakor azonban a kistérség mezőgazdasági jellegét is jelentős mértékben figyelembe kell venni, hiszen kistérségünk mezőgazdasági területei nagyon jók, mind a domborzati viszonyok, mind a talaj megfelelőek a minőségi szántóföldi növénytermesztéshez.

A dombóvári kistérség fejlesztésének célja a térségben található térségközponti funkciókat ellátó Dombóvár és a környező települések egymásra épülő fejlődése, melynek révén a térség gazdasága stabilizálódik, a foglalkoztatási helyzete javul a karakterisztikus adottságaira alapozott fejlesztések eredményeképpen.

Dombóvár és a kistérség életében meghatározó szerepet tölt be az egyre inkább benépesülő Dombóvári Ipari Park. A Dél-Dunántúl stagnáló gazdasági pozíciójából való kitörés katalizátora az innováció lehet. A térségben itt jelenik meg először az innováció-orientált gazdaság alapját jelentő K+F tevékenység. Az Ipari Parkban működő Kapos Innovációs Tanácsadó és Kutatásfejlesztő Nonprofit Kft. korszerű infrastruktúrával rendelkező inkubátorházzal és inkubátorcsarnokkal rendelkezik.

Közükatás

A Töbécélú Társulás keretében négy közökatási intézményfenntartó társulás működik:

- Apáczai Csere János Bölcsöde, Óvoda, Általános és Középiskola, Alapfokú Művészetökatási Intézmény és Kollégium (Dombóvár, Arany János tér 21.)
- Dombóvár, Attala, Dalmand Közökatási Intézményfenntartó Társulása, Dombóvár, Fő utca 42-44.
- Szakcs, Kocsola, Nak, Lápafő, Várong Községek Közökatási Intézményfenntartó Társulás, Szakcs, Kossuth utca 4.
- Kurd és Csibrák Közökatási Intézményi Társulás (7226, Kurd, Petőfi utca 11.)

A Móra Ferenc Általános Iskola a Tolna Megyei Önkormányzat, a Szent Orsolya Iskolaközpont egyházi fenntartásban működik. Az Illyés Gyula Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégium nyolcosztályos tagozatának 5-8. évfolyamán tanulhatnak a „kisgimnazisták”.

Dombóváron összesen 3 szakközépiskola működik, melyből két intézményben felnőttökatás is folyik. A dombóvári kistérség felsöökátási intézménnyel nem rendelkezik. Mind az alap, mind a közép és felsöfokú intézményeknél megfigyelhető a megyeszékhelyre, illetve környékére való koncentrálóadás.

Egészségügy

A lakosság egészségügyi alapellátását a háziorvosi hálózat biztosítja. A fekvő és járó beteg ellátást végző, 100% -ban Dombóvár Város Önkormányzatának tulajdonában levő Szent Lukács Egészségügyi Szolgáltató Kht intézetében nemcsak a kistérségből, hanem a régió számos településéről érkeznek betegek.

Szociális és gyermekjóléti ellátás

A Dombóvár és Környeke Többcélú Kistérségi Társulás keretében működik a „Kapaszkodó” Szociális és Gyermekjóléti Alapszolgáltató Központ Társulás székhellyel működő intézményfenntartó társulás, a „Reménység” Napközi Otthon és Fejlesztő iskola, mely az idősek és fogyatékosok szociális ellátását látja el, bentlakás nélkül, valamint a szociális alapszolgáltatásokat és szakosított ellátásokat nyújtó, Egyesített Szociális Intézmény székhellyel működő Dombóvár Város, Gyulaj és Szakcs Községek Szociális Intézményeinek Intézményfenntartó Társulása.

Az Egyesített Szociális Intézmény székhellyel működő intézményfenntartó társulás a feladatainak kistérségi szintű ellátását külön megállapodás alapján biztosítja az intézményfenntartó társulásban részt nem vevő kistérségi önkormányzatok tekintetében.

Fejlesztési irányok és projektek bemutatása 2006-tól

A fejlesztési irányokat, stratégiai és operatív elképzeléseket az alábbi kistérségi szakmai anyagok tartalmazzák:

- „Közös jövő” komplex fejlesztési program a dombóvári kistérségben (2002)
- A dombóvári kistérség agrárstruktúra- és vidékfejlesztési programjának aktualizálása Stratégiai program (2004)
- A dombóvári kistérség agrárstruktúra- és vidékfejlesztési operatív programja (2004)
- A Dombóvári Kistérség Szociális Szolgáltatásszervezési Koncepciója (2004)
- Dombóvár Város Önkormányzatának Civil Koncepciója (2004)
- Civil Szervezetek és Civil Koncepció a Dombóvári Kistérségben (2004)
- „Közös jövő” komplex fejlesztési program a dombóvári kistérségben – felülvizsgálata: A dombóvári kistérség intézkedési terve (2005)
- Egészségipar – a versenyképesség záloga Dombóvár és térségében (2005)
- „2555 nap” DOMBÓVÁR 7 éves cselekvési programja (2006)

Jelentősebb nyertes projektek 2006-2010

Pályázó neve	Projekt azonosító	Pályázat neve	Projekt megnevezése	Megítélt támogatás	Elfogadott összköltség	Szerződés dátuma
Szakcs Község Önkormányzata	TEUT	TEUT	Szakcs, Vörösmarty, Kossuth és Hunyadi utca útburkolat felújítása	3 303 319	12 041 760	2006.
Dombóvár Város Önkormányzata	TEUT	TEUT	Udvari Vince és Erkel Ferenc utca burkolat-felújítása	8 080 050	16 160 100	2006.
Dombóvár Város Önkormányzata	TEUT	TEUT	Béke utca burkolat-felújítása	15 313 850	30 627 700	2006.
Dombóvár Város Önkormányzata	TEUT	TEUT	Dália és Pipacs utca burkolat-felújítása	2 222 300	4 444 600	2006.
Dombóvár Város Önkormányzata	TEUT	TEUT	Kórház utca burkolat-felújítása	4 213 000	8 426 000	2006.
Dombóvár Város Önkormányzata	TEUT	TEUT	Dombó Pál utca burkolat-felújítása	2 087 750	4 175 500	2006.
Dalmand Község Önkormányzata	CÉDE	CÉDE	Általános Iskola és Óvoda konyha felújítása,	2 240 001	4 920 647	2006.

			korszerűsítése II. ütem			
Kaposszekcső Község Önkormányzata	CÉDE	CÉDE	Liget lakótelep 1. sz. alatti ingatlan földszintjén 3 db bérlakás kialakítása	3 305 120	6 976 075	2006.
Dombóvár Város Önkormányzata	CÉDE	CÉDE	Buszmegállók felújítása	2 700 000	4 000 000	2006.
Nak Község Önkormányzata	TEKI	TEKI	Nak község Fő utcai csapadékvíz elvezető árkaiknak felújítása	1 309 219	1 178 297	2006.
Attala Község Önkormányzata	TEKI	TEKI	Napköziotthonos Óvoda melléképületének felújítása	2 014 000	2 518 068	2006.
Kurd Község Önkormányzata	TEKI	TEKI	Orvosi rendelő kialakítása	3 951 185	5 644 550	2006.
Csikóstóttós Község Önkormányzata	TEKI	TEKI	Ravatalozó épületének felújítás	2 158 000	5 317 000	2006.
Kocsola Község Önkormányzata	TEKI	TEKI	Kocsola, Dombóvári utca, és a 61.sz főút környezetébe eső terület vízrendezése	8 835 627	11 044 534	2006.
Dombóvár Város Önkormányzata	TEKI	TEKI	Szabadság utcai gyalogút felújítása	22 000 000	27 500 000	2006.
Lápafő Község önkormányzata	TEKI	TEKI	Kossuth utca részbeni felújítása	2 200 000	3 650 304	2006.
Swietelsky Építő Kft.	TRFC	TRFC	Aszfaltkeverő telep létesítése	15 000 000	54 500 000	2006.
Várong Község Önkormányzata	TRFC	TRFC	Egészségügyi- és szociális szolgáltatói funkciót betöltő épület felújítása Várongon	5 000 000	8 597 000	2006.
Nak Község Önkormányzata	TRFC	TRFC	A költséghatékonyabb, magasabb színvonalú közoktatásért Nak községben	10 000 000	11 240 000	2006.
Dombóvár Város Önkormányzata	TRFC	TRFC	Újdombóvári településrész járdafelújítása	15 507 000	22 154 000	2006.
Dombóvár Város Önkormányzata	TRFC	TRFC	"Belvárosi Általános Iskola I. sz. telephelyének nyílászáróinak részleges cseréje II. ütem"	5 000 000	8 007 000	2006.
Dombóvár Város Önkormányzata	TRFC	TRFC	Újdombóvári Községi Ház tetőfelújítása	5 087 000	7 266 000	2006.
Dombóvár Város Önkormányzata	TRFC	TRFC	Szent István tér csapadékvíz elvezető rendszerének felújítása	15 155 000	21 650 000	2006.
Dombóvár Város Önkormányzata	TRFC	TRFC	Illyés Gyula Gimnázium női vizesblokkjainak	11 532 000	16 475 000	2006.

			felújítása			
Gunaras Gyógyfürdő és Idegenforgalmi Zrt	TRFC	TRFC	Gunaras strandfürdőn új gyermekmedence építésével 8 munkahely létesítése	20 000 000	45 986 000	2006.
Medina-Z Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.	TRFC	TRFC	Bútorgyártó tevékenység indításához szükséges gyártóeszközök beszerzése, ezáltal új munkahelyek teremtése a dombóvári kistérségben	19 700 000	43 873 000	2006.
T-Gasztró Kft.	TRFC	TRFC	A Hotel Európához tartozó camping étterem felújítása és átalakítása	4 978 000	11 197 000	2006.
Gunarasi Castrom Gyógykemping Kft	TRFC	TRFC	A Gunarasi Gastrum Gyógykemping felújítása	2 062 000	4 972 000	2006.
Dombóvár és Környéke Többcélú Kistérségi Társulás	TRFC	TRFC	"AZ egészség forrása" című dombóvári kistérségi turisztikai kiadvány elkészítése	1 481 000	1 881 000	2006.
Dalmandi Mezőgazdasági Részvénytársaság	AVOP - 1.1.1.	1.1 Mezőgazdasági beruházások támogatása	Sertéságazat fejlesztése (komplex hígtrágya-kezelő egység)	56 285 396	198 833 751	2006.
Dalmandi Mezőgazdasági Részvénytársaság	AVOP- 1.1.1.	1.1 Mezőgazdasági beruházások támogatása	Sertéságazat fejlesztése (fiatzató)	89 475 187	198 833 751	2006.
Dalmandi Mezőgazdasági Részvénytársaság	AVOP- 1.1.1.	1.1 Mezőgazdasági beruházások támogatása	Sertéságazat fejlesztése (csoportos kocaszállítás)	89 966 897	300 439 263	2006.
Dalmandi Mezőgazdasági Részvénytársaság	AVOP- 1.1.1.	1.1 Mezőgazdasági beruházások támogatása	Sertéságazat fejlesztése - malacnevelő építése	89 635 710	300 439 263	2006.

Egyesített Szociális Intézmény, mint Dombóvár város, Gyulaj és Szakcs Községek Intézményfenntartó Társulásának Intézménye	HEFO P- 2.2.1	2.2 A társadalmi beilleszkedés elősegítése a szociális területen dolgozó szakemberek képzésével	"Segítők segítése" képzéssel a dombóvári kistérségben	23 397 504	23 397 504	2006.
Szivárvány Óvoda és Bölcsőde	HEFO P- 3.1.3	3.1.3 Felkészítés kompetencia-alapú oktatásra	"Együtt a gyerekekért" - felkészült pedagógusokkal, kompetencia alapú neveléssel	4 000 000	4 000 000	2006.
József Attila	HEFO	3.1.3 Felkészítés	"SEGÍTÜK	18 000 000	18 000 000	2006.

Általános Művelődési Központ Általános Iskolája és Szászszerszép Óvodája	P- 3.1.3	kompetencia-alapú oktatásra	GYERMEKEINKET, HOGY KÉPESEK LEGYENEK TANULNI, TANULNI EGY ÉLETEN ÁT" - A József Attila Általános Művelődési Központ felkészülése a kompetencia-alapú oktatás bevezetésére			
Naszvadi Endre Zoltán	AVOP -1.4.1.	1.4 Fialat gazdálkodók induló támogatása	Modern hosszútávon életképes, az Európai Unió előírásainak megfelelő, a piaci változásokhoz jól alkalmazkodó mezőgazdasági üzem kialakítása	7 563 981	7 563 981	2006.
Gyulaj Község Önkormányzata	ROP- 2.3.1	2.3 Az óvodai és az alapfokú oktatási nevelési intézmények infrastruktúrájának fejlesztése	A Gyulaji Általános Iskola átalakítása és emelet ráépítése	141 002 902	148 424 107	2006.
Dalmandi Mezőgazdasági Zrt.	AVOP -1.1.5	1.1 Mezőgazdasági beruházások támogatása	Dalmand Zrt. Szarvasdi telep trágyalé és csapadékvíz elhelyezése az öntözés technológiájának fejlesztésével	48 057 811	128 154 164	2006.
RUTIN Építőipari Fővállalkozó, Vállalkozásszervező és Kereskedelmi Korlátolt Felelősségű Társaság	GVOP -1.1.1	1.1.1 Technológiai korszerűsítés támogatása	Festőcsarnok kialakítása a Rutin Kft-nél	81 152 500	162 305 000	2006.
Kapos Innovációs Transzfer Központ Kht.	GVOP -1.1.3	1.1.3 Feldolgozóipari beszállítók számának növelése és megerősítésük	Egészségipari klaszter fejlesztése a dombóvári kistérségben.	17 024 297	40 250 000	2006.
Kapos Innovációs Transzfer Központ Kht.	GVOP -1.2.1	1.2.1 Ipari és innovációs infrastruktúra fejlesztése	Innovációs Központ bővítése a Dombóvári Ipari Parkban, teszt fermentor és az azt kiszolgáló mikrobiológiai laboratórium létesítése	44 600 000	89 200 000	2006.
T-GASZTRO Vendéglátó Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.	GVOP -2.1.1	2.1.1 Kis- és középvállalkozások műszaki-technológiai háttérének fejlesztése	Technológiai kapacitásbővítés és korszerűsítés a dombóvár-gunarasi Camping Étteremben	6 065 895	17 331 129	2006.
"REHA-CORPUS" Gyógyászati	GVOP -2.1.1	2.1.1 Kis- és középvállalkozások	A Reha-Corpus Kft. műszaki-	2 055 980	5 874 230	2006.

Segédeszköz Gyártó, Javító és Kereskedelmi Kft.		műszaki-technológiai hátterének fejlesztése	technológiai hátterének korszerűsítése			
WEBÉPKER Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.	GVOP -2.1.1	2.1.1 Kis- és középvállalkozások műszaki-technológiai hátterének fejlesztése	Szolgáltatásbővítés az Illés Károly Kft.- nél modern technológia bevezetésén keresztül	7 318 507	20 910 021	2006.
Rostás és Társa Gépgyártó Kkt.	GVOP -2.1.1	2.1.1 Kis- és középvállalkozások műszaki-technológiai hátterének fejlesztése	Technológiai korszerűsítés foglalkoztatás bővítéssel	6 720 000	19 202 200	2006.
EUROJET MEDICAL Orvosi Műszerfejlesztő, Kereskedelmi és Szolgáltató Kft	GVOP -2.1.1	2.1.1 Kis- és középvállalkozások műszaki-technológiai hátterének fejlesztése	Licence vásárlás Tűnélküli Injekciós Készülék Hatóanyaggal Előretöltött Patronokhoz készülék gyártásához	18 817 204	53 763 441	2006.

Galló József Általános Iskola és Óvoda	HEFOP- 2.1.8	2.1.8 Egyiskolás települések többségében halmozottan hátrányos helyzetű tanulókat oktató iskoláinak fejlesztése				
T-Gasztró Vendéglátó, Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.	ROP- 1.2.1	1.2 Turisztikai fogadóképesség javítása	2 kézen fogva	13 219 879	13 219 879	2006.
A dombóvár-gunarasi HOTEL EURÓPA 1/B. ütemének megépítése, illetve színvonalnövelése (**-ról ****-ra)				52 089 783	105 380 908	2006.
Gunaras Gyógyfürdő és Idegenforgalmi Zrt.	ROP- 1.2.1	1.2 Turisztikai fogadóképesség javítása	Apartmanok építése a Gunarasi gyógy- és termálfürdő területén	94 328 920	333 200 000	2006.
Dombóvár Város Önkormányzata	TRFC	TRFC	Nordvic-walking útvonalat jelző tájékoztató és útjelző táblák készítése	2 000 000	2 500 000	2006.
Dombóvár Város Önkormányzata	CÉDE	CÉDE	Illyés Gyula Gimnázium férfi vizesblokkjainak felújítása	11 516 160	14 395 200	2007.
Szakcs Község Önkormányzata	CÉDE	CÉDE	Szakcsi óvodahomlokzat felújítása és ablakcsere	2 048 000	2 480 521	2007.
Kurd Községi Önkormányzat	CÉDE	CÉDE	Ravatalozó felújítás	3 050 000	3 812 500	2007.
Csikóstóttós Község Önkormányzata	TEKI	TEKI	Óvoda vizesblokkjának és homlokzatának felújítása Csikóstóttós községben	2 081 415	3 359 629	2007.
Dalmand Község	TEKI	TEKI	Dalmand község	10 000 000	17 641 928	2007.

Önkormányzata			belterületén ivóvízhálózat kialakítása			
Attala, Csikós-töttös, Dalmand, Dombóvár, Döb- rököz, Kapospula, Kocsola, Kurd, Lápfő, Nak, Szakcs, Várong Községek Önkormányzatai	TEKI	TEKI	Dombóvár-Várong közötti kerékpár túraútvonal táblázása valamint kerékpártárolók beszerzése	1 056 000	1 366 152	2007.
Döbrököz Község Önkormányzata	TEKI	TEKI	Döbrököz településhez tartozó Nagypáltelep pusztán tűzi víz tároló építése	1 000 000	1 111 112	2007.
Gyulaj Község Önkormányzata	TEKI	TEKI	Iskolai konyha és ebédlő épületén a tetőszerkezet részbeni felújítása	1 700 000	2 975 884	2007.
Kapospula Község Önkormányzata	TEUT	TEUT	Kossuth utca burkolat felújítása Kapospula községben	1 659 480	3 318 960	2007.
Kaposszekcső Község Önkormányzata	TEUT	TEUT	Napsugár és Ifjúság utcák burkolat felújítása Kaposszekcső községben	6 234 397	12 468 794	2007.
Kurd Község Önkormányzata	AVOP- 3.5.2	3.5 LEADER+	Egységes hagyományörző falukép kialakítása Kurd községben, a helyi munkanélküliek foglalkoztatására alapozva	2 671 327	3 142 738	2007.
Római Katolikus Plébánia Döbrököz	AVOP- 3.5.2	3.5 LEADER+	Egységes hagyományörző falukép kialakítása Döbrököz községben, helyi munkanélküliek foglalkoztatására alapozva	3 499 999	7 018 020	2007.
Hagyományörző Alapítvány	AVOP- 3.5.2	3.5 LEADER+	Werbőczy lakomája - őszi fesztivál	1 499 999	1 578 947	2007.
Gyulaj Község Önkormányzata	AVOP- 3.5.2	3.5 LEADER+	Egységes hagyományörző falukép kialakítása Gyulaj községben, a helyi munkanélküliek foglalkoztatására alapozva	3 362 084	3 955 394	2007.
Kapos Innovációs Transzfer Központ Kht.	HEFOP- 1.3.1	1.3.1 Nők munkaerőpiacra való visszatérésének ösztönzése	Nők munkaerőpiaci reintegrációjának támogatása a Tamási és a Dombóvári kistérségben	30 600 000	30 600 000	2007.

Kapos Innovációs Transzfer Központ Kht.	HEFOP- 1.3.1	1.3.1 Nők munkaerőpiacra való visszatérésének	"Hátrányból előny" női vállalkozások létrehozásának,	10 213 168	10 213 168	2007.
---	-----------------	---	--	------------	------------	-------

		ösztönzése	fejlesztésének támogatása komplex szolgáltatások nyújtásával 3 kistérségben			
Kocsola Község Önkormányzata	HEFOP-2.2.1	2.2 A társadalmi beilleszkedés elősegítése a szociális területen dolgozó szakemberek képzésével	A Dombóvári és Tamási Kistérség Szociális Szakembereinek Továbbképzéséért	17 973 560	17 973 560	2007.
KIPSZER Tűzihorganyzó és Vasszerkezetgyártó Kft.	HEFOP-3.4.1	3.4.1 A vállalkozói készségek és a munkavállalók alkalmazkodóképességének fejlesztését célzó képzések támogatása	KIPSZER képzések a versenyképesség növelése érdekében	17359043	21698804	2007.
Kocsola Község Önkormányzata	TEUT	TEUT	Jókai utca burkolat felújítása Kocsola községben	4 061 498	7 002 583	2007.
Csikóstóttós Község Önkormányzata	CÉDE	CÉDE	Csikóstóttós, Szabadság utca (2 db ingatlan és temető) házi vízbekötése	1 236 332	1 775 508	2008.
Dalmand Község önkormányzata	CÉDE	CÉDE	A dalmandi védőnői szolgálat felújítása	1 865 247	2 784 656	2008.
Dombóvár Város Önkormányzata	CÉDE	CÉDE	Szivárvány Óvoda és Bölcsőde székhelyóvodájának és tagintézményeinek fejlesztése	3 940 993	7 881 986	2008.
Dombóvár Város Önkormányzata	CÉDE	CÉDE	516. sz. Ipari Szakképző Intézet és Szakközépiskola folyosó és tanterem padló felújítása	2 917 734	4 168 192	2008.

Dombóvár Város Önkormányzata	CÉDE	CÉDE	Apáczai Csere János Általános és Középiskola Alapfokú Művészetoktatási Intézmény és Kollégium csapadékvíz-elvezetésének megoldása	4 227 784	6 039 691	2008.
Döbrököz Község Önkormányzata	CÉDE	CÉDE	Az önkormányzati feladatellátás színvonalának javítása érdekében közterületi játszótér kialakítása	1 045 660	1 493 800	2008.
Döbrököz Község Önkormányzata	CÉDE	CÉDE	Az önkormányzati feladatellátás színvonalának javítása a polgármesteri hivatal infrastrukturális és informatikai fejlesztésével	1 745 481	2 493 545	2008.
Kapospula Község Önkormányzata	CÉDE	CÉDE	A Kapospulai Óvoda tetőszerkezetének	1 284 708	1 836 884	2008.

			felújítása			
Kurd Község önkormányzata	CÉDE	CÉDE	Volt orvosi rendelő közösségi célra való kialakítása	3 134 020	4 477 172	2008.
Lápfő Község önkormányzata	CÉDE	CÉDE	Kultúrház felújítása Lápfő községben	588 292	3 236 470	2008.
Nak Község önkormányzata	CÉDE	CÉDE	Új játszótér létesítése Nak községben	839 910	1 200 600	2008.
Csikóstóttós Község Önkormányzata	TEKI	TEKI	A Községháza tetőjavítása, homlokzat felújítása és kapcsolódó festési munkálatok	1 088 810	1 631 354	2008.
Dalmand Község önkormányzata	TEKI	TEKI	Dalmand, Arany J. u., Hősök tere és a sportpálya közvilágításának korszerűsítése	1 642 665	2 346 665	2008.

Dombóvár Város Önkormányzata	TEKI	TEKI	Hunyadi téri illemhely felújítása	4 225 667	5 282 084	2008.
Dombóvár Város Önkormányzata	TEKI	TEKI	Szigeterdei lakótoronyban a Horvay féle Kossuth szoborcsoport- Történelmünk kiemelkedő hagyománya- projekt kiállítás bemutathatóvá tétele és nyilvános illemhely kialakítása	4 497 667	5 622 084	2008.
Dombóvár Város Önkormányzata	TEKI	TEKI	Zajvédő fasor kialakítása Népköztársaság útján és a Bezerédj utcában	2 114 400	2 643 000	2008.
Dombóvár Város Önkormányzata	TEKI	TEKI	Dombóvár, Hunyadi téren gyalogos átkelőhelyekhez vezető járdák melletti védőkorlát kialakítása	2 000 000	2 500 000	2008.
Dombóvár Város Önkormányzata	TEKI	TEKI	Dombóvár - Szőlőhegyen a Nyergesi út felújítása a két gát közötti útszakaszon	2 587 200	3 234 000	2008.
Döbrökös Község Önkormányzata	TEKI	TEKI	Az önkormányzati tulajdonban lévő járdák felújítása a településkép javítása érdekében	2 458 062	3 511 518	2008.
Gyulaj Község Önkormányzata	TEKI	TEKI	Gyulaj, Kossuth u. 1. sz. alatti rendelő akadálymentesítése, rámpa és lépcső készítése	2 759 878	3 450 864	2008.
Kapospula Község Önkormányzata	TEKI	TEKI	Az alsóhetényi út útburkolatának felújítása	1 131 508	1 625 527	2008.
Szakcs Község Önkormányzata	TEKI	TEKI	Esőbeállók kihelyezése Szakcs községben	1 323 678	1 654 598	2008.

Szakcs Község Önkormányzata	TEKI	TEKI	A településkép javítása a Kossuth utca részleges járdafelújításával Szakcs községben	1 165 735	1 457 169	2008.
Attala Község Önkormányzata	TEUT	TEUT	Attala, Ady E. útburkolatának felújítása	1 972 089	6 059 045	2008.
Dombóvár Város Önkormányzata	TEUT	TEUT	Dombóváron a Gorkij utca felújítása a Kórház utcától az V. utcáig	11 803 073	23 606 146	2008.
Dombóvár Város Önkormányzata	TEUT	TEUT	A Tó utca felújítása	2 749 036	5 498 072	2008.
Dombóvár Város Önkormányzata	TEUT	TEUT	Az Erzsébet utcai szelektív hulladéklerakóhoz vezető út felújítása	1 460 097	2 920 194	2008.
Dombóvár Város Önkormányzata	TEUT	TEUT	A Sellő utca felújítása	1 484 300	2 968 601	2008.
Kaposszekcső Község Önkormányzata	TEUT	TEUT	Kaposszekcső, Jókai utca burkolat felújítás	3 453 450	6 938 035	2008.
Kocsola Község Önkormányzata	TEUT	TEUT	Kocsola, Petőfi utca útfelújítása I. ütem	2 969 339	5 119 942	2008.
Dombóvár Város Önkormányzata	TRFC	TRFC	Kneipp park kialakítása társadalmi összefogással	10 000 000	10 526 320	2008.
BF -Trade Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.	TRFC	TRFC	BF -Trade Kft. üzlet- és raktárépületének átalakítása Dombóváron	7 160 125	14 320 251	2008.
Dombóvár Város Önkormányzata	TRFC	TRFC	Közmunkaprogram megvalósítása Dombóváron	10 000 000	11 111 111	2008.
Márton Károly	TRFC	TRFC	Üzemanyagunk az innováció - Márkafüggetlen autójavító műhely bővítése a Dombóvári kistérségben	7 301 617	14 603 234	2008.
Dombóvár Város Önkormányzata	TRFC	TRFC	Őszidő a szépkorúaknak Gunarason rendezvény	3 000 000	6 000 000	2008.
Csikóstóttós Község Önkormányzata	TRFC	TRFC	Önkéntesek az Összefogás Parkért	2 885 382	3 205 980	2008.
Dalmand Község Önkormányzata	TRFC	TRFC	Közmunka program Dalmandon	7.994.484	8 882 760	2008.
Kalocsáné Maraszin Mónika	AVOP-3.1.3	3.1 Vidéki jövedelemszerz ési lehetőségek bővítése	Új nyolc férőhelyes, falusi turizmus céljára szolgáló szálláshely kialakítása Attala településen	8 981 965	42 406 156	2008.
Kapos Innovációs Transzfer Központ Kht.	DDOP-1.1.1	1.1.1 Az üzleti infrastruktúra (ipari parkok, inkubátorházak,	"A Kapos inkubátorház A. és B. épületének fejlesztése, bővítése,	75 437 749	150 875 499	2008.

		barnamezős telephelyek) fejlesztése	modernizálása, új szolgáltatásokkal való megtöltése"			
Dombóvári Ipari Park és Logisztikai Központ Szolgáltató Közhasznú Társaság	DDOP-1.1.1	1.1.1 Az üzleti infrastruktúra (ipari parkok, inkubátorházak, barnamezős telephelyek) fejlesztése	A Dombóvári Ipari Park infrastruktúra-fejlesztése, valamint az ipari park vállalkozásainak segítése képzéssel és marketinggel	12 500 000	25 000 000	2008.
GUNARAS Gyógyfürdő és Idegenforgalmi Zártkörűen Működő Részvénytársaság	DDOP-2.1.1	2.1.1/B Regionális jelentőségű egészségügyi fejlesztések ösztönzése	Dombóvár-Gunaras - a nyugati és keleti fürdőkultúra találkozópontja	658 988 764	1 329 400 000	2008.
Gunaras Gyógyfürdő és Idegenforgalmi Zártkörűen Működő Részvénytársaság	DDOP-2.1.2	2.1.2 Szálláshelyek és turisztikai szolgáltatások fejlesztése	Gunaras East and West Spa Resort ***** Hotel építése Gunarason	575 326 523	1 928 686 280	2008.
T-GASZTRO Vendéglátó Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.	DDOP-2.1.2	2.1.2 Szálláshelyek és turisztikai szolgáltatások fejlesztése	A Dombóvár-gunarasi Hotel Európa*** bővítése, szolgáltatásainak színvonalának emelése, a konferenciaturizmus feltételeinek fejlesztése	78 119 449	196 181 440	2008.
Kaposszekcső Község Önkormányzata	DDOP-3.1.1	3.1.1 Községi közszolgálati intézmények akadálymentesítése	Községháza komplex akadálymentesítése Kaposszekcső községben	6 168 290	7 256 812	2008.
Kapospula Község Önkormányzata	DDOP-3.1.1	3.1.1 Községi közszolgálati intézmények akadálymentesítése	Orvosi rendelő komplex akadálymentesítése Kapospula községben	6 583 854	7 745 711	2008.
Döbrököz Község Önkormányzata	DDOP-3.1.1	3.1.1 Községi közszolgálati intézmények akadálymentesítése	Orvosi rendelő épületének komplex akadálymentesítése Döbröközön	8 581 553	10 095 944	2008.
Dombóvár Város Önkormányzata	DDOP-3.1.1	3.1.1 Községi közszolgálati intézmények akadálymentesítése	Dombóvári Polgármesteri Hivatal Dombóvár, Szent István tér 1. szám, 1061/5 hrsz. alatti épületének teljeskörű akadálymentesítése	19 782 941	23 274 049	2008.
PETERDI Kereskedelmi Kft.	GOP-2.1.1	2.1.1-08/A Mikro- és kisvállalkozások technológia fejlesztése	Palackozó gyártó gépsor technológiai felszerelése	9 376 000	23 440 000	2008.
NEGUNDO Kereskedelmi és	GOP-2.1.1	2.1.1-08/A Mikro- és	Technológiai fejlesztés a Negundo	5 931 360	14 828 400	2008.

Szolgáltató Kft.		kisvállalkozások technológia fejlesztése	Kft-nél			
Varsányi Gyula egyéni vállalkozó	GOP-2.1.1	2.1.1-08/A Mikro- és kisvállalkozások technológia fejlesztése	Technológiai korszerűsítés megvalósítása Varsányi Gyula egyéni vállalkozónál	1 388 000	3 470 000	2008.
Márton Károly egyéni vállalkozó	GOP-2.1.1/A	2.1.1/A Mikro- és kisvállalkozások technológia fejlesztése	"Hajtóerőnk az innováció" - Márkafüggetlen autójavító műhely csúcsmodern diagnosztikai eszközökkel való korszerűsítése a dombóvári kistérségben	4 075 000	13 583 000	2008.
Dobos Dénes egyéni vállalkozó	GOP-2.1.1/A	2.1.1/A Mikro- és kisvállalkozások technológia fejlesztése	Kapacitásnövelő beruházás gépbeszerzés útján	5 625 000	18 750 000	2008.
Bugyi Norbert Ferenc egyéni vállalkozó	GOP-2.1.1/A	2.1.1/A Mikro- és kisvállalkozások technológia fejlesztése	Gépek az építőiparban	1 385 000	4 616 000	2008.

PETERDI Kereskedelmi Kft.	GOP-2.1.1/A	2.1.1/A Mikro- és kisvállalkozások technológia fejlesztése	Ásványvíztöltő üzem gépi felszerelése	4 930 000	16 437 000	2008.
AUTOSTOLNA Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.	GOP-2.1.1/A	2.1.1/A Mikro- és kisvállalkozások technológia fejlesztése	Autószerelviz hatósági tevékenységéhez szükséges diagnosztikai, és számítástechnikai eszközök beszerzése	4 052 000	13 507 000	2008.
TEXIM-CO. Kereskedelmi Kft.	GOP-2.1.2/B	2.1.2/B Munkalehetőség teremtő komplex beruházások támogatása a hátrányos helyzetű kistérségekben kis- és középvállalkozások számára	A Texim-Co Kft. eszköz beszerzése a cég új tevékenységének kialakítása érdekében	21 713 000	54 282 000	2008.
INFORMA Számítástechnikai és Szolgáltató Kft.	GOP-2.2.3	2.2.3 E-kereskedelem, és egyéb e-szolgáltatások	Vállalati szoftver értékesítési és ügyfélszolgálati rendszer kialakítása az INFORMA Kft számára.	9 959 700	19 919 400	2008.
Dombóvár Város Önkormányzata	KEOP-1.2.0/1F	1.2.0/1F Szennyvízelvezetés és tisztítás	Dombóvár térségi szennyvízkezelésének kiépítése	51 000 000	60 000 000	2008.
Tolna Megyei Bíróság	TIOP-3.3.1	3.3.1-07/1 A közszolgáltatásokhoz	Dombóvári Városi Bíróság épületének	27 709 386	27 709 386	2008.

		való egyenlő esélyű hozzáférés megteremtése	komplex akadálymentesítése			
Cser János	TÁMOP -2.1.3	2.1.3-07/1 Munkahelyi képzések támogatása mikro- és kisvállalkozások számára	Cser János egyéni vállalkozó humán erőforrás fejlesztése	7 560 000	9 450 000	2008.
DUO-CNC Gyártó és Kereskedelmi Kft.	TÁMOP -2.1.3	2.1.3-07/1 Munkahelyi képzések támogatása mikro- és kisvállalkozások számára	A DUO-CNC Kft. humán erőforrásának szakmai fejlesztése	7 560 000	9 450 000	2008.
KOVI-95 Építő, Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.	GOP- 2.1.1	2.1.1-08/A Mikro- és kisvállalkozások technológia fejlesztése	A KOVI-95 Kft. gépbeszerzése	7 040 000	17 600 000	2008.

SZUMMA Autó-Műszaki Kiskereskedelmi Kkt.	GOP- 2.1.1	2.1.1-08/A Mikro- és kisvállalkozások technológia fejlesztése	A Szumma Kkt. technológiai fejlesztése autodiagnosztikai tevékenység bevezetésével	2 269 492	5 673 730	2008.
NEGUNDO Kereskedelmi és Szolgáltató Kft	GOP- 2.1.1	2.1.1-08/A Mikro- és kisvállalkozások technológia fejlesztése	Technológiai fejlesztés a Negundo Kft-nél	5 931 360	14 828 400	2008.
Kaposvölgyi Ottmár egyéni vállalkozó	GOP- 2.1.1	2.1.1-08/A Mikro- és kisvállalkozások technológia fejlesztése	Kaposvölgyi Ottmár egyéni vállalkozó gépbeszerzése	6 240 000	15 600 000	2008.
KRI-SA Fémszerkezetgyártó Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.	GOP- 2.1.1	2.1.1-08/B Komplex vállalati technológia fejlesztés mikro-, kis- és középvállalkozások számára	Kri-Sa Kft. fémfelület-kezelő csarnokának komplex technológiai fejlesztése	44 067 118	110 167 796	2008.
DOMBÓ-COOP Kereskedelmi és Szolgáltató Zrt.	GOP- 2.2.1	2.2.1-08 Vállalati folyamatmenedzsment támogatása	A DOMBÓ-COOP Zrt. számítástechnikai bázisának fejlesztése a működési hatékonyság növelés céljából a társaság székhelyén és 5 telephelyén	18 175 119	36 350 239	2008.
Kaposszekcső Község Önkormányzata	ÖTM 18/2008 (III.28.)	18/2008 (III.28.) A kistérségi iskolák és a körjegyzőségek tárgyi feltételeinek javításával, valamint közösségi buszok beszerzéseivel kapcsolatos egyszeri, költségvetési támogatás igénybevétele	A kistérségi iskolák és a körjegyzőségek tárgyi feltételeinek javításával, valamint közösségi buszok beszerzéseivel kapcsolatos egyszeri, költségvetési támogatás igénybevétele	15 400 000	22 000 000	2008.

Kaposszekcső Község Önkormányzata	ÖTM 18/2008 (III.28.)	18/2008 (III.28.) A kistelepülési iskolák és a körjegyzőségek tárgyi feltételeinek javításával, valamint közösségi buszok beszerzéseinek kapcsolatos egyszeri, költségvetési támogatás igénybevételére	A kistelepülési iskolák és a körjegyzőségek tárgyi feltételeinek javításával, valamint közösségi buszok beszerzéseinek kapcsolatos egyszeri, költségvetési támogatás igénybevételére	6 000 000	7 500 000	2008.
Kapospula Község Önkormányzata	2008- TU- DDD-2	TU-DDD-2 ÖTM Regionális jelentőségű turisztikai hatással rendelkező kulturális, gasztronómiai és sport rendezvénysorozatok támogatása	"Arany négyszög" Kulturális, gasztronómiai és sport rendezvénysorozat a Dombóvári kistérségben	1 700 000	3 400 000	2008.
Kapospula Község Önkormányzata	ÖTM 18/2008 (III.28.)	18/2008 (III.28.) A kistelepülési iskolák és a körjegyzőségek tárgyi feltételeinek javításával, valamint közösségi buszok beszerzéseinek kapcsolatos egyszeri, költségvetési támogatás igénybevételére	A kistelepülési iskolák és a körjegyzőségek tárgyi feltételeinek javításával, valamint közösségi buszok beszerzéseinek kapcsolatos egyszeri, költségvetési támogatás igénybevételére	4 000 000	4 800 000	2008.
Kapospula Község Önkormányzata	EMVA	Kistérségi Közlekedési Szolgáltatások fejlesztésére igénybe vehető támogatás	Tanyagondnoki szolgálat továbbfejlesztése Kapospula alsóhetényi településrészen	9 660 000	11 388 000	2008.
Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt.	KÖZOP	3.3.0-08 Projekt előkészítés	M9 gyorsforgalmivá fejleszhető út Dombóvár, dél- Bonyhád kelet szakasz tervezési munkái	1 830 000 000	1 830 000 000	2008.

Dombóvári Roma Közhasznú Alapítvány	KEOP- 6.2.0/A	6.2.0/A Fenntarthatóbb életmódot és fogyasztási lehetőségeket népszerűsítő, terjedésüket elősegítő mintaprojektek	KAPOSENERGIA bemutató és szolgáltató terem kialakítása, az energiatakarékosság ösztönzése és a megújuló energiaforrások használatának népszerűsítése érdekében.	9 900 000	11 000 000	2008.
Dombóvár Város Önkormányzata	DDOP- 5.1.3/C	5.1.3/C A közlekedés biztonságát javító fejlesztések az országos közúthálózat települések belterületét	Dombóvár, 61. számú főút - Kórház utcai csomópont átépítése	46 757 193	51 952 437	2009.

		érintő átkelési szakaszain				
Dombóvár Város Önkormányzata	ÁROP - 1.A.2/A	1.A.2/A A polgármesteri hivatalok szervezetfejlesztése	Dombóvár Város polgármesteri hivatalának szervezetfejlesztése	12 476 371	13 561 273	2009.
Attala Község Önkormányzata	DDOP	3.1.1-09 Egyenlő esélyű hozzáférés a közszolgáltatásokhoz (Akadálymentesítés)	Attala Községi Önkormányzat Képviselőtestület Hivatalának komplex akadálymentesítése	8 257 268	9394743	2009.
Dombóvár Város Önkormányzata	DDOP-5.1.3/C	5.1.3/C A közlekedés biztonságát javító fejlesztések az országos közúthálózat települések belterületét érintő átkelési szakaszain	Dombóvár, Hunyadi tér /611. sz. főút - 65358. sz.áv. út/ csomópontjának átépítése a közlekedésbiztonság érdekében	62 516 938	69 463 265	2009.
Dombóvár Város Önkormányzata	TÁMOP	3.1.4-08/2 Kompetencia alapú oktatás, egyenlő hozzáférés – Innovatív intézményekben	Az oktatási-nevelési munka megújítása az Apáczai Általános Iskolában, az Apáczai Közép-iskola Kollégiumában, a Bel-városi Általános Iskolában és Alapfokú Művészetoktatási Intézményben, az Erzsébet Óvodában és az Ipari Szakképző Iskában	102 000 000	102 000 000	2009.
Dombóvár Város Önkormányzata	KEOP	7.3.1.2 Élőhelyvédelem, - helyreállítás, vonalas létesítmények természetkárosító hatásának mérséklése	Élőhely helyreállítás a Kis-Konda-patak völgye természetvédelmi területen a regionális jelentőségű ökológiai folyosó zavarmentes működése érdekében	2 958 000	3.480.000	2009.
Dombóvár Város Önkormányzata	ÁROP	1.A.2/A A polgármesteri hivatalok szervezetfejlesztése	Dombóvár Város Polgármesteri Hivatalának szervezetfejlesztése	12 476 371	13.561.273	2009.
Csikóstóttós Község Önkormányzata	DDOP	5.1.4/A-09 Kistelepülések szennyvízkezelésének fejlesztése	Csikóstóttós szennyvízkezelésének megvalósítása	506 396 812	562.663.124	2009.
Dombóvár Város Önkormányzata	DDOP-3.1.2/2F	3.1.2/2F Integrált kis- és mikrotérségi oktatási hálózatok és központjaik fejlesztése	EGYÜTT, EGYMÁSSAL, GYERMEKEINKÉRT „A JÖVŐÉRT” ÚJ K.O.R. - ÚJ KAPOSMENTI OKTATÁSI RENDSZER	1 194 582 786	1 327 314 207	2009.
DUO-CNC Gyártó, Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.	GOP	2.1.1-09/A Mikro-, kis- és középvállalkozások technológia fejlesztése	CNC megmunkáló központ beszerzése	17 000 000	34.000.000	2009.
„Kapaszkodó” Szociális és	TÁMOP	5.3.1-08/2 „Első lépés” – alacsony	„Lépünk együtt!” – az alacsony	71 219 634	71 219 634	2009.

Gyermekjóléti Alapszolgáltató Központ Társulás		foglalkoztatási eséllyel rendelkezők képessé tevő és önálló életvitelt elősegítő programjai	foglalkoztatási eséllyel rendelkezők képessé tevő és önálló életvitelt elősegítő programjai Dombóváron			
WEBÉPKER Korlátolt Felelősségű Társaság	DDOP	1.1.3 Regionális jelentőségű klaszterek és vállalkozások közötti együttműködések erősítése, közös beruházásainak támogatása, szolgáltatásainak kialakítása és fejlesztése	Szolgáltatási kör kialakítása és fejlesztése, innováció megalapozása, e-kereskedelem a Dél-Dunántúli Építőipar és Szolgáltató Klaszterben	22 703 470	29.872.987	2009.
VTSS Fémtermékcikkgyártó és Forgalmazó Kft.	GOP	2.1.1-09/A Mikro-, kis- és középvállalkozások technológia fejlesztése	Eszköz és információs technológia fejlesztés a VTSS Kft.-nél	6 697 297	13.394.594	2009.
Tölösi Gumijavító Kft.	GOP	2.1.1-08/A Mikro- és kisvállalkozások technológia fejlesztése	Tölösi Gumijavító Kft. technológiai korszerűsítése	2 662 864	6.657.160	2009.
Szicília 2005 Vendéglátó és Kereskedelmi Kft.	GOP	2.1.1-09/A Mikro-, kis- és középvállalkozások technológia fejlesztése	Eszközbeszerzés a Szicília 2005 Kft.-nél	7 059 030	14.118.060	2009.
RUTIN Építőipari Fővállalkozó, Vállalkozásszervező és Kereskedelmi Kft.	GOP	2.1.1-08/B Komplex vállalati technológia fejlesztés mikro-, kis- és középvállalkozások számára	A Rutin Kft. fémszerkezet-gyártási kapacitásának fejlesztése	121 784 557	304.461.392	2009.
Radax Bautech építőipari és Szolgáltató Kft.	GOP	2.1.1-09/A Mikro-, kis- és középvállalkozások technológia fejlesztése	Technológiai fejlesztés a RADAX BAUTECH Kft. dombóvári telephelyén	17 832 499	35.664.998	2009.
PlastikPlus Műanyag Fröccsöntő és Kereskedelmi Kft.	GOP	2.1.1-09/A Mikro-, kis- és középvállalkozások technológia fejlesztése	Fröccsöntőgép beszerzése a PlastikPlus Kft.-nél	23 885 400	47.770.800	2009.
„Kapaszkodó” Szociális és Gyermekjóléti Alapszolgáltató Központ Társulás	TÁMOP	5.2.2-08/2 A korai beavatkozást középontba helyező Biztos Kezdet programok elterjesztése országos szinten, kiemelt figyelemmel a leghátrányosabb helyzetű térségekre	„Indulópont” – a korai beavatkozást középontba helyező Biztos Kezdet program megvalósítása Dombóváron	55 396 122	55 396 122	2009.
HÁROM-T Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.	GOP	2.1.1-09/A Mikro-, kis- és középvállalkozások technológia fejlesztése	Számítástechnikai hardver és komplex irányítási rendszerszoftver fejlesztés	3 098 570	6.197.140	2009.
Gyulaj Erdészeti és Vadászati Zártkörűen Működő Részvénytársaság	KEOP	7.3.1.2/09 Élőhelyvédelem, -helyreállítás, vonalas létesítmények természetkárosító hatásának mérséklése	Természetvédelmi fejlesztések a Gyulaj Zrt. területén	5 797 000	6.820.000	2009.

GOLDATTI Szolgáltató Kft	GOP	2.1.1-09/A Mikro-, kis- és középvállalkozások technológia fejlesztése	A GOLDATTI Kft. technológiafejlesztése	7 224 000	14.448.000	2009.
FLOWEX Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.	GOP	2.1.1-09/A Mikro-, kis és középvállalkozások technológiai fejlesztése	Komplett technológiai eszközfejlesztés a Flowex Kft-nél	24 994 350	49.988.700	2009.
FEMKER Fémkereskedelmi és Másodlagos Anyagokat Hasznosító Kft.	GOP	2.1.1-09/B Komplex vállalati technológia fejlesztés mikro-, kis- és középvállalkozások számára	A kaposszekcsői hulladékgyűjtő és feldolgozó telephely kialakítása	118 422 159	236.844.318	2009.
Kurd Község Önkormányzata	DDOP 5.1.4	5.1.4 A kistelepülések szennyvízkezelésének fejlesztése	Kurd Község szennyvízelvezetése és szennyvíztisztítása	589 965 282	655 516 980	2009.
Kaposszekcső Község Önkormányzata	KÖZOP-3.2.0/b	3.2.0/b Kerékpárút-hálózat fejlesztése	Kaposszekcső-Dombóvár kerékpárút összekötő- III. ütem kiépítése	46 149 599	55 000 000	2009.
Dombóvár Város Önkormányzata	DDOP-4.1.1D	4.1.1D A Pécsi Európa Kulturális Fővárosa 2010 programhoz kapcsolódó regionális fejlesztések megvalósítása	"Hagyomány és megújulás- A Dombóvári Művelődési Ház felújítása"	589 610 000	787 846 731	2010.
Szakcs Község Önkormányzata	IKSZT	A vidéki gazdaság és lakosság számára nyújtott alapszolgáltatások körében az integrált közösségi és szolgáltató tér kialakítására és működtetésére igénybe vehető támogatás		37 856 093	54 179 285	2010.
Attala Község Önkormányzata	IKSZT	A vidéki gazdaság és lakosság számára nyújtott alapszolgáltatások körében az integrált közösségi és szolgáltató tér kialakítására és működtetésére igénybe vehető támogatás		42 281 763	51 227 204	2010.

Nak Község Önkormányzata	IKSZT	A vidéki gazdaság és lakosság számára nyújtott alapszolgáltatások körében az integrált közösségi és szolgáltató tér kialakítására és működtetésére igénybe vehető támogatás		44 958 621	55 223 276	2010.
Döbrököz Község Önkormányzata	IKSZT	A vidéki gazdaság és lakosság számára nyújtott alapszolgáltatások körében az integrált közösségi és szolgáltató tér kialakítására és működtetésére igénybe vehető támogatás		51 613 843	62.892.304	2010.
Jágónak Község Önkormányzata	LEADER	1 012 332 Faluszépítés „LEADER” módra	Egységes falukép kialakítása Jágónakon	1 472 000	1 840 000	2010.
Gyulaj Község Önkormányzata	LEADER	1 012 332 Faluszépítés „LEADER” módra	Faluszépítés települési összefogással Gyulaj községben	552 681	2 000 000	2010.
Kapospula Község Önkormányzata	LEADER	1 012 332 Faluszépítés „LEADER” módra	Kapospula fejlesztése a lakosság bevonásával	670 681	1 491 814	2010.
Csikóstóttósi Faluszépítő Egyesület	LEADER	1 012 332 Faluszépítés „LEADER” módra	Alkotóház létrehozása helyi összefogással	1 622 520	1 600 000	2010.
Naki Faluszépítő Egyesület	LEADER	1 012 332 Faluszépítés „LEADER” módra	Egy évszázad közelségében – Az élhető paraszti lakóház tájházzá alakítása Nakon	1 501 500	1 501 500	2010.
Döbröközi Fogathajtók Egyesülete	LEADER	1 012 332 Faluszépítés „LEADER” módra	Faluszépítés – Buszmegállók felújítása	1 601 641	1 601 641	2010.
Gyermekeinkért Alapítvány Döbrököz	LEADER	1 012 332 Faluszépítés „LEADER” módra	Virágos Döbröközért	1 226 250	1 226 250	2010.
Gyulaj Cigány Kisebbségi Önkormányzat	LEADER	1 012 370 Roma rendezvények	Roma identitás erősítése – roma kulturális nap Gyulajon	487 600	664 000	2010.
Döbröközi Cigányokért Kulturális és Szociális Alapítvány	LEADER	1 012 370 Roma rendezvények	Roma Nap Döbrököz 2010	998 750	998 750	2010.
ARLINGTON-BAU Kft.	GOP	2.1.1-09/A Mikro- , kis és középvállalkozások technológiai	Technológiai eszközfejlesztés az ARLINGTON-BAU Kft.-nél	19 980 470	49.951.175	2010.

		fejlesztése				
Benei István egyéni vállalkozó	GOP	2.1.1-09/A Mikro- , kis és középvállalkozások technológiai fejlesztése	Technológiai (hangtechnikai) korszerűsítés Benei István egyéni vállalkozónál	7 962 400	19.906.000	2010.
BIO-HERB Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.	GOP	2.1.1-09/A Mikro- , kis és középvállalkozások technológiai fejlesztése	Technológiai fejlesztés a BIO- HERB Kft.-nél	19 840 000	49.600.000	2010.
Dombóvári Térségi Szennyvízkezelési Önkormányzati Társulás	KEOP	1.2.0/2F/09 Szennyvízelvezetés és tisztítás	Dombóvár térségi szennyvízkezelésé- nek kiépítése	2 474 289 905	2.910.929.29 9	2010.
Dombóvár Város Önkormányzata	TIOP	1.1.1-09/1 A pedagógiai, módszertani reformot támogató informatikai infrastruktúra fejlesztése	TAN-TOP: Tanulói laptop program a dombóvári Apáczai Oktatási Központban és az 516-os Ipari Szakképző Iskola és Kollégiumban	6 602 112	6 602 112	2010.
Dombóvári Művelődési Ház Közösségi Szolgáltató Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság	TÁMOP	3.2.3-09/2 „Építő közösségek” – közművelődési intézmények az egész életen át tartó tanulásért 2. kör: A közművelődés a nem formális és informális tanulás szolgálatában	DOMBÓ-DRÁMA- TUDÁS-VÁR – Kultúra az oktatásért	37 212 896	37 212 896	2010.
DUNA AUTÓHÁZ Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.	törölve					
Eli-Építő, Építőipari Szolgáltató Kft.	GOP	2.1.1-09/A Mikro- , kis és középvállalkozások technológiai fejlesztése	Komplex technológiai fejlesztés az Eli- Építő Kft.-nél	14 365 960	35.914.900	2010.
FEBA GARDEN Építőipari Kereskedelmi és Szolgáltató Korlátolt Felelősségű Társaság	KEOP	6.2.0/A/09 Fenntarthatóbb életmódot és fogyasztási lehetősé- ségeket népszerűsítő, terjedésüket elősegítő mintaprojektek	A környezet-tudatos életmód megismertetése Dombóvár és környékbéli kistelepülések lakosaival	7 623 275	8.024.500	2010.
FLOWEX Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.	GOP	2.1.1-10/A Mikro- és kisvállalkozások technológiai fejlesztése	Technológiai eszközfejlesztés a FLOWEX Kft.-nél	19 920 000	49.800.000	2010.
FORTUNA-ALFA Ipari és Kereskedelmi Kft.	GOP	2.1.1-09/A Mikro- , kis és középvállalkozások technológiai fejlesztése	A Fortuna-Alfa Kft. tevékenységének továbbfejlesztése eszközbeszerzéssel	15 840 000	39.600.000	2010.
GEGŐ Fémipari, Szerelő, Gyártó és	GOP	2.1.1-09/A Mikro- , kis és	Targoncabeszerzés és átfogó	2 048 538	5.121.345	2010.

Kereskedelmi Kft.		középvállalkozások technológiai fejlesztése	informatikai fejlesztés a Gegő Fémipari Kft.-nél			
ILLIA Kereskedelmi Kft.	GOP	2.1.1-09/A Mikro- , kis és középvállalkozások technológiai fejlesztése	Az Illia kereskedelmi Kft. technológiai fejlesztése	4 872 780	12.181.950	2010.
Illyés Gyula Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégium	TÁMOP	3.1.5-09/A Pedagógusképzések (a pedagógiai kultúra korszerűsítése, pedagógusok új szerepben)	Tanulás a tanulókért	11 999 988	11 999 988	2010.
József Attila Általános Művelődési Központ	TÁMOP	3.1.5-09/A Pedagógusképzések (a pedagógiai kultúra korszerűsítése, pedagógusok új szerepben)	A pedagógiai kultúra megújítása a József Attila ÁMK-ban	11 000 012	11 000 012	2010.
NAGI-Lift Fémipari és Szolgáltató Kft.	GOP	2.1.1-10/A Mikro- és kisvállalkozások technológiai fejlesztése	Technológiai fejlesztés, valamint minőségbiztosítási rendszer bevezetése a NAGI-Lift Kft.-nél	1 974 380	4.935.950	2010.
NORMAGÉP Építőipari, Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.	GOP	2.1.1-09/A Mikro- , kis és középvállalkozások technológiai fejlesztése	Komplex technológiai-fejlesztés a Normagép Kft.-nél	8 408 000	21.020.000	2010.
Peterdi Kereskedelmi Kft.	GOP	2.1.1-10/A Mikro- és kisvállalkozások technológiai fejlesztése	Szörptöltés elindítása	19 171 200	47.928.000	2010.
PJ Top Mix Korlátolt Felelősségű Egyéni Cég	GOP	2.1.1-09/A Mikro- , kis és középvállalkozások technológiai fejlesztése	Gépbeszerzés Papp József egyéni vállalkozónál	3 038 200	7.595.500	2010.
Radax Bautech Építőipari és Szolgáltató Kft.	GOP	2.1.1-09/A Mikro- , kis és középvállalkozások technológiai fejlesztése	Technológiai fejlesztés a RADAX BAUTECH Kft. dombóvári telephelyén	7 394 535	18.486.338	2010.
Szicília 2005 Vendéglátó és Kereskedelmi Kft.	GOP	2.1.1-09/A Mikro- , kis és középvállalkozások technológiai fejlesztése	Technológiai eszközfejlesztés a Szicília 2005 Kft.-nél	8 129 200	20.323.000	2010.
Szicília 2005 Vendéglátó és Kereskedelmi Kft.	GOP	2.2.1-09/1 Vállalati folyamatmenedzsment és elektronikus kereskedelem támogatása	Elektronikus vállalatirányítási rendszer és Internetes értékesítés létrehozása	4 000 000	8.000.000	2010.
T-Gasztró Vendéglátó Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.	GOP	2.1.1-09/A Mikro- , kis és középvállalkozások technológiai fejlesztése	Technológiai kapacitásbővítés és fejlesztés a dombóvári-gunarasi Camping Étteremben	3 884 312	9.710.780	2010.

Városi Könyvtár Dombóvár	TÁMOP	3.2.4-08/1 „Tudásdepó- Expressz” – A könyvtári hálózat nem formális és informális képzési szerepének erősítése az élethosszig tartó tanulás érdekében – Könyvtárhasználók igényeinek hatékonyabb kielégítését célzó szolgáltatás- fejlesztés	Akadálymentes könyvtárak Dombóvári kistérségben	23 863 757	23 863 757	2010.
VINCI-VET Állatgyógyászati Kft.	GOP	2.1.1-10/A Mikro- és kisvállalkozások technológiai fejlesztése	Eszközfejlesztés a VINCSI-VET Kft.- nél	4 793 600	4 793 600	2010.
ZURIEL Informatikai Tanácsadó és Szolgáltató Korlátolt Felelősségű Társaság	GOP	1.3.1-09/A Vállalati innováció ösztönzése	LOGalyze logelemző rendszer indexelő és adattároló alrendszerének újratervezése	15 975 000	35.500.000	2010.

Jövőbeni fejlesztési irányok, stratégiai és operatív elképzelések

A dombóvári kistérség jövőbeni fejlesztési irányait, stratégiai és operatív elképzeléseit a 2010-2014-ig megfogalmazott kormányzati elképzelésekkel összhangban alakítja ki, figyelembe véve a dombóvári kistérség településeinek adottságait, valamint a megjelenő hazai és Európai Unió forrásokat.

A fejlesztési irányokat, stratégiai és operatív elképzeléseket az alábbi kistérségi szakmai anyagok tartalmazzák:

- „Közös jövő” komplex fejlesztési program a dombóvári kistérségben (2002)
- A dombóvári kistérség agrárstruktúra- és vidékfejlesztési programjának aktualizálása Stratégiai program (2004)
- A dombóvári kistérség agrárstruktúra- és vidékfejlesztési operatív programja (2004)
- A Dombóvári Kistérség Szociális Szolgáltatásszervezési Konceptiója (2004)
- Dombóvár Város Önkormányzatának Civil Konceptiója (2004)
- Civil Szervezetek és Civil Konceptió a Dombóvári Kistérségben (2004)
- „Közös jövő” komplex fejlesztési program a dombóvári kistérségben – felülvizsgálata: A dombóvári kistérség intézkedési terve (2005)
- Egészségipar – a versenyképesség záloga Dombóvár és térségében (2005)
- „2555 nap” DOMBÓVÁR 7 éves cselekvési programja (2006)
- A dombóvári kistérség környezetvédelmi programja (2009)

Tervezett fejlesztések

Attala	
Tervezett fejlesztés megnevezése	Megvalósulás tervezett dátuma
Meg nem valósult fejlesztések	
Járdafelújítás	Részből megvalósult
Plébánia felújítása	
Temető, ravatalozó felújítása	
Külterületen földutak létesítése, felújítása	
Akciótervben szereplő elképzelések	
Szennyvízberuházás	2011.
Járda felújítások	2013.
Sportpálya elújítás	2013.
Óvoda felújítása	2013.
Plébánia felújítása	2013.
Temető, ravatalozó felújítása, kerítés építése	2013.
Külterületen földutak létesítése, felújítása	2013.
További tervezett elképzelések	
IKSZT beruházás	2011.
Csibrák	
Tervezett fejlesztés megnevezése	Megvalósulás tervezett dátuma
Meg nem valósult fejlesztések	
Használaton kívüli iskola felújítása és közösségi célú hasznosítása	Részből megvalósult
Meglévő szabad területen sportpálya építése (foci, kosár)	
A Jeszenszky kastély felújítása és hasznosítása (vadász & diákturizmus, roma felzárkóztatás)	
Akciótervben szereplő elképzelések	
Járda felújítás – folyamatosan	2013.

Meglévő szabad területen sportpálya építése (foci, kosár)	2013.
A Jeszenszky kastély felújítása és hasznosítása (vadász & diákturizmus, roma felzárkóztatás)	2013.
További tervezett elképzelések	
A vasúti megállóhely áthelyezése a falu központjához közel és egy peron építése a felszállás megkönnyítésére	2013.
Térfigyelő rendszer kiépítése	2013.
Kerékpárút és híd építése a buszmegálló és a kastélysori út közé	2013.
Temető-rehabilitáció (Ravatalozó felújítása, esővédő tető építése, kerítés építése)	2013.
Utcai szeméthyűjtők elhelyezése	2013.
Csikóstóttós	
Tervezett fejlesztés megnevezése	Megvalósulás tervezett dátuma
Meg nem valósult fejlesztések	
-	
Akciótervben szereplő elképzelések	
Turisztikai fejlesztés, településképfeljavító program (Park Sétány következő üteme)	2013.
Belterületi útfelújítási program	2013.
Felszíni vízelvezetés rendezése	2013.
Járdák felújítása, parksétány megépítése	2013.
Turisztikai fejlesztések:	2013.
- „Test és lélek összhangja”	2013.
- Alkotóház	2013.
Civil ház kialakítása	2013.
Dalmand	
Tervezett fejlesztés megnevezése	Megvalósulás tervezett dátuma
Meg nem valósult fejlesztések	
Alsóleperden ivóvízhálózat kiépítése	
Újdalmandon és Vörösegyháza ivóvízhálózat kiépítése	
Önkormányzati épületek (községháza, egészség ház, orvosi rendelő) akadálymentesítése	
Felszabaduló ingatlan (iskola termei) hasznosítása	
Akciótervben szereplő elképzelések	
Alsóleperden ivóvízhálózat kiépítése	2013.
Újdalmandon és Vörösegyháza ivóvízhálózat kiépítése	2013.
Településképfeljavítás (faluközpont)	2013.
Belterületi utak felújítási program	2013.
Önkormányzati épületek (községháza, egészség ház, orvosi rendelő) akadálymentesítése	2013.
Felszabaduló ingatlan (iskola termei)	2013.

hasznosítása		
61-es úttól a bekötőút felújítása (Közúttal közös projekt)	2013.	
További tervezett elképzelések		
Szennyvízhálózat kiépítése	2013.	
Csapadékvíz elvezetésének megoldása	2013.	
Facsemete ültetés (akác)	2013.	
Ifjúsági park továbbfejlesztése	2013.	
Kossuth utcai telkek hasznosítása (fásítás, pihenő park kiépítése)	2013.	
Temetőben urnafal létrehozása	2013.	
Óvodai parkoló kialakítása, út felújítása	2013.	
Templomkert parkosítása	2013.	
Fedett színpad kialakítása	2013.	
Értékteremtő munkához nagy értékű eszközök beszerzése (traktor)	2013.	
Intézmények fűtése korszerűsítése	2013.	
Járdák felújítása	2013.	
Sütvényi földes út kiváltása (elkerülő út kiépítése)	2013.	
Térfigyelő rendszer kiépítése	2013.	
Tanyagondnoki busz beszerzése	2013.	
Dombóvár		
Tervezett fejlesztés megnevezése	Megvalósulás tervezett dátuma	
Meg nem valósult fejlesztések		
Illyés Gyula Gimnázium akadálymentesítése		
Turisztikai Desztinációs Management kialakítása		
DOBÁS – Dombóvári Belváros Átfogó Stratégiája		
DARK – Dombóvári Akcióterületi Rehabilitációs Kezdeményezés		
Dombóvári Kórház „A” épületszárnyának felújítása		
„Új tudástár – új tudástér” – Múzeumi tudáspróba padok és pedellus nélkül		
Dombóvár Mágocs közötti közúthálózat hiányzó elemének kiépítése (2 km új út építése)		
Akciótervben szereplő elképzelések		
Egészségipari klaszter fejlesztése	2013.	
„Alkony” Idősápoló és Rehabilitációs Központ kialakítása	2013.	
Nappali ellátást nyújtó rehabilitációs intézmény	2013.	
DFC foci pálya öltözők	2013.	
Uzsoda épületének felújítása	2013.	
Természetőri iroda és múzeum tetőterében szálláshely kialakítása	2013.	
Intermodális csomópont kialakítása	2013.	
Arany János téri csomópont átépítése	2013.	
Gárdonyi téri csomópont rendezése	2013.	

Szigeterdei fejlesztések - Szoborcsoport - Lakótorony - MÁV ebédlő	2013.
61-es út menti terület revitalizációja	2013.
Dombóvár 611 –es út és Szőlőhegy közötti kerékpárút kiépítése	2013.
Perekac fejlesztése: szociális bérlet kialakítása	2013.
Víztorony hasznosítása	2013.
Belváros (posta – vasúti átjáró; Kórház u. – vasútállomás) kerékpárút	2013.
Dombóvár – Tamási kerékpárút	2013.
További tervezett elképzelések	
Átfogó energetikai program	2013.
Nővérszálló hasznosítása – Idősek Otthona	2013.
Térfigyelő kamerarendszer kiépítése	2013.
Ipari Park kialakítása a MÁV fatelítő telep helyén	2013.
Dombóvári Nemzetiségek Háza	2013.
Civil Iroda	2013.
Szuhay-sportzóna	2013.
Belvárosi közterületek felújítása	2013.
Kórház „A” épületszárnyának felújítása	2013.
Szociális városrehabilitáció	2013.
Döbrököz	
Tervezett fejlesztés megnevezése	Megvalósulás tervezett dátuma
Meg nem valósult fejlesztések	
-	
Akciótervben szereplő elképzelések	
Iskolabővítés és felújítás "Együtt, egymással, gyermekeinkért, a jövőért" ÚJ K.O.R. - ÚJ KAPOŠ MENTI OKTATÁSI RENDSZER	2013.

Művelődési Ház melletti lapos-tetős volt könyvtár felújítása (IKSZT)	2013.
Piac kialakítása	2013.
Volt hegyi óvoda felújítása, közösségi célra történő felhasználása (pl.: erdei óvoda, táboroztatás, játszóház)	2013.
Településkép javítás (Játszóter)	2013.
Belterületi út- és járda felújítási program Árpád utca	2013.
További tervezett elképzelések	
Dombóvár és Környéke ivóvízminőség javító program	2013.
DBKZ KFT. (Település kommunális)	2013.
Általános Iskola kerítésének felújítása	2013.
Községháza falújítása (homlokzat)	2013.
Sátortábor kialakítása	2013.
Piac kialakítása	2013.

Roma Községi Épület	2013.	
Faluszépítés – Buszmegállók felújítása	2013.	
Virágos Döbröközért	2013.	
Sport Községi Épület felújítás	2013.	
Ifjúsági szálló kialakítása	2013.	
Épületenergetikai fejlesztések	2013.	
Szociális Szövetkezet	2013.	
Csapadékvíz elvezetés megoldása	2013.	
Térfigyelő rendszer kiépítése	2013.	
Szennyvíz hálózat kiépítése	2013.	

Gyulaj

Tervezett fejlesztés megnevezése	Megvalósulás tervezett dátuma	
Meg nem valósult fejlesztések		
Falunap szervezése - partnerségben		
Hátrányos helyzetűek foglalkoztatásának támogatása a helyi igényekre épülő piacképes termékek előállításával, szolgáltatások nyújtásával (fóliasátor, kistraktor beszerzése)		
A Gyulaji Óvoda infrastrukturális fejlesztése (vizesblokk, fogadó tér)		
Belterületi út felújítási program: Árpád utca, Petőfi utca, Almáskert		
Akciótervben szereplő elképzelések		
Fűtőkorszerűsítés: Polgármesteri Hivatal, Óvoda, Öregotthon épülete	2013.	
Közösségi busz beszerzés	2013.	
Konyhai berendezések beszerzése	2013.	
Falunap szervezése - partnerségben	2013.	

Hátrányos helyzetűek foglalkoztatásának támogatása a helyi igényekre épülő piacképes termékek előállításával, szolgáltatások nyújtásával (fóliasátor, kistraktor beszerzése, munkagépek)	2013.	
A Gyulaji Óvoda infrastrukturális fejlesztése (vizesblokk, fogadó tér)	2013.	
Belterületi út felújítási program: Árpád utca, Petőfi utca, Almáskert	2013.	
További tervezett elképzelések		
Paplak felújítása (bent van a pályázat)	2013.	
Templom felújítása	2013.	
Temető ravatalozó elé esőbeálló	2013.	
Magyar utcai buszmegállóhoz esőbeálló	2013.	
Vízvezető árkok kiépítése, karbantartása	2013.	

Jágónak

Tervezett fejlesztés megnevezése	Megvalósulás tervezett dátuma	
Meg nem valósult fejlesztések		
Belterületi útfelújítási program: Petőfi utca felújítása		
Kossuth és Petőfi utcák járdáinak felújítása és környékük rendbe tétele		

Kultúrház (Kossuth u. 22/A) belső felújítása	Részben megvalósult
Szociális étkeztető (régii Öregek Otthona konyhája) felújítása	
Akciótervben szereplő elképzelések	
Falukép megjelenítésének javítása	2011.
Belterületi útfelújítási program: Petőfi utca felújítása	2011.
Kossuth és Petőfi utcák járdáinak felújítása és környékük rendbe tétele	2012.
Kultúrház (Kossuth u. 22/A) belső felújítása	2012.
Szociális étkeztető (régii Öregek Otthona konyhája) felújítása	2013.
További tervezett elképzelések	
Kossuth u. 35. alatt ifjúsági klub kialakítás	2012.
Szociális étkeztetés feltételeinek javítása (nyílászáró, villamos hálózat, belső burkolat, festés)	2013.
Közösségi Ház (Kossuth u. 37.) felújítás (nyílászáró, vizesblokk, homlokzat)	2014.
Temetői beruházások (kerítés, ravatalozó magas-tető építés, külső vakolat javítás)	2014.

Kapospula	
Tervezett fejlesztés megnevezése	Megvalósulás tervezett dátuma
Meg nem valósult fejlesztések	
Települési bel- és külterületi vízrendezés	2014.
Szilárd burkolatú utak felújítása	2014.
Közbiztonságot szolgáló járdafejlesztés (Alsóhetényi szakasz)	2014.
Alsóhetényi Közösségi Ház kialakítása	2014.
Akciótervben szereplő elképzelések	
Faluház és erdei iskola kialakítása	2013.
Alsóhetényi Kúria felújítása	2013.
Járdák építése	2013.
Szilárd burkolatú utak felújítása (Szabadság utca)	2013.
Játszóterek fejlesztése	2013.
Kultúrházhoz parkoló építése, az udvar rendezése	2013.
Szőlőhegyi út (külterület) javítása Kapos-hídig	2013.
Alsóhetényi temetőbe villany bevezetés	2013.
Alsóhetényi volt iskola épületének megvásárlása	2013.
Temető fejlesztése (utak)	2013.
További tervezett elképzelések	
Óvodai játszótér átépítése	2014.
Alsóhetényi játszótér és park felújítása	2014.
Szélerőmű beruházás a lakosság bevonásával	2014.

Béke téri park felújítása	2014.	
Kaposszekcső		
Tervezett fejlesztés megnevezése	Megvalósulás tervezett dátuma	
Meg nem valósult fejlesztések		
Óvoda továbbfejlesztése (kerti bútorok, játszó elemek)	2011.	
Sportpálya fejlesztése	Részben megvalósult 2012.	
Szilárd burkolatú utak felújítása (Liget Lakótelep, Kossuth utca)	2011-2012.	
Falukép javítás – parkosítás (Kossuth utca) – Faluközpont fejlesztéssel együtt	2013-2014.	
Akciótervben szereplő elképzelések		
Szilárd burkolatú utak felújítása (Liget Lakótelep)	2011.	
Óvoda udvarkialakítás kerti bútorok, játszóelemek	2011.	
Iskola udvarának rendezése (sportpálya burkolattal való ellátása, térkő)	2011-2013.	

Sportpálya fejlesztése: műfüves borítású kispálya kiépítése a Községi Háznál	2012.	
Falukép javítás – parkosítás (Kossuth utca, Főtér)	2013-2014.	
Szilárd burkolatú utak felújítása (Kossuth utca)	2012.	
Sportcsarnok komplex felújítása	2013.	
Rekreációs park kialakítása a Liget lakótelepen	2014.	
További tervezett elképzelések		
Járdák felújítása (Petőfi, Jókai, Kossuth utcákban)	2011-2012.	
Önkormányzati ingatlanok energia hatékony átalakítása fűtés, világítás tekintetében	2012.	
Óvoda továbbfejlesztése kerti bútorok	2012.	
Helyi östermelőknek árusítási lehetőség biztosítása	2013.	
Ideiglenes óvodát civilházzá átalakítani	2013.	
Falu központjának egységes kép kialakítása	2013-2014.	
Kerékpárút építés Csikóstóttós és Vásárosdombó felé	2013-2014.	
Orvosi rendelő akadálymentesítése	2014.	

Kocsola		
Tervezett fejlesztés megnevezése	Megvalósulás tervezett dátuma	
Meg nem valósult fejlesztések		
Járda felújítás		
Ravatalozó és Templom felújítása		
Óvoda felújítása		
Akciótervben szereplő elképzelések		
Játszótér létrehozása	2013.	
Eladó pavilon építése	2013.	

Panziófejlesztés (kerti bútor)	2013.	
További tervezett elképzelések		
Ravatalozó felújítása	2013.	
Panzió fejlesztése	2013.	
Útfelújítás	2013.	
Óvoda felújítása	2013.	
Falutér kialakítása, polgármesteri hivatal épületének akadálymentesítése	2013.	
Kültéri bútorok kihelyezése	2013.	
Közösségi – művelődési ház kialakítása	2013.	
Járda építés	2013.	
Ipari park kialakítása	2013.	
Pince, partfal munkák befejezése	2013.	
Rendezett falukép kialakítása lakossággal közösen	2013.	
Házak homlokzatának rendbetétele	2013.	
Templom felújítása	2013.	
Kézműves műhely kialakítása	2013.	
Paprika feldolgozó üzem felépítése	2013.	
Fűtése korszerűsítés az önkormányzat intézményeiben	2013.	
Szociális földprogram keretében traktor és pótkocsi beszerzése	2013.	
Egészségvédő program indítása (Erdei tornapálya kialakítása)	2013.	
Kurd		
Tervezett fejlesztés megnevezése	Megvalósulás tervezett dátuma	
Meg nem valósult fejlesztések		
Művelődési Ház felújítása II. ütem		
Templom külső felújítása		
Volt orvosi rendelő közösségi házzá alakítása III. ütem		
Polgármesteri Hivatal épületének felújítása		
Kisgépjármű beszerzése		
Akciótervben szereplő elképzelések		
Művelődési Ház felújítása II. ütem	2013.	
Templom külső felújítása	2013.	
Volt orvosi rendelő közösségi házzá alakítása III. ütem	2013.	
Polgármesteri Hivatal épületének felújítása	2013.	
Kisgépjármű beszerzése	2013.	
További tervezett elképzelések		
Rákóczi tér rendezése: térelemek, díszburkolat, wc-mosdó kialakítása, építése	2013.	
Petőfi utca: járda egységes burkolása, parkolóhelyek kialakítása, parkosítása, virágtartók kihelyezése	2013.	
Kotsis Margit utca: járdák egységes burkolása, árkok burkolása, virágtartók, padok elhelyezése	2013.	

Település csapadékvíz-elvezető árkaiknak korszerűsítése, burkolása	2013.	
Települési közutak burkolatainak javítása, felújítása	2013.	
Fedett közösségi tér, -piac kialakítása a Kotsis Margit utcában a Művelődési Ház melletti szabad területen	2013.	
Volt Akácfa Vendéglő megvásárlásával, (Rákóczi tér) termelői bolt, Internet kávézó, közösségi tér kialakítása	2013.	

Temető: Hulladék, és komposztárolók készítése. Ravatalozó vizesblokkjának megépítése	2013.	
Település: egységes utcabútorok, szeméttárolók elkészítése, kihelyezése	2013.	
Diszburkoló elemek előállításához szükséges elemgyártó-gép beszerzése	2013.	
Tehergépjárműre szerelhető hótoló lap beszerzése	2013.	

Lápfő

Tervezett fejlesztés megnevezése	Megvalósulás tervezett dátuma	
Meg nem valósult fejlesztések		
Hivatal átköltöztetése – Óvoda épületének átalakítása		
Parkosítás az óvoda mellett		
Utcabútor kihelyezése		
Temetői út felújítása		
Paplak épületének átalakítása ifjúsági szálláshellyé		
Akciótervben szereplő elképzelések		
Utcabútor kihelyezése	2011.	
Polgármesteri Hivatal épületének külső és belső felújítása	2011.	
Orvosi rendelő felújítása (nyílászáró csere, festés, tető felújítás)	2012.	
Paplak épületének átalakítása ifjúsági szálláshellyé	2013.	
Templom felújítása	2013.	
Játszóter kialakítása az óvoda mellett	2013.	
Kultúrház épületének további fejlesztése (parkettázás, kályhacsere)	2014.	
Temetői út felújítása	2014.	

Nak

Tervezett fejlesztés megnevezése	Megvalósulás tervezett dátuma	
Meg nem valósult fejlesztések		
Öltöző építése		
Nak – Nosztány pusztá összekötő út felújítása		
Akciótervben szereplő elképzelések		
Új harangláb építése	2013.	
Közpark bővítés, felújítás	2013.	
Járda felújítás	2013.	

Orvosi rendelő kialakítás	2013.
Óvodához játszótér építése	2013.
További tervezett elképzelések	2013.
Csapadékvíz elvezetés Fő utca, Petőfi utca	2013.
Ravatalozó korszerűsítés	2013.
Szakcs	
Tervezett fejlesztés megnevezése	Megvalósulás tervezett dátuma
Meg nem valósult fejlesztések	
Szennyvízkezelés (telep kiépítése, engedélyezés – csatorna nélkül!)	
Utcakép javítása magánszemélyek ill. vállalkozók bevonásával. (Épületek, lakóházak homlokzatának javítása, festése, kerítés javítás, festés)	
Orvosi rendelő felújítása	
Települési bel- és külterületi vízrendezés	
Magyar Közút. Kht. Kocsola-Lápfő összekötő út felújítása	
Akciótervben szereplő elképzelések	
„HÁROM –ESZ” Szakcsi Szociális Szövetkezet megalapítása (zöldség, gyógynövény, stb. feldolgozása, szükséges infrastruktúra kialakítása)	2013.
„Antik – udvar” Leromlott épületek, területek rendezése (épületek bontása, a még felhasználható régi építőanyagok előkészítése értékesítésre, értékesítés, a terület újra hasznosítása (gyógynövény stb.)	2013.
További tervezett elképzelések	
Energetikai függetlenedés megújuló energiák felhasználásával	2013.
Családi napközi infrastrukturális feltételeinek megteremtése és elindítása	2013.
Utak, járdák felújítása	2013.
Várong	
Tervezett/megvalósult fejlesztés megnevezése	Megvalósulás tervezett dátuma
Meg nem valósult fejlesztések	
Panzió fejlesztése: az udvarban 2 db faház felállítása	
Akciótervben szereplő elképzelések	
Panzió fejlesztése: szauna-ház bővítése pihenő térrel, vizes blokkal; festés, parkettázás	Részben megvalósított 2013.
Panzió fejlesztése: az udvarban kemence, grillsütő, szalonasütő telepítése, kerítés építése	2013.
Panzió fejlesztése: vendégházó pavilon (nyitott, faszerkezetes) építése, térkövezés	2013.
További tervezett elképzelések	

Panzió fejlesztése: szauna-ház bővítése pihenő térrel, vizes blokkal	2013.	
Panzió fejlesztése: az udvarban 2 db faház felállítása	2013.	
Panzió fejlesztése: az udvarban kemence, grillsütő, szalonasütő telepítése	2013.	
Panzió fejlesztése: térkövezés	2013.	
Tájház kialakítása	2013.	
Szabadtéri színpad lefedése	2013.	
Fedett nézőtér kialakítása	2013.	
Dózsa, Mező és Béke utcák útburkolatának javítása	2013.	
Szennyvízelvezetés megoldása	2013.	
Kistérségi projektek (akciótervben nem szereplő)		
Kistérségi átfogó energetikai program indítása (fűtőkorszerűsítés az intézményekben, a közvilágításban a LED-es világítórendszer elterjesztése, lakóházak fűtőkorszerűsítése)	2013.	
Az egész kistérségre kiterjedő értékesítő szövetkezet létrehozása: <u>Termelési tevékenységek</u>: szántóföldi zöldség, gyümölcs termelés, fóliaházas primőrárú termelés és palánta nevelés. <u>Értékesítési tevékenységek</u>: Falusi vendégasztal, új, korszerű városi piactér kialakítása, valamint vidéki piacok megszervezése, önálló kisbolt kialakítása Dombóváron. <u>Szolgáltatási tevékenységek</u>: támogató szolgáltatás, mezőgazdasági gépi és kommunális szolgáltatások, közszféra részére nyújtott szolgáltatások nyújtása és a kistérségen belüli szociális szolgáltatások bővítése.	2013.	

4.4. Paksi kistérség

1. ÁLTALÁNOS BEMUTATÓ

Adottságok:

A Paksi kistérség Tolna megye és a Dél-Dunántúli régió É-K-i sarkában, a Duna mentén, a Dél-Mezőföldön és a Tolnai Hegyhát keleti részén helyezkedik el. A kistérség megközelíthetősége nagyon jó, keleti részét a 6-os, nyugati részét a 63-as számú főút szeli át É-D-i irányban. Települési szinten a közlekedési helyzet rosszabb, Pálfára például csak Fejér megyén keresztül lehet eljutni. A település szerkezetből adódó hátrányokat célzott infrastrukturális fejlesztések megvalósításával lehetne leküzdeni.

A Paksi Kistérség területe 757 km², lakosságszáma megközelíti az 50 ezer főt. Jogállás szerint a 14 településből 2 város, 12 pedig község. Keletről a Kalocsai a szomszédos kistérség, köztük természetes határt képez a Duna. Északról a Fejér megyei Dunaújvárosi, nyugatról a Tamási, délről pedig a Szekszárdi kistérség határolja.

Területfejlesztési szempontból nem tartozik a hátrányos helyzetű, azaz kedvezményezett kistérségek közé, de jelentős egyenlőtlenségi problémák fedezhetőek fel a nyugati és a keleti térségben, illetve város-falu viszonylatban.

Térszerkezet:

A térség keleti felén található a kistérség központja Paks, amely modern ipari város a Duna partján. Az itt működő atomerőműnek és annak bázisán létrejött intézményeknek óriási szívó hatása van, amely a környező kistérségek lakóira is kiterjed. A másik város Dunaföldvár, mely szintén a kistérség keleti felén helyezkedik el, fekvése folytán jó adottságokkal rendelkező Duna menti kisváros, hídjával az egyik összekötő kapocs a Dunántúl és az Alföld között.

A fejletlenebb nyugati rész egyetlen nagyobb települése Nagydorog, melynek alközponti szerepe van, városi jellegű szolgáltatásokkal is rendelkezik, azonban alapvetően mezőgazdasági település. A kistérség nyugati felének elmaradottságát jelzi az a tény is, hogy ezen a területen találhatóak azok a települések, melyek társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból elmaradtak, valamint az országos átlagot meghaladó munkanélküliséggel rendelkeznek: Bikács, Pálfa és Sárszentlőrinc.

Gazdasági helyzet:

A kistérség gazdaságában egyensúlytalanság mutatkozik: míg a keleti pólus az atomerőmű okán ipari túlsúllyal küzd, addig a nyugati térség gazdaságában a mezőgazdaság az uralkodó.

Atomerőmű-szindrómának is nevezhető a térség gazdaságának az a jellegzetessége, hogy a kis- és középvállalkozói szektor egyfelől az 'óriásra' azaz az erőműre kapaszkodva függő helyzetben van, a térség egészét tekintve pedig térbeli megoszlása egyenlőtlen. Pakson és közvetlen környékén tömörül az atomerőmű tevékenységeire kiépült bedolgozói, vállalkozói, szolgáltatói réteg, akik függnek az erőmű működésétől, élettartamától, megszűnése esetén tömeges munkanélküliség lépne fel. Az erőműtől távolodva már nem érvényesül annak vállalkozásokat élénkítő hatása, ugyanakkor a fizetőképes kereslet csökkenése is gyenge, hiányos kis- és középvállalkozói szektort eredményez.

Az atomerőmű a gazdasági mutatókat olyannyira feltornázza, hogy nemcsak a hátrányos helyzetű települések kerülnek általa hátrányosan jobb besorolás alá, de az egész Dél-Dunántúli régió indexeiben megmutatkozik a dominanciája.

2. A FEJLESZTÉSI IRÁNYOK ÉS PROJEKTEK BEMUTATÁSA 2006-TÓL

A terület- és településfejlesztés hazai és európai uniós forrásból támogatott projektjei, számszerűsített eredményei a Paksi kistérségben:

Hazai forrásból támogatott pályázatok:

Az önkormányzatok anyagi helyzetükhöz mérten évről-évre élnek a decentralizált források kínálta fejlesztési lehetőségekkel. Szinte minden településen megújultak a polgármesteri hivatalok, középületek és oktatási intézmények. Gyakori volt ezen épületek nyílászáró- és tetőcseréje is, főleg CÉDE, TEKI pályázatokon keresztül.

Infrastrukturális fejlesztések, valamint út-és járdaburkolat javítások valósultak meg a TEKI, illetve a TEÚT pályázatokból.

Az alábbi táblázat mutatja meg a 2006-2009-es időszak között beadott pályázatok számát és az elnyert összeget decentralizált forrásokra lebontva:

Hazai pályázatok (2006-2009)		
HÖF megnevezése	Pályázatok száma (db)	Összeg (Ft)
CÉDA, CÉDE	40 db	122 498 126
TEKI	22 db	72 199 894
TEÚT	27 db	127 338 095
TRFC	5 db	45 339 000
Összesen	94 db	367 375 115

Az Új Magyarország Fejlesztési Terv eredményei a Paksi kistérségben:

DDOP (Dél-dunántúli Operatív Program) pályázati pénzek lehívásában mindenképpen Paks városa vezet, kerékpárutat-DDOP-5.1.5 és körforgalmat-DDOP-5.1.3/C építettek, a felújított, megszépült Dózsa György út egy szakasza 2010 szeptemberében került átadásra, belvízmentesítő szivattyúállást létesítettek az Árok utcában DDOP-5.1.5/B.

A Paksi Ipari Park Kft. csaknem fél milliárd forintos beruházást indított el 2010-ben, melynek keretében Inkubátor- és Akcelerátor ház kialakítására kerül sor. A fejlesztéshez uniós forrást is sikerült nyerni DDOP-1.1.1/B illeszkedéssel. Az inkubátorház valamivel több, mint 2500 négyzetméteres, kétszintes lesz. Gondoskodnak az akadálymentességéről, parkolóról, kulturált kiszolgáló egységekről. Belső tereit a variálhatóság jellemzi majd, az igényekhez igazítva rugalmasan lehet kialakítani csarnokokat 100-400 négyzetméterig. A vállalkozások tudnak irodát bérelni, szükség esetén használhatják a tárgyalót, a konferenciatermet, és sok-sok szolgáltatást vehetnek igénybe.

Az atomerőmű szomszédságában egy Közép-Európában egyedülálló, interaktív, tematikus park épül, mely az energia titokzatos világába enged bepillantást-így kapta az Energiapark nevet. A projekt 400 millió forintos európai uniós támogatásban részesült (DDOP-2.1.1/B) és évi ötven-hatvanezer látogatóra számítanak a beruházók.

2009 novemberében született támogatói döntés négy DDOP-1.1.1/D telephely fejlesztéséről a kistérségben. Dunaföldváron az Ihász Pékség, Györkönyben a Hegesztő 2001 Lakatosipari Kft., Pakson pedig az Univer Építőipari és Szolgáltató Kft. valamint a 22-es ÉPÍTŐ Tervező és Szolgáltató Kft. valósít meg gazdaságfejlesztő beruházást.

Dunaföldvár Önkormányzata is számos DDOP pályázatot nyert el, ilyen a Kálvária (Dunai partfal) komplex stabilizációja-DDOP-5.1.5/D vagy a belterületi vízrendezés-DDOP-5.1.5/B, de a Polgármesteri hivatal épületének a komplex akadálymentesítésére-DDOP-3.1.1 is sor került.

Az integrált mikrotérségi oktatási központ és hálózatok fejlesztése tárgyában Dunaföldvár, Bölske, Madocsa oktatási intézményeinek integrációjára került sor DDOP-3.1.2 projekt keretében, melyhez kompetencia alapú oktatásfejlesztést (TÁMOP-3.1.4) valósít meg a Dunaföldvár-Bölske-Madocsa Közoktatási Intézményfenntartó Társulás.

Az integrált oktatási központ létrehozásának célja a Dunaföldvári mikrotérségben a közoktatási intézmények integrálása egy többcélú közoktatási intézménybe, az infrastrukturális feltételek javítása. Dunaföldváron a rendkívül széttagolt épületállomány koncentrálása, Bölskén és Madocsán az iskolák épületeinek felújítása és bővítése.

A beruházás során tantermek, szaktantermek, konyha és közösségi terek fejlesztése valósul meg több mint 1,1 milliárd forintból.

Bikács és Györköny községek is összevont óvoda és általános iskola bevonásával állnak át a kompetencia alapú oktatási szisztémára-TÁMOP-3.1.4.

Németkér községben 2010 őszén fejezték be egy alternatív szennyvízberuházás-DDOP-5.1.4/A-s munkálatait, melynek keretében a települési folyékony hulladék mechanikai előkezelésen, majd talajbiológiai tisztításon megy keresztül, végül pedig suháng fűzes területen kerül hasznosításra.

Paks hat (Nagydorog, Gerjen, Madocsa, Bölske, Györköny, Pusztahencse) környező település összefogásával egy integrált hulladékgazdálkodási rendszerre pályázik KEOP illeszkedési ponttal (KEOP-2009-7.1.1.1). A második forduló dokumentáció beadásához szükség volt a Paks Térségi Hulladékgazdálkodási Rendszer Társulás létrehozására. A tervek szerint 2012. január elsején kezd üzemelni az 1,6 milliárdos költségvetésű hulladéklerakó, melynek előkészítési munkálatai megfelelő ütemben haladnak.

Pusztahencsén több mint egy milliárd forintos összköltségből készült biogáz üzem, melyhez KEOP-4.1.0 konstrukción keresztül nyert 496 millió forintot a Mil-Power Bio Energetikai Fejlesztő, Szervező és Befektető Kft.

A Mil-Power Kft. által tervezett beruházás a megújuló energiaforrásokban rejlő lehetőségek kiaknázását hivatott növelni. A projekt a mezőgazdasági melléktermékek felhasználásával termelt tiszta energiából hajt hasznát. A felhasználni kívánt korszerű technológia mintaértékű lehet a térségben, akár annak hulladékhasznosító, akár profittermelő voltát vizsgáljuk.

A létrehozott erőmű a környéken keletkező mezőgazdasági hulladék környezetbarát hasznosítása mellett alkalmas a veszélyesnek minősülő éttermi hulladék felhasználására is. A gáz kinyerését követően megmaradt szerves anyag emellett talajjavítóként hasznosítható. Az üzem 40 ezer tonna nyersanyag felhasználásával évi több mint 7 GWh villamos energiát állít majd elő, ami mintegy kétezer háztartás – villamos-energia igényének kielégítésére elegendő.

Ivóvízminőség javító beruházáson dolgozik Dunaszentgyörgy, Gerjen, Kajdacs, Pálfa és Nagydorog községek önkormányzata, utóbbi településen szennyvízcsatornázás áll a fejlesztési elképzelések fókuszában, mindhárom projekt KEOP pályázaton nyert támogatást.

A Gazdaságfejlesztési Operatív Programhoz kötődik a Paksi kistérségben is a legtöbb nyertes pályázat és nem utolsósorban operatív program szinten a második legjelentősebb forrás allokáció több mint 1,2 milliárd forint összegben.

Itt szintén megfigyelhető a paksi vállalkozások számottevő aránya, illetve a technológiafejlesztést célzó GOP-2.1.1/A számú konstrukció nagy népszerűsége, mely az összes támogatott GOP pályázat 53%-át teszi ki.

Jelentős összegeket allokált még a komplex vállalati technológiafejlesztés (GOP-2.1.1/B) főleg paksi székhellyel rendelkező cégeknél, mint a PÉ-ME Kft.(66.825.904 Ft), az IGN Montivo Vállalkozási, Szerelési és Karbantartási Kft (46.876.433 Ft) vagy Györkönyben a COLOR-FERR Kereskedelmi és Szolgáltató Kft. (41.720.000 Ft).

A legnagyobb összegű nyertes GOP pályázat a szekszárdi székhelyű Sygnus Kereskedelmi Kft. nevéhez köthető, amely a GOP-3.2.1 Logisztikai központok és szolgáltatások fejlesztése kiíráson nyert 331 millió forintot a több mint 660 millió forint összköltségű paksi beruházásához. A projekt a SYGNUS Kft. intermodális kikötő-hajórakodó kapacitásának fejlesztésére irányul.

A Társadalmi Infrastruktúra Operatív Program a humán közszolgáltatások fizikai infrastrukturális fejlesztésére hivatott. Kiírásai által javultak a könyvtári szolgáltatások Paks és Dunaföldvár városi könyvtáraiban egyaránt, iskolabarát fejlesztésre került sor a Paksi Képtárban, illetve megvalósult a Paksi Városi Bíróság épületének teljes akadálymentesítése.

Az alábbi táblázat az ÚMFT támogatott pályázatokat foglalja össze:

Operatív program	Támogatott pályázatok (db)	Támogatott pályázatok (Ft)
AROP	1	19 999 880
DDOP	17	2 803 777 743
GOP	53	1 210 386 279
KEOP	11	819 244 565
TÁMOP	17	266 734 029
TIOP	5	99 234 148
Összesen	104	5 219 376 644

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program:

A paksi és a kalocsai kistérség összefogásával 2008-ban megalakult a *Duna Összeköt Leader Egyesület*, és megkezdődött a Helyi Vidékfejlesztési Stratégia kidolgozása, majd a pályázatok megjelenése.

Nagy érdeklődés vette körül az *Új Magyarország Vidékfejlesztési Program* III. tengelyének pályázatait (turisztikai tevékenységek ösztönzése, mikro vállalkozások létrehozása és fejlesztése, falumegújítás és fejlesztés, vidéki örökség megőrzése), melyek a kistélepülések valós fejlesztési lehetőségeit támogatja.

A táblázat az ÚMVP III. tengely 2008-as nyertes pályázatait mutatja be a Paksi kistérségre leszűkítve:

Jogcím	Támogatott pályázatok (db)	Támogatott pályázatok (Ft)
Falumegújítás	8	110 805 994
Vidéki örökség	9	175 270 992
Mikrovállalkozás fejlesztés	15	155 767 778
Turizmus	2	4 939 551
Összesen	34	446 784 315

Az Integrált Községi és Szolgáltató Tér című pályázaton Bölske, Györköny és Kajdacs települések nyertek támogatást három lépcsőben. Elsőként az IKSZT címre lehetett pályázni, majd a művelődési színterek felújításának támogatására, illetve művelődési programok szervezésére, végül a működtetésre, azonban ezek az összegek már a második lépcsőben kimerültek. A művelődési programokon belül vállalni kellett közművelődési programok szervezését, internet és könyvtári információs pont szolgáltatást, közösségi tér biztosítását a fiatalok és a civil szervezetek számára.

Bölske a mozi és a könyvtár, Györköny a művelődési ház felújítására nyert támogatást, míg Kajdacs a meglévő Községi Házhoz épít egy új színháztermet.

A Duna-Mecsek Területfejlesztési Alapítvány tevékenysége:

Az atomerőmű által 2006-ban alapított *Duna-Mecsek Területfejlesztési Alapítvány* pályázati lehetőségein keresztül esélye nyílik a kistérség településein kívül még számos megye településeinek is gazdaság-, település- és turizmusfejlesztésre is. Az alapító Paksi Atomerőmű Zrt. Évente 500 millió forintot bocsát rendelkezésre, ezt a támogatást öt évre garantálta. A 2009-es évben igen népszerű volt az alapítvány Norvég Alapból finanszírozott akadálymentesítési pályázati kiírása.

Az alapítványi források nem csupán az önkormányzatok fejlesztési elképzeléseit segítik, de nagyban hozzájárulnak a vállalkozások támogatásához is, legyen szó munkahelyteremtésről, vállalkozásfejlesztésről vagy éppen az ÚMFT pályázati források önerő a fedezetéről.

Az alapítvány tevékenysége által érintett települések a Paksi kistérségben: Bölske, Dunaszentgyörgy, Fadd, Gerjen, Györköny, Madocsa, Nagydorog, Paks, Pusztahencse.

Az önkormányzati és magántőkéből megvalósult fejlesztések:

Paks Város Önkormányzata közel 100 millió forintot költött az Egynapos Sebészet kialakítására, mely a szakorvosi rendelőben kapott helyet. A 2007 októberében átadott sebészeti részlegben ortopédiai, fül-orr-gégészeti, sebészeti, urológiai és nőgyógyászati műtétek elvégzésére van lehetőség.

A külső településrészekben is folyamatos volt a fejlesztés: Biritón közösségi házat vett és újított fel az önkormányzat, Gyapán, Csámpán és Cseresznyésben út-, és járdafelújítások történtek. Dunakömlődön támfal épült és számos utca megszépült. A lussoniumi feltárások során – évtizedek óta – végzett folyamatos régészeti munkák eredményei a szakma érdeklődését is felkeltették. A feltárások tárgyi emlékeinek és az eredeti állapot bemutatására került sor az elmúlt nyolc évben.

Befejeződött a játszóterek felújítása és balesetmentes korszerűsítése, részleges intézmény felújítások zajlottak a műszaki állapot megőrzése érdekében közel egymilliárd forint értékben.

Dunaföldváron 2010 augusztusában tették le az alapköveit annak a több mint 30 milliárd forintos beruházásnak, melyből bioetanol üzem fog épülni várhatóan 2011 végére. A beruházó az amerikai Fagen Inc. telepítette az USA-ban működő bioetanol gyárak hatvan százalékát. 2010 februárjában a kormány kiemelt jelentőségűvé nyilvánította a projektet, amely évi 500 ezer tonna kukoricát dolgoz majd fel, amelyből 200 millió liter etanol - üzemanyag - és 170 ezer tonna állati takarmányozásra alkalmas fehérje kerül ki. Az új gyár 77 főt foglalkoztat majd, de - amerikai adatok alapján - ebben az iparágban közvetetten tízszer ennyi munkahely jön létre.

3. Jövőbeni fejlesztési irányok, stratégiai és operatív elképzelések

Bikács:

- Kossuth utcai járda és útburkolat felújítása
- faluszépítő program: közutak fa díszrács burkolattal való ellátása, virágágyások, Hősi emlékmű felújítása, a kialakított parkok folyamatos bővítése, ligetesítés
- Polgármesteri hivatal külső-belső felújítása (héjszerkezet csere, födém átépítés, álmennyezet, falszigetelés, padlózat csere, vizesblokkok felújítása...)
- Játszótér előkészítése, tereprendezés, térburkolat, majd beépítés (2011-2012)
- Sportpálya kialakítása: kispályás labdarúgó pálya, kézilabda pálya (2012-2013)
- „Közösségi ház” felújítása (nyílászárócsere, padlózat csere, padlózat csere...)
- Könyvtárfejlesztés-helyiségbővítés, olvasószoba kialakítása (2012-2013)
- Bem u. 8. sz. önkormányzati ingatlan átépítése, vizesblokkok kiépítése, közösségi tér kialakítása, sportolási lehetőség biztosítása (2012-2013)
- „Jóléti tó”-nál parkolók kialakítása, bungalók és fedett pergola építése beülőkkel
- Bikács-Györköny összekötő út kiépítése

Bölcske

- *Az iskolát érintő elképzelések:* építés befejezése, új füves sportpálya, udvarrendezés, új kerítés, tornacsarnok felújítás, parkoló, kerékpár tároló, táborozó hely kialakítása a felszabaduló kinti iskolából, a református iskolából központi ügyeleti vagy kiállító hely, a rendezvény ház visszakapja eredeti funkcióját, a művészeti iskola épületének felújítása (Nyugdíjas Klub)
- *Polgármesteri Hivatal:* házasságkötő terem bővítése, kert-, és parkrendezés, parkoló építés, tűzoltó klubhelyiségek kialakítása a tetőtérben
- Járdák és utak folyamatos felújítása
- Mozi, könyvtár, külső, belső felújítása (IKSZT pályázat szerint)
- Játsszóterek kialakítása
- Szennyvíz elkerülő és átemelő megépítése
- Dunai holtágak rehabilitációjának folytatása a Nemzetközi Hajózási Projekt szerint
- Községkép rendezés: zöld felületek növelése, utcai bútorok, utcatáblák, energiatakarékos LED közvilágítási lámpák, parkolók építése, horgásztó a Laposon
- Pincefalu fejlesztése
- Alternatív energia kihasználása, szélérőmű program, geotermikus energia program

Dunaföldvár

- Az Ipari Park fejlesztése összhangban a bioetanol üzem megépítésével, vállalkozások támogatása, letelepedés ösztönzése
- Művelődési otthon felújítása
- Földutak burkolása
- Csapadékvíz elvezetési problémák orvoslása az egész város területén, de kiemelten a Kossuth-téren, a Fehérvári úton és a Bölcse utcában
- Városrehabilitációs projekt a Béke-téren
- Könyvtár állományfejlesztése
- A fürdő és a camping felújítása, illetve Wellness-központ lehetőség szerint
- Turizmusfejlesztés a Duna stratégiához illesztve, a „Zöld zátony” terv megvalósítása: holtágrevitalizáció mederkotrással, majd csónakkikötő létesítése végül a mostani csónakkikötő helyén hoznak létre egy fürdőzésre alkalmas helyet

Dunaszentgyörgy

- Záportározó és csapadékvíz elvezetés megépítése a Mátyás király és József A. utcákban
- Útburkolat megépítése, felújítása az Árpád, Mátyás király, Dózsa Gy. utcákban
- Járda építése és felújítása a Várdomb, Kossuth, Rákóczi F. Csapó, Dömötör utcákban
- Parkolók építése az iskola, óvodák, orvosi rendelők, üzletek előtt
- A Várdomb utcai óvoda, iskola és a Faluház tetejének felújítása
- Vízhősziget javítása Tengelic-Szőlőhegyen új kút fúrásával és hálózatszereléssel (KEOP)
- Tolnai szennyvíztelep rekonstrukciója (KEOP)
- 49 db építési telek kialakítása, infrastruktúra kiépítése
- Aszfaltos, többfunkciós kispálya építése
- Könnyűszerkezetes sátor vásárlása és alatta műfüves pálya megépítése

Gerjen

- Faluközpont parkosítása - forradalmi emlékmű, virágos ágyások, padok, tájékoztató tábla
- "Alsó Kotori" utca betonozása
- "Alsó Gödrök" parkosítása - I. ütem takarítása, II. ütem parkosítása
- "Felső Gödrök" rendezvény tér kialakítása
- Gerjen - Paks Atomerőmű út megépítése
- Lakóövezet kiépítése
- Kompkikötő fejlesztése

- Óvoda épületének felújítása
- Iskolai tetőtér beépítése
- Ravatalozó épületének felújítása - tető készítése, urnás temetkezés kialakítása

Györköny

- Sportsarnoképítés
- Kézműves Ház és fenntartható életmód információs központ építése
- Művelődési Ház felújítása (IKSZT pályázat szerint)
- Szennyvíztisztítás megoldása
- Az „Ipari Park” erősítése
- Településközpont parkosítása
- EU játszótér
- Bérlet állomány növelése
- Új orvosi és védőnői rendelő
- Parcellázás -ÖKO utca létrehozása
- Pincehegy védelme és örökségvédelmi szempontok figyelembe vételével
- Szélerőmű rendszer telepítése
- Bikács-Györköny összekötő út kiépítése

Kajdacs

- Ravatalozó felújítása, temető bekerítése
- Iskola, óvoda, önkormányzati hivatal tetőszerkezetének teljes felújítása (átrakása)
- Iskola, óvoda, orvosi rendelő nyílászárók cseréje
- Sportöltöző teljes átépítése
- Védőnői szolgálat kialakítása
- Volt szeméttelep rekultivációja
- Ivóvízminőség javítását szolgáló beruházások megvalósítása
- Szilárd burkolatú úthálózat építése, járdák teljes felújítása
- Mezőgazdasági infrastruktúrafejlesztés (Éri patakon átvezető híd építése)
- Közterületek parkosítása, szabadidős tevékenységeket segítő létesítmények kialakítása (kézi-, kosárlabda pálya, tenispálya, szabadtéri színpad kialakítása....)
- A létrehozandó Integrált Községi és Szolgáltató Tér berendezése (székek, asztalok, függönyök, egyéb kiegészítők vásárlása).

Madocsa

- A bel-, és csapadékvíz problémák megoldása
- Út-, és járdafelújítás
- Faluszépítés, parkosítás folytatása
- Két felszabaduló önkormányzati épület hasznosítása- az egyikben bentlakásos szociális otthon kialakítása, a másik hasznosítására még nincs terv
- A Duna Stratégiához kapcsolódóan a Duna holtág eredeti állapotának visszaállítása mederkotrással és a tájsebek megszüntetésével

Nagydorog

- Szennyvízcsatornázás és szennyvíztisztítás (2. forduló KEOP pályázat)
- Ivóvízminőség javító beruházás (2. forduló KEOP pályázat)
- Megújuló energiaforrások használata
- Energiapark létesítése
- Intézmények fűtőkorszerűsítése, akadálymentesítése
- Kerékpárút kialakítása

Németkér

- Egy „mini ipari park” létesítése, a belső közművek megépítésével, illetve körbekerítéssel, majd a megfelelő feltételek megteremtését követően új vállalkozások betelepítése
- A Fő utca vízelvezetése zárt rendszerben
- Parkosítás és járda felújítás
- A Művelődési Ház és a tornaterem felújítása
- Vízzározás a szennyvízülepítőknél, valamint tartályok lehelyezése
- Földutak rendbetétele
- Külterületen lévő, de saját tulajdonú árkok rendbetétele

Paks

- Balneológiai központ építése a reumatikus és nőgyógyászati problémák kezelésére: gyógyvizet, medence, gyógytorna medence, iszapkezelő, fizioterápiás és reumatológiai kezelésekre szolgáló helyiségek, orvosi szobák (2012-es átadás)
- Integrált hulladékgazdálkodási rendszer 6 kistérségi településsel összefogva (2012-es átadás)(KEOP)
- Új, 3600 m³/nap kapacitású szennyvíztisztító telep építése (2013-as átadás)
- Barátság utcai rendelőintézet felújítása a pénzügyi lehetőségek szerint
- Új parkolók építése
- A megoldatlan csapadékvíz-elvezetési problémák orvoslása
- Városi elkerülő út építése
- Lakótelepi tömbbelső felújítása
- Főutca felújításának befejezése a Fehérvári út és az Erzsébet Szálló közötti szakaszon
- Kerékpárút építése az atomerőműig
- Ipari Park továbbfejlesztése, Inkubátorház építése, ezáltal gazdaság-, és vállalkozásfejlesztés
- Extrém sporttelep kialakítása
- PSE sporttelep további fejlesztése
- Csónakház építése
- Az Erzsébet Szálló környezetében található épületek, közterek felújítása (Deák Ház, Bazársor, Szentháromság tér, Duna-parti sétány)
- A városi könyvtár és a művelődési ház épületének átépítése lehetséges pályázati vagy egyéb külső forrás igénybevételével
- A Paksi Képtár bővítése
- Digitális múzeum kialakítása
- Lussoniumi feltárások folytatása
- A külső településrészek kulturális és sportolási lehetőségeinek biztosítása
- Turizmusfejlesztés: Komplex turisztikai termékcsomag kialakítása (DDOP), együttműködés az atomerőmű látogatóközpontjával és a tervezett Energia Parkkal

Pálfa

- Belterületi utak felújítása, az utak melletti vízelvezetés megoldása a problémás helyeken
- Külterületi utak állapotának javítása
- A rossz állapotban levő gyalogutak-járdák felújítása, a szükséges helyeken új járdák építése
- Középületek, állagmegóvása, felújítása, kiemelten kezelve a művelődési ház, és az általános iskola rossz állapotban levő nyílászáróinak cseréjét, valamint a Teleház épületének tetőfelújítását
- Közterületek, közparkok felújítása, parkosítás
- A Polgármesteri hivatal, valamint a művelődési ház infrastrukturális fejlesztése (eszközök, bútorok beszerzése)
- Önkormányzati tulajdonban levő, építészeti értékeket képviselő épületek felújítása

Pusztahencse

- Művelődési Ház teljes felújítása (IKSZT pályázat szerint)
- Civilek Házának felújítása

- Szennyvízelvezetés megoldása
- Falumúzeum kialakítása (Mézeskalácsház) a falusi turizmus ösztönzésére
- Aszfaltozás két utcában
- Járdák, utak, vízelvezető rendszerek karbantartása
- Parcellázás, telkek kialakítása lakóépületek, illetve vállalkozások letelepítése érdekében az atomerőmű bővítése kapcsán

Sárszentlőrinc

- A Kézműves ház teljes felújítása
- „Lázár Ervin szoba” kialakítása
- A Fürdős Kúria (Uzd) felújítása
- A Faluház bővítése, mely helyet ad majd a Községek házának is
- Parkosítás
- Játsszótér modernizálás
- Járda és útfelújítás
- vízminőség javító program (összefogásban Uzd és Alsópél községekkel, KEOP illeszkedési ponttal)

A Paksi kistérség 14 településének részletes fejlesztési elképzelései alapján az alábbi irányok és stratégiák vázolhatók fel komplexen:

1. Gazdaság-, és vállalkozásfejlesztés

Pakson és Dunaföldváron kiemelten, de a községekben is preferálják a gazdaságfejlesztő, illetve munkahelyteremtő elképzeléseket, beruházásokat. Ipari parkja a két városnak van, ezek folyamatosan bővülnek. Dunaföldváron a bioetanol üzem létesítése mérföldkő a helyi gazdaságban, Pakson pedig az Inkubátorház növelheti jelentősen a vállalkozások meglévő potenciálját.

Mindenekelőtt azonban a Paksi Atomerőmű bővítése jelenti a legnagyobb kihívást a kistérség számára, melynek építési munkálatai már 2014-ben megkezdődhetnek. Addig is óriási munkát jelent a megvalósíthatósági tanulmány elkészítése, az engedélyek beszerzése, tehát az előkészítés, nem beszélve a járulékos szolgáltatások és szükséges háttérbázis megtervezéséről. Felmerült egy új Duna-híd építése is továbbá, de a humán infrastruktúra kiszolgálása is komplex feladat lesz, melyből a kistérség települései szeretnék kivenni a részüket.

2. Infrastruktúrafejlesztés

A járda-és útfelújítások iránti igény minden településen megmutatkozik, de a kistérség úthálózatában jelenlévő hiányos szakaszokat is szeretnék megépíteni. Ilyen a Györköny-Bikács, a Sárszentlőrinc-Pálfa, vagy a Pusztahencse-Tengelic települések közötti összekötő út.

Kerékpárút bővítést tervez Paks, Nagydorog kész tervekkel rendelkezik a megvalósításhoz.

Közüemi vízellátással minden település rendelkezik, ám a szolgáltatott víz minősége a vízminőségi határértékeknek nem felel meg, ezért indított el Dunaszentgyörgy, Kajdacs, Nagydorog és Sárszentlőrinc is vízminőség javító projekteket.

A szennyvízhálózatba bekapcsolt lakások aránya Tolna megyei viszonylatban elmaradott a Paksi kistérségben. Ez javulni fog az elkövetkező években, amikor üzembe helyezik a németkéri alternatív szennyvíztisztító rendszert, és amikor befejezik a dunaszentgyörgyi, nagydorogi, illetve a paksi szennyvíztisztító telepek építését. A kistérség települései is próbálnak megoldást találni a szennyvízkezelési problémákra.

3. Környezeti és energetikai fejlesztések

Az energetikai fejlesztések középpontjában országosan is az atomerőmű bővítése áll. Az első blokk 2020-ban, a második várhatóan 2025-ben lesz üzembe helyezve. Természetesen a beruházás számos környezeti és környezetvédelmi kérdést és problémát is felvet, de szükségessége kétségtelen, támogatottsága pedig rendkívül széleskörű.

Nem kevésbé fontos a zöld energia arányának növelése. A Paksi kistérség nagyot lépett előre, hiszen Pusztahencsén biogáz üzem létesült, Dunaföldváron pedig bioetanol gyár épül. Bölcske, Györköny és

Nagydorog a szélerőművek telepítése iránt mutat érdeklődést, de a geotermikus energia kiaknázására is gondolt például Bölske.

Az elmaradott/hiányzó kommunális infrastruktúrából eredő szennyezés előreláthatóan csökkenni fog a szennyvízberuházások megvalósítását követően.

4. Művelődés, kultúra

A művelődési házak, helyi múzeumok, sportlétesítmények is a fejlesztések fókuszában állnak akár pályázati (IKSZT), akár önkormányzati forrásokból tervezik a finanszírozást.

Több település tervez könyvtárfejlesztést és mindenhol támogatják a civil kezdeményezéseket. A nemzetiségi kulturális tevékenység is előtérbe kerül a civil szervezetek, kisebbségi önkormányzatok munkája által.

5. Turizmus

A turizmus fejlesztésére rengeteg ötlet és kész terv áll rendelkezésre. Ezek többsége a kistérség keleti felén főleg a Dunához köthetőek. Az elképzelések szinte mindenhol természetvédelmi tevékenységekkel (holtág revitalizáció) párosulnak, melyek az eredeti ökológiai környezetet kívánják megőrizni, de minden Duna menti stratégiában helyet kapnak a kisebb-nagyobb kikötők is.

Paks városban gyógyfürdő épül, Dunaföldvár pedig beadta a termálfürdő fejlesztésére irányuló KEOP pályázatát.

Paks és Bölske komplex turisztikai termékcsomag kialakítására pályázott.

Évente 50-60 ezer látogatóval számol az Energiapark beruházója, mely a 6-os út és az atomerőmű közötti területen épül és komoly potenciált jelent a látogatóközponttal együtt.

Bölske, Dunaföldvár, Györköny és Paks is a Tolnai borút részét képezi, ami egy minőségi turisztikai termék a kistérségben a gasztronómia területén.

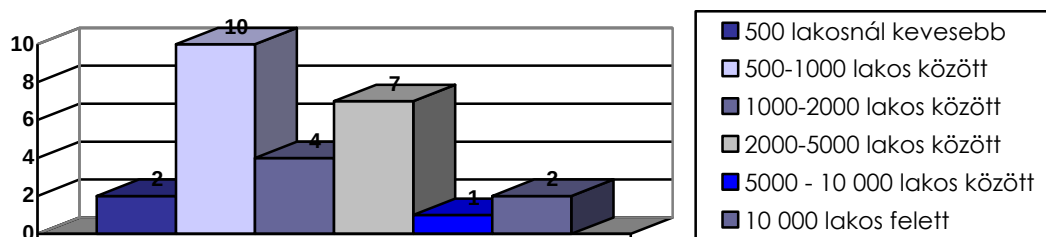
A kistérség nyugati felének településein a kulturális és a borturizmus erősítését emelik ki. Intenzív nemzetközi kapcsolatokkal rendelkeznek és szorgalmasan pályázzák a testvérvárosi kapcsolatokat, rendezvényeket erősítő programokat.

4.5. Szekszárdi kistérség

A Szekszárd és Térsége Többcélú Kistérségi Társulás 2004. június 10-én alakult, a már 1999 óta működő Területfejlesztési Társulás jogutódjaként. A Társulás működési területe a statisztikai kistérség teljes területét – 26 települést – lefedi. A Társulás székhelytelepülése Szekszárd Megyei Jogú Város, emellett még 2 város – Bátaszék és Tolna – tagja a társulásnak. A kistérség lakosságszáma 2009. január 1-én 88174 fő volt.

A kistérség településeinek több mint fele – 16 település - 2000 fő alatti, ám nálunk található a megyeszékhely is a maga 35 ezer lakosával.

A kistérség települései lakosságszámuk alapján

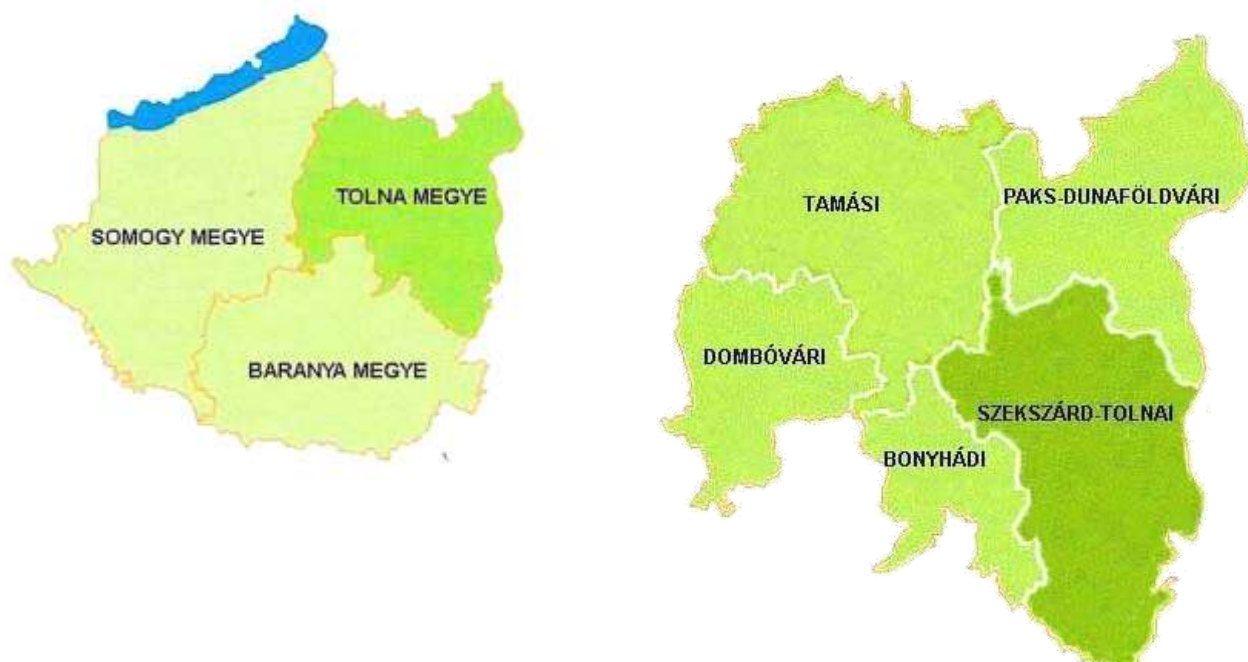

A 26 önkormányzat közigazgatási feladatait önálló jegyzőségek, és 7 körjegyzőség látja el. Az önkormányzatok közigazgatási feladataik megszervezésén túl egyéb közszolgáltatások ellátására intézményfenntartó vagy feladatellátó társulásokat hoztak létre.

A kistérség földrajzi elhelyezkedése

A Szekszárd-tolnai kistérség a Dél-dunántúli régióban, Tolna megye déli részén fekszik. A megye kistérségei közül a legnagyobb területű: 1028 km². A kistérség természetföldrajzi szempontból öt

természetföldrajzi mikro régióhoz kapcsolódik: a Tolnai-Sárköz, a Tolnai-Hegyhát, a Szekszárdi-dombság illetve a Dél-Mezőföld és a Sárvíz-völgy kistájak találkoznak itt össze. A dombsági területhez is kötődő helységek esetében - csakúgy, mint az összes többi település életében - a Duna, illetve a Sárvíz ma is meghatározó szerepet játszik.

A kistérség elhelyezkedése a régióban és Tolna megyében

A kistérség településkapcsolatai alapján négy mikrotérstégre és Szekszárd Megyei Jogú Városra osztható. A 4 mikrotérstég a következő:

- Dél-Tolna mikrotérstég: Bátaszék, Várdomb, Alsónána, Pörböly, Szálka
- Sárközi mikrotérstég: Decs, Öcsény, Sárpilis, Alsónyék, Bata
- Zomba és térsége: Zomba, Kéty, Felsónána, Murga, Harc, Kistormás, Kölesd, Szedres, Medina, Tengelic
- Tolnai mikrotérstég: Tolna, Fadd, Bogyiszló, Sióagárd, Fácánkert

A mikrotérstégi felosztás általánosságban igaz a települések kapcsolataira, ám az egyes szolgáltatásokhoz kapcsolódóan eltérő társulási csoportok is létrejöttek, melyek esetenként átfedik egymást.

Infrastrukturális, közlekedési adottságok a kistérségben

A kistérségben a vasúti közlekedés helyzete elég kedvezőtlen. A vasúti infrastruktúra korszerűtlen, a megyeszékhelynek nincs közvetlen kapcsolata a régió másik két megyeszékhelyével.

A közlekedési kapcsolatok fejlődését az utóbbi évek beruházásaitól remélte a térség. A szekszárdi Szent László híd valamint az M9 és az M6-os autópálya megépülésétől a gazdaság fellendülése volt várható. Egyelőre a Duna híd átadása nem hozott érezhető gazdasági áttörést a kistérségben, hiszen a hídra vezető utak fejlesztésére, M9-es menti területek infrastruktúrával történő ellátása, M9-es teljes nyomvonalának megépítése még szükséges ahhoz, hogy a Szekszárd-tolnai kistérség a befektetők számára perspektivikus terület legyen. Az M6-os autópálya megépülésének gazdasági hatásai egyelőre szintén nem érezhetőek a térségben.

A gazdaságfejlesztéssel összefüggő lehetőség rejt magában - a szükséges fejlesztések további megvalósulása esetén - a kistérség (és Tolna megye) egyetlen belföldi légi közlekedésre alkalmas repülőtere, mely Öcsényben található. Jelenleg az ország legnagyobb sportrepülőtere.

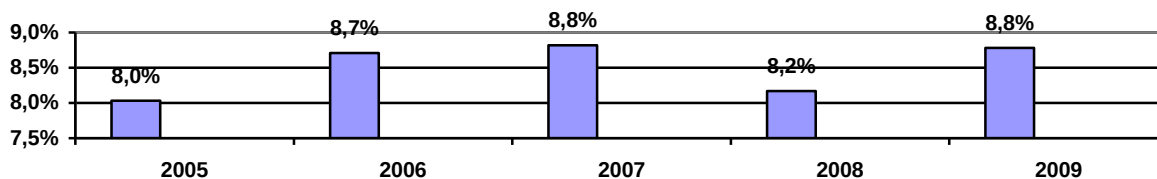
A Duna, mint nemzetközi vízi út szerepe a régió közlekedési kapcsolatai és a turisztikai fejlesztések terén nagyon fontos fejlesztési cél. A gazdasági hasznosításhoz a közlekedési kapcsolatok fejlesztéséhez a kikötőhálózat és logisztikai központok kiépítése lenne szükséges. Turisztikai fejlesztések inkább a kisebb vizeken – Sió, holtágak, tavak – jellemzőek.

Foglalkoztatottsági helyzet a kistérségben

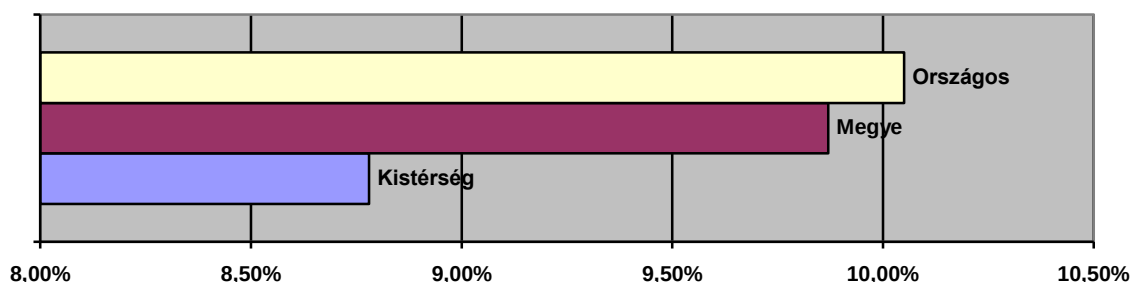
A szekszárdi kistérségben lakó foglalkoztatottak nagy többségének helyben, a kistérségen belül van a munkahelye. Az ingázók egy része, átlépve a kistérség határát, a paksi Atomerőműben dolgozik. Jellemző a külföldön történő idő- vagy állandó munkavállalás is. A foglalkoztatók nagy többsége a megyeszékhelyen összpontosul. A regisztrált vállalkozások 50%-a Szekszárdon található, a kistérség három városában pedig összesen a regisztrált vállalkozások 67%-a működik. A vállalkozások 71%-a a kistérségben egyéni vállalkozás. Az országos tendenciához hasonlóan térségünkben is elsősorban a szolgáltatási jellegű ágazat a legnagyobb foglalkoztató, majd az ipar, építőipar az a terület, ahol a foglalkoztatottak kb. 35 %-a dolgozik. A mezőgazdaságban foglalkoztatottak aránya a legkisebb a térségben.

A kistérségben a munkavállalói korú népességen belül a gazdaságilag aktívak aránya 2009-ben 60,6 %volt. Ez csaknem 10%-al elmarad az Európai Unió átlagától.

Kistérségi szinten a munkanélküliségi ráta alakulásán jól nyomon követhető a 2008-as gazdasági válság.

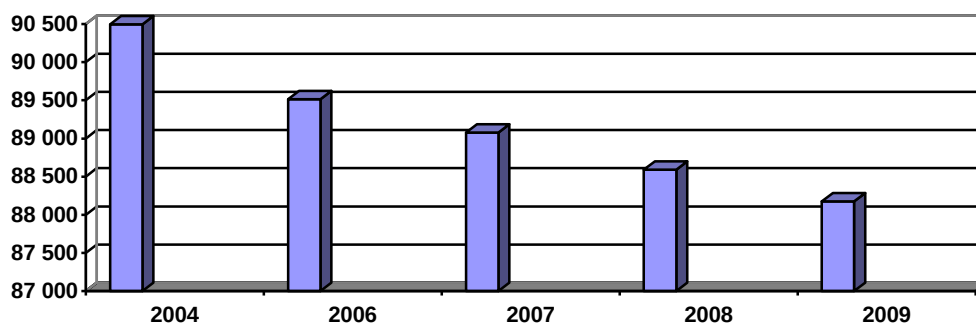
Kistérségünk a megyén belül a munkanélküliség tekintetében jó helyet foglal el, a munkanélküliségi ráta a megyei és az országos rátákkal összehasonlítva is kedvező képet mutat.

Néhány település esetében azonban kiugróan magas a munkanélküliek aránya: Alsónánán, Bátán, Bogyiszlón és Sárpilisén a 15%-ot is meghaladja.

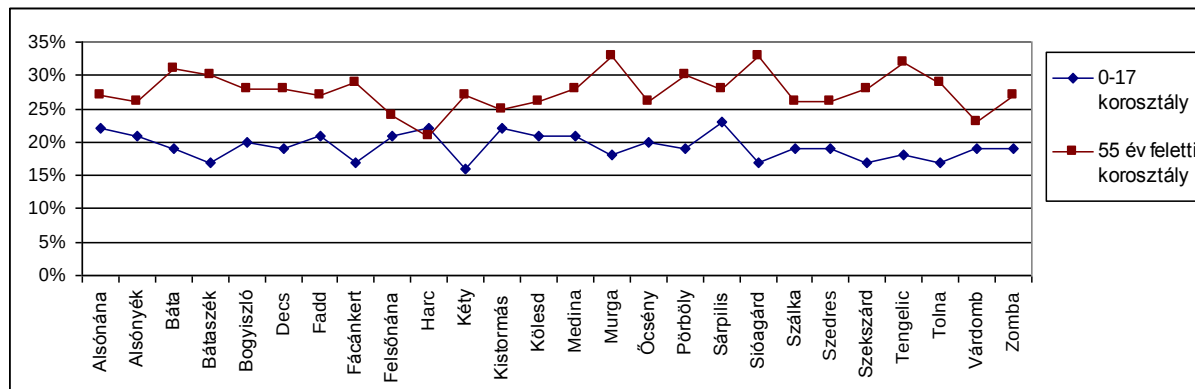
Demográfiai helyzet, tendenciák

A kistérség nemcsak a megye legnagyobb területű kistérsége, hanem a legmagasabb népességszámú is. A népesség számát a csökkenő születési hányad, a magas halandóság és a lakosság vándorlásának hatásai alakítják. A térség lakosságszámára az utóbbi öt évben a folyamatos csökkenés volt jellemző.

A kistérség lakosságszámának alakulása.(KSH)

A lakosság több, mint 60 %-a a három városban, 9 %-a pedig 1000 fő alatti kistelepüléseken. Jellemző a lakosság elöregedése. Az időskorúak aránya emelkedést mutat, az 55 év felettiek majd minden településen nagyobb számban vannak, mint a 18 éven aluliak.

A gyermekek és az idősek aránya (Statistikai Évkönyv 2007)

A kistérség településein az országosan jellemző tendencia, a népesség fogyása jellemző. A halálozások száma szinte minden településen meghaladja az élve születések számát, így a természetes fogyás a jellemző. Természetes szaporodás csak 4 településen mutatható ki, a lakossághoz viszonyított mértéke azonban itt is elenyésző. A népesség fogyásának másik tényezője a belföldi vándorlás, mely kistérségünkben általában szintén negatív értékeket mutat. Néhány településen mutatható ki bizonyos mértékű odavándorlás, ezek azonban jellemzően a környező városokból kiköltözőket felszívó települések. A kiköltözők két típusa jellemző kistérségünkben: a városi elszegényedők, akik az alacsonyabb ingatlanárak miatt vándorolnak a környező, vagy akár távolabbi településekre; illetve a városokban dolgozó, de nagyobb, vidéki ingatlanra, egészségesebb, nyugodtabb környezetre vágyók, akik a napi ingázást meg tudják oldani.

Kistérségi fejlesztési irányok – tervezési javaslat az önkormányzati projektgyűjtések, fejlesztési elképzelések alapján

I. GAZDASÁGFEJLESZTÉS

1. VÁLLALKOZÁSFEJLESZTÉS

- 1.1. Befektetés-ösztönzési csomagok kidolgozása
- 1.2. Műszaki-technológiai innováció fejlesztésének támogatása
- 1.3. Helyi foglalkoztatási kezdeményezések támogatása
- 1.4. Térségi összefogás és együttműködés a gazdasági élet szereplői között

2. MEZŐGAZDASÁG FEJLESZTÉSE

- 2.1. Térség agrárlogisztikai központtá fejlesztése
- 2.2. Mezőgazdasági infrastruktúra fejlesztése (utak, gépek, berendezések)
- 2.3. Termelői csoportok, értékesítési szövetkezetek támogatása
- 2.4. Helyi termékek, biotermékek előállításának ösztönzése

3. MEGÚJULÓ ENERGIAFORRÁSOK KÖRNYEZETBARÁT HASZNOSÍTÁSA

1. TURIZMUSFEJLESZTÉS

- 4.1. Komplex idegenforgalmi programcsomagok kialakítása – több vonzerő összekapcsolása
- 4.2. Turisztikai infrastruktúra fejlesztése
- 4.3. Térség egységes arculatának megfogalmazása – közös turisztikai kép

II. HUMÁNERŐ FORRÁS FEJLESZTÉSE

1. OKTATÁS ÉS KÉPZÉS FEJLESZTÉSE

- 1.1. Oktatási együttműködési hálózat erősítése az alapfokú oktatás terén
- 1.2. Felnőttoktatás bővítése – helyi munkaerőpiaci igényekhez igazodó képzések kialakítása
- 1.3. Oktatási infrastruktúra fejlesztése az alapfokú oktatásban

2. SZOCIÁLIS ÉS EGÉSZSÉGÜGYI ALAPELLÁTÁS FEJLESZTÉSE; SZOCIÁLIS GONDOZÓHÁLÓ KIÉPÍTÉSE

- 2.1. Egészségügyi felvilágosító programok indítása
- 2.2. Idősgondozás szolgáltatási köreinek szélesítése – új, alternatív ellátási formák
- 2.3. Szociális háló fejlesztése / falugondnoki hálózat, nappali ellátások rendszerének fejlesztése
3. HELYI CIVIL KEZDEMÉNYEZÉSEK TÁMOGATÁSA
- 3.1. Civil szervezetek együttműködésének támogatása
- 3.2. Fejlesztésekbe, feladatokba történő bevonásuk
- 3.3. Közösségi rendezvények szervezésének támogatása

III. INFRASTRUKTURÁLIS HELYZET ÉS KÖRNYEZETMINŐSÉG JAVÍTÁSA A KISTÉRSÉGBEN

1. TELEPÜLÉSFEJLESZTÉS

- 1.1. Településközpont rehabilitációja
- 1.2. Belterületi utak, járdák felújítása
- 1.3. Vízvezető árkok felújítása
- 1.4. Községi célú intézmények felújítása, többfunkcióssá tétele
- 1.5. Közintézmények akadálymentesítése
- 1.6. Közművesítési, közművekkel való ellátottság javítása a kistérségben
- 1.7. Építési telkek kialakítása / INTEGRÁLT PROJEKT

2. KÖRNYEZETVÉDELEM, TÁJREHABILITÁCIÓ

- 2.1. Települési zöldfelületek revitalizációja
- 2.2. Ár- és belvízvédelem
- 2.3. Települési külterületi utak karbantartása
- 2.4. Külterületi vízrendezés

3. HULLADÉKELHELYEZÉSI PROBLÉMÁK MEGOLDÁSA, SZELEKTÍV HULLADÉKGYŰJTÉS ELTERJESZTÉSE

- 3.1. Illegális hulladéklerakók felszámolása
- 3.2. Hulladékudvarok kialakítása
- 3.3. Szelektív hulladékgyűjtés rendszerének kialakítása a kistérség valamennyi településén

IV. TÉRSÉGI KOHÉZIÓ ERŐSÍTÉSE: TÉRSÉGMARKETING

1. TÉRSÉGI INFORMÁCIÓS HÁLÓZAT ERŐSÍTÉSE
2. TÉRSÉGI PÁRBESZÉD ERŐSÍTÉSE
3. KISTÉRSÉGI KAPCSOLATOK SZÉLESÍTÉSE / BELSŐ, KÜLSŐ, NEMZETKÖZI

INTEGRÁLT: FIATALOK KISTÉRSÉGBE MARADÁSÁNAK ÖSZTÖNZÉSE

4.6. Tamási kistérség

I. A KISTÉRSÉG ÁLTALÁNOS BEMUTATÁSA:

Tamási kistérség 32 településre terjed ki: Belecska, Diósberény, Dúzs, Értény, Felsőnyék, Fürged, Gyöng, Hőgyész, Iregszemcse, Kalaznó, Keszőhidegkút, Kisszekely, Koppányszántó, Magyarkeszi, Miszla, Mucsi, Nagykónyi, Nagyszekely, Nagyszokoly, Ozora, Pári, Pincehely, Regöly, Simontornya, Szakadát, Szakály, Szárazd, Tamási, Tolnanémedi, Udvari, Újireg és Varsád.

Földrajzilag összefüggő térség, mely a települések közötti szoros gazdasági, társadalmi, kulturális hasonlóságon és kapcsolatokon alapul. A hivatalos formában való megjelenése társulás, települési önkormányzatok szövetsége, melynek kialakulását a közös lokális érdekek és a közös feladatmegoldás felismerése motiválja.

A kistérség Tolna megye nyugati, észak-nyugati határán helyezkedik el, délről a Dombóvári kistérség, keletről a Paks-dunaföldvári kistérség, nyugatról a Tabi kistérség, északról a Siófoki kistérség határolják.

Terület, népesség, népsűrűség:

A 32 települést magában foglaló kistérség összterülete 1028 km². Tolna megye 5 kistérsége közül, a kistérséghez tartozó településszám szerint a legnagyobb, népességszám szerint a 3.

A megye területének 27%-át öleli fel. A kistérség lakónépessége 41.242 fő, mely a megye lakosainak 17,01 %-át teszi ki. Népsűrűsége 40 fő/km², az aprófalvas településszerkezet miatt ebben a kistérségben a legalacsonyabb, jóval alatta marad a megyei (65 %), illetve a régió (68%) hasonló átlagának. A települések népsűrűségének szórása természetesen igen nagy, a 9 fő/km² lakossűrűségű Miszlától Simontornyáig (130 fő/km²).

A kistérség gazdaságföldrajzi jellemzői

Az elmúlt évek gazdasági átalakulása a megyében a Tamási körzetet érintette a legsúlyosabban, a kistérségek közül több mutató itt a legrosszabb. Ennek oka, hogy az 1990-es évek elejének változásai az átlagosnál érzékenyebben érintették a főként mezőgazdaságra és iparra telepített, alapozott vidék gazdaságát. Súlyosbítja a helyzetet, hogy a fontosabb vasúti és közúti útvonalak elkerülik a térséget, jelentősebb város sincs, sok az apró és kis falu, erős a mezőgazdasági jelleg, az infrastruktúra színvonala alacsony.

A kistérségek vizsgálata során a **Tamási kistérséget három szempontból is a támogatható térségek közé sorolták:** egyszer, mint társadalmilag-gazdaságilag elmaradott térséget, másodszor, mint rurális térséget, harmadszorban mint tartósan magas munkanélküliséggel rendelkező térséget. Az időközbeni törvényi változások során a 311/2007. (XI.17.) Kormányrendelet 1. számú melléklete szerint a kistérség a hátrányos helyzeten belüli leghátrányosabb helyzetű és még ezen belül is a komplex programmal segítő leghátrányosabb helyzetű kategóriába került besorolásra. A kistérséget képező 32 településből mutatói alapján 22 társadalmilag-gazdaságilag elmaradottnak számít, és ebből 20-ban a munkanélküliség szintje is az országos átlagot 1,5-szeresen meghaladja. További 7 település a magas munkanélküliség miatt számít leszakadó területnek.

Mezőgazdaság

A kistérség mezőgazdasági adottságai igen kedvezőek. Ezt kihasználva a lakosság jelentős része mezőgazdasági tevékenységből él, amit vagy kiegészítő jelleggel, vagy főállásban folytat. A földkérdés a legtöbb helyen már elrendeződött, az egyéni gazdálkodók helyzete stabilizálódni látszik.

Lezajlott a földprivatizáció, melynek különböző variációival találkozunk a kistérségben:

- Néhány helyi gazda tulajdonában van a település földterületének legjelentősebb része, ők több száz hektáron gazdálkodnak, a lakosság többi része csak pár hektár földterülettel rendelkezik, amit általában bérbe adnak.

- Megoszlik a földterület a lakosság között, mindenki rendelkezik kisebb-nagyobb földtulajdonnal, melyen vagy maguk gazdálkodnak, vagy bérbe adják a földeket.

- Más településen élők a földek tulajdonosai, a lakosság, illetve a szövetkezet tőlük bérli a földterületeket.

A mezőgazdasági termelés a mai formájában nem versenyképes, mert a szükségesnél magasabb ráfordítással és hagyományos termelési szerkezetben dolgozik. Hiányzik a termelésből a megfelelő szakértelem a gazdák ismereteinek nagy része elavult, továbbképzésük egyelőre még megoldatlan.

Ipar

A térségben számottevő ipari tevékenység nem folyik. A 60-as, 70-es évek gyáregységekben, fióktelepeken folytatott ipari tevékenysége a 90-es években végbemenő gazdasági szerkezetátalakítással egyidejűleg megszűnt. Néhány ipari üzem azonban sikerült életben tartani, komoly átalakítással és tulajdonosváltással. Tamásiban az Orion gyáregység helyén a Massive Hungária Villamosipari Termelő Kft. új korszerű üzem létesített, mely a Partners in Lighting International felvásárlásának eredményeként a *Philips* Világítástechnika szektorának részévé vált. Vegyész üzemét az osztrák tulajdonú HINKE Kft. vette át tovább folytatva a termelést.

Idegenforgalom

Az idegenforgalom és a turizmus fejlesztése lendületet adhat a kistérségnek, segítheti a felzárkózásban. A természeti értékek közül elsősorban a gyulai erdő, alkalmas arra, hogy idegenforgalmi vonzerővé váljon. Az egyre több községben beinduló falusi turizmusban is hatalmas lehetőségek rejlenek. A térség legjelentősebb idegenforgalmi vonzereje napjainkban a Tamási termálfürdő, de az ozorai és simontornyai vár szintén a főbb turisztika látványosságok közé tartozik.

Általános infrastrukturális adottságok

Az önkormányzatok közigazgatási területén az összes belterületi út 84 %-a már szilárd burkolatú. Szennyvízhálózat a kistérségnek mindössze 5 településén (Tamási, Simontornya, Gyöngy, Hőgyész, Miszla) van. Vezetékes gáz a kistérségi lakások 30 %-ánál van, két településen (Udvari, Fürged) még kiépítetlen. A vezetékes ivóvízzel való ellátottság jónak mondható (94,2 %), alacsony, 60 %-ot meghaladó értékeket Értényben és Mucsiban, továbbá egyes peremtelepüléseken találunk. Az elektromos áramszolgáltatás majdnem 100 %-os. A vezetékes telefonnal való ellátottság csökkenő tendenciát mutat. Az országban jelenleg elérhető mobilszolgáltatások a kistérség összes településén használhatóak. A kistérség kábeltelevízióval való lefedettsége jóval a megyei és fővárosi átlag alatt van (mintegy 40 %-kal kevesebb), azonban növekvő tendenciát mutat. A világháló igénybevételére vonatkozó lehetőségek száma folyamatosan bővül, nyilvános Internet-szolgáltatások a kistérségi települések 1/3-ánál találhatók. A kistérségi háztartások 55 %-a rendelkezik személygépkocsival. A térséget elkerülik a fő közlekedési vonalak. A vasúti közlekedés kevés települést érint, éppen ezért Pincehely szerepe jelentős e téren. A tömegközlekedés a kistérség települései esetében problémás. A járatok ritkán közlekednek, hétvégenként általában egy járat megy a térségi központba. A tömegközlekedés hiányosságai miatt a munkaképes korú lakosság munkába jutása nehézségekbe ütközik, rontva ezzel elhelyezkedési esélyeiket.

II. FEJLESZTÉSI IRÁNYOK ÉS PROJEKTEK BEMUTATÁSA 2006-TÓL

Fejlesztési potenciálok

A kistérség fontos belső erőforrása a megyei viszonylatban jó minőségű termőföld, és a változatos táji-tervezési adottságok, melyek több lábon álló agrárium lehetőségét teremtik meg. Fontos a vidékfejlesztési lehetőségének kihasználása, támaszkodva a természeti környezet értékeire is (biotermékek, falusi turizmus stb.). A kistérség adottságai komplex vidékfejlesztési programok megvalósításán keresztül teljes vertikum kiépítését teszi lehetővé, a mezőgazdasági alapanyagok termelésétől kezdve a helyben készült termékekre alapozott falusi vendéglátásig.

A befektetők vonzását, vállalkozások betelepítését elősegíti, hogy a kistérségben szabad, munkakultúrával rendelkező, nagyszámú munkaerő található – részben épp az utóbbi évek jelentős ipari leépítésének köszönhetően. Az így felszabadult munkaerő jelenleg vagy munkanélküli, vagy - sokkal inkább – ingázást vállal, képzettsége azonban jellemzően alacsony, elsősorban szakmunkás. Az oktatási rendszer – az igényeknek történő átalakítást követően – alkalmas a különböző vállalkozások munkaerő keresletének kielégítésére, a képzések megvalósítására.

A kistérség természeti és épített értékei megalapozzák a turizmus fejlesztésének lehetőségét. Annak több, valós, fizetőképes bel- és külföldi kereslettel rendelkező ága számára – kiegészülve a korábban említett kedvező elérhetőségekkel, a potenciál fogyasztói közelségével – ideális feltételeket kínálnak.

1. Megvalósult fontosabb projektek:

Munkahelyek számának növelése, foglalkoztatási programok:

2007/1. Közmunkaprogram a halmozottan hátrányos nagycsaládosok számára. A pályázat 13 településen 34 fő három havi foglalkoztatását biztosította 2007. március 1 - 2007. május 31-e között. A programban részt

vevő települések: Diósberény, Értény, Gyönk, Hőgyész, Iregszemcse, Magyarkeszi, Nagykónyi, Nagyszokoly, Pári, Simontornya, Szakadát, Szakály, Tamási.

A pályázat támogatási összege: 10.503.180.-Ft

Pályázati önrész: 178.000.-Ft

2007/5 f. Közmunkaprogram 29 településen 69 dolgozó öt havi foglalkoztatását biztosította 2007. május 1 – 2007. szeptember 30-ig. 11 főt a pályázati kiírás alapján képzésben kellett részesíteni, mely időtartam plusz két havi foglalkoztatást jelentett. A programban részt vevő települések: Belecska, Diósberény, Dúzs, Értény, Felsőnyék, Gyönk, Hőgyész, Iregszemcse, Kalaznó, Keszőhidegkút, Kisszékely, Magyarkeszi, Miszla, Mucsi, Nagykónyi, Nagyszékely, Nagyszokoly, Ozora, Pári, Pincehely, Regöly, Simontornya, Szakadát, Szakály, Szárazd, Tamási, Tolnanémedi, Udvari, Varsád.

A pályázat támogatási összege: 35.000.000.-Ft

A pályázat elszámolására 2007. december 15-ig került sor.

2007/10 Téli – Tavaszi Közmunkaprogram: A Szociális és Munkaügyi Minisztérium Közmunka Tanácsa pályázati forrásból biztosította kistérségünk 32 településén 300 dolgozó háromhavi foglalkoztatását. A program konkrét időpontja: 2008. január 1 – 2008. március 31.

2008. január 1 – 2008. március 31.

Támogatott összeg: 93.607.860 Ft

2007/10 a Téli – Tavaszi Közmunkaprogram meghosszabbítása: Kistérségünk mind a 32 települése vett részt a pályázatban 300 fővel.

2008. április 1 – 2008. június 10.

Támogatott összeg: 69.479.000 Ft

2008/5 a „A hátrányos helyzetű, tartós munkanélküli lakosság foglalkoztatását, megélhetését, életkörülményeinek javítását a hátrányos helyzetű települések és kistérségek felzárkóztatását szolgáló közmunkaprogram” : Pályázatban kistérségünk összes települése vett részt 118 dolgozóval.

2008. október 1 -2008. december 31.

Támogatott összeg: 35.000.000 Ft.

ROP-3.2.2.-2004-08-0020/33 számú „Összefogás a hátrányos helyzetűek foglalkoztatásáért a Tamási kistérségben” című pályázatban kistérségünk 7 települése vett részt: Belecska, Felsőnyék, Fürged, Magyarkeszi, Ozora, Tamási, Tolnanémedi.

Támogatott összeg: 92.647.994 Ft

Szerződés dátuma: 2006.10.17

2008/10 Téli közmunkaprogram a Tamási kistérségben című pályázatban 31 település vett részt, Keszőhidegkút kivételével 90 dolgozóval.

2008. december 15 – 2009. február 14.

Támogatott összeg: 20.515.740 Ft.

XXIII/1-22/2010. számú Út a munkához című pályázatban kistérségünk 32 települése vett részt, 103 fő foglalkoztatásával.

2010. január 15. - 2010. június 15.

Támogatott összeg: 62.529.249 Ft

”Diplomás fiatalok foglalkoztatása”: A Dél – dunántúli Regionális Munkaügyi Központ pályázati forrásból 2 fő diplomás pályakezdő fiatal foglalkoztatását biztosította. A foglalkoztatás időpontja: 2007. szeptember 1 – 2010. augusztus 31.

Infrastrukturális jellegű fejlesztések:

Tamási Kistérség három éves Szociális Felzárkóztató Programja: A Szociális és Munkaügyi Minisztérium támogatásával kistérségünk területén kiépültek a – jelenleg még hiányzó - szociális alapszolgáltatások infrastrukturális feltételei.

A pályázat támogatási összege: 300.000.000.-Ft

Megvalósulási idő: 2007 – 2009

Jelzőrendszeres házi segítségnyújtás kistérségi bővítése (LEKI forrás): A pályázat lehetőséget biztosított a szolgáltatás 100%-os kistérségi kiépítéséhez. A fejlesztésben érintett önkormányzatok: Belecska, Értény, Felsőnyék, Fürged, Iregszemcse, Kisszékely, Koppányszántó, Magyarkeszi, Miszla, Nagykónyi, Nagyszokoly, Ozora, Pári, Pincehely, Simontornya, Tolnanémedi, Tamási, Újireg.

A pályázat támogatási összege: 12.300.000 Ft

A pályázat megvalósításának végső határideje: 2007. május 1 – 2007. december 31.

ROP 2.3.1. Ozora község oktatási intézményének korszerűsítése az oktatás minőségének és hatékonyságának növelése érdekében című pályázat.

Támogatás összege: 136.585.112 Ft.

Megvalósítás: 2006-ban kezdődött.

DDOP 3.1.2/2F Integrált kis- és mikrotérségi oktatási hálózatok és központjaik fejlesztése:

„Integrált mikrotérségi oktatási központ kialakítása Tamási városában”

Regionális szinten a legmagasabb összeggel, a DDOP 3.1.2/2F konstrukció keretében, 1 193 313 286 Ft-tal támogatott pályázat.

DDOP 5.1.1 A hivatásforgalmú kerékpáros közlekedés feltételeinek megteremtése:

„A hivatásforgalmú kerékpáros közlekedés feltételeinek megteremtése Tamási-Pári szakaszon” című pályázat, 148 749 343 Ft összegű támogatásban részesült 2008-ban.

DDOP 4.1.1/B Hátrányos helyzetű térségek kisvárosainak fejlesztése

Tamási város központi részén kialakításra kerülő "Kultúrák Háza" című projekt, ami 70 000 000 Ft összegű támogatást nyert.

Hőgyész Nagyközség szennyvízcsatorna - hálózat bővítése és szennyvíz-tisztítótelep létesítése című pályázat, mely céltámogatásból valósult meg.

Támogatás összege: 769.603.000 Ft.

Megvalósítás időpontja: 2006.

Tamási Dózsa György utcai iparterület infrastruktúrájának tervezése és kiépítése II. ütem című TRFC pályázat.

Támogatás összege: 43.200.000 Ft.

Megvalósítás időpontja: 2006.

Művelődési Ház felújítása című pályázat, mely Pincehely Nagyközségben valósult meg TRFC forrásból.

Támogatás összege: 13.000.000 Ft.

Megvalósítás időpontja 2006.

Tolnai Lajos Gimnázium és Kollégium, gimnázium épületének részleges tetőfelújítása, kollégium C épületének részleges felújítása című pályázat a LEKI keretből lett megvalósítva Gyöngyösön.

Támogatott összeg: 11.520.000 Ft.

Megvalósítás időpontja: 2008.

Fogyatékosok Rehabilitációs Intézménye Regöly-Majsapuszta belső út és parkoló építés, az épület részleges felújítása című pályázat a LEKI keretből valósult meg.

Támogatott összeg: 16.860.000 Ft.

Megvalósítás időpontja: 2008.

Simontornyai közoktatási intézmények infrastrukturális fejlesztése című pályázat, mely az Önkormányzati Minisztérium támogatásával lett kivitelezve.

Támogatott összeg: 19.980.000 Ft

Megvalósítás időpontja: 2009.

Gyönki általános iskola infrastrukturális fejlesztése című pályázat, mely az Önkormányzati Minisztérium által részesült támogatásban.

Támogatott összeg: 20.000.000 Ft.

Megvalósítás időpontja: 2009.

DDOP-3.1.1 Nagykőnyi Polgármesteri Hivatal akadálymentesítése című pályázat.

Támogatott összeg: 29.999.999 Ft.

Megvalósítás időpontja: 2009-2010.

DDOP-3.1.1 Iregszemcse Község Polgármesteri Hivatalának komplex akadálymentesítése című pályázat.

Támogatott összeg: 27.836.900 Ft.

Megvalósítás időpontja: 2010.

DDOP-3.1.1 „Egyenlő esély-Új esély” Gyöng Város Polgármesteri Hivatal akadálymentesítése című pályázat.

Támogatott összeg: 28.056.661 Ft.

Megvalósítás időpontja: 2010.

DDOP-3.1.1 Tamási Város Önkormányzata közszolgáltatásainak akadálymentesítése című pályázat.

Támogatott összeg: 29.954.700 Ft.

Megvalósítás időpontja: 2010

Gépbeszerzés:

1/2010. (I.19.) ÖM rendelet alapján „**Közösségi busz Regöly**” című pályázat.

Támogatás összege: 14.393.800 Ft.

Megvalósítás időpontja: 2010. 02. 15.

Falugondnoki busz beszerzése című pályázat Újireg Községben valósult meg ÚMVP forrásból.

Támogatás összege: 10.149.200 Ft.

Megvalósítás időpontja: 2008.

Egészségfejlesztés:

Tamási kistérség egészségtérképének elkészítése: A pályázat nem konkrét pénzbeli támogatásra irányult. A program keretén belül az EGIS Gyógyszergyár szponzorálásában lehetőség nyílik a kistérség teljes lakosságának egészségügyi szűrését lebonyolítani. A kapott adatok a kiértékelést követően sokrétűen felhasználhatók. (pl. egészségügyi fejlesztések, prevenció az iskolai - óvodai nevelésben). Az 1000 fős kérdőíves mintavétel megtörtént, a beérkezett adatok rögzítésére sor került.

Környezetfejlesztés:

DDOP-5.1.5/B Regöly Község belterületi vízrendezése, közcélú vízi létesítmények kivitelezése című pályázat.

Támogatás összege: 34.892.721 Ft.

Megvalósítás időpontja: 2009.

Gazdaság fejlesztése:

AVOP-2.1.1-05/1 Rolli és bacon termék előállító húsüzem kialakítása című pályázat.

Támogatás összege: 484.374.931 Ft.
Megvalósítása időpontja: 2006.

A közoktatás és a közművelődés alapfeltételeinek megteremtése, fejlesztése:

HEFOP-2.1.8-05/1 Esélyteremtés lehetőségei a kistelepülésünkön élő halmozottan hátrányos helyzetű általános iskolás gyermekek számára című pályázat, mely Magyarországon valósult meg.

Támogatás összege: 14.000.000 Ft.
Megvalósítás időpontja: 2006.

HEFOP-3.1.3-05/1 Kompetencia alapú oktatás az óvodától az általános iskola befejezéséig című pályázat, mely Felsőnyéken valósult meg.

Támogatás összege: 18.000.000 Ft.
Megvalósítás időpontja: 2006.

ROP-2.3.1 A Nagykónyi Általános Iskola intézményének korszerűsítése, az oktatás minőségének és hatékonyságának növelése érdekében című pályázat.

Támogatás összege: 76.760.372 Ft
Megvalósítás időpontja: 2006.

2. Megvalósítás fázisában lévő fontosabb projektek:

Turizmus fejlesztése:

Ability Gyógyfürdő fejlesztése Tamásiban (DDOP 2.1.1b/2F), támogatás összege: 696.997.352 Ft . A projekt célja: fenntartható gazdasági növekedés generálása a város és vonzáskörzete számára, az egészséges vendégek esetében a regionalitás megerősítése, a helyi látogatószám megtartása, a mozgássérültek számára készülő program megvalósításával pedig a hazai és nemzetközi vendégek megnyerése, célzott marketing tevékenységgel az itt töltött vendégéjszakák növelése.

Ability és Termálszálloda** létrehozása Tamásiban** (DDOP 2.1.2), 600 millió Ft támogatásban részesült.

Egészségfejlesztés:

Egészségügyi szolgáltatások fejlesztése/ Járóbeteg szakellátó központok fejlesztése (DDOP-3.1.3/B), 400.000.000 Ft összegű támogatást nyert.

DDOP 3.1.3/A-2f Integrált mikrotérségi alapfokú egészségügyi és szociális szolgáltató központok fejlesztése

"KÖZösségi-PONT" - Integrált Mikrotérségi Alapfokú Egészségügyi és Szociális Szolgáltató Központ kialakítása és működtetése a Gyönki mikrotérségben

Elnyert támogatás összege: 194.885.239 Ft.

DDOP 3.1.3/A-2f Integrált mikrotérségi alapfokú egészségügyi és szociális szolgáltató központok fejlesztése

„Integrált mikrotérségi alapfokú egészségügyi és szociális szolgáltató központ fejlesztése Iregszemcsén”

Elnyert támogatás összege: 182.943.771 Ft.

Környezetfejlesztés:

DDOP-5.1.4/B-09 Szakadát község szennyvízhálózatának és korszerű tisztítótelepének kiépítése című pályázat.

Támogatás összege: 202.700.000 Ft.
Megvalósítás időpontja: 2010.

DDOP-5.1.4/B-09 Varsád község szennyvízhálózatának és korszerű tisztítótelepének kiépítése című pályázat.

Támogatás összege: 253.300.000 Ft.

Megvalósítás időpontja: 2010.

DDOP-5.1.5/C Nagykónyi Város utcai felszíni csapadékvíz elvezetésének megoldása című pályázat.

Támogatás összege: 64.235.919 Ft.

Megvalósítás időpontja: 2010.

DDOP-5.1.5/C Belterület vízrendezés című pályázat, mely Diósberény Községben valósul meg.

Támogatás összege: 33.024.972 Ft.

Megvalósítás időpontja: 2010.

DDOP-5.1.5/C Tamási „Ki mit tud” lakótelep csapadékvíz rendezése című pályázat.

Támogatás összege: 72.000.000 Ft.

Megvalósítás időpontja: 2011.

DDOP-5.1.5/C Pári Község belterületi vízrendezése című pályázat.

Támogatás összege: 71.443.826 Ft.

Megvalósítás időpontja: 2011.

Gazdaságfejlesztés:

DDOP-1.1.1/F A HÉROSZ Zrt. szakipari centrumául szolgáló LHH településen található telephelyének infrastrukturális fejlesztése a foglalkoztatottság javítása mellett című pályázat.

Támogatott összeg: 228.449.727 Ft.

Megvalósítás időpontja: 2010-2011.

DDOP-1.1.1/F A MetalMax Kft. simontornyai telephelyének korszerűsítése foglalkoztatottság és a versenyképesség javítása érdekében a leghátrányosabb helyzetű Tamási kistérségben című pályázat.

Támogatott összeg: 33.000.000 Ft.

Megvalósítás időpontja: 2010-2012.

DDOP-1.1.1/D Telephelyfejlesztés és korszerűsítés a Simotrade Kft.-nél című pályázat, mely Simontornyán valósul meg.

Támogatott összeg: 49.534.856 Ft.

Megvalósítás időpontja: 2010.

GOP-2.1.2/C Energiahatékony és környezetbarát gumihulladék újrahasznosító technológia telepítése igen hátrányos helyzetű kistérségben című pályázat, mely Tamásiban valósul meg.

Támogatott összeg: 494.776.299 Ft.

Megvalósítás időpontja: 2010-2011

3. Elbírálás alatt lévő fontosabb projektek:

A kistérségi hátrányos helyzetű roma népesség társadalmi integrációjának elősegítése:

„Az élet színháza” roma program: 2010.03.22.

A kétéves pályázati programot a társulás a leghátrányosabb helyzetű kistérségek számára elkülönített támogatásból, azaz az ÁROP 1.1.5/C, valamint a TÁMOP 5.1.1-09/1-es pályázati keretből tervezi megvalósítani, amelynek első részében a kistérségben élő roma és nem roma fiatalok részvételével hozunk létre egy színházi előadást. A gyerekek és szüleik a mindennapokban őket érő diszkriminatív bánásmód egyes elemeit játszik el. A szituációs gyakorlatok segítenek a résztvevőknek feldolgozni a helyzetet, így jobban tudnak reagálni az életben eléjük gördülő akadályokra.

2010.március – 2012.március

Támogatás összege: 42 800 000 Ft

„Közösségi felzárkóztatás a mélyszegénységben élők integrációjáért” című pályázat (TÁMOP 5.1.3-09/2). Kistérségünk 9 települése vesz részt: Értény, Fürged, Kalaznó, Koppányszántó, Magyarkeszi, Nagyszokoly, Újireg, Iregszemcse, Pári.

Támogatás összege: 178 658 020 Ft.

Projekt tervezett ideje: 2010. április 1. – 2013. szeptember 31.

III. JÖVŐBENI FEJLESZTÉSI IRÁNYOK, STRATÉGIAI ÉS OPERATÍV ELKÉPZELÉSEK

A jövő

A falvak infrastrukturális fejlesztése által továbbra is csökkenteni kell a falu és a város közötti életminőségbeli különbségeket. Igény volna belterületi utak rekonstrukcióját és a hulladéktelepek rekultivációját célzó pályázati kiírásokra, valamint a közlekedésfejlesztés szempontjából a már megépült Tamási-Pári, valamint a folyamatban lévő Tamási-Regöly hivatásforgalmú kerékpárút szakaszok összekötésére (Pári-Regöly szakasz).

2009 nyarán megkezdődött a Simontornyai Bőrgyár kármentesítése, amely 4 év alatt közel 9,8 Mrd Ft-ból fog megvalósulni. A kármentesített területet a város a helyi gazdaság fellendítésére kívánja hasznosítani.

Tamási Város Önkormányzata felvállalta, hogy gesztorságával a Dél-dunántúli régió 38 településén valósulhat meg ivóvíz-minőségjavító program.

Bár a kistérség fejlődésére a jelenlegi pályázati rendszer számos lehetőséget biztosít, mégis hátráltató tényező jó néhány pályázat esetében a magas önerő mértéke, melyet a recesszió hatásait érzékelő vállalkozásoknak, illetve a rendkívül nehéz anyagi helyzetben lévő, adósságokat felhalmozó önkormányzatoknak sokszor lehetetlen feladat előteremteni.

Munkahelyek számának növelése:

A cél magába foglalja a meglévő vállalkozások fejlesztését, kapacitásbővítések révén megvalósuló munkahelyek kínálatuk bővítését. A helyi vállalkozások mellett szükséges megteremteni a feltételeket új, külső befektetésekkel megvalósuló munkahelyek létrehozásához.

Jövedelemszerzési lehetőségek növelése:

A jelenlegi alacsonyabb jövedelmi viszonyok megkívánják a helyi erőforrások hatékonyabb kihasználását, kiegészítő jövedelemforrások bevonását, a turizmusból, a mezőgazdasági termelésből származó jövedelemtermelés fejlesztését, elősegítését. A turizmus előnye, hogy elsősorban külső, a kistérségen kívüli tőkét von be a helyi gazdaságba, ezáltal segítve elő a jövedelemszint növekedését.

Humán erőforrás fejlesztése:

A munkahelyek számának növelése és a jövedelemszint emelése is megkívánja a humán erőforrás fejlesztését. A munkahelyteremtés megkívánja a megfelelő munkaerő rendelkezésre állását. Ehhez a munkanélküliek képzettségi szintjének növelése, az át- és továbbképzések fejlesztése, illetve a szakképzések korszerűsítése szükséges.

A kistérség természeti és épített környezetének minőségi javítása:

A lakó- és tágabb környezet tisztasága, a levegő, a víz, a talaj jó minősége, a környezet rendezettsége egyre alapvetőbb igénye a lakosságnak és egyre inkább az életminőség meghatározó eleme.

Turizmus fejlesztése:

Ígéretes lehetőségeket rejt magában, tehát fontos fejlesztési irányt jelent. Lényeges azonban tisztában lenni azzal, hogy a Tamási kistérségben a turizmus rövid és középtávon nem válhat a kistérség legfőbb gazdasági alapjává, ugyanakkor egyes vállalkozások, települések életében szerepe meghatározó lehet, bővítheti a foglalkoztatást és a jövedelmeket. (végre helyes szeml)

Célja:

A térség belső forrásaira támaszkodó fejlesztések megvalósítása révén a helyi lehetőségek fokozott kihasználása, a külső erőforrásoktól való függés enyhítése.

Alternatív jövedelemtermelési lehetőségek teremtése a lakosság számára Tamásiban és a kistérség településein az idegenforgalom felfuttatása révén.

A turizmus fejlesztése által nőhet a térség híre, ismertsége, ami visszahat a beruházók érdeklődésének felkeltésére is.

A gazdaság fejlesztése:

Hozzájárul a kistérségi munkahelyek számának bővüléséhez, a magasabb termelékenységgel a jövedelemszint növekedéséhez, illetve elsősorban a mezőgazdaság területén a természeti potenciál fenntartható hasznosításához. A gazdaság fejlesztése, mint fejlesztési irány minden további fejlesztés gazdasági alapját teremti meg, ezáltal kiemelt előnyt kell, hogy élvezzen. A kistérségben tervezett nagy volumenű (elsősorban idegenforgalmi) beruházások várhatóan a gazdasági szektor élénkülését vonja maga után. Jelenleg is folyamatos a vállalkozások betelepülése, jelentős munkáltató a nemrég indult Tamási-Hús Kft. és a közeljövőben kezdi meg tevékenységét a Tam-Gép Kft. is.

A közlekedés fejlesztése:

A különböző közlekedési utakon történő áru-, személy- és anyagforgalom a mindennapi társadalom-gazdasági élet, a gazdasági folyamatok alapját jelenti. Egy adott terület közlekedési hálózata jelentős mértékben hozzájárul a helyi gazdaság és a társadalom működéséhez. A közlekedési infrastruktúra fejlesztése tehát ma a gazdasági-társadalmi fejlődés egyik kulcskérdése. Bár az ilyen beruházások megtérülése nem közvetlenül jelentkezik, de a gazdasági versenyképesség és a lakossági életminőség javulásának egyik fontos tényezője. Javulhatna a kistérség külső-belső elérhetőségi viszonyai, a gazdasági tevékenységek által hasznosított területek, valamint az idegenforgalmi vonzerők megközelíthetősége a befektetők, a lakosság és az idelátogatók számára, amely megteremti a lehetőséget a vállalkozói aktivitás, a külső befektetések növekedéséhez.

Területfejlesztés:

A területfejlesztési koncepció alapvető célkitűzése, hogy a kistérségi munkahelyek száma bővüljön, és ezáltal olyan stabil, hosszú távon is életképes helyi gazdaság alakuljon ki, mely a kistérség lakói számára biztos megélhetést, versenyképes jövedelmet, szakmai perspektívát biztosít. Ehhez erős, biztos piacokkal rendelkező, magas jövedelmezőségű vállalkozások megtelepedésére van szükség. Arra kell törekedni, hogy a rendszerváltás után elmaradt befektetések pótlása a lehetőségek erejéig megtörténjen, a térségbe friss tőke érkezzen, mely munkahelyet teremt és csökkenti a belső tőkeszegénységet.

Kistérségi menedzsment-szervezet fejlesztése:

A piaci környezet gyorsan változó feltételrendszere, hazánk Európai Unióhoz történő csatlakozásával jelentkező új kihívások, a szabályozási keretek átalakulása olyan információdömpinget jelent a kistérségi kis- és középvállalkozások számára, amellyel segítség nélkül aligha boldogulnak. A kistérségi menedzsmentszervezet ellátja a Kistérségi Társulás törvényben meghatározott feladatait, de emellett képes legyen közreműködni a kistérség versenyképességének növelésében, a foglalkoztatás bővítésében, a turizmus fejlesztésében és a pályázati sikeresség fokozásában, valamint a sikeres pályázatok menedzselésében.

A kistérségi hátrányos helyzetű roma népesség társadalmi integrációjának elősegítése:

A kistérség egyes területein a roma kisebbség száma és aránya jelentős. Cél, a cigány lakosság társadalmi-gazdasági életesélyeinek növelése, és a társadalmi sokszínűség megőrzése. Kistérségünkben a roma kisebbségen belül a munkanélküliség, szociális, egészségügyi, lakhatási, oktatási, és képzettségi problémák, hátrányok hatványozottabban jelentkeznek. A cigány kisebbség körében a jövedelmi, foglalkoztatási, életminőségi mutatók túlereprezentáltak, azaz a népességen belüli részarányhoz képest rosszabbak. Fontosnak tartjuk azonban megjegyezni, hogy a romák problémáinak megoldása – hatékonyabb kistérségi és települési kezelés mellett – elsősorban átfogó kormányzati intézkedéseket kíván.

A közoktatás és a közművelődés alapfeltételeinek megteremtése, fejlesztése:

A kistérség társadalmi-gazdasági felzárkózása nem képzelhető el a versenyképes emberi erőforrások megléte nélkül, melyek megteremtésének egyik első lépcsője a korszerű, a társadalmi és gazdasági fejlődés igényeinek megfelelő közoktatás és közművelődés mindenki számára elérhető biztosítása. Egy jól működő intézményrendszer a helyi lakosság számára a helyben maradás lehetőségét teremti meg, valamint hozzájárul a munkaerőpiacon történő mind sikeresebb helytálláshoz, hiszen a lakosok így olyan ismeretek és képességek birtokába jutnak, melyek az egyén boldogulását és a kistérség általános gazdasági-társadalmi fejlődést szolgálják.

Ugyanakkor a funkciógazdag, gondozott, élettel teli közösségi terek jelenléte a települési komfortosságnak is az egyik alapja. Ezek hiányában nem tud kialakulni egy valódi kötődés, büszkeség, egy identitástudat a saját települést illetően, ami bomlasztólag hathat a helyi társadalomban. A helyi lakosság közösség- és tudatformálásának, identitás tudatának, szellemi és mentális fejlődésének, s ezáltal a munkaerő versenyképességének fontos része a kultúra, a kulturális javak fogyasztásának mértéke.

A hulladékgazdálkodás feltételeinek megteremtése, hatékonyságának növelése:

Mivel a kistérség turizmusa leginkább kiemelkedő természeti értékeinek hasznosításán alapul, valamint abból a tényből kiindulva, hogy a lakókörnyezet minőségét nagymértékben befolyásolja hulladékkal való telítettsége, a kistérségben keletkező kommunális szilárd hulladék megfelelő, környezetvédelmi szempontokból kielégítő kezelésének az elérése elengedhetetlen, a Tamási kistérség esetében a fentiekből következően megkülönböztetett figyelmet követelő, kiemelten fontos feladat. A megfelelő műszaki védelemmel nem rendelkező, felhagyott, vagy esetenként illegálisan még mindig használt hulladéklerakók és az elhagyott hulladékok kiemelt veszélyt jelentenek a talaj és a vizek szempontjából.

A vezetékes ivóvízellátás fejlesztése:

Mivel megfelelő ivóvízbázissal a kistérség nem mindegyik települése rendelkezik, ezért ezeken a helyeken még a legalapvetőbb életszükségletek közé tartozó ivóvízellátás biztosítása is problémát okoz. Az ivóvíztávvezeték kiépítettségi hiányossága mellett, egyes települések belső vezetékes ivóvízhálózatának leromlott állapota is megfigyelhető. Ezért a kistérség vezetékes ivóvízellátásának fejlesztése során a távvezeték-hálózat bővítése mellett az adott települések belső ivóvízhálózatának felújítására is ki kell térni. Mindezekből következően a fejlesztés célja a kistérség valamennyi települése vezetékes ivóvízellátásának megfelelő színvonalú, hosszútávra szóló biztosítása, a szükséges külső-belső hálózati fejlesztések végrehajtásával.

Életképes kistérségi vállalkozások fejlesztése:

A kistérség vállalkozásai – méretükből, piaci lehetőségeikből következően, tökeszegények. Hazánkban – így a kistérségben is – jelentős probléma, hogy a belföldi tulajdonú vállalatok tőkéhez jutási lehetőségei korlátozottak. Ez elsősorban a kisebb vállalkozásokat érinti hátrányosan. A kistérség vállalkozásai a tőkehiány miatt javarészt technológiailag elavult termelő-berendezésekkel, és korszerűtlen technológiai eljárásokat és vállalatirányítási eszközöket tartalmaz.

Az önálló (saját) termékek piaci arányának növelése:

A kistérségben előállított termékeknek alacsony az önálló termékként való piaci megjelenési aránya. Nincs kidolgozott koncepció a termékek piacra juttatására, nincs még program a kistérségi termékfejlesztés ösztönzésére. Ahhoz, hogy a kistérségi vállalkozások innovációs képességei javuljanak, erősíteni kell a partnerkapcsolatokat az egyetemek, innovációs központok, illetve a meghatározó ágazati vállalkozások irányába. Új piaci lehetőségeket kell feltárni, meg kell tervezni az új termékeket, azok előállítási folyamatát. Ezt követően kerülhet sorra a szükséges eszközök beszerzése, és a marketing programok kidolgozása a termékek piacra jutása érdekében.

Társadalom megújulása:

A népességfogyás és az alacsony várható élettartam mellett a társadalom előregedése jelenti a legnagyobb népesedési kihívást.

Az idős (65 éves és idősebb) népesség létszáma erőteljes hullámzást mutat, ennek ellenére 2050-ig az előrejelzések szerint mintegy másfélszeresére nő, s abszolút számának növekedése mellett aránya is jelentős mértékben növekedni fog. Az idős lakosság egy csökkenő lélekszámú társadalom egyre növekvő rétegét képezi, s ez egyre nagyobb igényeket támaszt az egészségügyi és szociális szolgáltatások terén.

Az életkor mellett a másik fontos demográfiai tényező a családi állapot. E téren a legfontosabb prognosztizálható változás az idős, özvegy, egyedülálló nők arányának növekedése. A 70 év feletti népességnek több mint a fele egyedülálló, ami szintén erőteljes ellátási nyomást gyakorol a szociális és egészségügyi intézményhálózatra. A helyi szükségletekre alapozott személyes jellegű szolgáltatási igények további bővülését és számuk növekedését sok minden indokolja. A legfontosabbak: a családszerkezetben bekövetkezett változások, a népesség előregedése, a nők munkavállalása, a növekvő nyugdíjkorhatár (ami miatt egyre kevesebben lesznek bevonhatók a hagyományos nagyszülői, illetve idősgondozói feladatok ellátásába), a népesség egészségi állapota, a hátrányos helyzetű csoportok (iskolából lemorzsolódó, kallódó fiatalok, szenvedélybetegek, fogyatékkal élők) felzárkóztatásának, esélyegyenlőségük biztosításának fokozódó követelménye. A családi és a munkahelyi követelményekhez való alkalmazkodás, illetve ezek összeegyeztetése szintén háttérszolgáltatásokat feltételez.

Energetikai fejlesztések:

A XXI. század elvárásainak eleget téve kistérségünk a hangsúlyt a jövőben a környezetfejlesztésre és a megújuló energia felhasználásra kívánja fektetni. Elképzeléseinek megvalósításához a KEOP pályázati kiírásait hívja segítségül.

Tamási Város Önkormányzata a közeljövőben intézményeinek fűtését geotermikus energia segítségével, egy távfűtő gerincvezeték kiépítésével kívánja korszerűsíteni, míg Tamási – Fornád pusztán egy vállalkozás biogázerőmű létesítését tervezi.

Portugál-francia befektetők pedig Fürged- Magyarkeszi- Felsőnyék közigazgatási területein egy 30-50 MW teljesítményű szélpark kiépítését tervezik. Az engedélyeztetés már lezajlott, jelenleg a földtulajdonosokkal történő szerződéskötéseket bonyolítják. Egy 80 m-es szélmerőtorony felállítása már megtörtént.

Vagyonbiztonság javítása:

A kistérség sajátosságaiból fakadóan egy vagyonbiztonsági cselekvési program kidolgozása lenne célszerű. A vagyonbiztonsági cselekvési program csak akkor lehet sikeres, ha mind a foglalkoztatási, mind pedig a közösségi integrációs problémák kezelését magába foglalná. A vagyonbiztonsággal kapcsolatos problémák jelentős része nem rendészeti, hanem munkaerő-piaci és integrációs kérdés.

4.7. A Kistérségek összehasonlítása

Területfejlesztési szempontból lényeges a 311/2007. (XI.17.) Kormányrendelet 1. melléklete szerinti komplex mutató sorrendjének bemutatása, hiszen az támogathatósági kritérium. Az alacsony értékű mutatóval rendelkező kistérségek több támogatási formára és intenzitásra számíthatnak.

Helyezés megyén belül	Kistérség	Komplex mutató értéke
I	Tamási	2,15
II	Dombóvári	2,70
II	Szekszárdi	3,04
IV	Bonyhádi	3,12
V	Paksi	3,36

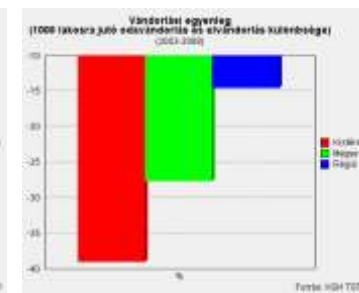
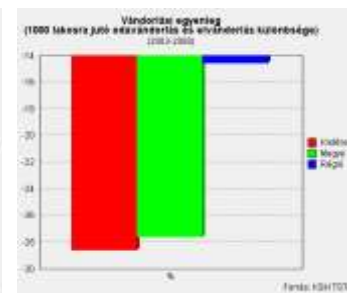
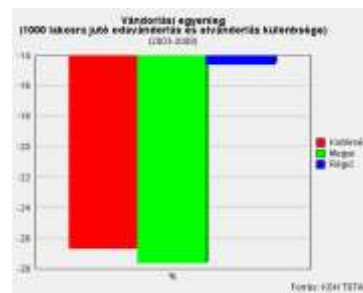
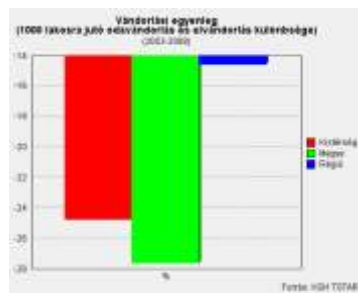
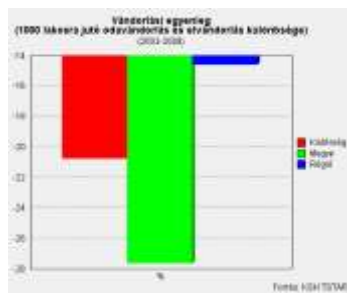
Az EU csatlakozást közvetlenül megelőző év és a 2005-ös csatlakozás óta a megítélt támogatások 1 lakosra vetített nagyságrendjét is érdemes összehasonlítani.

Helyezés megyén belül	Kistérség	A kistérség lakosára támogatási (Ft)	egy jutó összeg	Arányszám: Aktuális kistérség tám./ 402.986
I	Dombóvári		402.986	100,0%
II	Szekszárdi		241.739	60,0%
III	Tamási		218.185	54,1%
IV	Paksi		118.243	29,3%
V	Bonyhádi		111.515	27,7%

A kistérségekbe befolyt támogatások *hasznosulása* megítélhető jó néhány statisztika mutató alakulásával. Ilyen markáns mutató pl: A kistérség „Vándorlási egyenlege” , „ A munkanélküliségi ráta alakulása ” , az „Adófizetők aránya”, és az „1 főre jutó belföldi jövedelem”.

A rangsorokat az alábbi grafikonok mutatják:

Vándorlási egyenlegek összehasonlítása:

Dombóvári kistérség I ,

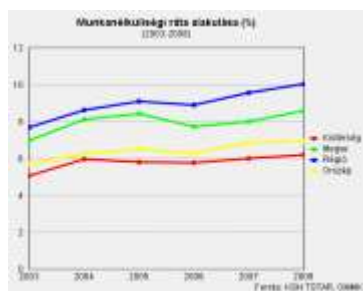
Szekszárdi kistérség II ,

Bonyhádi kistérség III ,

Paksi kistérség IV ,

Tamási kistérség V ,

Munkanélküliségi ráta alakulása:

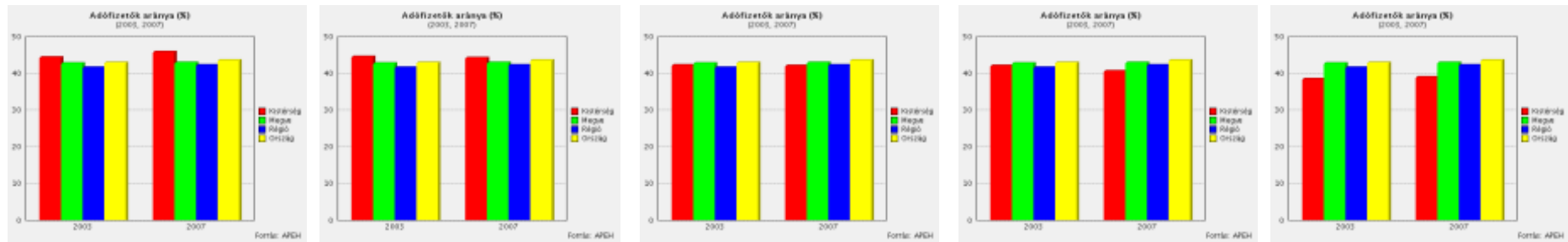
Paksi kistérség I ,

Bonyhádi kistérség II-III ,

Szekszárdi kistérség II-III ,

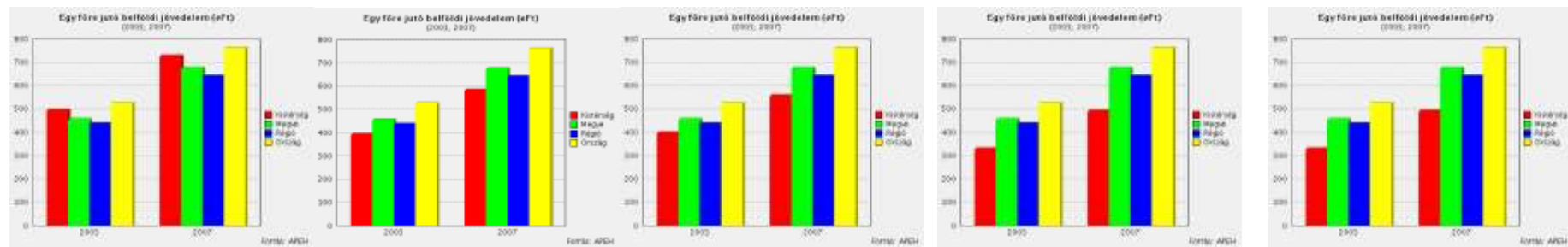
Dombóvári kistérség IV , Tamási kistérség V ,

Adófizetők arány :

Paksi kistérség I , Szekszárdi kistérség II , Bonyhádi kistérség III , Dombóvári kistérség IV , Tamási kistérség V ,

Egy főre jutó beföldi jövedelem:

Paksi kistérség I , Szekszárdi kistérség II , Bonyhádi kistérség III , Dombóvári kistérség IV , Tamási kistérség V ,

5. III.FEJEZET

5.1. Tolna Megye területfejlesztési programjának összevetése a hatályos OTK területi céljaiban és a régiók fejlesztési irányjaiban megfogalmazott céljaival programjaival

Az előző felülvizsgálati anyagban meghatározott prioritásokat, cél, eszközrendszert újra kell gondolni, új jövőképet kell megfogalmazni Tolna megye számára.

Természetesen a megvalósult, vagy megvalósítás alatt álló programokat, továbbá az aktualitásukat megőrzött célokat e rendszerben is szerepeltetni szükséges.

A 2003. évi felülvizsgálatban megállapított prioritások, stratégiai – és operatív programok.

1. PRIORITÁS: A MEGYE KOHÉZIÓJÁNAK ERŐSÍTÉSE

- 1.1. Stratégiai program: A TELEPÜLÉSRENDSZER FEJLESZTÉSE
- 1.2. Stratégiai program: TERÜLETFEJLESZTÉSI INTÉZMÉNYRENDSZER
- 1.3. Stratégiai program: TÉRSÉGMARKETING
- 1.3.1. Operatív program: A megye hazai és nemzetközi promóciója

2. PRIORITÁS: A MEGYE GAZDASÁGI VERSENYKÉPESSÉGÉNEK JAVÍTÁSA

- 2.1. Stratégiai Program: A VÁLLALKOZÁSOK VERSENYKÉPESSÉGÉNEK JAVÍTÁSA
 - 2.1.1. Operatív program: A gazdaságfejlesztés megyei szintű koordinációjának erősítése
 - 2.1.2. Operatív program: A vállalkozások felkészítése az EU csatlakozás követelményeire
 - 2.1.3. Operatív program: A támogatási források abszorpciót segítő pénzügyi mechanizmusok fejlesztése
 - 2.1.4. Operatív program: Az információs gazdaság megalapozása
 - 2.1.5. Operatív program: Az innováció menedzsment és transzfer feltételeinek megteremtése
- 2.2 Stratégiai Program: A MŰKÖDŐ TŐKE VONZÁSA
 - 2.2.1. Operatív program: A megye ipari parkjainak fejlesztése

3. PRIORITÁS: MEZŐGAZDASÁG- ÉS VIDÉKFEJLESZTÉS

- 3.1. Stratégiai Program: A VERSENYKÉPES AGRÁRÁGAZATOK FEJLESZTÉSE
 - 3.1.1. Operatív program: Versenyképes mezőgazdasági ágazatok fejlesztése
 - 3.1.2. Operatív program: Organikus és nem élelmiszer célú (non-food) mezőgazdasági termelés fejlesztése
 - 3.1.3. Operatív program: Az erdészeti szektor fejlesztése
- 3.2. Stratégiai Program: AGRÁRTERMÉKEK FELDOLGOZÁSA ÉS KERESKEDELME
 - 3.2.1. Operatív program: Az agrárlogisztikai szolgáltatások fejlesztése
- 3.3. Stratégiai Program: FALUSIAS (VIDÉKI) TÉRSÉGEK FEJLESZTÉSE
 - 3.3.1. Operatív program: Hagyományos háziiparok és kézműves mesterségek

4. PRIORITÁS: TURIZMUSFEJLESZTÉS TOLNA MEGYÉBEN

- 4.1. Stratégiai program: TURISZTIKAI TERMÉKEK FEJLESZTÉSE ÉS PROMÓCIÓJA
 - 4.1.1. Operatív program: Turisztikai termékek fejlesztése és promóciója
- 4.2. Stratégiai program: A TURIZMUST KISZOLGÁLÓ INFRASTRUKTÚRA FEJLESZTÉSE
 - 4.2.1. Operatív program: A turizmust kiszolgáló infrastruktúra fejlesztése

5. PRIORITÁS: AZ EMBERI ERŐFORRÁSOK FEJLESZTÉSE TOLNA MEGYÉBEN

- 5.1. Stratégiai program: FOGLALKOZTATÁSI PROBLÉMÁK MEGOLDÁSA
 - 5.1.1 Operatív program: Aktív foglalkoztatáspolitikai eszközök fejlesztése
- 5.2. Stratégiai program: OKTATÁS, KÉPZÉS FEJLESZTÉSE
 - 5.2.1. Operatív program: A szakképzés minőségének, a szakképzettség munkaerő-piaci értékének javítása
- 5.3. Stratégiai program: KULTÚRA ÉS KÖZMŰVELŐDÉS
 - 5.3.1. Operatív program: A megye tárgyi és szellemi örökségének megőrzése

6. PRIORITÁS: FENNTARTHATÓ KÖRNYEZETI FEJLŐDÉS ELŐSEGÍTÉSE

- 6.1. Stratégiai Program: KÖRNYEZETVÉDELMI BERUHÁZÁSOK
 - 6.1.1. Operatív program: Települési szilárd hulladékok kezelése
 - 6.1.2. Operatív program: Szennyvizek ártalommentes elhelyezése
- 6.2. Stratégiai Program: TERMÉSZETI ÉRTÉKEK VÉDELME

7. PRIORITÁS: KÖZLEKEDÉSFEJLESZTÉS

- 7.1. Stratégiai Program: GYORSFORGLMI ÚTHÁLÓZAT FEJLESZTÉSE
- 7.2. Stratégiai Program: FŐÚTHÁLÓZAT FEJLESZTÉSE
- 7.3. Stratégiai Program: ALSÓBBRENDŰ UTAK FEJLESZTÉSE
- 7.4. Stratégiai Program: ALSÓBBRENDŰ UTAK FEJLESZTÉSE
- 7.5. Stratégiai Program: A VASÚTHÁLÓZAT FEJLESZTÉSE
- 7.6. Stratégiai Program: A LÉGIKÖZLEKEDÉS FEJLESZTÉSE
- 7.7. Stratégiai Program: A VIZIKÖZLEKEDÉS FEJLESZTÉSE

Prioritások, stratégiai programok, operatív programok	Meghaladott			Folyamatban		Terv még jelenleg is	
	Eredményes	Eredménytelen	Oka fogyott	Támogató	Felülvizsgálandó	Oka fogyott	Megvalósítandó
1. PRIORITÁS: A MEGYE KOHÉZIÓJÁNAK ERŐSÍTÉSE							
1.1.Stratégiai program: A TELEPÜLÉSRENDSZER FEJLESZTÉSE							
1.2.Stratégiai program: TERÜLETFEJLESZTÉSI INTÉZMÉNYRENDSZER							
1.3.Stratégiai program: TÉRSÉGMARKETING							
1.3.1.Operatív program: A megye hazai és nemzetközi promóciója							
2. PRIORITÁS: A MEGYE GAZDASÁGI VERSENYKÉPESSÉGÉNEK JAVÍTÁSA							
2.1.Stratégiai Program: A VÁLLALKOZÁSOK VERSENYKÉPESSÉGÉNEK JAVÍTÁSA							
2.1.2.Operatív program: A vállalkozások felkészítése az EU csatlakozás követelményeire							
2.1.3.Operatív program: A támogatási források abszorpciót segítő pénzügyi mechanizmusok fejlesztése							
2.1.4.Operatív program: Az információs gazdaság megalapozása							
2.1.5.Operatív program: Az innováció menedzsment és transzfer feltételeinek megteremtése							
2.2 .Stratégiai Program: A MŰKÖDŐ TŐKE VONZÁSA							
2.2.1. Operatív program: A megye ipari parkjainak fejlesztése							
3. PRIORITÁS: MEZŐGAZDASÁG- ÉS VIDÉKFEJLESZTÉS							
3.1.Stratégiai Program: A VERSENYKÉPES AGRÁRÁGAZATOK FEJLESZTÉSE							
3.1.1.Operatív program: Versenyképes mezőgazdasági ágazatok fejlesztése							
3.1.2.Operatív program: Organikus és nem élelmiszer célú (non-food) mezőgazdasági termelés fejlesztése							
3.1.3.Operatív program: Az erdészeti szektor fejlesztése							
3.2.Stratégiai Program: AGRÁRTERMÉKEK FELDOLGOZÁSA ÉS KERESKEDELME							
3.2.1.Operatív program: Az agrárlogisztikai szolgáltatások fejlesztése							
3.3.Stratégiai Program: FALUSIAS (VIDÉKI) TÉRSÉGEK FEJLESZTÉSE							
3.3.1.Operatív program: Hagyományos háziiparok és kézműves mesterségek							
4. PRIORITÁS: TURIZMUSFEJLESZTÉS TOLNA MEGYÉBEN							
4.1.Stratégiai program: TURISZTIKAI TERMÉKEK FEJLESZTÉSE ÉS							

PROMÓCIÓJA

4.1.1. Operatív program: Turisztikai termékek fejlesztése és promóciója

4.2. Stratégiai program: A TURIZMUST KISZOLGÁLÓ INFRASTRUKTÚRA FEJLESZTÉSE

4.2.1. Operatív program: A turizmust kiszolgáló infrastruktúra fejlesztése

5. PRIORITÁS: AZ EMBERI ERŐFORRÁSOK FEJLESZTÉSE TOLNA MEGYÉBEN

5.1. Stratégiai program: FOGLALKOZTATÁSI PROBLÉMÁK MEGOLDÁSA

5.1.1 Operatív program: Aktív foglalkoztatáspolitikai eszközök fejlesztése

5.2. Stratégiai program: OKTATÁS, KÉPZÉS FEJLESZTÉSE

5.1.1 Operatív program: Aktív foglalkoztatáspolitikai eszközök fejlesztése

5.2. Stratégiai program: OKTATÁS, KÉPZÉS FEJLESZTÉSE

5.2.1. Operatív program: A szakképzés minőségének, a szakképzettség munkaerőpiaci értékének javítása

5.3. Stratégiai program: KULTÚRA ÉS KÖZMŰVELŐDÉS

5.3.1. Operatív program: A megye tárgyi és szellemi örökségének megőrzése

6. PRIORITÁS: FENNTARTHATÓ KÖRNYEZETI FEJLŐDÉS ELŐSEGÍTÉSE

6.1. Stratégiai Program: KÖRNYEZETVÉDELMI BERUHÁZÁSOK

6.1.1. Operatív program: Települési szilárd hulladékok kezelése

6.1.2. Operatív program: Szennyvizek ártalommentes elhelyezése

6.2. Stratégiai Program: TERMÉSZETI ÉRTÉKEK VÉDELME

7. PRIORITÁS: KÖZLEKEDÉSFEJLESZTÉS

7.1. Stratégiai Program: GYORSFORGLMI ÚTHÁLÓZAT FEJLESZTÉSE

7.2. Stratégiai Program: FŐÚTHÁLÓZAT FEJLESZTÉSE

7.3. Stratégiai Program: ALSÓBBRENDŰ UTAK FEJLESZTÉSE

7.4. Stratégiai Program: ALSÓBBRENDŰ UTAK FEJLESZTÉSE (Kerékpárutak)

7.5. Stratégiai Program: A VASÚTHÁLÓZAT FEJLESZTÉSE

7.6. Stratégiai Program: A LÉGIKÖZLEKEDÉS FEJLESZTÉSE

7.7. Stratégiai Program: A VIZIKÖZLEKEDÉS FEJLESZTÉSE

5.2. Dél-Dunántúli régió (OTK)

JÖVŐKÉP

A Dél-Dunántúli Régió célja olyan kulturális, környezet- és természetvédelmi értékeket szem előtt tartó, oktatási, tudományos és kutatási központokon alapuló fejlődés, mely integrálja a Régió leszakadó térségeit, kiegyensúlyozott településszerkezetre épít. A Régió sikeresen fordítja jelenlegi fejlettségbeli hátrányait előnnyé azáltal, hogy megőrzött természeti és kulturális értékeit, építészeti örökségét és termásvíz kincsét fenntartható módon hasznosítja, magas színvonalú, kiegyensúlyozott életfeltételeket biztosít. A Dél-Dunántúli Régió kihasználja kedvező geopolitikai helyzetének előnyeit, elsősorban a határ menti (horvát, észak-olasz és osztrák) térségekkel való kapcsolatépítés lehetőségét.

A RÉGIÓ ÁTFOGÓ CÉLJAI

MAGAS KÖRNYEZETI MINESÉGŰ MODELLRÉGIÓ KIALAKÍTÁSA

- Természeti környezeti értékek védelme és fenntartható hasznosítása (ipari szerkezet átalakulásával kialakult barnamezős, valamint katonai területek rehabilitációja; az érzékeny és védett területek ökológiailag fenntartható használata);
- Kiegyensúlyozott térszerkezet és térségi munkamegosztás kialakítása (a településkategóriáktól elvárható köz- és gazdasági szolgáltató funkciók ellátása, fejlesztése; Pécs régió belüli közvetítő szerepének erősítése, a térség- és településközpontok elérhetőségének és a települési környezet minőségének radikális javítása.).

HELYI ADOTTSÁGOKRA ÉPÜLŐ VERSENYKÉPES GAZDASÁG

- Innovatív környezeti ipar és energetika (KKV-hálózatok összekapcsolása a régió egyetemén és kutatóközpontjaiban (Pécs, Kaposvár, Paks) működő tudásbázisokkal; a megújuló energiakészlet fenntartható felhasználásának támogatása);
- Piacorientált kreatív és kulturális ipar (a régió szellemi potenciáljának kihasználása az egyetemi városokban, és sajátos néprajzi adottságokkal rendelkező területein);
- Élettudományi bázisra épülő egészségipar (Pécs – orvostudományi és Kaposvár – élelmiszer-tudományi kutatására épülő vállalkozói szektor támogatása, a gyógyvizek, klimatikus üdülőhelyek infrastruktúrájának fejlesztése);
- Piacképes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok (élelmiszeripar, gépipar és fémfeldolgozás, elektronika, textil- és bőripar, faipar) és a turisztikai kínálat (pihenő-, gyógy- és wellness-turizmus, kulturális turizmus, aktív és falusi turizmus) által termelt hozzáadott érték növelése.

STABILIZÁLÓDÓ NÉPESSÉGSZÁM ÉS ERŐS TÁRSADALMI SZOLIDARITÁS

- A lakosság egészségi állapotának javulása;
- Hátrányos helyzetűek (etnikai alapon diszkriminált cigány származású lakosság, illetve az

aprófalvas és jelentős szegregációval bíró területek lakossága) és inaktív munkaerőpiaci reintegrációja;

- Piacképes tudásszint (a felsőfokú oktatás piac- és gyakorlatorientáltságának növelése; a régió felsőoktatási intézményeinek kutatási potenciáljára alapozva piacképes innovációs szolgáltatások nyújtása a vállalkozások számára).

A RÉGIÓ TERÜLETI CÉLJAI

- o **Fejlesztési pólus** (Pécs és agglomerációja) közigazgatási, egészségügyi, tudományos, oktatási, kulturális, idegenforgalmi funkcióinak megerősítése, valamint az innováció fogadására és terjesztésére képessé tétele;

- o **A regionális növekedési zónák** (Kaposvár és Szekszárd térsége valamint a Balaton-part) innováció befogadására, az innováció-vezérelt fejlődésre és specializációra képessé tétele, illetve a régióban hagyományosan jelen lévő iparágak és a turizmus versenyképességének erősítése;

- o **Karakterisztikus** fejlődési pályára állítandó **vidékiek térségek** (a régió többi térsége) gazdaságának stabilizálása, foglalkoztatási helyzetének javítása;

- o **Duna-völgy** komplex fejlesztése (magaspartok, ökológiai rendszerek, vízminőség és az ivóvízbázisok védelme, a Duna átjárhatóságának biztosítása hídépítéssel, integrált turisztikai fejlesztések megvalósítása, az árvízvédelem és ártéri gazdálkodás feltételeinek megteremtése, a szennyvíztisztítás és a hulladékgazdálkodás fejlesztése).

5.3. A stratégia és Operatív programok besorolása az OTK prioritásai közé

A 2003-as felülvizsgálati program tartalmában szinte teljes egészében újragondolandó, hiszen a stratégiai programok és operatív programok megnevezései „mögé” új tartalmak kerültek az OTK és a DD RTOP dokumentumaiban egyaránt. Az „oka fogyott” oszlopban szereplő akár stratégia akár operatív programok szintjén lévő elemek megvalósultak továbbiakban feladatot nem jelentenek. Ezzel opposícióban azonban épp a körülményekben beállott változások miatt új megvalósítandó stratégiai és- operatív programok beemelése szükséges e dokumentumba. Ezek a környezeti kérdések és a szakmapolitikák néhány fejezetét érintik.

Lényeges még a stratégiai és-operatív programok tartalmának változása kapcsán azt is megjegyezni, hogy az egyes prioritások pozicionálása is változott az OTK szerint.

Az országos területi célok rendszerébe illesztve a felülvizsgálandó, támogatandó, megvalósítandó és újonnan megfogalmazandó stratégiai és operatív programok más-más prioritásokat jelentenek. A korábban prioritásként kezelt területek máshol és máshogyan jelennek meg.

Tehát végezzük el az új pozicionálást a 2003-as felülvizsgálati program megnevezéseit megtartva, valamint a tartalmak rövid áttekintését is szükséges megtenni, utalva az I.

Fejezetben bemutatott OTK-ra. Az egyes fejezetszámok az OTK fejezet számozásával egyező.

2. Fejlesztési pólusok és városhálózati kapcsolatrendszer fejlesztése

- 1.1. *Stratégiai program: A TELEPÜLÉSRENDSZER FEJLESZTÉSE*
- 2.1.4. *Operatív program: Az információs gazdaság megalapozása*
- 2.1.5. *Operatív program: Az innováció menedzsment és transzfer feltételeinek megteremtése*
- 2.2.1. *Operatív program: A megye ipari parkjainak fejlesztése*

3. Külső, és belső, perifériák, elmaradott térségek felzárkóztatása

- 1.1. *Stratégiai program: A TELEPÜLÉSRENDSZER FEJLESZTÉSE*
- 3.3. *Stratégiai Program: FALUSIAS (VIDÉKI) TÉRSÉGEK FEJLESZTÉSE*
- 5.1. *Stratégiai program: FOGLALKOZTATÁSI PROBLÉMÁK MEGOLDÁSA*
- 5.2. *Stratégiai program: OKTATÁS, KÉPZÉS FEJLESZTÉSE*
- 5.2.1. *Operatív program: A szakképzés minőségének, a szakképzettség munkaerő-piaci értékének javítása*
- 7.3. *Stratégiai Program: ALSÓBBRENDŰ UTAK FEJLESZTÉSE*

4. Országos jelentőségű integrált fejlesztési térségek és tématerületek

c) A Duna-mente fenntartható fejlesztése

- 3.1.3. *Operatív program: Az erdészeti szektor fejlesztése*
- 3.2.1. *Operatív program: Az agrárlogisztikai szolgáltatások fejlesztése*
- 4.1. *Stratégiai program: TURISZTIKAI TERMÉKEK FEJLESZTÉSE ÉS PROMÓCIÓJA*
- 6.2. *Stratégiai Program: TERMÉSZETI ÉRTÉKEK VÉDELME*
- 7.7. *Stratégiai Program: A VIZIKÖZLEKEDÉS FEJLESZTÉSE*

4. Országos jelentőségű integrált fejlesztési térségek és tématerületek

d) A termálvízkincs integrált térségi hasznosítása

- 4.1. *Stratégiai program: TURISZTIKAI TERMÉKEK FEJLESZTÉSE ÉS PROMÓCIÓJA*
- 4.2. *Stratégiai program: A TURIZMUST KISZOLGÁLÓ INFRASTRUKTÚRA FEJLESZTÉSE*
- 4.2.1. *Operatív program: A turizmust kiszolgáló infrastruktúra fejlesztése*

4. Országos jelentőségű integrált fejlesztési térségek és tématerületek

e) A megújuló energiaforrások részarányának növelése

- 3.1.2. *Operatív program: Organikus és nem élelmiszer célú (non-food) mezőgazdasági termelés fejlesztése*
- 6.2. *Stratégiai Program: TERMÉSZETI ÉRTÉKEK VÉDELME*

6. Rurális (vidéki) térségek területileg integrált fejlesztési prioritásai

a) A természeti táji és kulturális táji értékekben gazdag területek fenntartható fejlesztése

- 1.1. *Stratégiai program: A TELEPÜLÉSRENDSZER FEJLESZTÉSE*
- 2.1. *Stratégiai Program: A VÁLLALKOZÁSOK VERSENYKÉPESSÉGÉNEK JAVÍTÁSA*
- 3.1. *Stratégiai Program: A VERSENYKÉPES AGRÁRÁGAZATOK FEJLESZTÉSE*
- 3.1.1. *Operatív program: Versenyképes mezőgazdasági ágazatok fejlesztése*
- 3.1.3. *Operatív program: Az erdészeti szektor fejlesztése*
- 3.3. *Stratégiai Program: FALUSIAS (VIDÉKI) TÉRSÉGEK FEJLESZTÉSE*
- 3.3.1. *Operatív program: Hagyományos háziiparok és kézműves mesterségek*
- 4.1.1. *Operatív program: Turisztikai termékek fejlesztése és promóciója*
- 4.2.1. *Operatív program: A turizmust kiszolgáló infrastruktúra fejlesztése*
- 5.3.1. *Operatív program: A megye tárgyi és szellemi örökségének megőrzése*

6. Rurális (vidéki) térségek területileg integrált fejlesztési prioritásai

d) Értékmegőrzés, funkcióváltás és esélyegyenlőség az aprófalvas térségekben

- 1.1. *Stratégiai program: A TELEPÜLÉSRENDSZER FEJLESZTÉSE*
- 2.1. *Stratégiai Program: A VÁLLALKOZÁSOK VERSENYKÉPESSÉGÉNEK JAVÍTÁSA*
- 2.1.4. *Operatív program: Az információs gazdaság megalapozása*

- 3.1.2. Operatív program: Organikus és nem élelmiszer célú (non-food) mezőgazdasági termelés fejlesztése
- 3.1.3. Operatív program: Az erdészeti szektor fejlesztése
- 3.3. Stratégiai Program: *FALUSIAS (VIDÉKI) TÉRSÉGEK FEJLESZTÉSE*
- 3.3.1. Operatív program: Hagyományos háziiparok és kézműves mesterségek
- 5.3.1. Operatív program: A megye tárgyi és szellemi örökségének megőrzése
- 7.4. Stratégiai Program: *ALSÓBBRENDŰ UTAK FEJLESZTÉSE (Kerékpárutak)*

6. Rurális (vidéki) térségek területileg integrált fejlesztési prioritásai

e) Nemzeti kisebbségek értékeinek megjelenítése az általuk lakott vidéki térségek fejlesztésében

- 1.1. Stratégiai program: *A TELEPÜLÉSRENDSZER FEJLESZTÉSE*
- 2.1. Stratégiai Program: *A VÁLLALKOZÁSOK VERSENYKÉPESSÉGÉNEK JAVÍTÁSA*
- 2.1.4. Operatív program: Az információs gazdaság megalapozása
- 3.1.2. Operatív program: Organikus és nem élelmiszer célú (non-food) mezőgazdasági termelés fejlesztése
- 3.1.3. Operatív program: Az erdészeti szektor fejlesztése
- 3.3. Stratégiai Program: *FALUSIAS (VIDÉKI) TÉRSÉGEK FEJLESZTÉSE*
- 3.3.1. Operatív program: Hagyományos háziiparok és kézműves mesterségek
- 5.3.1. Operatív program: A megye tárgyi és szellemi örökségének megőrzése
- 7.4. Stratégiai Program: *ALSÓBBRENDŰ UTAK FEJLESZTÉSE (Kerékpárutak)*

6. Rurális (vidéki) térségek területileg integrált fejlesztési prioritásai

f) Magas arányú cigány népességgel rendelkező térségek

- 5.1. Stratégiai program: *FOGLALKOZTATÁSI PROBLÉMÁK MEGOLDÁSA*
- 5.1.1 Operatív program: Aktív foglalkoztatáspolitikai eszközök fejlesztése
- 5.3.1. Operatív program: A megye tárgyi és szellemi örökségének megőrzése

7. Területi prioritások a szakpolitikák számára

1. Befektetésösztönzés

- 1.3. Stratégiai program: *TÉRSÉGMARKETING*
- 1.3.1. Operatív program: A megye hazai és nemzetközi promóciója
- 2.1. Stratégiai Program: *A VÁLLALKOZÁSOK VERSENYKÉPESSÉGÉNEK JAVÍTÁSA*
- 2.2. Stratégiai Program: *A MŰKÖDŐ TŐKE VONZÁSA*
- 2.2.1. Operatív program: A megye ipari parkjainak fejlesztése

7. Területi prioritások a szakpolitikák számára

2. Kis- és középvállalkozás (KKV) politika

- 2.1.4. Operatív program: Az információs gazdaság megalapozása
- 2.2.1. Operatív program: A megye ipari parkjainak fejlesztése
- 3.3. Stratégiai Program: *FALUSIAS (VIDÉKI) TÉRSÉGEK FEJLESZTÉSE*

7. Területi prioritások a szakpolitikák számára

3. Innovációs politika

- 2.1.5. Operatív program: Az innováció menedzsment és transzfer feltételeinek megteremtése

7. Területi prioritások a szakpolitikák számára

4. Turizmuspolitika

- 4.1. Stratégiai program: *TURISZTIKAI TERMÉKEK FEJLESZTÉSE ÉS PROMÓCIÓJA*
- 4.1.1. Operatív program: Turisztikai termékek fejlesztése és promóciója

7. Területi prioritások a szakpolitikák számára

5. Foglalkoztatáspolitikai politika

- 5.1. Stratégiai program: *FOGLALKOZTATÁSI PROBLÉMÁK MEGOLDÁSA*
- 5.1.1 Operatív program: Aktív foglalkoztatáspolitikai eszközök fejlesztése

7. Területi prioritások a szakpolitikák számára

6. Oktatáspolitiká

5.2. *Stratégiai program: OKTATÁS, KÉPZÉS FEJLESZTÉSE*

5.2.1. Operatív program: A szakképzés minőségének, a szakképzettség munkaerő-piaci értékének javítása

7. Területi prioritások a szakpolitikák számára

7. Kulturális politika

5.3. *Stratégiai program: KULTÚRA ÉS KÖZMŰVELŐDÉS*

5.3.1. Operatív program: A megye tárgyi és szellemi örökségének megőrzése

7. Területi prioritások a szakpolitikák számára

10. Környezet- és természetvédelem, vízgazdálkodás

6.1. *Stratégiai Program: KÖRNYEZETVÉDELMI BERUHÁZÁSOK*

7. Területi prioritások a szakpolitikák számára

11. Informatika - hírközlési politika

2.1.4. Operatív program: Az információs gazdaság megalapozása

7. Területi prioritások a szakpolitikák számára

12. Közlekedéspolitika

7.2. *Stratégiai Program: FŐÚTHÁLÓZAT FEJLESZTÉSE*

7.3. *Stratégiai Program: ALSÓBBRENDŰ UTAK FEJLESZTÉSE*

7.5. *Stratégiai Program: A VASÚTHÁLÓZAT FEJLESZTÉSE*

További konkrét pozicionálása, áttekintése szükséges a megyei prioritásoknak, stratégiai – és operatív programoknak a DD RTOP prioritásai és céljai rendszerébe ágyazva. További kritérium az is, hogy a kistérségek által meghatározott stratégiai és operatív elemek megjelenjenek.

A DD RTOP konkrét prioritásai és céljai a lényegi tartalmi elemek bemutatása:

Első prioritás: A régió nagyvárosainak fejlesztése

A prioritás céljai :

- A kulturális turizmus adta lehetőségek minél hatékonyabb kiaknázása a régió vonzerejének javítása érdekében
- A kulturális és szellemi élet alternatív központjainak megerősítése
- Helyi identitástudat erősítése érdekében a közösségi és civil kapcsolatok fejlesztése
- A gazdasági, társadalmi és intézményi szereplők hatékony együttműködésének támogatása, a mikro- és kisvállalkozások fejlődésének segítségével, a vállalkozások gazdasági teljesítményének javításával

Területi hatály:

- A prioritás a Dél-dunántúli régió megyei jogú városainak területére – Pécs, Kaposvár, Szekszárd – terjed ki.

Beavatkozási területek:

- Kulturális, rekreációs és sport infrastruktúra fejlesztése a turisztikai kínálat színesítése érdekében

- Helyi közösségek, civil kapcsolatok és önkormányzatok együttműködésének fejlesztése
- Üzleti infrastruktúra fejlesztése a régió mikro- és kisvállalkozásai esetében
- A lakosság életminőségének javítása

Indokoltság:

Ahhoz, hogy a régió megyei jogú városai vonzóak legyenek a tőke, munkaerő és lakosság számára, szükség van a városi kulturális, közösségi, közéleti funkcióinak erősítésére az egészséges városi környezet és élettér megteremtése, továbbá a szellemi és kulturális élet alternatív gócpontjainak kialakítása érdekében. A kulturális-művészeti közönségkapcsolat intenzívebbé tételéhez szükség van korszerűen felszerelt, sokoldalúan hasznosítható többfunkciós közösségi terekre, a meglévők állapotának javítására.

Ahhoz, hogy a közösségi terek betöltsék funkciójukat az infrastruktúra fejlesztésén túl szükség van olyan szemléletformáló akciók indítására is, melyek lehetővé teszik a lakosság közösségi életbe történő minél nagyobb arányú bevonását, a közösségek önszerveződésének elősegítését. Mindez segíti többek között a lakosság környezettudatosságának fokozását, a környezetéért felelősen gondolkodó közösségek kialakulását, demokratikus attitűdök, és készségek kialakulását, a konstruktív részvétel kialakulásának lehetőségét. Mindezek összhangjának megteremtéséhez elengedhetetlen a lakosság és a civil szervezetek támogatása és bevonása a döntési folyamatokba, különös tekintettel a fiatalabb generációra a folyamatok hosszú távú fenntarthatóságának érdekében.

A mikro- és kisvállalkozásai esetében szükség van olyan kis összegű, a kulturális kreatív ipart célzó infrastrukturális fejlesztési forrásokra, melyek a jelenlegi pályázati rendszerben sem a Gazdaságfejlesztési-, sem a Dél-Dunántúli Operatív Programban nem kaptak helyet. Ezen vállalkozások megtartása, fejlesztése és hosszú távú működésük biztosítása elsősorban az általuk foglalkoztatott munkaerő volumenét figyelembe véve szükséges.

A beavatkozások várható hatása:

A megvalósuló kulturális-turisztikai célú fejlesztések az érintett városok gazdasági teljesítőképességének javulásán túl hozzájárulnak a városi lakosság kulturális életminőségének javításához.

A beavatkozások nagyban segítik a helyi civil közösségek megerősödését azzal, hogy hozzájárulnak a köz- és civilszféra kapcsolatának szorosabbá válásához.

A prioritásban foglalt fejlesztések megvalósulásával hosszú távon várhatóan javulni fog az érintett városok lakosságának életminősége, biztosítható lesz a városok kulturális értékeinek felismerése, hosszú távú megőrzése és fenntartható használata. A megvalósuló közösségi együttműködések eredményeként várhatóan erősödni fog a társadalmi kohézió és felelősségérzet, valamint a helyi identitástudat a lakosság körében.

A prioritás beavatkozásainak megvalósulása középtávon várhatóan hozzájárul a megyei jogú városokban található kis- és középvállalkozások eredményességének növekedéséhez, ezen keresztül pedig a foglalkoztatottsági szint növekedéséhez.

A prioritás konstrukciói:

a) Kulturális turizmus fejlesztése → Cél: Megyei Jogú Városok kulturális turizmusának élénkítése

Tevékenységek:

- Kulturális örökségvédelmi létesítmények és múzeumok turisztikai célú fejlesztése (újszerű, interaktív bemutatási módszerek bevezetése, látogatóbarát funkciók fejlesztése, létesítmények felújítása, bővítése, korszerűsítése, látogathatóság feltételeinek javítása)
- Régiós, nemzetközi jelentőségű, szabadtéri kulturális célú rendezvény-helyszínek infrastrukturális fejlesztése, kialakítása (pl. színpad, nézőtér, kiszolgáló helyiségek kialakítása, szükséges infrastruktúra kiépítése, korszerűsítése, rendezvényterek biztosítása, hang- és fénytechnikai fejlesztések, közbiztonsági elemek)
- Regionális vagy megyei jelentőségű kulturális közművelődési és közösségi funkciókat ellátó létesítmények fejlesztése, szolgáltatás-tartalom bővítése (felújítás, átalakítás, bővítés)
- Nagy tömegeket vonzó fesztiválok megrendezése

b) Élhető városi környezet kialakítása, kulturális kreatív ipar fejlesztése → Cél : A lakosság életkörülményeit javító beruházások és a szabadidősport együttes támogatásának megvalósulása komplex hatást fejt ki a lakosság alapvető szükségleteit kiszolgáló megfelelő életkörülmények, egészséges környezet kialakítására.

A konstrukció további célja a kultúrában rejlő gazdasági lehetőségek kiaknázása, a kreatív ipar támogatásával.

Tevékenységek:

- A nagyvárosi életminőséget fejlesztő sport- és szabadidős létesítmények hálózatának fejlesztése és többcélú hasznosításának elősegítése (szem előtt tartva az ifjúságpolitikai igényeket), továbbá a közterületek sportolásra alkalmassá tétele, valamint belterületi kerékpárutak kiépítése az önkormányzati és országos közúthálózat mentén is, amely a sport-és szabadidős, rekreációs, oktatási- és kulturális létesítmények megközelítését szolgálja.

Mikro- és kisvállalkozások közvetlen munkahely-teremtési támogatása, verseny- és innovációképességnek növelése.

- Telephelybővítés - felújítás
- A kialakított munkahelyek feladatellátásához kapcsolódó képzések
- Távmunkahelyek lehetőségének kialakítása, foglalkoztatási hálózat kiépítése (laptop, software, webcsomag)
- Marketing terv, piacelemzés
- Honlapfejlesztés, e-kereskedelem
- Vásárokon, konferenciákon való megjelenés támogatása
- Lehetséges külpiacon feltérképezése, szakmai know-how megszerzése

c) Helyi közösségek és civil kapcsolatok együttműködésének fejlesztése révén → Cél :

- A lakosság társadalmi-gazdasági aktivitásának, kreativitásának javítása kulturális és művészeti tevékenységek támogatásával
- Programok, események együttműködésen alapuló összehangolása
- A közösségi tervezési kultúra kialakítása, a helyi közösség közügyek iránti tudatformálása, a stakeholderek konstruktív párbeszédének kialakulásának, fenntartásának elősegítése

Tevékenységek:

- Lokálpatriotizmusra, és a környezettudatosságra építő, önkéntes, közösségi programok támogatása.
- Kulturális információ keletkezésének ösztönzése és elérhetőségének javítása:
 - Közintézmények és civil szervezetek, közösségek kulturális tevékenységeinek, azok célközönséghez történő eljuttatásának támogatása (pl.: rendezvények, programok, műhelyek, fórumok)

- Esemény naptárak helyi szinten való összehangolása, médiában való megjelenítésük támogatása
- A helyi audiovizuális és digitális tartalomfejlesztés támogatása
- Regionális kulturális értéket, jelentős egyéniséget, vagy megyei sajátosságot képviselő alkotóközösségek bemutatkozási lehetőségének megteremtése

Második prioritás: A Dél-dunántúli kis- és középváros hálózat fejlesztése

A prioritás céljai :

- A mikro- és kisvállalkozások gazdasági teljesítményének javítása működési feltételeik, valamint a vállalkozói környezet fejlesztését célzó beruházások támogatásával
- A régió városhálózatának erősítése a kulturális és közéleti funkcióik erősítésével
- A társadalmi részvétel és a közösségi akciók támogatása a lakosság közös felelősségvállalása, a lokálpatriotizmus kialakítása és fejlesztése, valamint az innovatív készségének javítása érdekében
- A lakosság hatékonyabb és minél szélesebb körű kiszolgálása, kényelme érdekében az önkormányzati feladatellátás feltételeinek és színvonalának javítása

Területi hatály:

- Városi rangú települések

Beavatkozási területek:

- Üzleti infrastruktúra fejlesztése a régió mikro- és kisvállalkozásai esetében
- Kulturális, rekreációs és sport infrastruktúra fejlesztése
- A lakosság életminőségének javítása
- Községi integrált településfejlesztés
- Egészségügyi és szociális ellátások fejlesztései

Indokoltság:

Ahhoz, hogy a települések vonzóak legyenek a tőke, munkaerő és lakosság számára, a városokban elérhető funkciók bővítésén, a szolgáltatások minőségi fejlesztésén túl szükség van a városi kulturális, közösségi, közéleti funkcióinak erősítésére is az egészséges városi környezet és élettér megteremtése érdekében. A kulturális- művészeti közönségkapcsolat intenzívebbé tételéhez szükség van korszerűen felszerelt, sokoldalúan hasznosítható többfunkciós közösségi terekre, a meglévők állapotának javítására. Mindez erősíti a városok és környezetük kapcsolatát is, valamint hozzájárul a városok térségfejlesztő funkcióinak kiteljesedéséhez.

A vidéki térségek mikro- és kisvállalkozásai esetében szükség van olyan kis összegű infrastrukturális fejlesztésekre lehetőséget biztosító forrásokra, melyek a jelenlegi pályázati rendszerben sem a Gazdaságfejlesztési-, sem a Dél-Dunántúli Operatív Programban nem kaptak helyet. Ezen vállalkozások megtartása és hosszú távú működésük biztosítása elsősorban az általuk foglalkoztatott munkaerő volumenét figyelembe véve szükséges.

Ahhoz, hogy a közösségi terek betöltsék funkciójukat, az infrastruktúra fejlesztésén túl szükség van olyan szemléletformáló akciók indítására is, melyek lehetővé teszik a lakosság közösségi életbe történő minél nagyobb arányú bevonását, a közösségek önszerveződésének elősegítését. Mindez segíti többek között a lakosság környezettudatosságának fokozását, a

környezetéért felelősen gondolkodó közösségek, demokratikus attitűdök és készségek kialakulását, a konstruktív részvétel kialakulásának lehetőségét.

Fentiek összhangjának megteremtéséhez elengedhetetlen az önkormányzatok szerepvállalása, a lakosság és a civil szervezetek támogatása és bevonása bizonyos döntési folyamatokba.

A beavatkozások várható hatása:

A prioritás beavatkozásainak megvalósulása középtávon várhatóan hozzájárul a fejlődő települések kis- és középvállalkozásai eredményességének növekedéséhez, ezen keresztül pedig a foglalkoztatottsági szint növekedéséhez. A fejlesztések közvetett hatásaként várhatóan bővülni fog az elérhető köz- és üzleti szolgáltatások köre.

A környezeti és közlekedési infrastruktúra fejlesztésével javul a településen élő lakosság komfortérzete, növekszik az érintett települések és vonzáskörzetük versenyképessége azáltal, hogy kedvezőbb infrastrukturális feltételek állnak a vállalkozások rendelkezésére.

A megvalósuló humán infrastruktúra fejlesztések együtt az életminőség javítását célzó beruházásokkal hozzájárulnak a lakosság mindennapi életkörülményeinek javításához, és közvetlen táptalaját szolgáltatnak a helyi közösségfejlesztéshez, a helyi szereplők közfejlesztésekben való aktív részvételéhez.

A prioritásban foglalt fejlesztések megvalósulásával hosszú távon várhatóan javulni fog a régió lakosságának gazdasági, szociális létbiztonsága és életminősége, csökkenni fog az életbiztonságát veszélyeztető környezeti károk bekövetkezésének valószínűsége, továbbá biztosítható lesz a régió természeti, táji és kulturális értékeinek felismerése, hosszú távú megőrzése és fenntartható használata. A megvalósuló közösségi együttműködések eredményeként várhatóan erősödni fog a társadalmi kohézió és felelősségérzet, valamint a helyi és térségi identitástudat a lakosság körében. Ezeket a hatásokat kiegészíti és erősíti az a tendencia, mely alapján előre jelezhető, hogy a hazai pályázati pénzek felhasználásának hatékonysága megnő a pályázati gondolkodásmód és kultúra elterjedésével.

A prioritás konstrukciói:

a) Városi életminőség javítás és térségfejlesztő funkciók erősítése → Cél : Több elemű, az önkormányzati feladatellátás feltételeit és színvonalát javító fejlesztések támogatása, amelyek együttes megvalósulása komplex hatást fejt ki a lakosság alapvető szükségleteit kiszolgáló megfelelő életkörülmények, egészséges környezet kialakítására s mindezek mellett segíti a városokat térségközponti szerepük megerősítésében.

Tevékenységek:

Önkormányzatok közvetlen térségfejlesztő és térség szervező szerepének erősítése –

-Olyan településfejlesztési koncepció elkészítése és már meglévő koncepció felülvizsgálata, módosítása, amely külön foglalkozik a város és vonzáskörzetébe tartozó településekkel, elemzi a térség szervezői szerepvállalást és ajánlásokat fogalmaz meg annak fejlesztésére (például: kerékpárparkolók/tárolók)

- Helyi és térségi fejlesztéseket megalapozó stratégiák elkészítése az alábbi területeken:

- Helyi vagy térségi bűnmegelőzési stratégia
- Települési vagy térségi környezetvédelmi program

- Tervezési társadalmi részvétel fokozását szolgáló közösség-szervezés támogatása:

- képzések, fórumok
- tájékoztatást szolgáló kiadványok, szóróanyagok

A lakosság életminőségének javítása

- Lakóövezetek és lakóterületek kialakítása és elő közművesítése
- Közvilágítási hálózat kiépítése

- Közparkok, közterek kialakítása, parkosítása és akadálymentesítése
- Köztéri bútorok kihelyezése, kiépítése
- Információs és tájékoztató táblák kihelyezése, felújítása
- Ügyfelfogadási/látogatási időpont foglalási rendszerek bevezetése, mobil szolgálatok kialakítása
- Távoli ügyintézés/szolgáltatások elérhetőségének fejlesztése (nem csak IT fejlesztések)
- Földutak eredeti nyomvonalon történő javítása
- Talajstabilizálás
- Járdafelújítás, járdaépítés
- Közlekedésbiztonsági fejlesztések megvalósítása (pl.: buszöböl, járda)
- A városi és agglomerációs körzetekben lakók számára is vonzó, kulturált sportolásnak helyet adó sport- és szabadidős létesítmények hálózatának fejlesztése és többcélú hasznosításának elősegítése (szem előtt tartva az ifjúságpolitikai igényeket), továbbá a közterületek sportolásra alkalmassá tétele, valamint belterületi kerékpárutak kiépítése az önkormányzati és országos közúthálózat mentén is, amely a sport-és szabadidős, rekreációs, oktatási- és kulturális létesítmények megközelítését szolgálja.

A közoktatási feladatellátást érintő tevékenységek

- Kis- és mikrotérségi oktatási hálózatok iskolabusz beszerzése és fenntartása (városi ranggal rendelkező települések önkormányzatai részére, illetve fenntartói társulás esetén a társulás tagjaként szerepel városi önkormányzat)
- A városi székhellyel rendelkező kis- és mikrotérségi oktatási hálózatok utazópedagógusi szolgálatának fejlesztése és fenntartása (személygépjármű-beszerzés és üzemeltetés)

Egészségügyi és Szociális feladatellátás

- Idősellátást támogató infrastruktúra fejlesztése
- Szociális bérlakások, fecskéházak építése, felújítása
- Házi segítségnyújtás infrastruktúrájának fejlesztése
- Gyermekjóléti alapellátás infrastruktúrájának kiépítése, fejlesztése
- A családsegítés infrastruktúrájának fejlesztés
- Egészségügyi alapellátás szolgáltatási feltételeinek fejlesztése
- Egészségügyi szűrőakciók megvalósításának érdekében kisértékű eszközbeszerzés, valamint egészséges életmódra nevelő programok lebonyolítása
- Térségi szociális közszolgáltatás szervezést és tervezést támogató IT fejlesztés (hardware, software) – szociális és foglalkoztatási célú civil szervezetek részére
- Közterületek akadálymentesítése

Kommunális igazgatás

- Kegyeleti infrastruktúra fejlesztése
- Közterületek tisztántartása, gépfelszereltség fejlesztése
- Gyepmesteri telep felújítása, állatmenhely kiépítése, felújítása, dögkutak megszüntetése
- Piacterek és kapcsolódó infrastruktúra felújítása, fejlesztése
- Szúnyoggyérítést célzó programok megvalósítása
- Parlagfű-irtást célzó programok megvalósítása önkormányzati tulajdonban levő földterületeken

Kisértékű városrehabilitáció

- Közterületek kialakítása és felújítása, forgalomcsillapított zónák, sétálóutca kialakítása, zöldfelületek kialakítása és fejlesztése, köztéri szobrok kihelyezése
- Községi funkciót erősítő tevékenységek (községi központok, községi funkciót ellátó épületek bővítése, fejlesztése, felújítása)
- Egészségügyi, szociális és oktatási intézmények esetén az utcafront külső felújítása
- Burkolt közterületek felújítása, bővítése, kialakítása, parkolók, parkolóhelyek kialakítása, építése

Környezetvédelem és –fejlesztés

- Az előregedett települési ivóvízhálózat rekonstrukciója (vezetékhalózat, valamint a gépészet cseréje, rekonstrukciója)
- Települési ivóvízszolgáltató rendszer részét képező vas- és mangántalanító berendezések, technológiák létesítése, ill. korszerűsítése
- A települések közigazgatási területén található illegális hulladéklerakók felszámolása
- Települési szelektív hulladékgyűjtés támogatása (gyűjtőszigetek kialakítása, edényzet beszerzése, kihelyezése), kapcsolódó szemléletformáló akciók megvalósítása
- Települési zöldfelületek kialakítása, meglévő zöldfelületek fejlesztése, beleértve a parkok, játszóterek létesítését, korszerűsítését, akadálymentesítését
- Környezeti szemléletformáló, környezettudatosságot növelő akciók, programok végrehajtása
- Pince és partfalomlás veszélyének elhárítása

Közigazgatás

- Közigazgatási feladatellátást szolgáló épületek felújítása

Bűnmegelőzési közösségi akciók, együttműködések

- Polgárőrség működéséhez, megszervezéséhez szükséges eszközök, berendezések beszerzése, önkormányzati tulajdonú épület(rész) bővítése, átalakítása
- Biztonságtechnikai rendszerek, térfigyelő rendszerek kialakítása a közterületeken, szükséges eszközök, berendezések beszerzése
- Vandalizmus elleni szemléletformáló akciók szervezése
- Vandalizmus elleni felületképzések önkormányzati tulajdonú, vagy helyi védetség alatt álló épületeken
- Bűnmegelőzési civil akciók kidolgozása, megvalósítása

Katasztrófa-elhárításhoz kapcsolódó térségi önkéntes, civil együttműködések

- Az együttműködések megvalósításához kapcsolódó eszközbeszerzés
- Kapcsolódó képzések, tájékoztató fórumok (önállóan nem, csak a fizikai beruházással együtt kötelezően megvalósítandó tevékenység)

b) Üzleti infrastruktúra fejlesztése → Cél: A vállalkozások gazdasági teljesítményének és versenyképességének javítása, továbbá a leromlott állapotú önkormányzati tulajdonú utak felújítása.

Tevékenységek:

- Önkormányzati tulajdonú utak felújítása
- Mikro- és kisvállalkozások közvetlen munkahely-teremtési támogatása, verseny- és innovációképességnek növelése
 - telephelybővítés, - felújítás,
 - a kialakított munkahelyek feladatellátásához kapcsolódó képzések
 - Távmunkahelyek lehetőségének kialakítása, foglalkoztatási hálózat kiépítése (laptop, software, webcsomag)
 - Marketing terv, piacelemzés

- Honlapfejlesztés, e-kereskedelem
- Vásárokon, konferenciákon való megjelenés támogatása
- Lehetséges külpiacok feltérképezése, szakmai know-how megszerzése

c) Térségi civil és közösségi együttműködések → Cél: A helyi közösségek társadalmi összetartásának és öntudatának erősítése, az önkormányzati és közösségi tevékenységek összehangolása; közösségi értékek felismertetése és kibontakoztatása, komplex, a városi életminőség javítását és az információáramlást szolgáló fejlesztések révén.

- A városi lakosság társadalmi-gazdasági aktivitásának javítása a kulturális, közművelődési és művészeti tevékenységek infrastrukturális hátterének fejlesztésével
- Programok, események együttműködésen alapuló összehangolása városon belül, valamint az agglomerációs településekkel
- A közösségi tervezési kultúra kialakítása, a helyi közösség közügyek iránti tudatformálása, a stakeholderek konstruktív párbeszédének kialakulásának, fenntartásának elősegítése

Tevékenységek:

- Szervezetfejlesztés/tervezés
- A városi vagy kistérségi identitástudatot erősítő, megjelenítő kulturális közművelődési és közösségi funkciókat ellátó létesítmények (szem előtt tartva az ifjúságpolitikai igényeket) fejlesztése, szolgáltatás-tartalom bővítése (felújítás, átalakítás, bővítés)
- Több település együttes szervezésében megvalósuló rendezvényekre közös mobil színpad beszerzése komplett színpadtechnikai felszereléssel
- Kulturális információ keletkezésének ösztönzése és elérhetőségének javítása
 - Közintézmények és civil szervezetek, közösségek a térségre is hatást kifejtő kulturális tevékenységeinek támogatása
 - Eseménynaptárak városi, kis- és mikrotérségi szinten való összehangolása, médiában való megjelenítésük támogatása
 - Események, rendezvények elektronikus médiában való megjelenítésének támogatása
 - A helyi audiovizuális és digitális tartalomfejlesztés támogatása
- A városi és vidéki alkotóközösségek együttes bemutatkozási lehetőségének megteremtése
- Kistérségi, kiemelt térségi, települési, tájegységi fejlesztési dokumentumok együttműködésen alapuló elkészítése; társadalmi disszeminációja és véleményezése, felülvizsgálata
- Kistérségi, kiemelt térségi, települési, fejlesztési dokumentumok együttműködésen alapuló elkészítése; társadalmi disszeminációja és véleményezése, felülvizsgálata
- Kulturális, szabadidősport, közéleti rendezvények, programok, műhelyek és fórumok szervezése, működtetése
- Lokálpatriotizmusra, és a környezettudatosságra építő, önkéntes, közösségi programok támogatása.
- Akadálymentesítés (infrastruktúra fejlesztés esetén kötelező elem)

Harmadik prioritás: Nem városi rangú települések továbbá aprófalvas és táji értékekben gazdag, vidékies térségek fejlesztése

A prioritás céljai:

- Az aprófalvas, cigányok által magas arányban lakott és vidékies térségek funkcióváltásának elősegítése, a mikro és kisvállalkozások gazdasági szerepvállalásának javításával
- A cigányok által magasan lakott területeken az életszínvonal növelése
- A térségi és helyismeretre építő, identitást erősítő közösség-szervezés

- A lakosság hatékonyabb és minél szélesebb körű kiszolgálása, kényelme érdekében az önkormányzati feladatellátás feltételeinek és színvonalának javítása

Területi hatály:

A Dél-dunántúli régió aprófalvas, cigányok által magasan lakott és vidékies térségei közül előnyben részesítendő a társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból elmaradott (316 község), illetve az országos átlagot jelentősen meghaladó munkanélküliséggel sújtott települések (360 község, a két kategória együtt 416 községet érint.).

Beavatkozási területek:

- Komplex gazdaságfejlesztési programok
- Kulturális, rekreációs és sport infrastruktúra fejlesztése
- A lakosság életminőségének javítása
- Közösségi integrált településfejlesztés
- Egészségügyi és szociális ellátások fejlesztései

Indokoltság: A lakosság megtartása érdekében a helyben elérhető alapszolgáltatások és lakhatási támogatások körét bővíteni, minőségét és hozzáférhetőségét javítani kell. Ezek közül különösen fontos az intézményi infrastruktúra fejlesztése, a kulturális és szabadidős szolgáltatások biztosítása, a komplex informatikai és kommunikációs infrastruktúra elérhetősége, a szolgáltatók elérhetőségének megteremtése, a gyermekek és idősek megfelelő nappali ellátása, a fiatalok lakáshoz jutásának elősegítése.

Mivel az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program a szükségletekhez mérten meglehetősen kevés forrást biztosít a vidékfejlesztésre, a vidéki településeken az életkörülmények javítására, ezért szükséges azok komplex, többirányú kezelése, fejlesztése.

A vidék gazdasági funkcióváltása érdekében szükség van a családi mikro- és kisvállalkozások támogatására részint a telephelyi infrastruktúra fejlesztésének támogatása, részint a szakismeretek átadása révén. Marketing akciókkal segíteni kell a vidéki települések természeti értékeire építő turisztikai szolgáltatásainak minél hatékonyabb kiaknázását az ágazat jövedelemtermelő képességének fokozása érdekében.

A beavatkozások várható hatása:

A prioritás beavatkozásainak megvalósulása **középtávon** várhatóan hozzájárul a vidéki térségek gazdasági szerkezetváltásához, a mikro és kisvállalkozásai eredményességének növekedéséhez, ezen keresztül pedig a foglalkoztatottsági szint növekedéséhez.

A környezeti és közlekedési infrastruktúra fejlesztésével javul a településen élő lakosság komfortérzete, növekszik az érintett települések versenyképessége azáltal, hogy kedvezőbb infrastrukturális feltételek állnak a vállalkozások rendelkezésére.

A megvalósuló humán infrastruktúra fejlesztések együtt az életminőség javítását célzó beruházásokkal hozzájárulnak a lakosság mindennapi életkörülményeinek javításához, és közvetlen táptalajául szolgálnak a helyi közösségfejlesztéshez, a helyi szereplők közfejlesztésekben való aktív részvételéhez. Fontos megemlíteni, hogy az életminőség javítását célzó beruházásoknak köszönhetően érezhetően javulni fognak majd a romák életkörülményei.

A prioritásban foglalt fejlesztések megvalósulásával **hosszú távon** várhatóan javulni fog a régió lakosságának gazdasági, szociális létbiztonsága és életminősége, csökkenni fog az élet biztonságát veszélyeztető környezeti károk bekövetkezésének valószínűsége, továbbá biztosítható lesz a régió természeti, táji és kulturális értékeinek felismerése, hosszú távú megőrzése és fenntartható használata. A megvalósuló közösségi együttműködések eredményeként várhatóan erősödni fog a társadalmi kohézió és felelősségérzet, valamint a helyi és térségi identitástudat a lakosság körében. Ezeket a hatásokat kiegészíti és erősíti az a

tendencia, mely alapján előre jelezhető, hogy a hazai pályázati pénzek felhasználásának hatékonysága megnő a pályázati gondolkodásmód és kultúra elterjedésével.

A prioritás konstrukciói:

a) Települési életminőség javítás → Cél: Több elemű, az önkormányzati feladatellátás feltételeit és színvonalát javító fejlesztések támogatása, amelyek együttes megvalósulása komplex hatást fejt ki a kistelepülési lakosság alapvető szükségleteit kiszolgáló megfelelő életkörülmények, egészséges települési környezet kialakítására.

Tevékenységek:

Önkormányzatok közvetlen térségfejlesztő és térség szervező szerepének erősítése

- Településfejlesztési koncepció elkészítése és már meglévő koncepció felülvizsgálata, módosítása
- Településrendezési terv elkészítése
- Helyi és térségi fejlesztéseket megalapozó stratégiák elkészítése az alábbi területeken:
 - Helyi vagy térségi bűnmegelőzési stratégia
 - Települési vagy térségi környezetvédelmi program
- Tervezési társadalmi részvétel fokozását szolgáló közösség szervezés támogatása
 - Képzések, fórumok
 - Tájékoztatást szolgáló kiadványok, szóróanyagok

A lakosság életminőségének javítása

- Lakóövezetek és lakóterületek kialakítása és elő közművesítése
- Közvilágítási hálózat kiépítése
- Közparkok, közterek kialakítása, parkosítása és akadálymentesítése
- Köztéri bútorok kihelyezése, kiépítése
- Információs és tájékoztató táblák kihelyezése, felújítása
- Ügyfélfogadási/látogatási időpont foglалási rendszerek bevezetése, mobil szolgálatok kialakítása
- Távoli ügyintézés/szolgáltatások elérhetőségének fejlesztése (nem csak IT fejlesztések)
- Földutak eredeti nyomvonal történő javítása
- Talajstabilizálás
- Járdafelújítás, járdaépítés
- Közlekedésbiztonsági fejlesztések megvalósítása (pl.: buszöböl, járda, hidak felújítása)
- Sport- és szabadidős létesítmények hálózatának fejlesztése és többcélú hasznosításának elősegítése (szem előtt tartva az ifjúságpolitikai igényeket), továbbá a közterületek sportolásra alkalmassá elsődlegesen összpontosítva a közösségi sportokat kiszolgáló infrastruktúra támogatására.

Kiemelt roma programelemek

- Ösztöndíj- és ösztönző program
- Találkozók szervezés roma sportolókkal
- Sportversenyekre való eljutás támogatása (sporteszközök, felszerelése, ruházat, felkészülés)
- Meglévő romatelepek infrastruktúra fejlesztése (a fejlesztések nem tartalmazzák a telepbővítést)
- Roma lakásszövetkezetek (roma lakos, roma brigád által épített házba)

- Legszebb roma ház, legszebb roma kert program
- Településeken üresen maradt önkormányzati tulajdonú házak felújítása roma brigádok által, roma lakosok számára
- Prevenció, felvilágosító programok
- Falukarbantartó brigádok létrehozása és működtetése (közmunka programok keretén belül)
- Önellátó termelői rendszerek fejlesztése - család, kiscsoportok (együttműködve a szociális földprogrammal)

Szociális földprogramhoz kapcsolódó tevékenységek

- Termelést szolgáló juttatás: földterület biztosításához kapcsolódó földbérlet, termeltetésre átadott szaporítóanyag, valamint a termeléshez, tenyésztéshez szükséges kemikália, oltóanyag beszerzése
- Termeléshez szükséges eszközök beszerzése: talajműveléshez, valamint megtermelt javak szállításához szükséges gépek, eszközök beszerzése
- Termelésszervezéshez kapcsolódó fejlesztések: műveléshez kapcsolódó gépkölcsönzés, megtermelt javak begyűjtéséhez, szállításához kapcsolódó eszközök kölcsönzése
- Részvevőkre irányuló szolgáltatások: szaktanácsadás, kapcsolódó képzések (növénytermesztés, állattenyésztés, őstermelői, vállalkozói ismeretek), szociális szolgáltatások (családsegítés, életviteli tanácsadás, mentálhigiénés, társadalmi normák elsajátítására irányuló oktatás-nevelési, szemléletformáló akciók)
- Program adminisztrációja: a program végrehajtásának menedzsmentjéhez, a szükséges adminisztrációhoz kapcsolódó költségek

A közoktatási feladatellátást érintő tevékenységek

- Kis- és mikrotérségi oktatási hálózatok iskolabusz beszerzése és fenntartása (városi ranggal nem rendelkező települések önkormányzatai részére)
- A nem városközpontú kis- és mikrotérségi oktatási hálózatok utazópedagógusi szolgálatának fejlesztése és fenntartása (személygépjármű-beszerzés és üzemeltetés)

Egészségügyi és Szociális feladatellátást, népességmegtartást szolgáló fejlesztések

- Időseellátást támogató infrastruktúra fejlesztése
- Házi segítségnyújtás infrastruktúrájának fejlesztés
- Gyermekjóléti alapellátás infrastruktúrájának kiépítése, fejlesztése
- Térségi szociális közszolgáltatás szervezést és tervezést támogató IT fejlesztés (hardware, software) – szociális és foglalkoztatási célú civil szervezetek részére
- Egészségügyi alapellátás szolgáltatási feltételeinek fejlesztése
- Egészségügyi szűrőakciók megvalósításának érdekében kisértékű eszközbeszerzés, valamint egészséges életmódra nevelő programok lebonyolítása.
- Szociális bérlakások, szolgálati lakások, fecskéházak létesítése, felújítása, letelepedést szolgáló egyéb fejlesztések
- Közterületek akadálymentesítése

Település rehabilitáció

- Közterületek kialakítása és felújítása, forgalomcsillapított zónák, sétálóutca kialakítása, zöldfelületek kialakítása és fejlesztése, köztéri szobrok kihelyezése
- Közösségi funkciót erősítő tevékenységek (közösségi központok, közösségi funkciót ellátó épületek bővítése, fejlesztése, felújítása)
- Egészségügyi, szociális és oktatási intézmények esetén az utcafront külső felújítása

- Burkolt közterületek felújítása, bővítése, kialakítása, parkolók, parkolóhelyek kialakítása, építése

Kommunális igazgatás

- Kegyeleti infrastruktúra fejlesztése
- Piacterek és kapcsolódó infrastruktúra felújítása, fejlesztése
- Közterületek tisztántartása, gépfelszereltség fejlesztése
- Gyepmesteri telep felújítása, állatmenhely kiépítése, felújítása, dögkutak megszüntetése
- Szúnyoggyérítést célzó programok megvalósítása
- Parlagfű-irtást célzó programok megvalósítása önkormányzati tulajdonban levő földterületeken

Környezetvédelem és –fejlesztés

- Települési ivóvízhálózat rekonstrukciója (vezetékhalózat, valamint a gépészet cseréje, rekonstrukciója)
- Települési ivóvízszolgáltató rendszer részét képező vas- és mangántalanító berendezések, technológiák létesítése, ill. korszerűsítése
- Települési szelektív hulladékgyűjtés támogatása (gyűjtőszigetek kialakítása, edényzet beszerzése, kihelyezése), kapcsolódó szemléletformáló akciók megvalósítása
- A települések közigazgatási területén található illegális hulladéklerakók felszámolása
- Települési zöldfelületek kialakítása, meglévő zöldfelületek fejlesztése, beleértve a parkok, játszóterek létesítése, korszerűsítése, akadálymentesítése
- Környezeti szemléletformáló, környezettudatosságot növelő akciók, programok végrehajtása
- Pince és partfalomlás veszélyének elhárítása

Közigazgatás

- Közigazgatási feladatellátást szolgáló épületek felújítása

Bűnmegelőzési közösségi akciók és együttműködések

- Polgárőrség működéséhez, megszervezéséhez szükséges eszközök, berendezések beszerzése, önkormányzati tulajdonú épület(rész) bővítése, átalakítása
- Vandalizmus elleni szemléletformáló akciók szervezése
- Vandalizmus elleni felületképzések önkormányzati tulajdonú, vagy helyi védettség alatt álló épületeken
- Bűnmegelőzési civil akciók kidolgozása, megvalósítása

Katasztrófa-elhárításhoz kapcsolódó térségi önkéntes, civil együttműködések

- Az együttműködések megvalósításához kapcsolódó eszközbeszerzés
- Kapcsolódó képzések, tájékoztató fórumok (önállóan nem, csak a fizikai beruházással együtt kötelezően megvalósítandó tevékenység)

b) Termelő infrastruktúra fejlesztése → Cél: A vállalkozások telephelyének infrastrukturális és eszköz ellátottsági feltételeinek javításával a versenyképesség fokozása, továbbá a leromlott állapotú önkormányzati tulajdonú utak felújítása, talajstabilizálás, az úton való közlekedés időjárástól független járhatóvá tétele, legrosszabb esetben kátyúzás. A konstrukció a kedvezőbb infrastrukturális feltételek kialakításával segíti a gazdaság fejlesztését a lakosság foglalkoztathatóságának javítását.

Tevékenységek:

- Önkormányzati tulajdonú utak felújítása
- Vállalkozások telephelyfejlesztése, kapcsolódó eszközbeszerzések
- Telephelyfejlesztéshez kapcsolódó képzés, betanítás
- Kísérleti, mintajellegű kisprojektek (pl.: helyi temékklaszter összeállítása, helyi termék menedzser alkalmazása, szemléletformálást célzó képzések)

c) Helyi közösségek és civil kapcsolatok erősítése → Cél: A helyi közösségek társadalmi öntudatának és összetartásának erősítése, az önkormányzati és közösségi tevékenységek összehangolása⁴, közösségi értékek felismertetése és kibontakoztatása, komplex, a vidéki életminőség javítását és az információáramlást szolgáló fejlesztések révén.

- A vidéki lakosság társadalmi-gazdasági aktivitásának javítása a kulturális, közművelődési és művészeti tevékenységek lehetőségeinek növelésével és körülményeinek fejlesztésével
- Programok, események együttműködésen alapuló összehangolása települési és mikrotérési szinten

A közösségi tervezési kultúra kialakítása, a helyi közösség közügyek iránti tudatformálása, a felelős településfejlesztés gyakorlatának elterjesztése, a stakeholderek konstruktív párbeszédének kialakulásának, fenntartásának elősegítése

Tevékenységek:

- Az aprófalvas településeken karakteresen megjelenő kulturális és közművelődési funkciókat ellátó létesítmények (pl.: kultúrházak, volt közösségi házak, könyvtárak) fejlesztése, szolgáltatás-tartalom bővítése (felújítás, átalakítás, bővítés).
- Az aprófalvas térség kulturális öntudatát megjelenítő, kisebbségi kulturális azonosulást/egymás kultúrájának kölcsönös megismerését ösztönző és a kulturális sokszínűséget szimbolizáló műemléki épületek felújítása.
- Turisztikai, kulturális egységet képező települések közös mobil színpad beszerzése komplett színpadtechnikai felszereléssel (kivéve Balaton Kiemelt Üdülőkörzetének települései)

Kulturális információ keletkezésének ösztönzése és elérhetőségének javítása

- Közintézmények és civil szervezetek, közösségek kulturális tevékenységének támogatása
- Esemény naptárak helyi szinten való összehangolása, médiában való megjelenítésük támogatása
- A helyi audiovizuális és digitális tartalomfejlesztés támogatása
- Események, rendezvények elektronikus médiában való megjelenítésének támogatása
- Az aprófalvas és vidékies térségre jellemző, a kulturális köztudatban még nem, vagy kevésbé ismert alkotóközösségek bemutatkozási lehetőségének megteremtése.
- Lokálpatriotizmusra, és a környezettudatosságra építő, önkéntes, közösségi programok támogatása.
- A közösségi és civil együttműködést célzó kistérségi, kiemelt térségi, települési fejlesztési dokumentumok, akciótervek együttműködésen alapuló elkészítése; társadalmi disszeminációja és véleményezése, már meglévők felülvizsgálata.
- Kulturális, szabadidősport, közéleti rendezvények, programok, műhelyek és fórumok szervezése, működtetése.
- Akadálymentesítés

5.4. Stratégiai és operatív programok és azok illeszkedése az OTK prioritásaiba

Tolna megye kistérségeinek aktuális fejlesztési tervei, koncepciói a regionális operatív programokat figyelembe veszik, azok konkrét tartalommal töltik meg azokat.

Ezen dokumentumok az alábbiak:

Kistérség:	Dokumentum megnevezése:	Dátum:
Bonyhádi	A Bonyhád Statisztikai Kistérség, a Völgységi Vidékfejlesztési Kistérség és Nyugat-Völgység Vidékfejlesztési Kistérség közös Vidékfejlesztési programja	2003.
Dombóvári	Dombóvár és térsége aktualizált akcióterve	2009.07.09.
Paksi	- Helyi Vidékfejlesztési Stratégia	2008.10.21.
	- Új Helyi Vidékfejlesztési Stratégia	2009.05.11.
	- LEADER Program összefoglaló	2009.08.21
	- Duna –Mecsek Alapítvány Paks térségi LEADER alapú Vidékfejlesztési Terve	2009..
Szekszárdi	Szekszárd-tolnai Kistérség Komplex Agrárstruktúra és Vidékfejlesztési Programja	2003-2006
Tamási	- Tamási Kistérség LHH Tervdokumentum	2008.12.01.
	- Fejlesztési Koncepció településenként	2009.
	- Települések projektleírása	2007.04.04.
	- Végleges Cselekvési Terv	2007.05.17.

A rendelkezésre álló dokumentumok alapján megállapítható, hogy a fejlesztési elképzelések a kistérségek- vonatkozásában eltérő hangsúlyokkal ugyan- XXI operatív programot fogalmaznak meg. Ezek eltérő stratégiai programokban jelennek meg.

Megyei szinten ezek megjelenítése az alábbi stratégiai programokban célszerű:

- Településfejlesztési stratégiai program
- Gazdaságfejlesztési stratégiai program
- Környezetfejlesztési stratégiai program
- Oktatásfejlesztési és foglalkoztatási stratégiai program
- Egészség és egészségügyi fejlesztési stratégiai program
- M6-os út mente fejlesztési térsége stratégiai program
- Dunamente vízvédelmi fejlesztései stratégiai program
- Energetikai stratégiai program

I. Településfejlesztési stratégiai program

Indoklás:

Tolna megye csakúgy mint a régió, az ország csökkenő népességszámmal rendelkezik. A csökkenés nemcsak a természetes népességfogyásból, hanem az elvándorlásból is adódik.

Ennek oka az, hogy a gazdasági, megélhetési lehetőségek apadnak, így általában a szakképzett és diplomás fiatalok nem itt tervezik az egzisztencia és- családalapítást. Ezen túlmenően a megye település szerkezete is egyoldalú, hiszen az apró falvak mellett a lakosság nagy része (52%-a) a városokban és szintén az adottságok miatt, a kisvárosokban koncentrálódik.

A népesség megtartó képessége a megyének csak úgy erősíthető, ha a gazdaság erősödése mellett, a települések élhetőbb, vonzó környezetet tudnak lakóik számára biztosítani.

Ez pedig a települési épített környezetének, szolgáltatásainak javítását teszi szükségessé.

Ezek a fejlesztések lényegében közvetlenül nem megtérülő befektetésként értékelendők, de történelmi és megismételhetetlen lehetőség, hogy az EU által biztosított források felhasználásával ezek a fejlesztések megvalósulhassanak.

Leírás:

A rendszerváltást követő időszakban a különféle célú, eredetileg közösségi épületek a gyakori tulajdonjogi problémák miatt leromlottak, sőt elhagyatottak lettek.

A települések vonalas felszíni és felszín alatti infrastruktúrái az anyagi források szűkössége miatt, esztétikailag és funkcionálisan is leromlottak.

A közszolgáltatások színvonala és infrastruktúrája nem tartott lépést kellően az európai fejlődés irányával.

A társadalmi mobilitás erősödésével a hagyományos közösségek felbomlottak, belső kapcsolataik gyengültek. Ennek „másodlagos” következménye lett a közbiztonság számottevő romlása is.

Az egyes kistérségek és mikrokörzetek belső úthálózata leromlott, a megnövekedett gépjármű forgalom igényeinek kielégítésére mennyiségi és biztonsági oldalról is alkalmatlanná vált.

A népesség egészségi állapotának romlásában jelentős szerepe van a fiatal generációk mozgásszegény életmódjának.

A fenti problémák megoldása elodázhatatlan. Ezért a települések differenciált rehabilitációja fejlesztése megoldandó feladat rövid és középtávon egyaránt.

A települések fejlesztési irányait az elérhető fejlesztési források szerint kell differenciálni.

Megyei jogú város, kisvárosok, mikrokörzeti központok, aprófalvak. (Igazodva a DD RTOP prioritásaihoz.)

Operatív program (ok)

I/1. Településközpontok rehabilitációja

- épületegyüttesek
- utak, járdák, parkolók felújítása
- csapadékvíz-elvezetés rehabilitációja, mennyiségi és minőségi fejlesztése

I/2. Községi terek kialakítása leromlott épületek rehabilitációjával, rendezvény helyszínek létesítése

I/3. Zöldfelületek növelése

I/4. Adminisztratív egységek (polgármesteri hivatalok, közigazgatási egységek stb.) „e” és építészeti korszerűsítése, akadálymentesítése

I/5 Helyi és térségi kulturális rendezvények szervezése

I/6. Sport és szabadidős terek kialakítása

I/7. Kegyeleti helyek, vallási ingatlanok rekonstrukciója

I/8 Közbiztonság infrastruktúrális és humán fejlesztése

I/9 Települési összekötő utak, belső térségi kapcsolatokat biztosító utak korszerűsítése, korlátozottan újak létesítése

Várható hatások:

- A települések ingatlan állománya bővül, funkció ellátó képessége javul.
- A közszolgáltatások hozzáférhetősége és minősége jobbá válik.
- A közösségi rendezvények és terek fejlesztésével a közösségek kohéziója erősödik.
- Az életminőség javulásával a népességmegtartó képesség erősödik.
- Vonzó települési képpel és jó közbiztonsággal a gazdasági szereplők, befektetők száma növekedhet.

II Gazdaságfejlesztési stratégiai program

Indoklás:

A gazdaság fejlesztése, teljesítményének növelése minden nemzetnek elsődleges érdeke, hiszen a társadalom jólétének tagjainak életminőségének javítása csak így biztosítható. A 2008-ban kirobban világgazdasági váltás a legyengült gazdaságokat különösen kedvezőtlenül érintette. Így történt ez hazánkkal is. Ebben a legyengült gazdaságban, Tolna megye a még gyengébb gazdasággal rendelkező megyék sorát „gyarapította”. A GDP-hez való hozzájárulás csökkenő tendenciájú és még tovább árnyalja a képet, ha a Paksi Atomerőmű Zrt. teljesítményét kivesszük a megyei GDP-ből.

Ezért rövid -, közép és hosszútávon szükséges a megye gazdasági szerkezetének minőségi átszervezése és teljesítményének növelése. Ehhez minden reális tervet, programot mielőbb hatékonyan meg kell valósítani.

Leírás:

A kistérségek bemutatásánál részleteztük azokat a problémákat, állapotokat mely a lakosságot és gazdaságot jellemzik. Társadalmi szinten sem tartható az az állapot, hogy a munkaképes korú lakosság 55 -60% letartott. Az EU legfejlettebb 15 országában 45-50% ez az arány. Tehát a gazdaság dinamizálásával elérendő az a cél, hogy legalább az eltartottsági szintet 50% alá szorítsuk. Ez úgy lehetséges csak, hogy a gazdaság számára minden olyan körülményt megteremtünk, mely annak bővülését, jövedelemtermelő képességének fokozását és foglalkoztatási szintjének emelését biztosítja. Különös tekintettel kell lenni ezekben az intézkedésekben – Tolna megye adottságaiból adódóan – a falun élő népességre. Ebből következően a termelő egységek vonzása, az idegenforgalom növelése feltételeinek megteremtése és az agrárgazdaság fejlesztése, a hagyományos kismesterségek felélesztése, eltartó képességének növelése szükséges.

Operatív program (ok)

II/1. Iparterületek biztosítása

- Ipari parkok bővítése
- Ipari területek előkészítése
- Barnamezős fejlesztések
- Inkubátorházak
- Telephelyfejlesztések

II/2. Turisztikai fejlesztések támogatása

- Városi és falusi szálláshelyek fejlesztése
- Termál turisztikai fejlesztések területileg koncentrált ösztönzése
(Dombóvár –Gunaras, Tamási, Simontornya, Bonyhád, Szekszárd)

- Dunamente , Siómente víziturizmus infrastruktúrájának fejlesztése
- Falusi –és szabadidős turizmus desztinációs helyek fejlesztése
- II/3. Kistelepülések gazdasági potenciáljának emelése, megteremtése
 - Helyben termelt mezőgazdasági termékek feldolgozása, értékesítése, tájgazdálkodás
 - Kismesterségek értéktermelő képességének fokozása
- II/4 . Vállalközi együttműködések és vállalati innovációs folyamatok erősítése
- II/5. A megye agrárgazdaságának stratégiai szerepének megóvása, a társadalom számára hasznosságának növelése , foglalkoztatási szerepének reorganizációja

Várható hatások:

- A megye GDP-hez való hozzájárulása összességében javul minden operatív beavatkozás által, a foglalkoztatottság növekszik
- Új, piacképes szakmák, szakágazatok honosodhatnak meg
- Az aprófalvak új, okszerű tájhasználattal gazdaságilag lábra kaphatnak
- Tolna megye képes lesz népességét megtartani, egzisztenciális alternatívát kínálni, közép távon a népesség számát növelni a „jövő” megyéjét építeni
- A mezőgazdasági termelés fenntarthatóbb, költséghatékonyabb lehet.

III Környezetfejlesztési stratégiai program

Indoklás:

A környezet (természeti és épített) megóvása minden modern ipari társadalom gazdasági és humánpolitikai érdeke. A csökkenő és megújíthatatlan természeti kincsek kíméletes, okszerű használata a XXI. század stratégiai és kulcskérdése.

Másik igen fontos kérdés a már bekövetkezett környezeti károk felszámolása, azok újbóli bekövetkezésének megakadályozása.

A környezeti elemek, mind a felszín alattiak mind felszín felettiak használata nem csak ráfordítással, hanem közvetlen gazdasági haszonnal is járhat.

Ezért szükséges az emberi tevékenységből származó szennyező források csökkentése, emisszióinak ártalmatlanítása.

A lehetséges gazdasági előnyök kihasználása (napenergia, geotermikus energia, szélenergia stb.)

Humán oldalról pedig lényeges a környezettudatos életmód elterjesztése.

Leírás:

Az EU csatlakozási dokumentumban foglaltaknak megfelelően 2010-ig teljesítenünk kellett volna azt a vállalt kötelezettséget, hogy Magyarország minden lakosát megfelelő, előírt paraméterekkel rendelkező ivóvízzel látunk el. Ennek teljesítése sajnos késedelmet szenved, így e probléma megoldását napirenden kell tartani. Az ivóvíz minőségjavító beruházások a lakosság egészségi állapotának javítása mellett, beruházásokat is indukálnak, ezért gazdaságélénkítő hatása is jelentős.

Ugyanez mondható el a szennyvízkezelő beruházásokról is. A különbség annyi, hogy a felszín alatti és feletti vízkészleteket, mint stratégiai elemeket óvjuk meg a jövő nemzedékei számára. A fenti két problémakör részletes bemutatása a megye és kistérségek helyzetének bemutatásánál megtörtént.

Az ember biológiai és gazdasági tevékenységek, szennyező anyagok keletkezésével jár. Azok kezelése, elhelyezése biztonságosan és hosszú távra is megoldandó feladat. Ebben elengedhetetlen feladat a lakosság és a gazdasági szervezetek részéről is a biztonságos hulladék kezelés, begyűjtés és elhelyezés. A szelektív hulladékgyűjtés és a hulladék anyagok másodlagos nyersanyagként való hasznosítása, a hulladék mennyiség csökkentése

elodázhatatlan feladat. (Németországban pl. az egy főre vetített éves hulladék mennyiség több mint 70%-kal kevesebb, mint Magyarországon.)

Szintén EU-s döntés, hogy az alternatív energia felhasználás arányát fokozni kell, és már rövid távon 10-12 %-ra kell emelni a fosszilis energiahordozókhoz képest.

A fenti programokat azonban a lakosság szemléletmódjának megváltoztatása nélkül nem lehet megvalósítani. Ehhez mindenképp a közigazgatási és hatósági szervezetek, valamint a civil szféra hatékony együttműködése szükséges.

Operatív program (ok)

III/1. Ivóvíz minőségjavító beruházások végrehajtása

III/2. Szennyvíz kezelési beruházások végrehajtása

- Városi, térségi és aprófalvak egyedi kezelési technológiái

III/3. Hulladék lerakás kezelés, csökkentés hosszú távú megoldása

- Regionális, lerakó kezelő befejezése, üzembe helyezése
- Lokális kezelési, gyűjtési megoldások elterjesztése

III/4. Biomassza és termál energián kívüli alternatív energiák felhasználásnak, műszaki háttere megteremtésének ösztönzése

III/5. Környezettudatos szemléletmód kialakításának és ehhez kapcsolódó akciók támogatása

Várható hatások:

- Az egészséges ivóvíz biztosítása mellett javul a lakosság egészségi állapota, az externális hatások közvetlen gazdasági előnnyé válhatnak.
- A szennyvíz kezelés megoldásával a talajok szennyvízterhelése megszüntethető, így a felszín alatti vízkészletek megóvhatók
- A fenti két probléma megoldásával az EU csatlakozási szerződésben foglaltak teljesülhetnek
- A hulladék lerakási és kezelési problémák hosszú távra megoldottak lesznek
- A biomassza és termál energián kívüli alternatív energiaforrások felhasználásával a fosszilis egyre dráguló energiák felhasználása csökkenthető, a széndioxid kibocsátás csökken
- A környezettudatos szemléletmód kialakulásával a hulladék mennyisége csökkenthető, a másodlagos nyersanyag hasznosítással az alapvető nyersanyag készletek megóvhatók

IV Oktatásfejlesztési és foglalkoztatási stratégiai program

Indoklás:

A gazdasági fejlődés, az életminőség javítása elképzelhetetlen a lakosság iskolázottsági szintjének emelése nélkül. Sajnos az elmúlt 8-9 évben az egész országban, ebben óriási hiátusok keletkeztek. Ez az elhibázott és lényegében „tudatosan” degradált és erodáltatott oktatás-politikának köszönhető.

A gazdaság igényeit az oktatási rendszer figyelmen kívül hagyta, mind a középfokú szakképzés, mind a felsőfokú képzés rendszerében. Ez a beruházások, a vállalkozások működésének gátja lehet.

Munkavállalói oldalról pedig a piacképes tudás megszerzése a gond. Az átképzések rendszere is átgondolandó.

A legalacsonyabb képzettségű rétegek számára a számukra megfelelő, legalább a szociális gazdaság szférájának megfelelő tudásanyagot kell biztosítani.

A település szerkezetéből adódóan a kistélepülések egyik „menekülési” útvonala lehet a szociális földprogramok értékteremtő megvalósítása.

Minden tudás megszerzésének fundamentuma az alapfokú oktatásban felépített tudás. Az egyenlő esélyű hozzáférés szellemében meg kell vizsgálni a megye kistélepüléseiben működő vagy működött alapfokú oktatási intézmény rendszert. Annak fenntarthatósági és szociális szempontjai szerint kell alakítani azok létét, életét.

Leírás:

Az eltelt csaknem egy évtizedben a magyar diákok tudásszintje bizonyítottan romlott. Az oktatási rendszer alakítói súlyos hibákat követtek.

Az alapfokú oktatás a diákok többségét nem készíti fel kellően a középfokú tanulmányokra és a szakképzésre. A középfokú oktatás első egy-két évét az alapok megteremtésére kell fordítani. Ez a késedelem aztán a továbbiakban sem a szakmai képzések sem a felsőfokú képzések terminusaiban nem hozható be.

Ehhez társul még a középfokú szakmai képzés és a felsőoktatás szerkezeti problémája. E probléma lényege, hogy az intézményhálózatra szabva történnek a képzések, nem pedig a gazdasági és szociális szféra igényeire szabottan. A középfokú szakmai képzés számszakilag és struktúrálisan is nem megfelelő. Kevés szakembert és nem „piaci” szakmákat kibocsátó a rendszer.

A felsőoktatásban a számosság eltúlzott és ehhez társul még a nem megfelelő szakmai arányok volta. Mindez az okszerűtlen és elhibázott akkreditációs rendszer következménye. Ennek korrigálása sürgető kormányzati feladat.

Az Atomerőmű üzemidő hosszabbítása és bővítése valamint a megyei feldolgozó ipar igényli, hogy a megyébe visszakérüljön műszaki felsőfokú képzés. Az előbbi több ezres nagyságrendű igényt támaszt a szakképzéssel és felsőfokú képzéssel szemben.

Az átképzések rendszerének szintén igazodnia kell a forprofit és szociális gazdaság igényeihez.

Operatív program (ok)

IV/1. Oktatási intézmények épületeinek felújítása, integrált oktatási intézmények komplex fejlesztése

IV/2. Felsőfokú műszaki képzés „visszatelepítése” Tolna megyébe (Paks)

IV/3. Piacképes szakképzés (különös tekintettel Atomerőmű üzemidő hosszabbítására és bővítésére valamint a feldolgozó iparra) és átképzés feltételeinek megteremtése – közhasznú foglalkoztatási programok

IV/4. Szociális földprogramok humán, tárgyi és technikai feltételeinek megteremtése

IV/5. Aprófalvak oktatási intézményrendszerének átvilágítása, életben tartásuk lehetséges módjainak feltárása

Várható hatások:

- Az oktatás tárgyi feltételei közelíthetnek az EU fejlettebb régióinak színvonalához
- Az oktatás és különösen a szakképzés koordináltsága, így a piaci igényeknek való megfelelés javul
- Az átképzések révén a piaci igényeknek való humán-megfelelőség javul, az elhelyezkedés esélye növekszik, a közhasznú foglalkoztatási programok hatékonyabbá, fenntarthatóbbá válhatnak
- A szociális földprogramokkal a foglalkoztatottsági szint emelkedik, az okszerű tájhasználat fokozható

- Az aprófalvak oktatási intézményei működhetnek a falvak népességmegtartó ereje növekedhet
- A felsőfokú műszaki képzés és szakképzés kiszolgálja az Atomerőmű üzemidő hosszabbításának és bővítésének igényeit, ezáltal jelentősen nőhet a foglalkoztatás

V. Egészség- és egészségügyi fejlesztési stratégiai program

Indoklás:

A gazdaság nem működhet humánerőforrások nélkül. A gazdaságilag már nem aktív lakosság életminőségének javítása gazdasági ráfordítások tekintetében fontos tényező. Tehát a humánerőforrások megőrzése és javítása mindenképpen gazdasági és társadalmi szükségyszerűség.

Magyarország lakosainak várható élettartama jóval az EU fejlett tagállamainak átlaga alatti. A társadalom elöregedő emellett, hiszen a születések száma nem éri el a halálozások számát. Továbbá a humánerőforrás száma nagymértékben csökkenő. A gazdaságilag aktív lakosság körében is magas a megbetegedések aránya, ami a helytelen életmód és sokszor a nem megfelelő színvonalú egészségügyi ellátásnak is betudható.

Külön problémát jelent a kistelepüléseken élő időskorú lakosság egészségügyi és szociális ellátása.

A fiatalok csökkenő száma mellett az életmód, életvitel is problémás. Túlsúlyos fiatalok, mozgásszegény életmóddal, melyhez sokszor drog-problémák is társulnak.

Leírás:

A magyar egészségügy az elmúlt években egy sor átalakítási, finanszírozási kísérleten ment keresztül. Mindeközben nemcsak az épületállomány, az eszközfelszereltség romlott, hanem az orvosi egyetemekre jelentkezők száma is csökkenést mutat évről-évre. Az egészségügy gondjait a mai napig tovább növeli, az orvosok, szakorvosok és képzett ápoló személyzet külföldre vándorlása.

Az is megállapítható, hogy a kórházak működése során egyszerre van jelen a pazarlás és a hiány is. Mindazonáltal az ellátás tárgyi, technikai, szervezeti feltételeit korszerűsíteni, átalakítani szükséges. (Sürgősségi osztályok, egynapos sebészetek stb.)

Az is megoldandó probléma, hogy elsősorban az elöregedő és cigányok által többségében lakott településeken, a házi orvosi ellátás problémás, sokszor a megüresedő praxisokat nem tudják betölteni.

Ezek a településeken az idősek, rászoruló körében a szociális jellegű segítség is fontos, falugondnoki hálózattal, annak megfelelő technikai felszerelésével megoldható kérdés.

Az ország romló gazdasági és szociális feltételeiből származtatható problémája, a fiatalok és a fiatal felnőttek terjedő drogfogyasztása. A bűnüldöző szervek csak követő intézkedéseket tudnak tenni. Ezért sokkal nagyobb hangsúlyt kell a megelőzésre fektetni kormányzati és lokális szinten egyaránt.

Operatív program (ok)

V/1. Egészségügyi intézmények korszerűsítése, felújítása

V/2. Falugondnoki rendszer kiszélesítése, megerősítése

V/3. Egészség megőrzési prevenciós folyamatok kiépítése fenntartása

Várható hatások:

- Az egészségügy színvonala emelkedik, a betegek várható gyógyulási feltételei javulnak, a lakosság egészségügyi állapota javul, munkaképesség tovább megőrződik

- Az időskorú lakosság ellátási színvonala javul, különösen a rohamosan öregedő kis-településeken
- Az egészség megőrzési prevenciós programok megvalósításával a fiatalok körében fokozódó drogproblémák csökkenhetnek, a felnőtt lakosság helyesebb életvezetésével, a betegnapok száma csökkenhet, így a társadalombiztosítási kiadások (táppénz, gyógyszer) csökkenthetők

VI. M 6 –os út mente a Dél-Dunántúli Régióban, mint országos jelentőségű fejlesztési térség

Indoklás:

Több mint 2 évtizedes szakmai és politikai összefogás eredményeként 2010. tavaszára a régió elérhető Budapesttől, autópályán!

Maga az autópálya építés a megye a régió számára elsődleges gazdaságélénkítő hatást fejt, fejtett ki. Hiszen számos megyei vállalkozás végez valamilyen státuszú (fővállalkozó, alvállalkozó, beszállító stb.) munkát. Melynek eredményeként a központi és helyi adó bevételek számottevően növekedtek. Ezen felül a szállásadók, a kereskedők, vendéglátók is közvetetten profitálhattak a beruházás időszakában.

Az autópálya stacionárius gazdaságfejlesztő, tökevonzó hatása az autópálya átadását követő években fog jelentkezni.

Az első 5-7 év rendkívül koordinált és koncentrált szervező munkát kíván, a megfelelő fejlesztő hatások elérése érdekében.

Leírás:

- Az M 6 –os autópálya megvalósulása biztosítja a Dél-Dunántúli régió európai gyorsforgalmi utak hálózatához való csatlakozást.

- Biztosítja a régió, valamint Tolna megye városai csaknem felének a főváros gyors, biztonságos közvetlen elérhetőségét.

- Európához kapcsolja a délszláv EU régiót.

- Jelentősen javítja a megye belső forgalmi kapcsolatait is.

A gazdaságfejlesztő hatások érvényesülésének gyorsítása és koordinálása érdekében szükséges az M 6-os autópálya menti települések összefogása a megye és régió határain túlnyúlóan is. Ezért érdemes az 1998-ban már létrehozott M 6 –os menti területfejlesztési tanács szerepének, funkciójának újragondolása. Természetesen nem egy új redistribúciós szint létesítése a kívánatos, hanem az OTK kereteibe is illeszthető tervezési, és érdekérvényesítési szövetség kialakítása.

Operatív program (ok)

VI/11. Az Autópálya menti térség területfejlesztési szövetségének (hivatalosan: tanácsának) létrehozása, céljainak meghatározása, működési feltételeinek megteremtése.

VI/2. A térség befektetési lehetőségeinek strukturált felmérése, konszenzusos priorizálása, marketing terveinek elkészítése és végrehajtásának elindítása.

VI/3. Logisztikai szolgáltatások kiépítése

Várható hatások:

- Gyorsabb lehet a tőkevonzó képesség érvényesülése,
- Koordinált befektetési politika alakul ki,
- Bővíülhet az út menti térség ipari parkjainak, inkubátorházainak nagysága és kihasználtsága
- Javulhat a térség vállalkozásainak pozíciója elsősorban a feldolgozó iparban.
- A térség turizmusa „közelebb” kerülhet Európához.
- Növekszik a térség népességmegtartó ereje.
- A logisztikai beruházásokkal új, jövedelemtermelő szolgáltatási ág honosodik meg a megyében

VII. Duna mente vízvédelmi beruházásai, mint kiemelt környezetvédelmi fejlesztések.

Indoklás:

- A szélsőséges vízgazdálkodási viszonyok (ár- és belvizek, valamint aszályok) káros hatásait fenntartható módon, térségek vagy vízgyűjtők szintjén integráltan kell kezelni: az eddigi árvízi-belvízi és aszály elleni védekezést talaj- és belvízgazdálkodással kell felváltani (különösen a felszíni vizektől távol fekvő területeken); ehhez kapcsolódóan a folyóvölgyekben (a kisebb vízfolyások mentén is) az árvízi kockázatot is csökkentő víz visszatartási lehetőségeket kell kialakítani.

-A természeti katasztrófáktól (árvíz, belvíz, aszály) fenyegetett nagytérségekben (Duna-völgy,) szükséges integrált ágazatközi fejlesztési és rehabilitációs programok kidolgozása és végrehajtása, a komplex táj- és környezet-rehabilitáció, a víz- és tájgazdálkodás, illetve az ár- és belvízvédelem érdekében.

– A Duna völgyben elérendő a vízi környezet fenntartása, védelme és javítása, a fenntartható vízgazdálkodást és az integrált közösségi vízpolitikát figyelembe véve. A Duna fő- és mellékágai közötti élő kapcsolat biztosítása, ökológiai rehabilitációja szükséges (ártéri és holtág rekonstrukciók és védett természeti területek rehabilitációja). A vízszennyezés és a vízkárok megelőzése és felszámolása, a vízminőség és az ivóvízbázisok védelme, a környezetvédelmi infrastruktúrák (a szennyvíztisztítás és a hulladékgazdálkodás rendszereinek) kiépítésével, az illegális hulladéklerakók felszámolásával lehetséges. A Duna-völgyben a partok és a magaspartok védelme kiemelt feladat.

Leírás:

A rendelkezésre álló környezeti és természeti javak eltérő minősége és mennyisége, a természeti értékek területi védettsége meghatározza, hogy egy-egy térség milyen előnyökkel és hátrányokkal kapcsolódhat be a piaci folyamatokba. A turisztikai potenciál és a területi versenyképesség, elsősorban a vidékies térségekben, hangsúlyozottan függ a helyi adottságoktól. Az életminőséget jelentős mértékben befolyásolja a lakókörnyezet és a természeti környezet állapota. A környezetbarát infrastruktúra fejlesztése elősegíti az épített környezet komfortosabbá tételét, a természeti környezet védelmét, ezáltal hozzájárul a lakosság egészségi állapotának, életminőségének javulásához, a társadalmi-területi különbségek mérsékléséhez.

A fenntartható térségfejlődés ösztönzése érdekében a természetvédelem terén fokozottan szükséges a biológiai fajvédelem és biodiverzitás szempontja mellett a táji, tájökológiai szemlélet erősítése, a természeti elemek térbeli rendszerét megjelenítő tájak, mint területspecifikus értékek védelme, a tájvédelmi körzetek körének bővítése. A Nemzeti Parkok működtetése és fejlesztése során az érintett régió(k) intézményeivel szoros partnerség megvalósítása szükséges.

A regionális és ágazati tervekben, programokban különös hangsúlyt kell fektetni a sajátos adottságú térségtípusok speciális fejlesztésére. Hangsúlyosan kell figyelembe venni a térségek egyedi sajátosságából következő eltérő társadalmi, gazdasági és környezeti adottságait, eltartó képességüket és a hatásokkal szembeni eltérő érzékenységüket.

Tekintve, hogy Tolna megye keleti határa lényegében a Duna völgye, valamint a megye belső területei is változatos domborzati és vízrajzi egységekkel rendelkezik ezért szükséges e kérdést is stratégiai programként kezelni.

Operatív program (ok)

VII/1. Duna völgyi vízrendezési munkái és veszélyforrások elleni védelem.

Várható hatások:

- Megteremtődnek az integrált környezetgazdálkodás alapfeltételei,
- Az érintett több tízezer lakos környezetbiztonsága növekszik,
- A táji gazdálkodás kiszámíthatóvá válik, ezáltal a mezőgazdasági termelés kiegyensúlyozottá válik,

VIII. Energiapolitika (Atomerőmű-bővítés- beszállítók- biztonságpolitika)

Indoklás:

Az Európai Unió stratégiai törekvése a hagyományos fosszilis energiahordozóktól való függés oldása. A sokszor kiszámíthatatlan ármeghatározások és szállítási bizonytalanságok ezeket a törekvéseket csak erősítik és halaszthatatlanná teszik.

Az alternatív energiaforrások nagyobb mérvű hasznosításának feltételeit meg kell teremteni. Energianövények (fás, lágyszárú), geotermikus energia, napenergia, szélenergia.

Tolna megye életében gazdasági szempontból legnagyobb horderejű döntés, hogy az Országgyűlés egyhangúan megszavazta a Paksi Atomerőmű jelenleg üzemelő blokkjainak üzemidő hosszabbítását és az erőmű harmadik generációs reaktorblokkokkal történő bővítését.

Ennek közvetlen hatása lesz a beruházás folyamán az alvállalkozói és beszállítói kör igénybevétele, feltehetően pozitív értelemben.

Természetesen ebben a stratégiai programban megjelenik az OTK szakpolitikai részében a biztonságpolitikai kérdések köre is.

A környezetre veszélyt jelentő iparral rendelkező térségekben a nukleáris és kémiai biztonság magas szintű biztosítása érdekében a települési védelmi intézkedési tervek elkészítése és

végrehajtása, a kockázatkezelési, - megelőzési és kárelhárítási rendszerek kiépítése karbantartása és fejlesztése szükséges.

Leírás:

Az állam elvi irányítási, orientálási és szabályozási feladatokat tölt be a privatizált energiagazdálkodók körében, a társadalom energiaellátása érdekében viszont kifejezetten szabályozó szerepet lát el az egész ország területén. Az energiaágazat így a társadalmi gazdasági szempontból hátrányos helyzetű térségek kompenzálásával, az esélyegyenlőség javításával közvetlenül részt vesz a térszerkezet alakításában.

– Az ország környezetvédelemmel kapcsolatos kötelezettségvállalásainak értelmében a 2008-2012-es időszakra hazánk (az 1985-1987-es bázisévhez viszonyítva) 6%-kal csökkenti az üvegházhatású gázok, 50,5%-kal az SO₂ emissziót, 17%-kal az NO_x (az 1990-es bázisévhez viszonyítva) kibocsátást. 2010-re hazánk az összes energiafelhasználáson belül a megújuló energiafelhasználás részarányát 5,5-6%-ra tervezi növelni. EU-direktíva (2001/77/EK) alapján a villamosenergia-felhasználáson belüli a megújuló energiaforrásokból termelt villamos energia részarányát a 2003. évi 0,77%-ról 3,6%-ra kell növelni.

– EU-követelményként valamennyi régióban el kell végezni a megújuló energiaforrások mennyiségi és szerkezeti felmérését, és megtervezni az alkalmazás menetrendjét, melynek kapcsolódása a környezetvédelmi és agrárfejlesztési elképzelésekhez – a szociálpolitikai, foglalkoztatáspolitikai és vidékfejlesztési szempontok figyelembe vételével – mindenképpen indokolt.

– A régiók részesítsék előnyben azokat a megújuló energiaforrásokat (pl. termálvizek) épülő fejlesztéseket, melyek egyéb környezeti állapot javulást is eredményeznek.

– Az energetikai célú növénytermesztés elterjesztésének felgyorsítása, a mezőgazdasági melléktermékek energetikai célú felhasználási módszerének kidolgozására, és az erdőtelepítésekkel növekvő erdei biomasszában lévő lehetőségek, további kiaknázására helyezendő a hangsúly, a háttér infrastruktúrákkal egyetemben.

– Fokozni célszerű az ország biomassza-előállítását, melyre az alábbi térségek alkalmasak leginkább:

- a szántóföldi növénytermesztés alól kivont területek,
- a Nemzeti Agrár-környezetvédelmi Program (NAkP) erre alkalmas területei.

Az Atomerőmű üzemidő hosszabbítása ill. bővítése elsősorban nemzeti érdek. Energia függőségünk oldásának egyik kulcs eleme. Ma hazánk villamos energia szükségletének 40 % származik a Paksi Atomerőmű Zrt-től. A bővítés után ez az arány jelentősen növekedni fog, a 2 db 1000 MW-os harmadik generációs blokk üzembe állásával.

Ez a beruházás igen jelentős hatással lesz a megye és a régió gazdaságára, hiszen az előkészítés, kivitelezés, majd az üzemeltetés során törekedni kell a megyei vállalkozások fokozott részvételére a kivitelezői és beszállítói oldalon egyaránt.

Környezetvédelmi vetülete a beruházásnak az, hogy ez a típusú energiatermelés nem jár CO₂ kibocsátással.

Biztonságpolitikai vetülete megoldott, hiszen a közepes aktivitású hulladék elhelyezése, tárolása a Bábaapátiban átadott tárolóban megoldott, az Erőmű körüli települések pedig részesei a TEIT-nek.

A katasztrófajelző rendszer kiépített, minden hónapban próbaüzemre kerül sor.

Operatív program (ok)

VIII/1. Biomasszára, termálkincsre alapozott energetikai beruházások ösztönzése, alkalmazási lehetőségeinek felmérése, megyei hálózatának kiépítése

VIII/2. Az erőmű beruházás térségfejlesztő hatásainak felmérése, lehetséges alvállalkozói és beszállítói hálózat felállítása (klaszterszervezés)

Várható hatások:

- Javul a környezet állapota (externális hatás)
- A rurális térségekben nőhet a foglalkoztatottsági szint
- Javul az agrártermelés szerkezete
- Okszerűvé válik a tájhasznosítás

- Az erőmű bővítéssel nőhet a foglalkoztatottság,
- Felsőfokú műszaki végzettségű fiatal szakemberek letelepedése mérsékelheti a kedvezőtlen demográfiai folyamatokat.
- Bővíülhet az ipari termelés
- A beszállítói láncok létrejöttével multiplikatív foglalkoztatási hatások érvényesülhetnek.

5.5. Felhasznált irodalom, adatforrások

1. Tolna megye statisztikai évkönyvei, 2002-2007
2. Országos Területfejlesztési Koncepció 2005.
3. Tolna megye komplex fejlesztési programja felülvizsgálata 2003.
4. Nemzeti Fejlesztési Terv I;II,
5. Magyar Statisztikai Évkönyv 2007.
6. www.afsz.hu
7. www.ksh.hu
8. www.vati.hu
9. teIR
10. terport
11. Kistérségek területfejlesztési koncepciói